

T.C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ VE YAPI
KREDİ BANKASINA İLİŞKİN ÖRNEK BİR UYGULAMA

Hazırlayan: Derya ÇERÇİ

Sosyal Bilimler Enstitüsünce
“Yüksek Lisans”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 01.05.2008
Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 09.04.2008

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Erkan POYRAZ
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Ali ÇİMAT
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Erdoğan GAVCAR

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Aslan EREN

NİSAN 2008
MUĞLA

TUTANAK

Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün/...../..... tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin maddesine göre, İşletme Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Derya ÇERÇİ'nin "Türk Bankacılık Sisteminde Kredi Riski Yönetimi ve Yapı Kredi Bankasına İlişkin Örnek Bir Uygulama" adlı tezini incelemiş ve aday 09/04/2008 tarihinde saat 14:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin olduğuna ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Erkan POYRAZ

Üye

Doç. Dr. Ali ÇİMAT

Üye

Prof. Dr. Erdoğan GAVCAR

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum ‘‘Türk Bankacılık Sisteminde Kredi Riski Yönetimi ve Yapı Kredi Bankasına İlişkin Örnek Bir Uygulama’’ adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

01/05/2008
Derya ÇERÇİ
İMZA

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ GİRİŞ FORMU		
YAZARIN	MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.	
Soyadı: ÇERÇİ Adı : Derya	Kayıt No:	
TEZİN ADI Türkçe : Türk Bankacılık Sisteminde Kredi Riski Yönetimi ve Yapı Kredi Bankasına İlişkin Örnek Bir Uygulama Y. Dil : Credit Risk Management in Turkish Banking System and a sample Application on Yapı Kredi Bank		
TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans x	Doktora O	Sanatta Yeterlilik O
TEZİN KABUL EDİLDİĞİ Üniversite : Muğla Üniversitesi Fakülte : İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih : 09.04.2008		
TEZ YAYINLANMIŞSA Yayınlayan : Basım Yeri : Basım Tarihi : ISBN :		
TEZ YÖNETİCİSİNİN Soyadı, Adı : POYRAZ Erkan Ünvanı : Doç. Dr.		

TEZİN YAZILDIĞI DİL : Türkçe
TEZİN SAYFA SAYISI: 184

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

- 1. Kredi Kavramı ve Hakkında Genel Bilgiler**
- 2. Risk ve Risk Yönetimi**
- 3. Kredi Risk Yönetimi**

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER :

- 1. Risk**
- 2. Risk Yönetimi**
- 3. Kredi Riski**
- 4. Kredi Yönetimi**

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMER: Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstrakt ve thesaurus'ları kullanınız.

- 1. Risk**
- 2. Risk Management**
- 3. Credit Risk**
- 4. Credit Management**

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	X
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	O
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir	O

Yazarın İmzası :

Tarih : 01/05/2008

ÖZGEÇMİŞ**KİŞİSEL BİLGİLER**

Adı Soyadı : Derya ÇERÇİ

Doğum Yeri : Muğla

Doğum Yılı : 1982

Medeni Hali : Bekar

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise 1996-2000 : Muğla Turgut Reis Süper Lise

Lisans 2000-2004 : İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi

Yabancı Dil : İngilizce

ÖZET

Finansal kuruluşlar uzun yıllardan bu yana çeşitli nedenlerden ötürü birtakım güçlüklerle karşı karşıya kalmışlardır. Bankacılık sektöründeki ciddi problemlerin başlıca nedeni, yetersiz kredi standartları, zayıf risk yönetimi ya da banka müşterilerinin kredibilitelerinde bozulmaya yol açabilecek türden ekonomik gelişmelerin ve diğer koşullardaki değişmelerin iyi izlenmemesi gibi etmenlere bağlı olmaya devam etmektedir.

Kredi riski en basit anlamıyla, bir bankanın kredi müşterisinin ya da kendisiyle bir anlaşmaya taraf olanın, anlaşma koşullarına uygun biçimde yükümlülüklerini karşılayamama olasılığıdır. Bankalar, kuvvetli ve etkin risk yönetimi sayesinde bir yandan piyasaların yaşadığı olağanüstü durumlarda bankanın karşı karşıya kalabileceği kayıpları azaltırken diğer yandan da riske göre düzenlenmiş getiri analizleri ve daha karlı ürünler ile büyüyerek hissedarlarına değer katarlar. Kuvvetli ve etkin risk yönetimine sahip bankalar üstlendikleri kredi, piyasa ve işlemsel riskleri her yönü ile detaylı olarak incelerler, olası krizlerde kayıplarını daha önceden ölçerler, bu kayıpları en aza indirgeyecek önlemleri alır, aldıkları riske karşın elde edecekleri kazanca değip değmeyeceğini önceden belirlerler.

Temel amaç, karlılığı arttırmak için sermaye, getiri ve riski birbirleriyle ilişkilendirirken, pazarın sürekli artan ve çeşitlenen zor taleplerini tatmin edebilecek bir risk yönetim sisteminin oluşturulmasıdır.

Yukarıda belirlenen amaçlar çerçevesinde bu araştırma dört bölümden oluşmaktadır;

İlk bölümde, kredinin tanımı, unsurları, fonksiyonları, türleri, kredilendirme süreci ve kredilerin sorunlu hale gelme nedenlerinden bahsedilecektir.

İkinci bölümde, risk yönetimi adı altında, bankacılıkta risk ve risk kavramı, risk yönetiminin amacı, önemi, süreci ve yapısı anlatılacak, bankacılık sektöründe bankaların karşılaştıkları risk türleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

Üçüncü bölümde, kredi riskinin tanımı, önemi, amacı, kapsamı, temel ilkeleri, Basel'in kredi riski yönetimindeki önemi ve kredi riski ölçüm yöntemleri anlatılacaktır.

Son bölüm olan dördüncü bölümde ise bankacılık rasyoları yardımıyla Yapı ve Kredi Bankasındaki kredi risk değişimleri incelenecektir.

ABSTRACT

Financial institutions have faced some difficulties for various reasons for long years. The main reason for the serious problems in the banking sector stems from the insufficient monitoring of loan standards and weak risk management or the economical developments, which may cause spoilage in bank customer credibility and that of change under other circumstances.

In the simplest sense, loan risk is the possibility related to the fact that loan customer of a bank or anybody, who is a party to any agreement signed with himself / herself, may not perform her / his own liabilities on the basis of agreement terms. The banks reduce the losses experienced by itself under extraordinary circumstances which markets may face through strong and efficient management and increase in size with return analyses arranged on the basis of risk and more profitable products and contribute value to their shareholders. The bank, having strong and efficient risk management, observe the loan, market and transactional risks with every aspect and in detail; assess their losses in possible crises before hand; take the precautions to reduce these losses to a minimum level; whether or not the risk to be taken by them will be worthy for the yield they will get.

Basic purpose is to associate capital, return and risk with each other in order to augment profitability; to form a risk management method to satisfy continuously increasing, varying and difficult demands of the market.

This research is composed of four chapters under the purposes determined above.

In the first chapter; definition, elements, functions, types, credit facility process of a loan and the reasons for the problematical credits shall be defined

In the second chapter, under the name of risk management, risk and risk concept in banking; the purpose, importance, process and structure of the risk

management will be described and information will be given about risk types faced by the banks in the banking sector

In the third chapter; definition, importance purpose, scope, basic principles of the loan risk; the importance of Basel in loan risk management and loan risk assessment methods will be explained.

In the final fourth chapter; loan risk changes in Yapı Kredi Bank will be examined with the help of banking ratios.

ÖNSÖZ

Finansal istikrarın sağlanması ve kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışması açısından önemli bir kurum olan bankalar, çeşitli kaynaklardan elde ettikleri fonları, kredi kullandırmak suretiyle fon ihtiyacı olanlara aktarmakta ve böylece atıl fonların ekonomiye kazandırılmasına yardımcı olmaktadır.

Bankalar bu faaliyetlerini gerçekleştirirken çeşitli risklerle karşılaşmaktadırlar. Söz konusu risklerin en önemlisi olan kredi riski, herhangi bir işlemde bir tarafın karşı tarafa yükümlülüğünü yerine getirememe ihtimalinin oluşturduğu risktir.

Kredi riskine maruz kalınması dünyada bankalara ait en önemli problemlerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle bankaların kredi riskinin tanınmasına, ölçülmesine, izlenmesine ve denetimine büyük önem vermeleri gerekmektedir. Kredi risk yönetiminde temel amaç; risk almamak değildir. Bankanın maruz kalabileceği riskleri yöneterek, bankanın risk ayarlı getirisini maksimize etmektir.

Bu genel açıklamalardan sonra çalışmanın amacı şu şekilde özetlenebilir; riskin tanımlanması, türlerinin belirlenmesi, risk yönetimi, bankacılık sektöründe kredi risk yönetimi, ölçümü ve ölçme yöntemlerinin açıklanması ve Yapı ve Kredi Bankasının kredi risk değişimlerinin incelenmesidir.

Çalışma süresince danışmanlığımı yapan sayın hocam Doç. Dr. Erkan POYRAZ'a, teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bana her daim destek olan arkadaşlarıma ve özellikle de aileme çok teşekkür ederim.

Derya ÇERÇİ

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VII
ABSTRACT.....	IX
ÖNSÖZ.....	XI
İÇİNDEKİLER.....	XII
TABLolar.....	XVI
EKLER.....	XVII
KISALTMALAR.....	XVIII

1. BÖLÜM

KREDİ KAVRAMI VE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1. BÖLÜM.....	1
1.1. KREDİNİN TANIMI.....	1
1.2. KREDİNİN UNSURLARI	3
1.2.1. Zaman Unsuru	3
1.2.2. Risk Unsuru.....	3
1.2.3. Güven Unsuru	3
1.2.4. Gelir Unsuru.....	3
1.3. KREDİNİN FONKSİYONLARI	4
1.4. KREDİNİN TÜRLERİ	4
1.4.1. Niteliklerine Göre.....	5
1.4.2. Güvencelerine Göre.....	5
1.4.3. Vadelerine Göre	5
1.4.4. Kullanım Amaçlarına Göre.....	5
1.4.5. Kullanılan Sektörlere Göre	5
1.4.6. Kullanıldıkları Alanlara Göre.....	5
1.5. BANKACILIKTA KREDİ AÇMAYA YETKİLİ ORGANLAR	7
1.5.1. Krediler Müdürünün Sorumluluğu	7
1.5.2. Şubelerde Kredi Komiteleri	8
1.5.3. İdare Merkezi Kredi Komitesi.....	8
1.6. KREDİ AÇILACAKLARDA ARANAN KOŞULLAR.....	9
1.7. KREDİLENDİRME SÜRECİ.....	9
1.7.1. Kredilendirme Prensipleri	9
1.7.2. Kredi Organizasyon Yapısı.....	11
1.7.2.1. Kredi Bölümü	11
1.7.2.2. Teminat Bölümü	11
1.7.2.3. Kredi Komiteleri.....	11
1.7.3. Kredilendirme Sürecinin Aşamaları	11
1.7.3.1. Kredi Talebi.....	12
1.7.3.2. Kredilendirme İşlemi İle İlgili İstihbarat	12
1.7.3.3. Kredi Analizi.....	14
1.7.3.3.1. Derecelendirme Kuruluşlarının Verileri	14
1.7.3.3.2. Banka Bilgileri	15
1.7.3.3.3. Firmanın Finansal Tabloları.....	15

1.7.3.3.4. Müşteri Ziyaretinde Edinilen Bilgiler.....	15
1.7.3.3.5. Diğer Kaynaklar	15
1.7.3.4. Kredinin Yapılandırılması.....	20
1.7.3.5. Kredi Yönetimi.....	21
1.7.3.5.1. Kredi Politikası.....	22
1.7.3.5.2. Kredi Onay Süreci	22
1.7.3.5.3. Kredilerin İzlenmesi	23
1.7.3.5.4. Kredilerin Yeniden Değerlendirilmesi	24
1.8. BANKACILIKTA KREDİ SINIRLARI VE KREDİ VERİLMESİ YASAK OLAN DURUMLAR.....	25
1.9. KREDİLERİN SORUNLU HALE GELME NEDENLERİ.....	25
1.9.1. Firmaya İlişkin Nedenler	25
1.9.1.1. Yönetim.....	26
1.9.1.2. Üretilen Mal veya Sunulan Hizmet	26
1.9.1.3. Pazarlama Koşulları.....	26
1.9.1.4. Sermaye Yapısı.....	27
1.9.1.5. Kontrol Sistemleri	27
1.9.2. Çevresel Faktörler	28
1.9.2.1. Teknolojik Çevre.....	28
1.9.2.2. Ekonomik Çevre.....	28
1.9.2.3. Doğal Çevre	28
1.9.2.4. Politik Çevre.....	29
1.9.3. Bankacılık Hataları.....	29

2. BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE RİSK YÖNETİMİ

2. BÖLÜM.....	30
2.1. GİRİŞ.....	30
2.2. BANKACILIK SİSTEMİNDE RİSK VE RİSK YÖNETİMİ.....	32
2.2.1. Risk yönetiminin Amaçları	35
2.2.2. Risk Yönetiminin Önemi	35
2.2.3. Risk yönetimi Süreci.....	37
2.2.4. Risk Yönetiminin Yapısı.....	37
2.3. BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ RİSK ÇEŞİTLERİ	38
2.3.1. Finansal Riskler	38
2.3.1.1. Bilanço Riski	38
2.3.1.2. Karlılık Riski.....	39
2.3.1.3. Sermaye Yeterliliği Riski.....	39
2.3.1.4. Kredi Riski	42
2.3.1.5. Piyasa Riski.....	43
2.3.1.6. Faiz Oranı Riski.....	44
2.3.1.7. Likidite Riski.....	47
2.3.1.8. Kur (Kambiyo) Riski	49
2.3.1.9. İşlemsel Risk	50

2.3.1.10. Menkul Kıymet Spekülasyonu Riski	50
2.3.2. Faaliyet Riskleri	51
2.3.2.1. İş stratejisi riski	51
2.3.2.2. Teknoloji Riski	52
2.3.2.3. Yönetim Riski	52
2.3.3. İş Riskleri	53
2.3.3.1. Yasal düzenleme Riski	53
2.3.3.2. Politik Riskler	54
2.3.3.3. Ülke riski	55
2.3.4. Diğer Riskler	56
2.3.4.1. Genel İşletme Riskleri	56
2.3.4.2. Pazarlama Riskleri	56
2.3.4.3. Hisse Senedi Fiyat Değişim Riski	56
2.3.4.4. Karşı Taraf Riski	57
2.3.4.5. Takas Ya Da Teslim riski	57
2.3.4.6. Yoğunlaşma Riski	58
2.3.4.7. Baz Riski	58

3. BÖLÜM

KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ

3. BÖLÜM	59
3.1. KREDİ RİSKİ TANIMI VE ÖNEMİ	59
3.2. KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNİN AMACI	61
3.3. KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNİN KAPSAMI	63
3.4. KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNİN TEMEL İLKELERİ	64
3.4.1. Kredi Riskinin Tespiti İçin Uygun Ortamın Oluşturulması	64
3.4.1.1. Kredi Risk Stratejisinin Belirlenmesi	64
3.4.1.2. Kredi Risk Stratejisine Uygun Politikaların Geliştirilmesi	65
3.4.2. Kredi Sürecinin Etkin Biçimde Yürütülmesi	66
3.4.2.1. Kredi Verme Kriterleri	66
3.4.2.2. Kredilerin Onaylanması ve Mevcut Kredilerin Arttırılmasına İlişkin İlkelerin Belirlenmesi:	68
3.4.3. Kredi Riskinin Ölçümü ve Yönetimi	69
3.4.4. Kredi Riskinin Yeterli Kontrolünün Yapılması	72
3.5. BASEL VE KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ	73
3.5.1. Basel Komitesi	73
3.5.2. Basel I	74
3.5.3. Basel II	75
3.6. KREDİ RİSKİ ÖLÇÜMÜ	78
3.6.1. Dış Derecelendirme	78
3.6.2. Derecelendirmenin Tanımı	79
3.6.3. Derecelendirmenin Amaçları	81
3.6.4. Derecelendirmenin Türleri	82
3.6.5. Derecelendirme Şirketleri	82
3.6.5.1. Standart & Poor's	82

3.6.5.2.	Moody's	83
3.7.	KREDİ RİSKİ ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ	84
3.7.1.	Standart Yaklaşım	84
3.7.1.1.	Varlıkların Sınıflandırılması	85
3.7.1.1.1.	Devletlerden Alacaklar	85
3.7.1.1.2.	Bankalardan Alacaklar	85
3.7.1.1.3.	Hazine ve Merkez Bankasından Alacaklar	85
3.7.2.	İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	86
3.7.2.1.	Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	89
3.7.2.2.	Gelişkin İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	90
3.8.	KREDİ RİSKİ ÖLÇÜM MODELLERİ	91
3.8.1.	Kredi Riski Ölçümünde Geleneksel Modeller	92
3.8.1.1.	Ekspertiz Modelleri	92
3.8.1.2.	Kredi Skorlama Modelleri	94
3.8.1.3.	Lineer Olasılık Modeli ve Logit Model	94
3.8.1.4.	Lineer Diskriminant Modelleri	95
3.8.1.5.	Kredi Skorlama Modellerinin Eksik Yanları	97
3.8.2.	Yeni Modeller	98
3.8.2.1.	Tarihsel Temerrüt Oranı Yaklaşımı	99
3.8.2.2.	Sermayenin Risk Ayarlı Getirisi (RAROC)	100
3.8.2.3.	Creditmetrics	101
3.8.2.3.1.	Kredi Derecelendirme Notunun Değişmesi	103
3.8.2.3.2.	Kredinin Değerlendirilmesi	104
3.8.2.3.3.	Riske Maruz Değerin Hesaplanması	106
3.8.2.3.4.	Credit Risk Plus	107
3.9.	KREDİ RİSK MODELLERİNİN DOĞRULANMASI	107
3.9.1.	Geriye Dönük Testler	108
3.9.2.	Stres Testleri	108
3.9.3.	Duyarlılık analizi	109
3.9.4.	Yönetim Kontrolü ve Raporlaması	110

4. BÖLÜM

REDİ RİSKİ YÖNETİMİNE İLİŞKİN ÖRNEK BİR UYGULAMA: YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.

4.	BÖLÜM	111
4.1.	KREDİ RİSKİ İNCELENEN BANKANIN TARİHÇESİ	112
4.2.	YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş. KREDİ RİSK ANALİZİ	113
4.2.1.	Riskin Sorunlu Alacakların Aktif İçindeki Payı ile Ölçülmesi	113
4.2.2.	Riskin Gelir Tablosundaki Karşılık giderlerinin Gelir Tablosu Tutarları ile Karşılaştırılması Yoluyla Ölçülmesi	117
5.	SONUÇ	122
6.	KAYNAKÇA	125

TABLolar LİSTESİ

Tablo I: BBB Dereceli Kredi Borçlusunun Derecelendirme Notunun Bir Yil İçerisinde Değişme Olasılığı.....	103
Tablo II: BBB Notlu Kredi İçin Riske Maruz Değer Hesaplanması.....	105
Tablo III: Brüt Sorunlu Alacak Tutarı / Toplam Aktif Tutarı.....	113
Tablo IV: Brüt Sorunlu Alacaklar / Toplam Plase Edilebilir ve Faizle İlişkilendirilmiş Aktif Tutarı.....	114
Tablo V: Net Sorunlu Alacaklar / Toplam Aktif Tutarı.....	115
Tablo VI: Net Sorunlu alacaklar / Toplam Plase Edilebilir ve Faizle İlişkilendirilmiş Aktif tutarı.....	116
Tablo VII: Dönemsel Karşılık giderleri / Dönemsel Net Faiz Geliri.....	117
Tablo VIII: Dönemsel Karşılık Giderleri / Dönemsel Vergi Öncesi Kar.....	118
Tablo IX: Dönemsel karşılık Giderleri / Dönemsel Net Vergi Sonrası Kar.....	119
Tablo X: Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Dönemsel Vergi Öncesi Ka.....	120
Tablo XI: Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Dönemsel Net Vergi Sonrası Kar.....	121

EKLER

EK-1. Bilançolar.....	133
EK-2. Gelir Tabloları.....	157

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AŞ	: Anonim Şirketi
BASEL I	: Basel Sermaye Uzlaşısı
BASEL II	: Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	: Uluslar arası Ödemeler Bankası
BMZ	: Beklenmeyen Zarar
BZ	: Beklenen Zarar
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
ES	: Ekonomik Sermaye
G10	: Gelişmiş 10 Ülke
GAP	: Açık Vade Pozisyonu
IMF	: International Monetary Fund (Uluslar arası Para Fonu)
IRB	: İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yöntem
MMR	: Marjinal Mortarity Rate
OECD	: Organisation for Economic Cooperation and Development
RAROC	: Sermayenin Risk Ayarlı Getirisi
S	: Sayfa
SY	: Standart Yaklaşım
SYR	: Sermaye Yeterliliği Rasyosu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu

TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TC	. Türkiye Cumhuriyeti
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
THK	: Temerrüt Halinde Kayıp
THRT	: Temerrüt Halinde Risk Tutarı
TIDDY	: Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım
TL	: Türk Lirası
USD	: United States Dollar
VAR	: Value At Risk (Riske Maruz Değer)
YP	: Yabancı Para
YTL	: Yeni Türk Lirası

1. BÖLÜM

KREDİ KAVRAMI VE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. KREDİNİN TANIMI

Latince inanma, güvenme anlamına gelen kredi, “crede” sözcüğünden gelmekte, saygınlık ve güveni ifade etmektedir.¹

Kredi, sözlük anlamı itibariyle “saygınlık ve güven” anlamında kullanılmakta olup alacaklı veya ödünç verenin, borçlu veya ödünç alana, geleceğe yönelik ödeme vaadi karşılığında para, mal, hizmet, menkul değer gibi parasal değer ifade eden varlıkları vermesi olmaktadır.²

Bizim için asıl önemli olan bankacılıktaki tanımını da “bir bankanın yapacağı araştırma sonucunda, yasalar, iç politikalar ve kendi kaynaklarını da göz önünde bulundurarak, gerçek veya tüzel kişilere, teminatlolu veya teminatsız olarak para, kefalet veya teminat vermesi şeklinde tanıdığı limit” şeklinde yapabiliriz.³

Aşağıda çeşitli yazarların yapmış olduğu bazı tanımlamalara yer verilmektedir:

- Kredi satın alma gücüdür (Mill)
- Kredinin özü, alacaklının borçluya, borcunu ödeyeceği konusunda duyduğu güvendir. (Holdsworth)
- Kredi, kişinin elde etmiş olduğu itibardır. Kişinin bu itibara dayanarak gelecekte ödemek vaadiyle para mal ve hizmet elde etmesidir (MacLeod)
- Gelecekte eşdeğerinin ödenmesi koşuluyla güven duyularak mal, hizmet para ya da diğer değerli bir şeyin başkasına aktarılmasıdır.⁴

Kredi güvene dayanan bir işlemdir Birine borç veren kimse şu sorulara olumlu

¹ Richard D. Irwin; Credit Management Handbook; National Association of credit Management, (Credit Research Foundation), Second Edition , 1965, s.1

² Anabritannica; Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt:13, s.616

³ Bankalar Kanunu, 38. madde

⁴ Mehmet Erkan;” Enflasyonist Ortamda İşletmelerin Ticari Kredi Yönetimi”, Anadolu Üniversitesi Yayını; No: 380, Afyon İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını; No:7, Eskişehir,1990, s.15

cevap arar.⁵

- Borçlu borcunu vadesinde ödemek ister mi?
- Borçlunun vadesinde borcunu ödeme gücü var mı?
- Borçlu borcunu vadesinde ödemediği takdirde borçluyu ödemeye zorlamak mümkün müdür?

Kısaca banka, borçlunun ödeme arzusu ve ödeme gücü olanağının bulunup bulunmamasına bakar. Kredinin dayandığı güven çoğu zaman bir güvence ile sağlanır.⁶ Kredi yönetimi; ticaret, hizmet ve sanayi işletmelerinin mal ve hizmet sunum faaliyetlerini desteklemek amacıyla, bankalarca verilen ve bilançoların aktifine alacak olarak yansıyan işlemlerin yürütülmesidir. Kredi yönetiminin görevleri, müşterilerin kredilendirilmesi ve alacakların tahsili alanında yoğunlaşmaktadır.

Müşterilerin kredilendirilmesi, sunulan fonlara belli ödeme süreleri tanınmasını, kullanım ve geri ödeme koşullarını belirleyerek, alacakların güvenceye alınmasını gerektirir. Alacakların müşterilerden tahsil edilmesi, alacak sürelerini izleyerek, vadesi gelenleri tahsil etmek ve gerektiğinde uyarı yöntemine başvurarak, kredilerin geri dönmemesi nedeniyle uğranılacak kayıpların en az düzeyde tutulması çalışmalarını gerektirmektedir.⁷ Bankalarda kredi yönteminin temel işlevleri şu şekilde sıralanabilir:

- Kullanılabilir toplam kredilerin belirlenmesi,
- Müşteri bulunması ve seçimi,
- Bilgi kaynaklarından firma hakkında bilgi edinilmesi,
- Müşterilerin kredi limitlerinin saptanması,
- Kredibilite, ödeme süreleri ve kredi güvencelerinin belirlenmesi,
- Müşterilerin kredilendirilmesi,
- Alacakların gözetimi ve kontrolü,
- Kredinin dönüşüm hızının çabuklaştırılması,
- Ödemelerin kontrol edilmesi,

⁵ Avni Zarakolu; “ Bankacılar için Para ve Kredi bilgisi”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No:354, Bankacılar Serisi No; 5, 11.Baskı, Ankara, 1999, s.50.

⁶ ZARAKOLU; 1999, a.g.e.s.51

⁷ Niyazi Berk; “Bankacılıkta; Pazara Yönelik Kredi Yönetimi, 3. Basım, Beta Yayın Dağıtım, 2001, İstanbul, s.7

- Ödemelere ilişkin uyarıların gerçekleştirilmesi,
- Pazar gözlemlerinin ve pazar analizlerinin değerlendirilmesi.

1.2. KREDİNİN UNSURLARI

Kredi kavramını oluşturan unsurlar; zaman, risk, güven ve gelir olmak üzere dört tanedir. Bu kavramlar hakkında şu şekilde kısa açıklamalar yapabiliriz:

1.2.1. Zaman Unsuru

Bankalar tarafından verilen ödünç paranın belirli bir süre sonra ödenmesi gereğinden dolayı kredide zaman unsuru çok önemlidir ki bunu kredinin tanımının “belli bir süre sonra ödeme vaadi ile” şeklinde başlamasından anlıyoruz. Vadenin süresi riski etkilemekte, süre uzadıkça belirsizlik arttığından, risk de artmaktadır.

1.2.2. Risk Unsuru

Bankacılıkta riski, kredinin tahsiline ve taahhüdün yerine getirilmesine kadar ortaya çıkabilecek, kredinin zamanında ve eksiksiz ödenmemesi, sözleşmedeki koşulların yerine getirilmemesi gibi tehlikelerin hepsi olarak tanımlayabiliriz.

1.2.3. Güven Unsuru

Krediler belirli bir süre sonunda geri alınma koşulu taşıması nedeniyle kredi alanın banka nezdinde bir saygınlığı olmalıdır ve güven uyandırmalıdır.

1.2.4. Gelir Unsuru

Krediler faiz ve komisyon gelirleriyle bankanın en önemli gelir kaynağını oluştururlar.

Faiz; parasının alternatif gelirinden yararlanamayan alacaklı bankanın bunun karşılığı olarak daha önceden belirlenmiş olan tutar ve süreye bağlı olarak borçlanılan paranın yüzdesi olarak ifade edilen bir çeşit teminat niteliğindedir.⁸

Komisyon, hukuken ilke olarak kredi verenin kredi açılışı dolayısıyla giriştiği bazı teşebbüslerin neden olduğu masrafların veya üstlenmiş olduğu zarar ya da riskin karşılığını oluşturmakta ve kredinin kullanımıyla doğrudan ilişkisi bulunmamaktadır.⁹

1.3. KREDİNİN FONKSİYONLARI

Ülkelerde ekonomik kalkınmanın sağlanması açısından krediler vazgeçilmez finansal kaynaklardır. İşletmeler büyüebilmek ve gelişmelere çabuk ayak uydurabilmek için bankalardan aldıkları kredilerle fon ihtiyaçlarını karşılarlar.

Krediler tedavül aracı olmaları sayesinde nakit para taşınmasını azaltmakta ve ticari işlemleri hızlandırmaktadırlar.

Kredi sistemi aracılığıyla kullanılmayan fonlar, kredi olarak paraya ihtiyaç duyanlara aktarılır ve fon sahiplerine gelir sağlanırken, ekonomide arz talep hareketliliği sağlanır.

Yatırımcılar ve girişimciler sermayelerini kredi yoluyla sağlayarak sermaye birikimi sağlarlar.

1.4. KREDİNİN TÜRLERİ

Farklı vadelerde, farklı amaçlara yönelik, farklı özelliklerde birçok kredi çeşidi vardır. Kredileri türlerine ayırırken vade, kullanım amacı, kullanım alanı, kullanıldığı sektör gibi kriterlere bakılır.¹⁰

⁸ Güler Aras; "Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi", Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara, 1996, s.5

⁹ ARAS, 1996, a.g.e.s.5

¹⁰ ARAS; 1996, a.g.e.s.8

1.4.1. Niteliklerine Göre

- Nakit Krediler
- Gayri Nakdi Krediler

1.4.2. Güvencelerine Göre

- Teminatlı Krediler
- Teminatsız Krediler
 - Şahsi Teminatlı Krediler
 - Maddi Teminatlı Krediler
 - Teminatsız Krediler

1.4.3. Vadelerine Göre

- Kısa Vadeli Krediler
- Orta Vadeli Krediler
- Uzun Vadeli Krediler

1.4.4. Kullanım Amaçlarına Göre

- Yenileme Kredileri
- İşletme Kredileri
- Yatırım Kredileri
- Tüketim Kredileri

1.4.5. Kullanılan Sektörlere Göre

- Özel Sektör Kredileri
- Kamu Sektörü Kredileri

1.4.6. Kullanıldıkları Alanlara Göre

- Enerji ve Bayındırlık Kredileri
- İç Ticaret Kredileri

- İhracat Kredileri
- Sanayi Kredileri
- Tarım Kredileri
- Turizm Kredileri
- Ulaştırma Kredileri

Herhangi bir hizmetten yararlanılması ya da varlığın satın alınmasında, ticari amaçlar dışında tüketime yönelik olarak, belirlenmiş koşullarda ödenmek üzere kullanılan krediler geniş anlamda bireysel krediler olarak adlandırılmaktadırlar. Tüketicilere kullanılan krediler son yıllarda toplam banka kredileri portföyünün önemli bir payına ulaşmıştır. Böylece bankalar, riskin dağıtılması prensibine uygun olarak kaynaklarını dağıtmaktadırlar. Bu işlemde aynı zamanda bankalar kar elde etmektedirler.¹¹ Tüketici kredilerinde temel amaç bir ihtiyacı karşılama olarak karşımıza çıkarken; ticari kredilerde ise temel amaç karlılık olmaktadır.

Kredi kullanımlarının gerçek nedenlerinin bilinmesi banka açısından kredinin riskini azaltan bir etken olmaktadır. Firmalarda söz konusu finansman ihtiyacını yaratan başlıca nedenleri şu şekilde sıralamak olanaklıdır.¹²

- Kurumun hızlı büyümesi,
- Kurumun zarar etmesi veya karlılığın yetersiz oluşu,
- Mevsimlik hareketler,
- Duran varlıkların finansmanı,
- Sermaye yükümlülüğünün yerine getirilmesi,
- Yeni bir işletmenin satın alınması veya olağanüstü harcamaların finansmanı,
- Uzun vadeli çalışma sermayesi ihtiyacı,
- Ödeme koşullarındaki değişimin finansmanı,

Kredi kullanımı için sadece bu nedenlerden dolayı olmayan başka sayısız neden vardır. Etkin bir kredi riski yönetimi için de bankaların kullandıkları kredilerin

¹¹ Berk; 2001, a.g.e.s.14

¹² Öztin Akgüç; "Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi", Avcıol Basım, 5. Baskı, 1991, İstanbul, s.3

hangi amaçla talep edildiğinin incelenmesi gerekmektedir. Böylece karşılaşmış oldukları riskin kaynağını ve alanını tanımış olacaklardır.

1.5. BANKACILIKTA KREDİ AÇMAYA YETKİLİ ORGANLAR

18.06.1999 gün ve 4389 sayılı Bakanlar Kanununun 9. maddesinin 1 numaralı bendinin c fıkrasına göre kredi açma yetkisi Yönetim Kurulu'na aittir. Yönetim Kurulu bu yetkisini BDDK'ca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde Kredi Komitesi'ne veya Genel Müdürlük'e devredebilir. Kredi Komitesi'nin oluşumu ile ilgili çalışma ve karar alma esasları BDDK'ca belirlenir.¹³

Yönetim kurulu veya genel müdürlüğün verdiği izinle açılan krediye otorize kredi, şube müdürlüğünün kendi inisiyatifi ile verilen krediye şube yetkisinde kredi denir.¹⁴

1.5.1. Krediler Müdürünün Sorumluluğu¹⁵

Bankaların genel müdürlüklerinde kredi işlerine krediler müdürlüğü bakar. Krediler müdürü, şubelerin göndereceği piyasa ve faaliyet raporlarını inceler. Bankanın olanak ve kaynaklarını, şubelerin buldukları yerlerin ekonomik hareketlilik bakımından önemini, şubelerin genel kredi limitlerini hazırlayışlarını ve şubelerin bankanın iş programının uygulanabilirliğini koordine eder ve genel müdürlüğe topladığı bilgileri raporlar. Krediler müdürü ayrıca aşağıdaki görevleri de yerine getirir.

- Kredi limitlerini, şubelerden gelecek aylık vaziyet cetvelleri üzerinden takip ve kontrol eder.
- Genel kredi limiti bakımından göreceği aykırılıkları tespit eder.
- Firmaların mali durumlarını aşırıp aşmadıklarını inceler.
- Çeşitli şubelerle çalışan müşterilerin risklerinin bir şubede toplanmasını sağlar.

¹³ Servet Eyüpgiller; “Bankacılar için Banka İşletmeciliği Bilgisi”, Bankacılar Serisi No:18, 1999, Ankara, s.133

¹⁴ Turgut Sungur; “Bankacılar için Banka Tekniği İşlemleri”, Bankacılar Serisi, No:23, 4. Bs., 1999, Ankara, s.72

¹⁵ Ercan; 2002, a.g.e.s.79

- Firmaların mali durumları hakkında alman istihbarat ve mali bünyeleri hakkındaki incelemeleri değerlendirip, gerekli tedbirleri alır.

1.5.2. Şubelerde Kredi Komiteleri¹⁶

Kredi verme yetkisi bulunan şube müdürlüklerine gelen istihbarat sonuçlarına göre kredi istekleri şube müdürlerinin başkanlığı altında üç kişilik kredi komitesi tarafından karara bağlanır. Bunlar müdür, müdür yardımcısı ve kredi işlerinden sorumlu ikinci müdürden oluşur. Gelen kredi istekleri müdür tarafından toplantıya çağrılan komitede görüşülür. Müdürün olumlu oy kullanması kesin koşuluyla kararlar oy çokluğu ile alınır. Komitenin diğer üyeleri karşıt oyda olsalar dahi müdür tüm sorumluluğu alarak kredi verme kararını alabilir. Her ne şekilde olursa olsun komitenin onayına sunulmamış istekler hakkında olumlu işleme geçilmez.

Şube müdürlüğü yeni faaliyet dönemine geçmeden önce, yine şube kredi komitesinin onayını almak kaydıyla, şubenin geçmiş yıl faaliyet raporu ile birlikte bir piyasa raporunu hazırlar ve genel müdürlüğüne gönderir. Bu raporlarla beraber genel olarak şube, kredi limitinde öngördüğü artışları içeren kredi tekliflerini de genel müdürlüğe ulaştırır. Genel müdürlük kredi servisi bu teklifler üzerinde kendi istihbarat ve görüşlerini ekleyerek idare merkezi kredi komitesi veya yönetim kurulunda görüşülüp karara bağlanmasını sağlar.

1.5.3. İdare Merkezi Kredi Komitesi

Bankaların idare merkezlerinde Bankalar Yasası'nın 9'uncu maddesi uyarınca bir kredi komitesi vardır. Mevcut uygulamaya göre kredi komitesi, yönetim kurulunun kendi arasından seçtiği iki asil, iki yedek üye ile genel müdür veya vekilinden oluşmakta ve komitenin işlem ve kararları yönetim kurulunca her zaman denetlenmektedir. Kredi açma işleminde en geniş yetki yönetim kurulundadır. İdare merkezi kredi komitesine, genel müdürlüğe, bölge veya şube müdürlüklerine devredilecek kredi açma yetkilerinin kapsam ve sınırları yönetim kurulunca saptanır.

¹⁶ Ercan; 2002, a.g.e.s.79

1.6. KREDİ AÇILACAKLARDA ARANAN KOŞULLAR

Kredi isteyen kişilerin medeni haklarını kullanmaya yetkili, yani reşit ve mümeyyiz olmaları gerekir. Reşit ve mümeyyiz olmayanların ancak kanuni mümessillerine kredi açılabilir. Ticari işletmeyi reşit ve mümeyyiz olmayanlar adına işleten veli ve vasi tüccar sayılmaz. Tüccar sıfatı temsil edene aittir. Fakat kanuni mümessil ceza hükümleri açısından tüccar gibi sorumludur. Şahıs firmalarında firma sahiplerinin, şahıs şirketlerinde (kollektif, kooperatif, sermayesi paylara bölünmemiş komandit gibi) sınırsız sorumlu ortakların, sermaye şirketlerinde de (anonim, limited şirket gibi) yöneticilerin genel ve ticari ahlaklarının çok iyi olması; dürüst, sözüne güvenilir, çevrelerinde sayılan ve sevilen kişiler olmaları gereklidir. Bunların ayrıca firmaların işlerini başarı ile yürütecek yetenekte, deneyimli, uzmanlık sahibi, temkinli, piyasa değişikliklerine uyabilen, işini iyi örgütlemiş kimseler olmasına dikkat edilmelidir.

Krediler genel olarak gerçek ve tüzel kişiler adına açılır. Tüzel kişilikleri olmadığı halde uygulamada adi şirketlere de kredi verilir. Kendilerine bankalarca kredi verilebilen kişi ve kuruluşlar gerçek kişiler, tüzel kişiler ve adi şirketlerdir. Tüccar, sanayici ve esnaf olmayan kimselere kredi açılması bazı durumlarda mümkündür. Bu durum emekli, dul ve yetim çeklerinin iskonto edilmesi, tacir vasfını taşımayanlara hisse senedi, tahvil, altın, nakit gibi karşılıkların rehniyle kredi açılabilmesi, memurlara iskonto yapılması, yurtdışında çalışan işçilere ve belirli özellikteki köylülere kredi verilmesi şeklinde olmaktadır.

1.7. KREDİLENDİRME SÜRECİ

1.7.1. Kredilendirme Prensipleri

Bankanın kredi kararına temel olan bazı faktörler vardır ki bunlara biz kredilendirme prensipleri diyoruz. Kredilendirmede bu prensiplerin kullanılmasının amacı en iyi müşterileri seçerek en iyi kararı vermektir, kredi zararını minimum kılmak değildir. Bu noktada sağlanacak kâr ve katlanılan risk göz önünde bulundurulur. Bireysel müşteriler ve firma müşterileri için uygulanacak prensipler değişebilmekle birlikte her ikisi için de geçerli olacak bazı prensipler vardır ki

bankalar bu prensiplere uymaya özen gösterirler. Aşağıda sıralayacağım beş prensipten sadece birine güvenmek gerçekçi sonuçlar vermeyecek ve bankayı kötü sonuçlara sürükleyebilecektir. Bunun için hepsine gerekli özen gösterilmeli ve değerlendirmeyi yapacak uzman kişiler görevlendirilmeli.

Bahsettiğimiz beş prensibi şu şekilde sıralayabiliriz:¹⁷

Karakter:

Kredi talep eden kişinin borcunu geri ödemesi konusunda istekli olması anlamında kullanılmaktadır.

Kapasite:

Kredi talep eden kişi ya da kuruluşun talep ettiği krediyi geri ödeyebilme gücünü göster Şirketler için finansal tablo analizi yapılarak hesaplanabilir. Ayrıca yönetim kalitesi ve deneyimine bakılır.

Kapital:

Kredi talep eden kişi ya da kuruluşun sermaye yapısını belirtir.

Teminat:

Talep edilen kredinin güvencesini oluşturur. Nakde dönüştürebilme yeteneği önemlidir.

Koşullar:

Krediyi talep eden firmanın faaliyette bulunduğu dönemdeki ülkenin sahip olduğu ekonomik koşullar ile firmanın faaliyette bulunduğu sektörün sahip olduğu imkanların belirlenmesi. Oranlar ile ölçülebilen kredi riskini azaltabilmek amacıyla bankalar çeşitli yöntemler geliştirmişlerdir. Örneğin; kredi kullanan veya taraf olan üçüncü bir kişiden teminatlar alınır. Bu teminatlar maddi teminatlar olabileceği gibi kefaletler şeklinde de olabilir. Risk tutarının küçültülmesi veya riskin çeşitlendirilmesi ikinci bir yoldur. Aynı miktar fonu tek veya birkaç kişi yerine çok daha fazla kişiye

¹⁷ Hakan Şakar; “ Genel Bankacılık Bilgileri”, Strata Yayıncılık, Yayın No:4, İstanbul, 2000, s.123

kullandırarak kredi müşteri üzerindeki risk azaltılır. Bankanın verebileceği kredilere bir üst sınır getirmek, yasal mevzuatlar ile izlenebilecek kredi politikalarının belirlenmesi de başka bir yoldur.

1.7.2. Kredi Organizasyon Yapısı¹⁸

Kredilendirme süreci boyunca kredilendirmeye ilişkin yöntem ve tekniklerin uygulanabilmesi için bir organizasyon yapısının ve kontrol mekanizmasının oluşturulması gerekir. Kredi organizasyon şeması içinde yer alan bölümler şunlardır:

1.7.2.1. Kredi Bölümü

Kredi bölümünün temel işlevi, kredi müşterisinin ya da kredi başvuru sahiplerinin borç ödeme kapasitesini ve kredi değerliliğini almaktır.

1.7.2.2. Teminat Bölümü

Kredilerin desteklenmesi için alınan teminatların içeriğini, menkul değerlerin faiz getirilerini ve benzeri izler.

1.7.2.3. Kredi Komiteleri

Genelde yöneticilerden oluşan kredi komitesi belli bir büyüklüğün üzerindeki kredi taleplerini inceler.

1.7.3. Kredilendirme Sürecinin Aşamaları

Bu süreç kredi başvurusunun gelmesiyle başlar ve beş aşamadan oluşur.

- Kredi talebi
- Kredilendirme işlemi ile ilgili istihbarat
- Kredi analizi
- Kredi yapılandırılması
- Kredi yönetimi

¹⁸Parasız; 2000,a.g.e. s.267

- Kredi Politikası
- Kredi onay süreci
- Kredilerin izlenmesi
- Kredilerin yeniden değerlendirilmesi

Müşteri kredinin geri ödemesinde başarısız olursa süreç devam eder, başarılı olursa süreç sona erer yada kredinin yenilenmesi söz konusu olabilir.

1.7.3.1. Kredi Talebi

Bankanın kredi pazarlama yetkilileri bankanın genel politikası ve şubenin özel politikalarına uygun olarak yeni müşterilerle ilişkiye geçerek (veya eski müşterilerle yeniden görüşerek) kredi taleplerini araştırırlar. İncelemeye değer taleplerle karşılaşıldığında şube yönetmenlerinin ve gerekiyorsa Genel müdürlüğün ön onayını aldıktan sonra daha ayrıntılı bilgi edinme aşamasına geçilir.¹⁹

1.7.3.2. Kredilendirme İşlemi İle İlgili İstihbarat

Bankanın müşterileri ve müşterilerin faaliyet gösterdikleri piyasalar hakkında kredi dağıtımına rehber olabilecek çeşitli bilgilerin bir sistem dahilinde değerlendirilmek üzere toplanıp kayıtlandırılmasına istihbarat denir. İstihbaratın gizlilik, tarafsızlık ve doğruluk, süreklilik ilkeleri bulunmaktadır.

İstihbarat çalışmaları sırasında müşteriden istenecek belgeler şunlardır:

- Hesap durumu, mali tabloların ekleri ve bunlara ilişkin açıklayıcı notlar,
- Ticaret sicil gazetesi,
- Şirket ana sözleşmesi,
- İmza sirküleri,
- Vergi dairesine verilen onaylı veya işletme hesap özeti,
- Taşınmaz dökümleri,
- Mizan,
- Yatırım teşvik belgesi,

¹⁹ Şakar; 2002, a.g.e.s.64

- İnternette sağlanan bilgiler,
- Faaliyet raporu v.b

İstihbarat çok çeşitli kaynaklardan elde edilebilir:

- Tüzel kişilerin ana sözleşmeleri ile bunlar üzerinde sonradan yapılan değişiklikler
- Ticaret sicil memurluğu kayıtları ile Ticaret sicil gazetesi,
- Tapu kütükleri,
- Trafik kayıtları,
- Vergi daireleri,
- Ticaret ve Sanayi Odaları ile esnaf dernekleri ve her çeşit mesleki kuruluşlar (ihracatçı birlikleri v.b)
- Resmi Gazete, yazın ve kitle iletişim araçları,
- TCMB protesto bültenleri, risk bildiri cetvelleri, sektörlerle ilişkin yayınladığı bilanço ve istatistikler,
- DİE istatistikleri,
- Mahkemeler ve İcra Daireleri,
- Alıcı, satıcı ve rakip firmalardan alınan piyasa bilgileri,
- Firmanın çalıştığı diğer bankalardan elde edilecek bilgiler,
- Kredi kayıt bürosundan alınan bilgilerdir.

TCMB Risk santralizasyonu yönetmeliğine göre, tüm bankalar kullandırdıkları kredileri TCMB'na bildirmek zorundadır. Firmaların banka gözetimindeki kredi limitleri ve risklerini gösteren bilgileri, kredilerin hem tahsis hem de izlenmesi sırasında incelenmeli ve değerlendirilmelidir. Verilen bilgiler ile hesap durumundaki banka borçları karşılaştırılarak, varsa sebebi araştırılmalıdır.²⁰

²⁰ Yeşim Dinçer; "Kredilendirme Teknikleri/ Kredi Risk Yönetimi", TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Semineri, 4-6 Nisan 2001, İstanbul, s.5

1.7.3.3. Kredi Analizi

Kredi analizin amacı, kredi talep edenin sözleşme koşullarına uygun olarak krediyi geri ödeme gücüne ve isteğine sahip olup olmadığını belirlemek amacıyla kredi riskini azaltmaktır. Bu amaçla müşterinin talep ettiği krediye uygunluğu araştırılır. Bunun için müşteriler hakkında birtakım bilgilere ihtiyaç vardır. Bankalar müşteriler hakkında bilgiyi bir takım kaynaklardan elde ederler. Bu kaynaklar; araştırma kurumlarından, bankaların kendi topladıkları bilgilerden, firmaların finansal tablolarından, müşteri ziyaretlerinde edinilen bilgilerden ve diğer kaynaklardan oluşabilir. Aşağıda tüm bu kaynaklar detaylı bir şekilde incelenmiştir.

1.7.3.3.1. Derecelendirme Kuruluşlarının Verileri

ABD ve başka batılı ülkeler borsalarında taşınır değerler, yatırımcılar için önemli bir gösterge olan derecelendirme (rating) işlemine tabi tutulurlar. Rating işlemi hangi aracı kurumun ya da aracın güvenli olduğu konusunda yatırımcıya yön verir. Böylelikle yatırımcı kuruluş tarafından verilen nota göre hangi kuruluşların pay senedi, tahvil ya da bonosunun alınmasının güven verici olduğu konularına açıklık getirecektir. Türkiye'de de artık rating kuruluşları için tebliğ çıkarılmış ve faaliyetleri düzenlenmiştir. SPK'nın derecelendirme faaliyeti ile derecelendirme kuruluşlarına ilişkin esaslar tebliğine göre bundan böyle yatırım ortaklık ve fonları rating yaptıracaklardır. Gerek banka işletmeleri olsun gerekse normal işletmeler olsun belli aralıklarla bu kuruluşlara kredi notu veren dünyada isim yapmış önemli derecelendirme kuruluşları vardır. Bu kuruluşların en önemlileri Moody's ve Standart & Poor's'tur.

Bir uluslararası değerlendirme kuruluşunun değerlendirmelerinin esas alınabilmesi için tarafsızlık, bağımsızlık, saydamlık, kredibilite, uluslararası erişim, yeterli insan kaynağı ve ulusal gözetim ve denetim yetkisi tarafından tanınmışlık olarak belirlenen yedi ölçütü sağlaması gerekmektedir.

Derecelendirme kuruluşları bir şirketi incelerken onun piyasadaki konumuna (liderlik gibi), operasyonel ve finansal gücüne, hızlı abone ve müşteri artışına, maliyet bazlı operasyonlar ile borç geri ödemesine bakmaktadırlar.

1.7.3.3.2. Banka Bilgileri

Bankaların sunabileceği bilgilerde daha çok kısa ve kesin yoruma gereksinim duyulur. Bankalar Kanunu'nun da sınırlayıcı etkisi bankaların müşteri sırlarını banka dışına vermelerini önler. Ayrıca müşterilerinin birden fazla banka ile ilişkilerinin varlığı, bankaların bu konuda ayrıntılı bilgi edinmelerini güçleştirmektedir. Bu nedenle de bankalardan alınabilecek bilgiler daha çok tamamlayıcı niteliktedir. Ancak özellikle ödeme güçlüğü ve hileli müşteriler durumlarında bankalar bilgi vermekten kaçınmazlar.

1.7.3.3.3. Firmanın Finansal Tabloları

Bilindiği gibi muhasebe, işletmelerde rakamsal hareketleri izleyen ve kayıtları tablolar halinde düzenleyip sunan bir bilgi işlem sistemidir. Muhasebenin temel görevi; başta işletme yöneticileri olmak üzere ilgili çıkar gruplarının alacağı kararlara yardımcı olabilecek bilgileri sunmaktır. Özellikle birkaç yılın değerlerini ardı ardına karşılaştırmada, bilançolar önemli varlık ve finansman yapısını içerdiklerinden yararlı bilgiler edinilmektedir. Hem mutlak değerler ve hem de oran analizleri ile likidite, borçlanma, karlılık ve varlık yapısına ilişkin sonuçlara varılabilir. Kar-zarar tablosundaki satışlar, maliyetler ve getiri durumunun bilançodaki rakamlarla karşılaştırılması, satışların karlılığı, alacakların, stokların, kısa vadeli borçların ve toplam varlıkların devir hızların belirlenmesi mümkündür.

1.7.3.3.4. Müşteri Ziyaretinde Edinilen Bilgiler

Eldeki bilgiler değerlendirilerek firma hakkında bir sonuca varılamıyorsa ya da firma ile bankanın çıkarları gereği ilişki kurulması isteniyorsa, firmanın yerinde incelenmesine gereksinim duyulur. Firma ziyaretinde firmanın teknik ve sosyal yapısı, yönetimin kalitesi ve firma sahipleri ya da temsilcilerinin mesleki nitelikleri hakkında oldukça yararlı bilgi ve izlenimler edinilmektedir.

1.7.3.3.5. Diğer Kaynaklar

Müşteri hakkında ayrıca günlük basın ve ekonomik yayınlardan da bilgi alınabilmektedir. Özellikle genel konjonktür ve iş koluna ilişkin bilgiler işletmenin

rekabet durumunu aydınlatır. Bu tür faaliyetler iyi bir arşiv sistemini ve kredi bölümü arasında iş bölümünü de gerektirebilir. Özellikle uluslararası pazarlar ve çok uluslu şirketlerin bağlı kuruluşları, dış basın ve temsilcilikler de başvurulacak kaynaklar arasında yer alır. İşletmenin kuruluşu, ticari faaliyetlerinin niteliği, sorumluluk ilişkileri ve işletmeyi temsile yetkili kişiler hakkında ticaret sicilinden özellikle tapu, trafik ve liman müdürlüğünden taşınır ve taşınmaz mal varlıkları içinde gerekli bilgiler alınabilir. Ayrıca işletmeye mal satan firmalar da iyi bir bilgi kaynağıdır.

Kredinin gerçek ve özel amacı nedir? Bu sorunun cevabı genelde kredi sözleşmelerinde yer alır ancak orada yazanlar çoğu zaman gerçeği yansıtmazlar. Burada analiste, gerçekte kredinin nereye kullanılacak olduğunu anlamak ve kredinin kabul edilebilir olup olmadığı kararını vermek konusunda büyük görev düşüyor.

Borçlanan krediyi nasıl ödeyecek? Kredi analisti burada da çok dikkatli olmalı ve nakit akımlarının gerçekleşmeme riskini çok iyi değerlendirmelidir.

Kredi ne derecede risklidir? Kredi analizi bankanın riskini azaltmayı amaçlamaktadır ki bu riskler;

- Faaliyet riski,
- Ödeyememezlik riski,
- Portföy katılım riski,
- Faiz riski,
- Sendikasyon riski olarak sıralanabilir.

Kredi analizi, kredilendirme sürecinde, saydığımız risklerin minimum kılınması için kredi analistleri tarafından dikkatle yapılması gereken bir aşamadır.

Kredi analizini etkileyen faktörler aşağıdadır:²¹

- Şahsi faktörler
- Mali faktörler

²¹ Halime Temel; “ Basel II Kriterlerine Göre Ticari Bankalarda Kredi Risk Yönetimi”, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2006, İstanbul,s.22

-Faaliyet yeterlilik derecesi

-Gelir yaratma kapasitesi

- Özsermaye

-Finansal tablolar analizi

- Ekonomik faktörler
- Diğer faktörler

Şahsi faktörler: Hakkında istihbarat yapılan firma hakiki veya hükmü şahıs olabilir. Firmalarla ilişki kurmada, öncelikle firmanın şahsi durumu dikkate alınıp kredi açılmasının uygun olup olmadığına bakılır, ve ona göre mali ve ekonomik incelemeler yapılır. Şahsi faktörlerin belirlenmesinde müşterinin kimliğinin belirlenmesi ilk adımdır.

Firma kimliği aşağıdaki unsurlardan oluşur:

- Ticaret unvanı,
- Tabiyeti,
- İşletme adı,
- İkametgahı,
- Faaliyet konusu,
- Kuruluş tarihi ve süresi,
- Sicil numarası,
- Hukuki ehliyeti,
- Yöneticilerin özelliklerinden oluşur.

Firma kimliğine ilişkin konular hakkında değerlendirme yapılır ve sonuç çıkarılır.

Mali faktörler: Kredide riski önleyici çalışmalardan biri de firmaların mali durumlarını inceleyerek, ödeme gücünün olup olmadığını, firmanın fon sağlama kapasitesinin, gelir gider durumu v.b konuların ortaya konmasıdır.

- **Firmanın yeterlilik derecesi:** Firmanın iş hacmi, ürün çeşitliliği, piyasadaki durumu, satış olanaklarındaki esneklik gibi durumlar incelenir.

- **Gelir yaratma kapasitesi:** Kredi talep eden firmanın gelir yaratma kapasitesi dikkatli bir biçimde incelenmelidir. Bir borç genel olarak şu iç kaynaklarla ödenebilir:

- Aktiflerin satışıyla,
- Başka bir kaynaktan sağlanan borçlarla,
- Faaliyet sonucu yaratılacak fonlarla,

İlk iki madde bankalarca istenilen bir durum değildir

Firmaların gelir yaratma kapasitesi çeşitli faktörlere bağlıdır; kuruluş yeri, üretim kapasitesi, üretilen mal ve hizmetlerin kalitesi, rekabet şartları, personelin yetenekleri, yönetimin etkinliği v.b faktörler.

Bankalar, müşterileri olan firmaların geçmişteki gelir yaratma kapasitelerini incelerken, hareketli ve durgun yılları da kapsayacak şekilde geniş dönemleri göze alarak yapmalı; gerek ekonominin hareketli olduğu yıllarda gerekse durgun olduğu yıllarda gelir yaratma kapasitesini dikkate almalıdırlar.

- **Öz sermaye:** Bir firmada öz sermayenin iki fonksiyonu vardır; öz sermaye,

- İktisadi değerlerin elde edilmesi için kaynak sağlar,
- Firmanın alacakları için güvence oluşturur.

Diğer koşullar aynı kalmak şartıyla, öz sermayesi yeterli olan firmalara kredi vermek bankaların kredilendirmeden doğan riski hafifleten bir önlemdir.

Öz sermaye, kredi talep eden firmaların sahip oldukları iktisadi varlıklar, verecekleri teminat ve teminat tutarı hakkında bankalara fikir verir.

- **Finansal tablolar analizi:** Kredi müşterisinin, bilançoları gelir tabloları, kar dağıtım tabloları, net işletme sermayesi değişim tabloları ve fon akım tabloları incelenerek kredi talebi değerlendirilir.

Kaldıraç oranları firmanın borçluluk durumunu belirtir. Likidite oranları firmanın ne kadar kolaylıkla nakit elde edebileceğini belirtir. Verimlilik oranları, firmanın varlıklarını hangi yoğunlukla kullandığını gösterir. Karlılık oranları, firmanın yatırımlarının getirisini ölçer. Piyasa değeri oranları, firmanın yatırımcılar tarafından nasıl değerlendirildiğini gösterir.

Finansal analiz, bir firmanın finansal bilgilerinin belirli teknikler yardımıyla analiz edilmesi, raporlanması ve bu raporların yorumlanarak firma hakkında bir değerlendirme yapılmasıdır. Yani finansal analiz; bir firmanın finansal durumunun ve finansal bakımdan gelişmesinin yeterli olup olmadığını tespit etmek için, finansal tablo kalemlerindeki değişiklikleri, kalemler arasındaki ilişkilerin, zaman içinde göstermiş oldukları farklılıkların incelenmesi ve gerektiğinde belirlenen standart ve sektör ortalaması ile karşılaştırılarak yorumlanması faaliyetlerin bütünü olarak açıklanabilir.

Finansal tabloların analizi; analizden beklenen amaç, analiz sonuçlarından yararlanacak taraflar ve analizi yapanın firma ile ilişkisi göz önüne alınarak değişik açılardan yapılabilir.

Ekonomik faktörler: Firmaların piyasadaki yerinin belirlenmesi, üretilen malların stok durumları ile fiyat hareketlerinin bilinmesini gerektirir. Yapılan piyasa araştırmaları sırasında firmanın durumunu açıklayıcı bilgiler elde edilerek istihbaratın büyüklüğü sağlanmış olur bunu gerçekleştirmek için ise, bölgede çıkan ekonomi içerikli yayımlarla meslek kuruluşlarının ticaret odalarının, ihracatçı birliklerinin kayıtları ile gazetelerin ekonomi ile ilgili haberlerin takip edilmesi gerekir.

- **Konjonktürel dalgalanmalar:** Piyasalarda belli dönemlerde, belirli zaman aralıklarında meydana gelen daralma veya genişlemeler konjonktürel dalgalanmaları oluşturur. Bu dalgalanmalar etkisini en yoğun olarak fiyat dalgalanmaları şeklinde gösterirler. Bu nedenle, her firmanın faaliyette bulunduğu sektörlerin niteliklerinin detaylı bir şekilde incelenerek, üretilen malların talebinin fiyat değişmelerinden etkilenme derecesinin tahmin edilebilmesi, kredilerin güvenli bir şekilde kullanılmasını sağlayacaktır.

- **Firmanın faaliyette bulunduğu sektörün durumu:** Kredi analizlerinde

firmanın içinde bulunduğu sektörün özellikleri de dikkate alınmalıdır. Bunlar;

Sektörün türü, sektörün büyüme hızı, sektörün rekabet biçimi, sektörün müşteri profili, sektörde kar artış hızı, sektördeki karlılık oranları v.b

Verilen kredilerin bir sektöre odaklaşmasını önlemek için sektör analizin dikkatli bir şekilde yapılması gerekir.

- **Hükümetlerce hazırlanan hedefler ve izlenen ekonomik politika:** Hükümetlerce hazırlanan yıllık programlar izlenerek yatırım yapılacak sektörler, vergilendirme politikaları, sübvansiyonlar v.b bilgilerin takip edilmesi gerekir. Programların bilinmesi sektörün gelişmesi ve geleceği hakkında da bilgi sahibi olunmasını sağlayacaktır.

Diğer faktörler: Kredi talep eden firmanın hukuki yapısı, alınacak teminat, kredi isteğinin bankanın kredi politikasına uyumu ve verilecek kredinin bankaya sağlayacağı verim de göz önünde bulundurulmalıdır.

1.7.3.4. Kredinin Yapılandırılması

Kredi talebinin ele alınması, bilgilerin toplanıp analiz edilmesi ve kredi verilme kararından sonra kredinin yapılandırılması gerekir. Kredinin yapılandırılması kredinin miktarının, vadesinin, teminatının, faiz oranının, fiyatlamasının, belgelenmesinin ve kredi sözleşmesinin hazırlanması sürecini kapsar.²²

Kredilerin fiyatlaması aşamasında müşteriye kullanılan fonun karşılığı olarak bir tutar belirlenir. Bu tutar belirlenirken öncelikle fonun maliyeti dikkate alınır sonra kredi ile ilgili idare giderleri ve kâr marjı eklenir. Daha sonra kredinin riski belirlenir. Çünkü müşterinin kredi değerliliğine göre kredi fiyatı değişecek, kredi değerliliği yüksek olan müşteri için fiyat, kredi değerliliği düşük olan müşteri için belirlenen fiyattan daha düşük olacaktır.

Kredinin teminatı müşterinin borcunu ödeyememesi durumunda bankanın, kredinin kapatılmasında, nakde döndürerek kullanmaya hakkı olduğu varlıklardır.

²² ARAS; 1999, a.g.e.s.60

Genelde uzun vadeli kredilerde teminat istenmekte ve ancak önceden tanınan itibarlı müşterilere teminatsız uzun süreli kredi kullanılmaktadır.

Teminatlar maddi varlıklar ve kişisel teminatlar olarak iki şekilde olabilir. Maddi varlıklarda dikkat edilmesi gereken noktalar varlığın değerinin uzmanlarca saptanması, ipotekli olup olmadığının ve vergilerinin ödenip ödenmediğinin belirlenmesidir. Kişisel teminatlar menkul kıymetler ya da banka hesabının dondurulması şeklinde olabilir. Menkul kıymetlerin teminat olması durumunda rehin sözleşmesi imzalanır ve kredinin zamanında geri ödenmemesi durumunda banka, bu menkul kıymetleri satma hakkına sahip olur. Bunların yanında stoklar da teminat olarak gösterilebilir ancak bu tür teminatlar bankalar tarafından riskli kabul edilmektedir.

Kredi sözleşmesi kredilerin risklerini azaltmaya yönelik bazı kısıtlayıcı maddeler içeren anlaşmalardır. Sözleşmelerde olumlu bazı hükümlerin yanında olumsuz bazı hükümler de yer alır. Olumlu hükümler, müşteriye, bankaya, firmanın ana işlemlerinden haberdar ve finansal tabloları vermekle yükümlü kılar; olumsuz hükümler, bankanın kredi alıcısını kontrol altında tutmak için hazırladığı bazı hükümlerden oluşur ki bunlar firmanın borçlanma oranını etkileyebilecek maddeler olabileceği gibi yapacağı faaliyetleri de kısıtlayabilir.

Kredi analizi ve kredilerin yapılandırılmasından sonraki aşamaları kredi yönetimi kısmında ele alacağız.

1.7.3.5. Kredi Yönetimi

Kredi yönetimi, bankanın kredilendirmeye ilişkin uygulamalarının banka politikaları ile tutarlı olması ve kredi portföyünün krediye ait faiz ve anapara ödemelerinin zamanında yapılması ve problemlerin önceden teşhisini sağlayacak şekilde yönetilmesi çabalarını içerir.²³

²³ Belkıs Seval; “*Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi*”, Muhasebe Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1990, s.251

Bankanın büyüklüğü, organizasyon yapısı, tepe yönetiminin amaçları kredi yönetimini farklılaştıran etmenlerdir.

Kredi yönetimini kredi politikası, kredi onay süreci, kredilerin izlenmesi ve kredilerin yeniden değerlendirilmesi olarak dört bölümde inceleyeceğiz.

1.7.3.5.1. Kredi Politikası

Temel yönetim felsefesiyle kredilere ilişkin uygulamaların birleştirilmiş şeklidir. Çoğunlukla tepe yönetimi tarafından belirlenir ve onayı da yönetim kurulu tarafından alır. Kredi fonksiyonunun sınırlarını belirler ve kredi yöneticilerine yol gösterir. Kredi politikası yönetimin ilk unsurudur ve diğer aşamalar bu unsur etrafında oluşur.

Kredi politikasının unsurları;²⁴

- Kredilerin onaylanmasına ilişkin sistemin ana hatları,
- Kredilerin sınıflanmasına ilişkin ana hatlar,
- Kredi onay mercilerinin limitleri,
- Kredilerin izlenmesine ve değerlendirilmesine ilişkin bir sistem,
- Kredilendirme standartları,
- Kredilendirme standartlarına ve onay uygulamalarına istisna teşkil eden durumlar olarak sıralanabilir.

1.7.3.5.2. Kredi Onay Süreci

Müşteri ile kredi pazarlama yetkilisi arasında kredinin genel çerçevesi hakkında anlaşma sağlandıktan sonra, şube yetkilileri kredi kendi limitleri dahilinde ise şube kredi komitesinin kararının sağlanmasından sonra krediyi belgelendirip kullanırlar. Ancak kredi Bölge Müdürlüğü veya Genel Müdürlük yetkisinde ise bu durumda ilgili yere kredi teklifi mektubu yazarak kredi hakkında bilgi verirler ve onay almak için girişimde bulunurlar. Genel Müdürlük veya Bölge Müdürlüğü krediyi teklif edilen koşullarla aynı şekilde kabul edebilir, koşulları değiştirerek kabul edebilir veya reddedilir.

²⁴ SEVAL, 1990, s.252

1.7.3.5.3. Kredilerin İzlenmesi

Kredinin tahsisi ile geri dönüşü arasındaki sürede kredi izlemeden sorumlu yönetici, müşteriye izlemek ve kredi ilişkilerini gözden geçirmek durumundadır. Kredi izlemek bankaya, sorun yaratan kredilerin çözümü için önlemlerin vaktinde alınması, müşterinin sözleşmeye uygun hareket edip etmediğinin belirlenmesi ve banka sermayesinin zararlar için yeterli olup olmadığı konusunda fikir edinilmesi gibi avantajlar sağlar.

Kredilerin izlenmesi için bazı yöntemler kullanılabilir. Bu yöntemlerden kısaca bahsedelim.

Ara finansal tabloların değerlendirilmesi yönteminde amaç, firmanın yeni risk derecesinin belirlenmesi ve “bugünkü koşullarda bu krediyi verir miydik?” sorusuna cevap aranmasıdır. Burada firmaların ara dönemlerde finansal tablo hazırlamamaları gibi bir sorun vardır ki bu durumlarda işkoluna, faaliyet türüne uygun olarak yeniden değerlemede kullanılacak özel amaçlı raporlar düzenlenebilir.

Özel amaçlı raporlar, ara dönemler itibariyle finansal tabloların elde edilemediği durumlarda, dönem içinde örneğin satış hacmini belirleyen harcamaların dökümü ya da yatırımın neler olduğunu kapsayan raporlar şeklinde olabilir.

Firma ziyaretleri, izleme için yapılması mecburi bir aşamadır. En ayrıntılı analiz bile firma ziyaretleri olmadan eksik kalacaktır. İzlemede firma ziyaretlerinin sıklığı firmanın riskine bağlıdır.

Kredi koşullarına uygunluğun kontrolü, kredi tahsis edilirken belirlenen koşulların yerine getirilip getirilmediğinin kontrolüdür. Bu koşullardan bazıları; kredi ile yapılacak işler, verilecek teminatlar, vadeler olarak sıralanabilir. Bu koşullardan birisinin bile yerine getirilmemesi çıkacak sorunlara haberci olabilir.

Bunlar dışında mevduat düzeyinin izlenmesi, limit aşımalarının izlenmesi, protestoların izlenmesi gibi yöntemler de kullanılabilir.

1.7.3.5.4. Kredilerin Yeniden Değerlendirilmesi

Bu kavram genelde kredilerin izlenmesi kavramıyla karıştırılabilmektedir ancak kredilerin izlenmesi kredi yönetiminden sorumlu kişilerce borcun geri ödenmesini kapsar ancak kredilerin yeniden değerlendirilmesi, kredi politikasına uyulup uyulmadığının denetlenmesi ve ileride krize girebilecek sektörlerin belirlenmesini kapsamaktadır.

Bu değerlendirme işlemi müşteri bazında ya da portföy bazında yapılabilmektedir.

Müşteri bazında yapılan değerlendirme;

- Kredi kalitesi,
- Belgeler
- Teminatların piyasa değerleri,
- Fiyatlama ve fon yönetimi,
- Yasal zorunluluklarına ve politikalara uyum konularını kapsamalıdır.

Bu konular hakkında toplanan bilgiler aynı başlıklar altında raporlarda toplanır ve değerlendirilir. Bu yolla banka, firma hakkındaki tutumunu değiştirip değiştirmeyeceğine karar verir.

Portföy bazındaki değerlendirme;

- Portföy yönetiminin değerlendirilmesi,
- Portföydeki gelişmelerin izlenmesi,
- Müşteri bazında yapılan değerlendirme kapsamındaki diğer konular olarak sıralanabilir.

Kredi yönetimi, kredilendirme sürecinin son aşamasıdır ve kredi politikası, kredi politikalarına uyum ve onay mekanizmaları, kredilerin izlenmesi ve kredi portföyünün yeniden değerlendirilmesi fonksiyonlarını kapsar.²⁵

1.8. BANKACILIKTA KREDİ SINIRLARI VE KREDİ VERİLMESİ YASAK OLAN DURUMLAR²⁶

Kredi kullandırma ilkelerinden güvenlik konusu içinde anlatılan riskin yayılması kavramına ilişkin 4389 sayılı Türk Bankalar Kanunu'nun 11. maddesinde aşağıdaki önlemlerin alındığını görmekteyiz:

- Bir banka gerçek veya tüzel bir kişiye doğrudan veya dolaylı olarak öz kaynakların yüzde 25'inden fazla kredi veremez, kefaletlerini kabul edemez.
- Bir gerçek veya tüzel kişiye doğrudan veya dolaylı olarak banka öz kaynaklarının yüzde 10'undan fazla bir oranda verilen krediler ile kabul edilen kefaletler büyük kredi sayılır ve kabul edilen kefaletler hariç olmak üzere bunların toplamı öz kaynakların sekiz katını aşamaz.

Bir bankanın dolaylı kredi ilişkisi içinde bulunan gerçek veya tüzel kişilerin tümüne açacağı kredilerin toplamı, banka öz kaynaklarının %50'sini aşamaz.

1.9. KREDİLERİN SORUNLU HALE GELME NEDENLERİ

Bir kredinin sorunlu hale gelmesinde rol oynayan pek çok neden vardır. Bu sebepler kredi müşterisine ilişkin olabileceği gibi, çevresel faktörlere veya bankanın yapmış olduğu hatalara da dayalı olabilmektedir.

1.9.1. Firmaya İlişkin Nedenler

Kredinin sorunlu hale gelmesinde firmanın aşağıda belirtilen özellikleri etkili olabilmektedir:

²⁵ SEVAL, 1990, s.273

²⁶ ERCAN; 2002, a.g.e.s.86

1.9.1.1. Yönetim

Bir işletmenin başarısız olmasında, finansal yapısının zayıflamasında kötü yönetimin payı oldukça büyüktür. Bilgi, uzmanlık ve tecrübesi yetersiz, sorumluluklarını yerine getiremeyen yöneticiler firmanın gidişatını olumsuz yönde etkilemektedir.

Firmanın başarılı bir şekilde faaliyet göstermesi için yönetimin, kısa ve uzun vadeli planlarına firmanın faaliyetlerine yön vermesi ve firmaya değişen koşullara uyum kabiliyeti kazandırması gerekmektedir. Yöneticilerin ileriye görme ve planlama yeteneği ne kadar fazla ise firmanın başarı olasılığı da o kadar yüksek olacaktır. Amaçları ve gideceği yönü belirlenmemiş bir firma ise dış faktörlerin etkisiyle önceden öngörülemeyen sonuçlara doğru kolaylıkla sürüklenebilecektir.

1.9.1.2. Üretilen Mal veya Sunulan Hizmet

Bir firmanın faaliyetlerini karlı bir şekilde sürdürebilmesi, üretilen malın veya sunduğu hizmetin kalitesini ve pazar payını koruyabilmesine bağlıdır. Hammadde veya enerji teminindeki zorluklar, kaliteli iş gücünün bulunamaması firmanın maliyetlerini ve iş hacmini etkileyebilecektir.

Diğer taraftan, tüketim tercihlerindeki değişimler veya teknolojik gelişmeler de firmanın piyasadaki durumunda değişikliklere yol açabilecektir. Firma eski teknoloji ile üretim yapmaya devam ettiği takdirde, yeni teknolojinin maliyet, hız ve etkinlik avantajlarını kullanamayarak pazardaki yerini kaybedecektir. Yeni teknolojiye uyum sağlamak için yapılan yatırımlarda hatalı seçim yapılması durumunda ise firma çok büyük maliyetlere katlanmak zorunda kalacaktır. İşletmenin faaliyetlerini önemli ölçüde etkileyen bu faktörler firmanın karlılığını ve borç ödeme gücünü olumsuz olarak etkileyebilecektir.

1.9.1.3. Pazarlama Koşulları

Kredi borçlusu firmanın iyi tanımlanmış bir pazarlama politikası ve bu politikanın uygulanmasını sağlayacak etkin araçları olmalıdır. Pazarlanacak ürünün ve niteliklerinin saptanması, fiyat politikasının belirlenmesi, dağıtım kanallarının seçimi

ve tutundurma çalışmalarına ilişkin kararlar alınması pazarlama faaliyetlerinin temelini teşkil etmektedir. Firma etkin bir pazarlama stratejisi oluşturamaz ise büyüme hızını ve pazar payını kaybedecek ve dolayısıyla firmanın ödeme gücü zayıflayacaktır.

Borçlunun içinde bulunduğu rekabet ortamı da pazarlama açısından önemli bir faktördür. Benzer veya ikame mal üreten güçlü bir rakip piyasaya girdiğinde borçlu firmanın satışları düşebilir, kar marjları azalabilir, maliyetleri yükselebilir ve kilit personeli firmadan ayrılabilir. Rakip firmanın piyasaya girişi, pazar hacmini genişletmedikçe ve toplam ürün talebini artırmadıkça, firma bu etkiyi hissetmeye devam edecektir. Bu nedenle, firmanın rekabetten mümkün olduğunca az zarar görmesi için sürekli ayarlamalar yapması gerekmektedir.

1.9.1.4. Sermaye Yapısı

Öz sermaye firmaların varlıklarını sürdürebilmesi açısından çok büyük bir önem taşımaktadır. Ani nakit çıkışlarına karşı firmaları koruyan öz sermaye, şirketlerin yeni fırsatları değerlendirilmesi ve yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için de önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Öz sermayenin yetersiz olması durumunda firmaları düşük maliyetli fon bulmaları önem kazanmaktadır. Düşük maliyetli fonlara ulaşmak için de yüksek kredibiliteye sahip olmak gerekmektedir. Bu fonların verimli alanlarda kullanılması durumunda firma geri ödemeleri için kaynak yaratabilecek ve sorunlu kredilerin doğumuna sebep olmayacaktır.

Firmaların varlıklarını koruma amacı yanında diğer bir amacı da büyüme hızlarını en yüksek seviyeye çıkarmaktır. Ancak, oldukça atak ve kontrolsüz büyüme işletmeyi sarsabilir. Büyümenin gerektirdiği finansmanın sağlanması için borçlanmanın artması ve faiz giderlerinin yükselmesi firmanın sermaye yapısını bozacak ve kayıplara neden olabilecektir.

1.9.1.5. Kontrol Sistemleri

Faaliyetleri etkin bir şekilde kontrol edilmeyen bir firmanın başarılı olma ihtimali oldukça düşüktür. Firmanın sağlıklı bir şekilde yönetilebilmesi için varlıkların, alacakların, stokların ve giderlerin kontrol altında tutulmasını sağlayacak

sistemler geliştirilmeli, bütçeler, projeksiyonlar ve planlar yapılmalıdır. Kontrolsüz bir firmada herhangi bir sorun teşhis edilemeden büyüyecek ve çözümü imkansız hale gelebilecektir.

1.9.2. Çevresel Faktörler

Çevresel faktörler, firmaların faaliyetlerini önemli ölçüde etkileme gücüne sahiptirler. Bu nedenle, firmaların yaptıkları planlarda ekonomik faktörler, hükümet kararları ve teknolojik gelişmeler gibi firmanın dışında gerçekleşen çevresel faktörleri de hesaba katmaları gerekmektedir.

1.9.2.1. Teknolojik Çevre

Bilgi çağının yaşandığı günümüzde teknolojik gelişmeler büyük hız kazanmıştır. İleri teknolojinin uygulamaya sokulması firmanın ürettiği ürünleri veya kullandığı üretim metodlarını demode kılabilir. Sürekli değişen teknolojik koşullara uyum sağlayamayan bir firmanın, varlığını sürdürmesi ve finansal istikrarını koruması mümkün görünmemektedir. Gelişmiş teknoloji ile üretilen yeni ürünleri pazarlayan bir firmanın piyasadaki rekabet gücü artacak ve finansal yapısı güçlenecektir.

1.9.2.2. Ekonomik Çevre

Bir işletmeyi başarılı bir şekilde yönetebilmek için ekonomik koşulların çok iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Enflasyon, faiz oranları, döviz kurları, dış ticaret dengesi gibi birçok ekonomik faktör firmanın başarısını ve dolayısıyla borç ödeme gücünü önemli ölçüde etkileyecektir. İşletmenin ekonomik dalgalanmalara ne derece duyarlı olacağını faaliyet gösterdiği sektörün özellikleri belirlemektedir. Bazı sektörler genel ekonomik gidişatla aynı yönde hareket ederken, bazı sektörler genel trendlerden hiç etkilenmemekte veya ters yönde etkilenmektedirler.

1.9.2.3. Doğal Çevre

Birçok firma enerji ve hammadde ihtiyaçları nedeniyle doğal kaynaklara bağımlıdır. Bu kaynakların temini ve maliyeti arz-talep koşullarına, politik ve çevresel faktörlere bağlı olarak değişebilmektedir. Örneğin petrol fiyatlarındaki değişim tüm

dünyada, bütün iş kollarında etkili olmaktadır. Deprem, yangın, sel, kuraklık gibi doğal felaketler de işletmenin hammadde ve enerji temin etmesi ve dolayısıyla faaliyetlerini sürdürmesi üzerinde etkili olabilmektedir.

1.9.2.4. Politik Çevre

Hükümetin aldığı kararlar, uyguladığı programlar ve mevcut yasal düzenlemeler firma yönetimi ve başarısı üzerinde oldukça büyük bir etkiye sahiptir. Asgari ücretlerde yapılan değişiklikler, yürürlükte bulunan vergiler, dış ticaret hacmini etkileyecek düzenlemeler, verilen teşvikler, sermaye piyasasının isleyişine yönelik düzenlemeler, fiyat kontrolleri ve benzeri uygulamalar firmanın faaliyetlerini etkileyen politik faktörler arasında sayılabilir.

1.9.3. Bankacılık Hataları

Kredilerin sorunlu hale gelmesinde krediyi tahsis eden bankanın yapmış olduğu hatalar da etkili olabilmektedir. Bu hatalar kredinin tahsis edilmesinden önce yapılmış olabileceği gibi tahsisten sonra da yapılmış olabilmektedir.

Bankaların yaptığı en önemli hatalardan biri, sorunun varlığını kabul etmemektir. Genellikle, sorun teşhis edildiği anda hemen harekete geçmemekte ve sorunun daha da büyümesine yol açmaktadırlar. Bu durum zarar olasılığını artırmakta ve kontrol edilemez boyutlara ulaştırabilmektedir.

2. BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE RİSK YÖNETİMİ

2.1. GİRİŞ

Hemen hemen tüm dünya dillerinde ufak tefek bazı değişikliklerle ifade edilen banka sözcüğünün İtalyanca “banco” kelimesinden geldiği ve daha sonra kelimenin banka olarak kullanıldığı sanılmaktadır. Banco sözcüğünün İtalyanca’daki anlamı masa, sıra ya da tezgah demektir. İlk bankerler sayılan Lombardiyalı Yahudiler, bankacılık işlemlerini pazarlara koydukları birer masa (banco) üzerinde yaparlardı. Bu bankerlerden bazıları taahhütlerini yerine getirmeyerek iflas ettiği zaman halk böyle bankerlerin bancosunu kırardı. İşte bu nedenle batı dillerinde iflas eden kişilere banco kelimesinden gelen “bankrupt” denilmektedir.²⁷

Bir ekonomide mali sistem; mali araçlar, mali araçlar ve mali piyasalardan oluşur. Mali sistemin temel unsurlarından biri de bankacılık sektörüdür. Bankacılık sektörü, mali sistem içerisinde üzerinde kurulu olduğu ödemeler sistemi aracılığı ile, tasarrufların yatırıma dönüştürülmesinde kaynak (fon) aktarımına aracılık eden bir sektördür.

Bankalar halktan para toplayan ve bu paraları yatırımcılara aktaran kuruluşlardır. Diğer bir ifadeyle bankalar, tasarruf sahipleri ile yatırımcılar arasında para ticaretine aracılık eden kuruluşlardır. Bankacılık, çok kısa ve özlü bir tanımlamayla, risk yönetimi faaliyeti olarak nitelendirilebilir. Burada riskin anlamı, üzerinde anlaşılan, beklenen ya da istenilen edimlerin yerine getirilmemesi, gelişmelerin gerçekleşmemesi veya beklenmeyen gelişmelerin ortaya çıkması dolayısıyla zarara maruz

²⁷ İlker Parasız; “Modern Bankacılık Teori ve Uygulama”, Kuşak Ofset, Haziran 2000,s.5

kalınmasıdır.²⁸ "Türk mevzuatına göre banka adı, Türk Bankalar Kanunu'na uygun olarak Türkiye'de kurulan kuruluşlar ile yurtdışında kurulu bankaların Türkiye'deki şubelerini ifade etmektedir."²⁹ Bankalar; likidite ve sermaye ihtiyacını göz önünde tutarak, mevduat kabul eden, fon satın alan ve topladığı bu kaynakları firmalara ticari kredi olarak veren, şahıslara ticari ve tüketici kredisi olarak aktaran, uzun vadeli devlet tahvili ile özel sektör tahvillerine yatıran finans kuruluşlarıdır.

Bankacılık doğası gereği krizlere elverişli bir sektördür. Zira bankacılık birçok paradoksun ortasında tam denge noktasını tutturmayı gerektirmektedir. Birincisi; bir ticari işletme olarak bankaların kar etme güdüsü ile tasarruf sahiplerinin mevduatlarını güvence altında tutma talebi kar-risk-güvenlik paradoksunu oluşturmaktadır. İkincisi; sosyal fayda ilkesi gereği ekonomiye mümkün olan en fazla kaynağı en ucuz maliyetle aktarma fonksiyonu kar marjlarının ve aktif karlılığının düşük olmasına yol açmakta bunun telafisi ancak yüksek finansal kaldıraç ve işlem hacmi ile mümkün olmaktadır. Bu ise kredi ve sermaye risklerini yükseltmekte sonuçta bir sosyal maliyet doğmaktadır. Üçüncü konu; hem güven kurumu olan bankaları geçici likidite sıkıntılarına yol açabileceği panik çöküşleri sebebiyle iflas etmekten korumak hem de tasarruf sahiplerinin uğrayabilecekleri kayıpları bir ölçüde telafi etmek amacıyla oluşturulan mevduat sigortalarıdır. Mevduat sigortaları krizleri önlemede ve doğabilecek zararları hafifletmede çok önemli işlevler görmekte ama öte yandan bankaları daha fazla risk almaya, tasarruf sahiplerini de bankalar arasında risk ayrımı gözetmemeye teşvik edebilmektedir.³⁰

Türk bankacılık sektörü, bugün gerek mali, gerekse kurumsal yapıları itibarıyla göz ardı edilemeyecek bir seviyeye ulaşmış bulunmaktadır. Bu olumlu gelişmelere rağmen, Türk bankacılık sektörünün gelişimini etkileyen bazı olumsuzlukların da mevcut olduğu bilinen bir gerçektir. Bankalar, yaptıkları iş gereği yoğun risklerle yaşamak zorunda olan kuruluşlardır.

²⁸ Engin Aras; "Bankalarda Risk Yoğunlaşması ve Dolaylı Krediler", Active Bankacılık ve Finans Dergisi, No:9, Ekim-Kasım 1999, s. 24

²⁹ Türkiye Bankalar Birliği, Bankalar Kanunu (Kanun No: 4389), 1999, Madde 2, s.6

³⁰ Hakan Ercan; "Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimine İlişkin Metodlar ve Bir Uygulama Örneği", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002, s.5

Bankacılık sektöründe yaşanan riskler, her ülkede, her dönemde kaçınılmaz olarak yaşanabilir. Zira finansal piyasalar var olduğu sürece, risk unsuru sistem içerisinde varlığını sürdürecektir. Ancak bu aşamada önemli olan risklerin doğru tanımlanıp, yönetilmesi olmaktadır. Banka üst yönetimleri, kurumsal olarak alınan riskler hakkında daha fazla bilgi edinmeli ve riskin yönetilmesi için gerekli sistemlere sahip olmalıdırlar. Böylece piyasada oluşacak risklerin zararları, bankacılık sektörünü en alt düzeyde etkileyecek ve oluşacak krizlerin zararları minimuma inecektir.³¹

2.2. BANKACILIK SİSTEMİNDE RİSK VE RİSK YÖNETİMİ

Günlük hayatta risk kavramı bir hayli sık kullanılmasına rağmen, risk tanımını yapmakta bir hayli zorlanılır. Risk farklı şekillerde tanımlanabilir. Bunlardan bazıları şunlardır:

Risk, bir olayın ya da olaylar setinin ortaya çıkma olasılığıdır.³² Risk, gerek belirsizlik gerekse belirsizliğin sonuçları olarak tanımlanabilir.³³ Teknik anlamda risk, getirilere ilişkin olasılık değerlerinin ortalama değer etrafındaki dağılımı ile ifade edilebilir.³⁴ Risk, yatırımların uğrama olasılığı olan zararlarını ifade eder. Risk çoğunlukla istenmeyen, negatif bir olayı ifade etmektedir.

Bir yatırımın riski hesaplandıktan sonra yatırımın başarısız olabilme riski ortadan kalkmaz. Fakat yöneticiler riski tanıyıp ve bildikleri halde yatırım konusunda daha bilinçli kararlar vereceklerdir. Risk mevcut durumu bulanık hale getirip yöneticileri yanlış kararlar vermeye sürükleyen bir tuzaktır. Riski tanıyarak ve hesaplayarak bu bulanıklığı ve belirsizliği ortadan kaldırmak mümkündür. Bunun daha net anlaşılması için küçük bir örnek verebiliriz.

Tehlikeli bir patikada yürümekte olan bir dağcı olduğunu düşünelim. Dağcının görüş alanını daraltan çok yoğun bir sis kütlesi de var. Tabi ki dağcı görüşünü engelleyen bu sis kütesinin olmamasını tercih eder. Sisin olmaması durumu değiştirir

³¹ Oğuz Yıldırım; "Türk Bankacılık Sektörünün Temel Sorunları ve Sektörde Yaşanan Mali Riskler", Anadolu Üniversitesi, s.1

³² Ali Karacan; "Bankacılık ve Kriz" Creative Yayıncılık, 2000, İstanbul, s.19

³³ Arman Tefvik ve Gürman Tefvik; "Bankalarda Finansal Yönetime Giriş, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Yayın No:203, İstanbul, s.2

³⁴ Serdar Çıtak; "Geleneksel Risk Yönetiminden Programlanmış Menkul Kıymet İşlemlerine", Dünya Yayıncılık, Ekonomi Dizisi:7, İstanbul, s.11

mi? Hayır, patika tehlikeli olmaya devam edecektir fakat sisin yokluğu patikanın gerçek görüntüsünü dağcının gözleri önüne sererek, dağcının artık bilinçli bir şekilde hareket etmesini sağlayacaktır. Yöneticiler de yatırım alternatiflerini risk ve belirsizliğin oluşturduğu “sisi” kaldırarak bakarak daha bilinçli ve tutarlı hareket edecekleri şüphesizdir.

Riskin sadece olumsuz taraflarına bakılmamalı. Riskin pozitif yanları da var. Risk olmadan daha yüksek karlar elde etme olanağı olamaz. Örneğin, pazara yeni bir ürün sunmak isteyen bir firma bu yeni bir üretim hattı kurma konusunda yatırım yapmayı düşünmektedir. Ürün pazarda tutulabilir (firma büyük bir kazanç elde edecektir) veya tutulmayabilir (firma büyük bir kayıp kaydeder.) Kısacası yatırım riskli bir yatırımdır. Firma yatırım yapmaktan vazgeçerek riski yok edebilir. Yatırım yapılmazsa kaybetme olasılığı sıfır olur. Fakat firma bu hareketle kar etme ve gelişme olanağını da yok etmiş olur.

Peter F. Drucker’ın risk yöneticilerine vermiş olduğu bir konferansta 18. 19. ve 20. Yüzyıllarında Batı ekonomisinin ilerlemesinde teşebbüs, girişim ve çabuk ve doğru karar verme yeteneği kadar risk yönetimi ve sigortacılığın da önemli bir yere sahip olduğunu vurguladı. Drucker’a göre belirsizliği yönetme ve önlem alma çalışmaları gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki ana farktır. Drucker’ın sözlerinden şu sonucu çıkartabiliriz. ”İlerleme için girişim gerekir. Girişim de riski göze alarak ve tanıyarak başarılı olur.”

Bankaların hemen hemen tüm faaliyet alanlarında aldıkları kararlar için bir risk söz konusudur. Risk bankacılık faaliyetinin önlenemeyen ve giderilemeyen bir parçasıdır. Başarılı bir şekilde yönetildiğinde risk, bankanın karlılığını arttırıcı önemli bir araçtır. Risk yönetimini bankanın karlılığını sağlamak ve korumak için uygulanan politikaların bir bütünü şeklinde tanımlanabilir. Bir başka ifadeyle risk yönetimi, para, menkul kıymet, değerli maden, vadeli işlemler, döviz tevdiatı ile ilgili olarak iç ve dış piyasalarda karşılaşılabilecek her türlü belirsizlikten kaynaklanan zararların oluşmasını engelleyecek önlemlerin alınması, ortaya çıkabilecek zararların sağlıklı olarak tespiti ve ölçülmesi, yönetimi bilgilendirme sistemlerinin oluşturulması ve aktif

karar alınması zorunluluğu hallerinde hızlı ve doğru karar almayı sağlayan sistemleri oluşturmak şeklinde tanımlanabilir.

"Bu defa mutlaka kazanacağım" diye paralarını beşer beşer attığı tek kollu canavarın karşısında kumarbaz, bir risk almaktadır. Yandaki makinelerden gelen para şakırtıları ve devamlı oynaması için yaratılan ortam onu tahrik etmekte ve kazanma tutkusu ile paralarını arka arkaya yitirmektedir.

Aldığı risk hesapsız, plansız tamamen hırsa, içgüdülere, hislere, tesadüflere dayanan bir risktir. Oysa karşısındaki makine, hesaplanmış bir riskle programlanmış bilgisayar teknolojisinin bir ürünüdür. Uzun vadede devamlı kazanmak için, insan psikolojisi istatistik ve ihtimal hesapları gibi karmaşık bilimsel girdilerle makinenin kaybetme riskini minimuma indirmiştir.

Bugünün şirket yönetimlerinde de artık risk kaçınılmaz bir olgu haline gelmiştir. Bazı yöneticiler, kumarbazın yöntemi ile hesapsız risklere girip batırlar, bazı yöneticiler kumar makinesi gibi hesaplanmış risklerle kazanırlar.

Küreselleşen dünyamızda artık sürprizler arasında geçen süre oldukça kısalmıştır. Dünyanın her yerinde her an siyasal, ekonomik, sosyolojik bir olay olmakta ve tüm ülkeleri bir anda etkisi altına alarak krizler yaratabilmektedir. Uluslararası arenada oynayan bir şirket yöneticisinin bütün bu sürprizlerin dışında kalması mümkün değildir. Önemli olan bu sürprizleri ve riskleri fırsata dönüştürebilmektir. Gözü kapalı risk alarak başarılı olmak, sadece kumarbazın aldığı riske eşdeğerdir. Sonunda kaybedersiniz.

En iyisi hiç risk almamaktır diyenler de vardır. Ancak bu günün dünyasında hiç risk almayan tutucu yönetimler sadece küçülürler. Büyümek için risk, ama hesaplanmış risk almak gereklidir.³⁵ Günümüzün modern işletme teorisinin ulaştığı en kapsamlı çözümlerden bir tanesi risk yönetimidir. Çünkü risk yönetimi getiri, sermaye ve riski ilişkilendiren; bunların arasında optimum dengeyi kuran bir yaklaşım, bir

³⁵ Derya Alparslan; "İşletme Finansmanı", Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Yüksek Meslek Okulu İşletme II, Mayıs 2003, s.3

yönetim tekniği, bir yönetim anlayışıdır. Risk yönetimi tüm işletmeler için önemli bir iştir. Ancak bu bankalar için ayrıca özel bir öneme sahiptir. Çünkü bankacılık sektöründe ortaya çıkabilecek olan yeni bir risk, sadece o sektörü değil, ekonomik sistemin tamamını peşinden sürükleyebilmektedir.³⁶

2.2.1. Risk yönetiminin Amaçları

Aktif-Pasif yönetimi, fon yönetimi gibi kavramlar finansal kuruluşların bilançolarına yansıyan, nakit veya menkul kıymetlerin yönetiminde ortaya çıkan riskler ile ilgili kavramlar iken risk yönetimi, kuruluşun karşı karşıya kaldığı tüm riskler ile ilgilidir.

Günümüzde finansal kuruluşların stratejik planlarında risk yönetimi çok öncelikli bir yer almaktadır. Özellikle bankalar, kuvvetli ve etkin risk yönetimi sayesinde bir yandan piyasaların yaşadığı olağanüstü durumlarda bankanın karşı karşıya kalabileceği kayıpları azaltırken diğer yandan da riske göre düzenlenmiş getiri analizleri ve daha karlı ürünler ile büyüyerek hissedarlarına değer katarlar. Kuvvetli ve etkin risk yönetimine sahip bankalar üstlendikleri kredi, piyasa ve işlemsel riskleri her yönü ile detaylı olarak incelerler, olası krizlerde kayıplarını daha önceden ölçerler, bu kayıpları en aza indirgeyecek önlemleri alır, aldıkları riske karşın elde edecekleri kazanca değip değmeyeceğini önceden belirlerler.³⁷

Temel amaç, karlılığı arttırmak için sermaye, getiri ve riski birbirleriyle ilişkilendirirken, pazarın sürekli artan ve çeşitlenen zor taleplerini tatmin edebilecek bir risk yönetim sisteminin oluşturulmasıdır.³⁸

2.2.2. Risk Yönetiminin Önemi

Risk yönetimi bankalar için stratejik önemi olan bir konudur. Ülkemizde son yıllarda yaşanan finansal krizler, ekonominin tümünü etkilemiş, en büyük olumsuz

³⁶ Ömer Faruk Çolak; “Finansal Piyasalar ve Para Politikası”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s.117

³⁷ Hasan Uğur Köylüoğlu; “Risk Yönetimi! Zaman Geçirmeden Neden? Nasıl?”, Active Bankacılık Finans Dergisi, Sayı:17, 2001, s.82

³⁸ Murat Atan; “ Risk Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama”, Gazi Üniversitesi Doktora Tezi, Ankara, 2002, s.6

etkiye bankacılık sistemi maruz kalmıştır. Kriz ortamında Türkiye bankacılık sektöründe faaliyet gösteren pek çok banka finansal risklerini iyi yönetemedikleri için Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu bünyesine alınmıştır. Uluslar arası boyuttaki gelişmeler de aynı zaman dilimlerinde ortaya çıkmış, küreselleşmenin boyutlanması ve teknolojiye olan bağımlılığın giderek artması uluslararası finans kesiminin temel gündemini oluşturmuştur. Bu gelişmeler bankacılıktaki risk yönetiminin artan öneminin başlıca nedenleridir.³⁹

Bankacılık sektöründe karşılaşılan finansal risklerin yol açtığı sorunların artması sebebiyle “Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS)” bünyesinde faaliyet gösteren “Basel Komitesi” tarafından alınan kararlar ile bütün bankaların içinde risk yönetimi bölümlerinin ve risk yönetimi sistemlerinin oluşturulması yönünde tavsiye kararları alınmıştır. Günümüzde risk yönetimine gerekli önemi vermeyen finansal kuruluşlar ve firmaların ülke dışından fon sağlama imkanı çok azalacaktır. Uluslararası fon sağlayan kuruluşların kredi verirken en çok dikkat ettikleri konuların başında fon talep eden kuruluşların risk yönetimi sisteminin kurulmuş olup olmadığıdır.

Bununla birlikte bankacılık sektöründe artan bir ilgiyle risk yönetimine daha fazla odaklanma sebeplerinden bazıları şunlardır;⁴⁰

- İş ortamlarında çok büyük değişiklikler olmakta yani coğrafi alanda genişlemekte, ürün pazarları çeşitlenmektedir.
- Değişen çalışma ortamlarına bağlı olarak daha fazla bir rekabet oluşmaktadır. Yeni fırsatların ve ürünlerin artan rekabet ortamı yaratması bankalar üzerinde, banka hissedarları tarafından oluşan baskıları arttırmaktadır.
- Kurumların yapılarının daha karmaşık bir hal alması sonucu risk alma sorumlulukları tam tanımlanamamıştır.
- Karmaşıklaşan işlemler sonucunda şeffaflık sağlanamamıştır.
- Teknolojide çok hızlı bir değişim meydana gelmektedir. Bu da karmaşık

³⁹ TBB, “Bankaların Risk Yönetimi Çalışmaları Hakkında Değerlendirme”, Risk Yönetim Sistemleri ve Uygulama Esasları Çalışma Grubu, Nisan 2004, s.3

⁴⁰ Murat Doğanay, “Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimi”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2003, s.19

hesaplamaların daha az zamanda, daha az maliyetle yapılmasını mümkün hale getirmiş ve bu gelişme risk yönetiminde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur

- Stratejik anlamda yapılan hataların maliyeti yükselmektedir ve olası kontrol eksikliğinin etkisi genelde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.
- Vade yapıları ve döviz pozisyonları arasında aşırı dengesizlikler vardır.
- Günümüzde düzenleyiciler, yatırımcılar, hissedarlar ve müşteriler risk yönetimine daha fazla önem vermektedirler.

2.2.3. Risk yönetimi Süreci

Bankacılık sektöründe risk yönetimi; bir bankanın gelecekteki nakit girişlerinin oluşturacağı risk-getiri yapısını, buna bağlı olarak faaliyetlerinin niteliğini ve düzeyini izlemek, kontrol altında tutmak ve gerektiğinde değiştirmek amacıyla oluşturulan standart belirleme, bilgi alış verişi, uygunluk sınaması, karar alma ve uygulama süreçlerine ilişkin mekanizmadır. Risk yönetimi sürecinde, bankanın maruz kalabileceği risklerin belirlenmesi, belirlenen risklerin risk ölçüm metotları ile ölçülüp sayılaştırılması, belirlenen ve ölçülen risklere karşı uygulanacak risk yönetimi kararlarının alınması ve uygulanması ile uygulanan risk yönetimi politikasının sonuçlarının denetlenmesi aşamaları mevcuttur.

Bankacılık sektörü içindeki önemli aktörlerden biri Banka Yönetim Kuruludur. Güçlü bir risk yönetimi sadece risklerin belirlenmesi ve analitik modeller ile ölçülmesi ile oluşmaz. Üst yönetimin bu konuları benimsemesi gereklidir. Yönetim tespit edilen ve değer olarak ölçülen risklere karşı önlemler almaz ve uygulanmaz ise risk yönetimi başarılı olamaz.

2.2.4. Risk Yönetiminin Yapısı

Etkin bir risk yönetimi, farklı riskleri entegre bir biçimde yöneterek ve risk-getiri dengesini oluşturarak hissedara katma değeri maksimize eden bir sistem olmalıdır. Maruz kalınan risklerin bir arada değerlendirildiği risk-getiri ilişkisine bağlı olarak sermaye dağılımının yapıldığı bir sistem ile sermayenin etkin bir biçimde kullanılması sağlanacak ve hissedara katma değer maksimize edilecektir.

Risk yönetimi risk kontrolünü de içine alan daha geniş bir konudur. Risk kontrolü ile pozisyon, performans vb. değerlendirme kriterlerinin tespiti, operasyonel işlemlerin en uygun şekilde yürütülmesi ve raporlama işlemleri yapılırken risk yönetiminde bunlara ilave olarak riske duyarlı işlemlerin tanımı, sermayenin doğru dağılımı ve yatırımı, risk-kazanç bileşimi ve riske ayarlı performans ölçümü de yapılabilir.

2.3. BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ RİSK ÇEŞİTLERİ

Risk yönetimi, mevcut risklerin çeşidine bağımlı olduğundan öncelikle riskin ne çeşit bir risk olduğu belirlenmelidir. Bankaların karşı karşıya kaldığı riskleri çok sayıda gruba ayırmak mümkündür.

2.3.1. Finansal Riskler

Bankalar, fon arz eden kesim ile fon talep eden kesim arasında köprü görevini üstlenen kurumlardır. Bankalar, bankacılık görevlerini yerine getirirken alacakları her karar ya da uyguladıkları her strateji için diğer işletmelere nazaran daha yüksek oranda risk üstlenmektedirler. Bankaların mali başarısızlık risklerini arttırıcı etkileri olan hatta iflas etmelerine sebep olan finansal risklerini aşağıdaki gibi gruplandırmak mümkündür.

2.3.1.1. Bilanço Riski

Bu tip riskler bilanço yapısındaki aktif ve pasifin dengeli olmayışı sonucu ortaya çıkan risklerdir. Bu tip risklerin ana nedeni banka içinde iyi bir aktif-pasif yönetimi olmayışıdır. Maliyetli pasifler ile getirili aktiflerin faiz oranlarında vade yapısının uyumsuzluğu, döviz kurlarındaki değişim, risk farklılaştırmasına önem verilmeksizin yapılan menkul kıymet ve kredi portföyü ile öz kaynaklardan çok daha fazla oranda borçlanmadan kaynaklanan risklerdir.⁴¹ Vade uyumsuzluğu kar marjını arttıran riskli bir stratejidir. Düzenli ve sürekli olarak kontrol altında tutulması gereklidir. Bu tip risklerden korunmak için doğru, şeffaf, planlı aktif-pasif yönetimi stratejileri uygulanmalıdır. Banka yönetim kurulu, yasal zorunlulukları dikkate alarak banka

⁴¹ Hasan Kaval; "Bankalarda Risk Yönetimi", Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2000, s.26

aktifinin ne ölçüde kredi, menkul ve iştiraklerden oluşacağını belirlemelidir. Bilanço aktifindeki büyümenin pasifte nasıl fonlanacağını ana hatlarının belirlenmesi önemlidir. Kaynak maliyetlerinin belirlenmesi, maliyetlerde ortaya çıkan dalgalanmaların takibi aktif-pasif yönetiminin önemli bir stratejisidir.

2.3.1.2. Karlılık Riski

Karlılık, bir bankanın var olma sebebi olmasının yanı sıra bankanın üstlenebileceği riski ve/veya sermayesini arttırabilme kapasitesini gösteren önemli bir sonuçtur. Karlılık riski olarak tanımlanan kavram gerçekte, banka yönetiminin bankanın gelir kaynaklarını iyi belirleme, bankacılık faaliyetlerini yüksek getirili alanlara aktarabilme yeteneği ve esnekliğidir. Bankalar karlı çalışıyor gibi görünmelerine rağmen bir bankanın karlılık riskinin ölçümünde, bankanın reel olarak yeterince kar edip etmediğine bakılır. Bu amaçla bankaların karlarının, aktif büyüklükleri ile, o karı elde etmek için sahip oldukları sermaye miktarı ve sektörün karlılık ortalaması ile bankaların durumunun karşılaştırılması gereklidir. Bir bankanın karlılık riski yönetilirken, gelir ve gider kalemlerinin içeriği ve kalitesi dikkate alınması gereken en önemli kriterlerdir. Bankanın gelir ve gider kaynaklarının iyi analiz edilmiş olması gereklidir. Faiz dışı gelir ve giderler iyi belirlenmelidir. Gelir kaynaklarının sürekliliği sağlanmalı bunun yanı sıra maliyetlerin nasıl düşürüleceği ve fonların daha karlı alanlara nasıl aktarılacağı dikkatle araştırılmalıdır.

2.3.1.3. Sermaye Yeterliliği Riski

Sermaye, ticari işletmeler açısından kredi verenleri koruyucu bir unsur olmanın yanı sıra finansal işlemlerde alternatif bir kaynak olma özelliği de gösterir. Bankalarının çalışma konuları gereği, kaynakların kullanım biçimi ve yerleri sonucu bu risk unsuru önem kazanmaktadır. Bu nedenle, ihtiyaç duyulan sermaye miktarı, aktif ve pasif kalemlerin kompozisyonuna, nakit akışlarının karlılığına, yönetimin kalitesine ve özellikle rekabet açısından bankanın içinde bulunduğu ortama bağlıdır.⁴²

Bankacılık sektörünü yeniden yapılandırma ve kaynak tahsisi planları

⁴² M. Erol Aydın; "Aktif-Pasif Yönetiminde Likidite ve Faiz Oranı Riski", Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, s.65

çerçevesinde yabancı kaynak birikimleriyle çalışan bankalar kanuni zorunluluklar ile sermayelerini belli bir seviyenin üzerinde tutmak zorundadırlar. Bankacılık sektöründe ortaya çıkabilecek olası kriz durumlarında bankaların öngörülemeyen zararlarının telafisini sağlayabilme amacıyla ve bankaların sermaye yapılarını izleyebilmek amacıyla bankaların bunu yapmaları zorunlu tutulmuştur.

BIS tarafından belirlenen minimum sermaye yeterlik oranı %8 olarak belirlenmişken, geçiş dönemi yaşayan ya da istikrarsız faaliyet gösteren bankalar için bu oranın %15 seviyelerinde olması gerekliliği tavsiye edilmiştir. Bankanın üstlendiği riskler göz önüne alınarak banka Yönetim Kurulunca bankanın sermaye yeterliliği oranı belirlenmelidir. Bankacılık sektöründe, güven ve istikrarın sağlanması ile muhtemel tehlikelere karşı dayanıklılığın artırılmasını sağlamak için güçlü bir sermaye yapısına ihtiyaç duyulmaktadır.⁴³ Bir bankanın sermayesinin sağladığı fonksiyonlar şöyle özetlenebilir :⁴⁴

- Banka sermayesi, bir bankanın kuruluşu ve faaliyete başlaması için gerekli olan masrafların finansmanını sağlar.
- Banka sermayesi, bankaya para yatıracak mevduat sahiplerine, bankaya borç veren kişi ve kuruluşlara, banka ile ticaret ilişkisine gireceklere gerekli güveni sağlar.
- Banka sermayesi, banka yönetimin önceden kestiremediği zararları karşılayabilecek bir güvenlik marjıdır.
- Banka sermayesi, bankanın iflası veya tasfiyesi durumunda bankadan alacaklı durumunda olanların uğrayabilecekleri kayıpları en aza indirmeyi sağlar.
- Banka sermayesi, banka için bir fon kaynağıdır.
- Banka sermayesi, mevduat fonlarının bankaya çekilmesini sağlayan önemli bir araçtır.
- Banka sermayesi, bankacılık faaliyetleri sonucu ortaya çıkan kredi riskini

⁴³ Niyazi Çakır; “Türkiye’de ve Uluslar arası Bankacılık Alanında Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin Mukayeseli Değerlendirilmesi”, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Dergisi, Nisan 1991, s. 29

⁴⁴ İlhan Meriç; “Türk Ticaret Banka İşletmelerinde İşletme Riski ve Ekonomik Karlılık”, Orta Doğu Teknik Üniversitesi İ.İ.B.F.Yayımları, Yayın No:36, 1980, Ankara, s.135-136

karşılıkmaktadır. Bir bankanın sahip olduğu sermayenin yukarıda sıralanan bu fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için tüm bu fonksiyonları sağlayabilecek miktarlarda olması gereklidir.

Bankanın ihtiyaç duyduğu sermaye miktarı, aktif ve pasif kalemlerinin kompozisyonuna, nakit akışlarının düzenliliğine, yönetiminin kalitesine ve özellikle rekabet açısından bankanın içinde bulunduğu ortama bağlıdır.⁴⁵

Sermaye Yeterliliğini ölçmek amacıyla sermaye yeterlik oranı kullanılır. Bu oran, risk ağırlıklı aktifler (likit aktifler, krediler vb.) ile, öz sermayeye katkı sermayenin (ödenmiş sermaye, yedek akçeler, değerlendirme fonları) eklenip sermayeden yapılan indirimlerin (geçen yıl zararı, dönem zararı) çıkarılmasıyla elde edilen Sermaye Tabanı arasındaki ilişkiyi ölçer ve istenilen seviyesi %8 olarak belirlenmiştir. Bu oranın ölçülmesindeki amaç, bankanın sermaye tabanının risk ağırlıklı aktiflerini ne ölçüde karşıladığını ölçmektir. Bu oranın yanı sıra, öz sermayenin borçlara oranı, öz sermayenin kredilere oranı, öz sermayenin duran varlıklara oranı, öz sermayenin toplam mevduata oranı, öz sermayenin aktifler toplamına oranı ve öz sermayenin pasifler toplamına oranı gibi oranlar ile de öz sermayenin riskleri karşılayabilmede yeterli olup olmadığı ölçülmektedir. Sermaye yeterliliği fonksiyonel olarak bir bankanın riske açıklığının ifadesidir.⁴⁶

Bir bankanın öz sermaye yeterliliği riski ile karşılaşması için;

1. Bankanın öz sermaye miktarı sabit kalırken, bankanın aktiflerinin çok daha hızlı artması halinde,
2. Bankanın aktif kalemleri sabit kalırken öz sermaye miktarının azalması durumunda,
3. Bankanın sahip olduğu öz sermaye miktarının aktiflere göre daha hızlı azalması durumlarının olması gereklidir.⁴⁷

⁴⁵ AYDIN; 1993, a.g.e.s.65

⁴⁶ Edvard Gardener; "Capital Adequacy After 1992: The Banking challenge", Institute Of European Finance University College Of North Wales Research papers in Banking And Finance, RP 92/ 11, s.65

⁴⁷ Meltem Akyüz; "Mali Başarısızlık Riskinin Genel Olarak Değerlendirilmesi ve Türk Mevduat Bankaları Üzerine Bir Deneme", Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Adana, s.80

Bankanın sermaye yeterliliği riskinin yönetiminde sermayeyi oluşturan birimlerin dağılımı ve öz sermayenin seyri iyi izlenmelidir. Gerçek sermaye yapısı belirlenmelidir. Sermayeye nakit katkısı olan olmayan birimler tespit edilmelidir. Sermaye yetersizliği olması durumunda alınacak tedbirler önceden belirlenmelidir. Bu durumda banka birleşmeleri, aktif büyüklüklerin azaltılması veya sınırlandırılması, faiz harcamalarının azaltılması gibi alternatif çözüm yolları düşünülmelidir.

2.3.1.4. Kredi Riski

Kredi vermek, bir bankanın riskli faaliyetlerinden birisidir. Bir bankanın kullandığı kredinin, satın aldığı menkul kıymet ihracatçısının veya herhangi bir yolla verdiği paranın geri ödenmesinin kısmen ya da tamamen olmaması ve borca karşılık teminat olarak gösterilmiş olan kıymetlerin değer kaybederek ödenmeyen borcu karşılayamaması durumuna kredibilite riski denilmektedir.⁴⁸ Bankaların kredilerine ilişkin bu riske aynı zamanda geri ödeme yükümlülüğünün yerine getirilememesi, ödeme uyumsuzluğu ve teminat riskleri de denilmektedir. Para piyasasında kredi riski çok açıktır. Bu piyasada taraflardan biri fon ödünç alırken diğeri fon ödünç verir. Bu oluşan borç alacak ilişkisinde borç veren için her zaman bir risk söz konusudur. Bu, borçlunun borcunu vadesinde geri ödeyememesi riskidir. Borç veren taraf çok karlı bir faiz oranından borç vermiş bile olsa, borçlu taraf borçlarını geri ödeyemediği takdirde borç veren zarara uğrar.⁴⁹ Kredi riski aktif kalitesi ile ters orantılıdır. Aktifin kalitesi karlılığın ve ödünç verilen fonların geri döneceğinin bir göstergesidir.⁵⁰ Kredi riski sadece bir bankanın kullandığı krediler için değil aynı zamanda finansal ürünleri ve bilanço dışı kalemleri için de söz konusudur. İnterbank işlemleri, garantiler, taahhütler ve türev ürünlerin kullanımı gibi konularda da kredi riski ile karşı karşıyadırlar. Kredi riskinin yönetiminin amacı, bankanın kullandığı kredilerden beklediği geri dönüşü en uygun koşullarda maksimize etmektir. Bankalar bunun için tek tek kullandıkları kredilerin risklerini dikkate alabilecekleri gibi tüm kredi portföylerinin risklerini bir arada izlemeleri mümkündür. Kredi risk yönetimi, bir

⁴⁸ MERİÇ; 1980, a.g.e.s.100

⁴⁹ Yalçın Aksu; "Bankalarda Hazine Yönetimi ve Uygulama Sorunları" Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1997, s.14-15

⁵⁰ Meltem Kandıralı; "Bankacılıkta Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri" Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayını, Yayın No:9, 1998, Ankara, s.108

bankanın risk yönetimi için çok önemli bir parçadır ve uzun vadede banka başarısı için çok gereklidir. Bankanın karlılığına çok olumlu etki yapar. Bankalar, hangi kredi taleplerinin kabul edilebilir riskler taşıdığına karar vermelidir.

2.3.1.5. Piyasa Riski

Piyasa riski, döviz piyasasında veya mal piyasasında fiyat/değer değişiklikleri, faiz oranlarında değişme ile sahip olunan hisse senedi, emtia ve finansal enstrümanların fiyatlarında meydana gelen değişimlerin yarattığı risk olarak tanımlanabilir.⁵¹

Piyasa riski, bankanın faaliyet gösterdiği dört ekonomik piyasada yaşanan dalgalanmalar sonucunda ortaya çıkan bir risktir. Piyasalarda meydana gelebilecek değişiklikler bankanın pazarladığı finansal araçların fiyatlarını ve değerlerini etkileyebilecektir. Herhangi bir finansal aracın değeri fiyatının, kuponunun, kupon sıklığının, süresinin, faiz oranının ve diğer faktörlerin bir fonksiyonu olacaktır. Bu durumda eğer banka pay senedi, tahvil gibi finansal araçları tutuyorsa o zaman fiyat ya da piyasa riski ile karşı karşıyadır. Burada risk, finansal aracın fiyatının dalgalanmasıdır.⁵² Piyasa riski yönetiminde, fiyatlar piyasalarda bulunan likidite seviyesinin durumuna göre değişim göstereceği için, bankalarında karşı karşıya kalacakları riskler de artar veya azalır. Likiditenin bol olduğu dönemlerde faiz oranlarında düşme eğilimi olacağından hisse senedi fiyatlarında artış yaşanabilir. Ayrıca elinde sabit fiyatlı borçlanma araçları bulunduran bankalar faizlerin düşme eğilimi içinde olduğu dönemlerde alacaklı iseler karlı ancak borçlu iseler zararlı çıkacaklardır. Bu nedenle bankaların piyasa riskini yönetebilmek için iyi düzenlenmiş, tam yetkili fon yönetimleri ve aktif-pasif yönetimlerine gereksinimleri vardır. Bir banka borç menkul kıymetleri, borç türevleri, pay senetleri, pay senedi türevleri ve para işlemleri ile piyasa riskiyle karşılaşabilirler.⁵³ Bu nedenle yeni finansal araçların gelişimini izlemek, yeni araçlar hakkında geniş bilgiye sahip olmak ve fiyatlandırılmasını doğru yapmak gereklidir.

⁵¹ Faik Çelik; “Türk Bankacılığında Risk Yönetimi Yönetmeliği ve Piyasa Riski Ölçüm Metodları”, İktisat Dergisi, Eylül, 2001, s.62

⁵² PARASIZ; 2000, a.g.e.s.185

⁵³ PARASIZ; 2000, a.g.e.s.185

2.3.1.6. Faiz Oranı Riski

Faiz oranı riski, faiz oranlarındaki değişimlere bağlı olarak banka bilançosunun piyasa değerini ve bu bilançodan beklenen getirinin değişmesi olarak tanımlanabilir.⁵⁴ Diğer bir tanımda ise faiz oranı riski, bankaların faiz vade ve oranlarındaki değişimler nedeni ile zarara uğrama olasılığı olarak tanımlanmıştır.⁵⁵ Geniş bir tanımlama ile faiz oranı riski, faiz oranlarında meydana gelen değişimler sebebiyle finansal araçların değerlerinde ortaya çıkardığı değişimlerin firmaların nakit akımları, bilançolarının aktif ve pasif yapıları üzerinde yarattığı olumsuz etkiler olarak tanımlanabilir.

Günümüzde globalleşme ile birlikte tüm dünya piyasaları ve bu piyasalarda işlem gören finansal araçlar birbirleri ile bütünleşmişlerdir. Faiz oranları, piyasalar ve bu piyasalarda işlem gören finansal araçlar arasında dengeyi sağlayan önemli bir değişken durumundadır. Faiz oranlarında meydana gelen dalgalanma ve sürekli değişkenlik bir belirsizlik ortamı oluşturmakta ve bu durum da bankalar ve finansal kuruluşlarının uzun vadeli ve sabit faiz oranlı yükümlülüklerden kaçmalarına neden olmaktadır. Özellikle ülkemizdeki bankalar uzun vadeli aktiflerini finansal piyasalardan topladıkları kısa vadeli fonlarla finanse etmektedirler. Kısa vadeli fonların faiz oranlarında ortaya çıkabilecek aşırı yükselmeler bankaları çok olumsuz etkilemektedir.

Faiz oranlarında meydana gelen dalgalanmaların başlıca sebepleri; para arzında ortaya çıkan değişimler, fon arz ve talebindeki değişimler, para politikası, piyasa beklentileri, getiri beklentileri, güvenilirlik ve pazar likiditesidir. Para arzındaki değişime bağlı olarak faiz oranlarında meydana gelebilecek değişimler ile ilgili iki görüş vardır. Bunlardan birincisi para arzının artması sonucu ödünç verilebilecek fonların artacağını bunun da faiz oranlarını düşüreceğini savunanlardır. Diğerisi ise para arzındaki artışın enflasyon oranını arttıracığını bunun da enflasyonu arttıracığı beklentisi ile faiz oranlarının da yükseleceği savıdır. Diğer bir durum ise fon arz ve talebinde meydana gelen değişimlerdir. Eğer piyasada fon talebi fon arzından fazla ise bu durumda faiz oranları yükselir. Tersi durumda ise faiz oranları düşer. Merkez

⁵⁴ H. Mehmet Eken; "Bankalarda Aktif-Pasif Yönetimi", Bankacılar, Sayı:7, 1992, İstanbul, s.48

⁵⁵ Türkay Kısa; "Bankaların Mali Başarısızlığını Tahmine Yönelik Çok Boyutlu Model", Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 1997, Ankara, s.10

Bankası tarafından uygulanan para politikası da faiz oranlarını etkilemektedir. Merkez Bankası bunun için karşılık oranlarında değişiklik yapma, piyasaya fon arz etme ve piyasadan fon çekme, repo ihaleleri ve açık piyasa işlemleri gibi araçlar ile faiz oranları üzerinde etki yaratma işlemi uygulamaktadır. Piyasanın sahip olduğu beklentilerin iyimser pozisyon göstermesi hem faiz oranlarının düşmesi hem de vadelerin uzaması açısından önemlidir. Piyasaların olumlu beklentiler içinde olabilmesi için güven duygusu önemli bir etkidir. Uygulanan politikaların başarısı, ekonomik istikrar güven duygusunun tatmini ile sağlanabilmektedir.

Faiz oranı riskini beş grupta incelemek mümkündür.⁵⁶

1. Gelir Riski: Faiz oranlarındaki değişime karşı çok duyarlı olan bir aktifin ya da pasifin getirisinde meydana gelen değişimdir. Diğer bir ifade ile net kar marjındaki değişimdir.⁵⁷ Bu risk Türkiye bankacılık sektöründe önemli bir risktir. Ülkemizde yaşanan krizler ve belirsizlikler nedeniyle sektördeki bankaların çoğunluğu kısa vadeli işlemlere yönelmektedir. Banka bilançolarında önemli bir kalem durumundadır.

2. Fiyat Riski: Faiz oranlarındaki değişim faize karşı çok duyarlı olan aktif ve pasif kalemlerinin getirilerini etkilerken, faize karşı çok duyarlı olmayan ya da sabit getirisi olan bilanço kalemlerini de etkilemektedir. Fiyat değişimlerine sebep olmaktadır. Kısaca fiyat riski bilançonun piyasa değerindeki değişimdir. Net bugünkü değeridir.⁵⁸

3. Yeniden Yatırım Riski: Aktiflerden elde edilen faiz gelirlerinin farklı faiz oranlarından yeniden yatırıma dönüştürülmesidir. Elde edilen gelirlerin daha yüksek ya da düşük faiz oranlarından yeniden yatırıma dönüştürülmesine bağlı olarak bankanın lehine bir kazanç ya da aleyhine bir kayba dönüşebilir.

4. Önceden Ödenme Riski: Uzun vadeli olarak yüksek faiz oranı ile verilmiş bir aktifin, kredi faiz oranlarının düşmesi sebebiyle vadesinden nice geri ödenmesi riskidir. Bu bankanın aleyhine kayba dönüşen bir risktir.

⁵⁶ Eken; 1992, a.g.e.s.48

⁵⁷ Emre Aklin, Tuğrul Savaş, Vedat Akman; "Bankalarda Risk Yönetimine Giriş", İstanbul 2001, s.116

⁵⁸ Eken; 1992, a.g.e.s.48

5.Temel Risk: Kredi ve mevduat faiz oranları gibi faiz oranlarında meydana gelen değişimlerin, spot ve gelecek işlemlerin faiz oranlarına a aynı oranda yansımaması riskidir.⁵⁹

Türkiye gibi faiz oranlarının aşırı dalgalanmalar gösterdiği ve yüksek faiz oranlarının geçerli olduğu ülkelerde faiz riskinin yönetimi önemlidir. Bankaların taşıdıkları faiz oranı değişim riskini ölçmek ve yönetmek için çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Bunlar; Vade uyumsuzluğu ve Açık Vade Pozisyonu (GAP) analizi, Efektif Vade veya Ağırlıklı Ortalama Süre Duration analizi, Faiz esnekliği analizi ve Simülasyon analizi yöntemleridir.⁶⁰

Bankaların faiz oranı riski yönetiminde aktif ve pasif kalemlerinin vadelerinin uyumlu olmasına dikkat etmeleri gereklidir. Çünkü faiz marjı bankanın karlılığını etkileyen önemli bir faktördür. Bankalar faiz oranı değişim riskini azaltmak için değişken faizli işlemler yapmalıdır. Aktif ve pasif kalemlerin faiz esneklikleri arasındaki dengesizlikler faiz takası yolu ile giderilebilir. Faiz takası, iki tarafın belli bir vade için aynı para cinsinden anaparanın belli bir miktarı ya da tamamı üzerinden faiz alacaklarının yapısını değiştirmek üzere anlaşmasıdır. Faiz takasları borç faizlerinin değiş tokuşu şeklinde olabileceği gibi aktif getirilerin değişimi şeklinde de olabilir.

Bankaların faiz oranı değişim riskinden korunmasının diğer bir yolu ise, bankanın bir müşteri gibi davranarak bir başka banka ile ileri vadeli oranı sözleşmesi yapmasıdır. İleri vadeli faiz antlaşması iki tarafın faiz oranlarında gelecekte oluşabilecek değişimlere karşı kendilerini korumak için yaptıkları bir antlaşmadır. Taraflar belirli bir anapara miktarı üzerinden, gelecekte belirli bir antlaşma tarihi ve belirli bir vade içinde uygulanacak faiz oranı konusunda anlaşırılar.⁶¹ Diğer bir yöntem ise kısa ve uzun vadeli faiz getirisine sahip mali araçlar üzerinden düzenlenen faiz özel antlaşmalarıdır. Faiz özel antlaşmaları faiz oranlarında gelecekte ortaya çıkabilecek

⁵⁹ M. Ayhan Altıntaş, “Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği”, Turhan Kitabevi, 2006, s.134

⁶⁰ Gonca Kılınc; “Planlama, Uygulama, Kontrol, Aktif-Pasif Yönetimi”, Bankacılar Dergisi, TBB Yayınları, 1996, s.58

⁶¹ Selda Kırdaloğlu ve Figen Saklar; “90’ların Çağdaş Finans Teknikleri”, Bankacılar Dergisi, 1993, s.51

değişimlerden ve belirsizliklerden korunmak amacıyla kullanılır. Faiz oranlarının düşmesi bu antlaşmaların fiyatlarını yükseltir. Bir diğer yol da faiz taahhütleridir. Bir faiz taahhüdü, belli bir faiz oranından ya hemen ya da gelecekte önceden belirlenmiş bir zaman süresi içinde borçlanma veya ödünç verme hakkıdır. Bankalar tarafından gelecekteki faiz oranı risklerine karşılık faiz garantisi antlaşmaları da kullanılmaktadır.⁶²

2.3.1.7. Likidite Riski

Likidite dar anlamı ile vadesi gelen borçları tam ve zamanında ödeyebilme yeteneği diye tanımlanırken geniş anlamda işletme aktiflerinin daha akışkan, daha kısa vadeli ve daha kolay paraya dönüştürülebilir şekilde düzenleyerek, pasiflerle vade uyumlu hale getiren, dengeli bir finansman politikası izlenmesi anlamında kullanılan bir kavramdır. Bir ticari bankada likidite kavramı ile bankanın nakit kullanımları ifade edilir. Likidite yönetimi ise bankanın bilançosunda, likidite giriş ve çıkışlarının dengelenmesidir.⁶³

Likidite riski, mevduat sahiplerinin yasal talepleri ile kredi müşterisinin talep ettikleri fonların karşılanması düzeyinin, ticari bankanın karlılığında yaptığı değişikliklerdir.⁶⁴ Ani mevduat çekilmesi gibi olayların yarattığı nakit gereksinmesini karşılayabilmek üzere bankanın yüksek maliyetle kısa süreli borçlar almasına veya tam likit olmayan varlıklarını zarar ederek paraya çevirmek zorunda kalmasına likidite riski denmektedir.⁶⁵ Bu risk özellikle, kısa vadeli varlıklarının yine kısa vadeli taahhütlerini karşılayamama durumunda ortaya çıkar.⁶⁶

Bankaların, hem vadesi dolan borçlarını ödemek hem de yasal yükümlülüklerini yerine getirebilmek, bankacılık faaliyetlerini sürdürebilmek amacıyla yeterli düzeyde likit (nakit mevcudu) bulundurmaları gereklidir.

⁶²Kaval,2000, s.148

⁶³ Tezer Öcal ve Ö.Faruk Çolak; “Finansal Sistem ve Bankalar”, Nobel Yayın Dağıtım, 1999, Ankara, s.201

⁶⁴ Tefvik; 1997, a.g.e.s.241

⁶⁵ Gürkan, Çelebican; “ Kredi Kurumlarında Borç Ödeme Gücü Oranı”, Bankacılar Dergisi, Sayı:7, 1992, s.17

⁶⁶ Çelik, 2001, a.g.e.s.62

Bankaların faaliyetlerini sürdürebilmeleri için müşterilerinin gözünde güven duygularını kaybetmemeleri zorunludur. Bankaların yeterli seviyede likidite sahip olması gerekliliğinin dört ana sebebi vardır.⁶⁷

- Toptan fonların yenilenmesi veya perakende fonların çekilmesi sonucu ortaya çıkan net fon çıkışlarının yeniden yerine konması gerekliliği,
- Beklenen fon girişlerinin gerçekleşmemesi durumunda bu fonların karşılanması gerekliliği,
- Olası sorumluluklar doğması halinde ihtiyaç duyulan yeni fonları bulma gerekliliği,
- Bankanın yeni yatırımlara yeni işlere girme veya yönelme isteği.

Bankaların ihtiyaç duydukları likiditeyi değişik kaynaklardan sağlayabilirler. Bu amaçla bankalar birincil ve ikincil rezervlerini kullanabilirler. Bankanın kasasında tuttuğu nakit ve Merkez Bankasında bulunan mevduatları birincil rezervleridir ve bunu likidite güvenliği amacıyla kullanırlar. İkincil rezervleri ise hazine bonusu, devlet tahvili, banka kabulleri, yatırım fonları gibi değerlerdir ve bunların nakde dönüştürülmesi sırasında banka kayba uğramaz veya çok az kaybı olur. Bankalar likidite gereksinimlerini gidermek için kısa sürede aktiflerini satar, rehin bırakır veya iskonto ettirirler.⁶⁸ Bu yaklaşıma aktif yönetimi denir.

Bankalar likidite gereksinimlerini karşılamak için bankalar arası piyasadan veya önceden belirlenmiş kredi hatlarından borç alır ve satarlar Böylece ellerinde fırsat maliyeti yüksek olan aşırı rezervleri tutmak zorunda kalmazlar. Bu yaklaşıma da pasif yönetimi denir. Bankaların kullandıkları diğer bir yol ise bilançolarındaki vade yapısının düzenlenmesi ile fon giriş ve çıkışlarının dengelenmesidir. Çünkü likidite riski sadece finansal varlıkların yükümlülüklerinin vadesinin uyuşmamasından değil, aynı zamanda fon ile nakit giriş ve çıkışları arasındaki uyumsuzluklar nedeniyle de

⁶⁷ Aydın; 1993, s.65

⁶⁸ P.Meek; "US Monetary Policy And Financial Markets", Federal Reserve Bank of New York, 1982, s.51

oluşabilir.⁶⁹

2.3.1.8. Kur (Kambiyo) Riski

Kur veya kambiyo riski, ülke parasının değerinin diğer yabancı paralar karşısında değer kaybetmesi veya bankanın döviz pozisyonunda mevcut yabancı paraların birbirleri arasındaki değerlerinde meydana gelen değişimler sonucu uğranılabilecek zarar olasılığıdır.⁷⁰ Kur riski, banka bilançosunda yabancı para aktiflerin yabancı para pasiflerden az olması durumunda yüksektir. Bu duruma “açık pozisyon” denir. Tersine duruma ise “kapalı pozisyon” adı verilir. Bir bankanın döviz borçları ve döviz alacaklarından kaynaklanan pozisyonunun sebepleri şu şekilde sıralanabilir:⁷¹

- Kredi verme faaliyeti,
- Yabancı sermaye sağlamaya yönelik faaliyetleri,
- Müşterileri adına yüklenilen taahhütler,
- Bankanın mali faaliyetleri ve
- Enflasyonun etkilerini arındırma çabalarıdır

Döviz piyasası yoğun spekülasyon amaçlı hareketlerin olduğu bir piyasadır. Döviz kurları etkileyen ödemeler dengesi, satın alma gücü paritesi ve faiz oranları gibi pek çok faktör vardır. Gelecekte döviz kurunun ne olacağını tahmin etmeye yönelik birçok bilimsel çalışma yapılmaya çalışılmakla birlikte pek çok temel ekonomik göstergenin etkisi altında olan döviz kuru hakkında kesin sonuçlar veren tahminler yapmak pek mümkün olamamaktadır. Bu nedenle özellikle ülke içi belirsizlik ve güvensizlik ortamlarının hakim olduğu dönemlerde bankalar hiçbir dönemde olmadıkları kadar kur riski ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Genel olarak üç çeşit kur riskinden bahsedilebilir. Bunlar; İşlem riski, muhasebe ya da çevirme riski ve ekonomik risktir.

⁶⁹ Salih Durer; “Türkiye’de Ticaret Bankalarının Sermaye Yapı ve Yeterliliği”, Yapı Kredi Bankası A.Ş. İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü, Bankacılık Araştırmalar Dizisi No:8, 1. Baskı, 1988, İstanbul, s.111

⁷⁰ P.E. Mandacı; “Türk Bankacılık Sektörünün Taşıdığı Riskler ve Finansal Riski Aşmada Kullanılan Risk Ölçüm Teknikleri”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:5, s.51

⁷¹ AKYÜZ; 1996, a.g.e.s.82

Bankaların taşıdıkları kur riskini ölçen üç temel oran vardır. Bunlar; likidite oranı, kur riski ve CAR oranıdır. Likidite oranı, bankalar ve özel finans kurumlarının kısa vadeli döviz mevcutlarının kısa vadeli döviz taahhütlerine bölünmesi ile bulunur. Bu oran %10'dan az olamaz. Kur riski oranı, uzun vadeli döviz mevcutlarının uzun vadeli döviz borç ve yükümlülüklerine bölünmesi ile bulunur. Bu oran %80 ile %110 aralığında olmalıdır. CAR oranı, riske maruz olan sermaye miktarını ölçer. Bankanın net genel pozisyonunun sermaye tabanına bölünmesi ile bulunur. Bu oranın %20 olması gereklidir. Bu orandaki amaç bankanın açık pozisyonunun sermaye tabanının 1/5'ini geçmesini önlemektir.

2.3.1.9. İşlemsel Risk

İşlemsel Risk, bankanın maliyetlerinin gelirlerini aşan bir biçimde faaliyette bulunması ve bu nedenle öz kaynaklarını yitirmesi şeklinde tanımlanabilir.⁷² Bankanın karşı karşıya kaldığı hemen hemen bütün risklerin işlemsel bir yönü vardır. Bankanın ödeme sisteminde yeterli kontrolün yapılmaması veya bilgi işlem teknolojisinin yarattığı olanaklar sayesinde müşterileri tarafından dolandırılmak bir işlemsel risktir.

Bir bankanın faaliyetleri sırasında oluşan maliyetleri bu faaliyetlerin yarattığı getirileri çok önemli bir ölçüde aşıyorsa bu bir işlemsel risk ölçüsüdür. İşlemsel risk, yetersiz ve yanlış içsel yöntem, kişi veya sistemler dışsal olaylar dolayısıyla meydana gelebilecek doğrudan veya dolaylı zarar uğrayabilme riskidir. Geriye dönük verilerin yetersiz olması nedeniyle işlemsel risk istatistiksel yöntemler ile modelleştirilememektedir. Geleneksel yaklaşımda işlemsel risk kontrolü kurum içinde yapılan iç denetimler ile gerçekleştirilmektedir.

2.3.1.10. Menkul Kıymet Spekülasyonu Riski

Menkul kıymet riski ya bankanın hisse senetlerine yatırım yapmasından ya da özel ve kamu kesimi borçlanma araçlarına yatırım yapmasından kaynaklanan bir risktir. Hisse senetleri fiyatları borsadaki fiyat hareketliliğine bağlı olarak sürekli bir değişim göstermektedir. Bu değişim esnasında bankalar bu yatırımlarından zarar

⁷² KARACAN; 2000, a.g.e.s.27

görebilirler. Sahip oldukları yatırım araçlarını nakde dönüştürmek istediklerinde satış zorluğu ve maddi kayıpla karşılaşabilirler.⁷³ Spekülatif amaçlı hareketlere karşı bankaların portföy çeşitlendirmesine giderek bu tür bir riskin etkisini azaltmalarını mümkündür. Bu amaçla bankalar iyi bir fon yönetim merkezi oluşturmalarıdır.

2.3.2. Faaliyet Riskleri

Faaliyet riskleri, banka tarafından belirlenen ve bankanın iç teftiş dereceleri, iş hacimleri, hata oranları ve gelir dalgalanması değişkenleri göz önüne alınarak ölçümleri sağlanan risklerdir. Faaliyet risklerinin ölçülmesi, işletme riskinin oluşma olasılığı ve oluşması halinde uğranılacak zararın belirlenmesi gerekmektedir. Fakat faaliyet risklerinin yönetimi ile ilgili olarak, birçok banka, faaliyet risklerinin ölçülmesinin zorluğu ve maliyeti nedeniyle, bu riskleri izlemeyi tercih etmekte yetinmektedir. Bu izleme işlemi genelde her türlü işletme riskinin tanımı, oluşum nedeni ve meydana gelen zarar gibi anlatımları içeren raporların yönetime sunulması şeklinde gerçekleşmektedir. Bankaların faaliyet riskleri ile mücadelede en etkili yöntemlerden biri iç kontrol sistemlerini geliştirmeleridir. İç kontrollerin amacı bir bankanın yönetim kurulunca belirlenen politika ve stratejilerine uygun biçimde ihtiyati kurallara göre faaliyet göstermesini, işlemlerin uygun otoritelerin onayı alınarak yapılması, varlıkların korunması, yükümlülüklerin kontrol altında tutulmasını sağlamak, hesap ve kayıtların doğruluğunu test etmek ve banka yönetiminin bankanın taşıdığı her türlü riski tanınması, değerlendirmesi ve yönetilmesi için gerekli altyapıyı hazırlamaktır.

2.3.2.1. İş stratejisi riski

Banka üst yönetiminin, bankanın misyonu, hedef müşteri kitlesi ve üst yönetim ile ilgili konularda yapabileceği hatalar dolayısıyla ortaya çıkan risklere iş strateji riski denir. Menkul kıymeti ihraç eden firmanın ürettiği ürünlerin fiyatlarından, ürünlerine yönelen talepten, hammadde maliyetlerinden ve yönetimin etkin olup olmamasından kaynaklanan bir riski vardır. İş veya işletme riski olarak adlandırılan bu risk sistematik olmayan bir risk türü olup, söz konusu faktörlerin piyasa dalgalanmaları, endüstriyel

⁷³ KARACAN, 2000, s.29

değişiklikler ve siyasi karar organlarının politikaları karşısındaki etkileşim dereceleri ile belirlenir.⁷⁴

2.3.2.2. Teknoloji Riski

Bankalar bünyelerinde ve faaliyetlerinde teknolojiyi en yaygın olarak kullanan ve teknolojiye yüksek oranlarda yatırım yapan kurumlardır. Bankalar şube bankacılığın artan maliyetlerini azaltabilmek, bankacılık faaliyetlerinin hacim ve hızını arttırabilmek amacıyla internet bankacılığı, telefon bankacılığı, bilgisayarlı bankacılık hizmetlerine başlamışlardır. Bankaların başladığı bu hizmetlerin bankaya sağladığı olumlu gelişmelerin yanı sıra bankaların yeni riskleri yaşamasına da sebep olmuşlardır. Bankalar sahip oldukları bilgi işlem sistemlerindeki hatalardan, bu sistemlere dışarıdan gelebilecek olan müdahalelerden kaynaklanan riskler altındadır. Banka kartlarında yaşanan sahtecilik olaylarının yol açtığı riskler ve bunlarla mücadele amacıyla ödenen mahkeme masrafları bankalar için bir risk unsuru oluşturmaktadır.

Finans sektörünün önemli bir parçası olan bankaların verdikleri hizmetin kalitesi ve sürekliliğinin yerine getirilmesini sağlayan bilgi teknolojisi desteğidir. Banka bu hizmetleri kaliteli olarak, zamanında ve sürekli bir biçimde yerine getirebilmesi için yoğun bir bilgi işlem desteğine ihtiyaç duymaktadır. Bu desteğin olmaması durumunda hizmeti sağlayan işlemsel süreçlerin verimli olması mümkün değildir. Teknoloji ile beraber gelen riskler üzerinde hassasiyetle durulması gereken konudur. Teknoloji ile gelen bilgi işlem risklerini beş grup altında incelemek mümkündür. Bunlar; giriş riski, erişebilirlik riski, bilgi sistemi tutarlılığı riski, altyapı riski ve ilgililik riskidir.⁷⁵

2.3.2.3. Yönetim Riski

Yönetim riski, üst düzey yönetici kadrosun da bulunması gereken niteliklerin, tecrübenin ve yeterli bilgi düzeyinin olmayışından dolayı ortaya çıkan ölçülmesi zor olan nitel bir risktir. Ancak sonuçları açısından gözlemlenebilir. Yönetim kadrosunun

⁷⁴ ÇITAK; 1999, a.g.e.s.29

⁷⁵ Kaya Kazmirci ve Begim Başlıgil; "Denetim+ Danışmanlık= İş Denetimi", Active Bankacılık ve Finans Makaleleri V, 2000, s.83

alacağı her karar kurum için çok önemlidir. Alınan ve uygulanan yanlış bir karar kurumda beklenmeyen ciddi sonuçlar doğurabilir. Yönetim hataları sonucu kurumun finansal durumu, işletme faaliyetleri ve rekabet gücü bozulabilir ve kurumun taşıdığı diğer finansal risk faktörlerinde artış ortaya çıkabilir. Banka yönetimin uyguladığı yanlış kararlardan bankaya yatırım yapan yatırımcılar da zarar görebilirler. Yönetim riskini arttıran yönetici hatalarını aşağıdaki gibi gruplandırmak mümkündür.⁷⁶

- İşletmenin finansal yapılanmasının dengesizliği ve buna bağlı olarak finansal kaynakların yetersizliği ile vade uyumsuzlukları,
- İşletmenin plansız büyümesine bağlı olarak aşırı borçlanması ve öz sermaye yetersizliği,
- İşletmenin sabit giderlerinin işletmenin kaldırabileceğinden fazla olması, İşletmenin yükümlülüklerini yerinde, zamanında ve tam olarak yerine getirememesi,
- Yeni ürün stratejilerinin geliştirilememesi, işletme faaliyetlerinin çeşitlendirilememesi, piyasa koşullarına adaptasyonda gecikme, piyasalar ile eşgüdümün sağlanamaması, pazar araştırmalarına gereken önemin verilmeyişi,
- Üst kademe yöneticilerinde temel sorunlarda görüş ayrılıklarının yaşanması, kararların uyumlu ve işbirliği içinde alınmayışı,
- Üst ve orta yönetim faaliyetlerinde eşgüdümün sağlanamayışı,
- Üst ve orta yöneticilerde teknik bilgi eksikliği,
- İşletme için ortaya çıkan olumsuzlukların aşılması konusunda yöneticilerin zamanında, yerinde ve etkili çözümler üretip, uygulayamamaları,
- Yöneticiler arasında yetki ve görev dağılımlarının doğru ve sağlıklı olarak yapılmaması, görev ve yetki tanımlamalarının yetersizliği sayılabilir.

2.3.3. İş Riskleri

2.3.3.1. Yasal düzenleme Riski

Yasal düzenleme riski, bankacılık sektörü için yurtiçi ve yurtdışında yapılan

⁷⁶ Öztin Akgüç; "Finansal Yönetim", Muhasebe Enstitüsü Yayını, Yayın No:56, 5.Basım, Avcıol Matbaası, 1989, İstanbul, s.744

yasal düzenleme, kanun ve kararnamelerde meydana gelen değişimlerin yarattığı risklerdir. Yasal risk, yetersiz veya yanlış yasal bilgi ve doküman sebebiyle alacakların değer kaybetmesi, geri dönmeme veya yükümlülüklerin beklenenden fazla olması durumunu ifade eder. Yasal düzenlemeler bankaların karlılığını ve bankacılık faaliyetlerini önemli ölçüde etkiler. Mevcut yasalar bankalar ile ilgili yasal sorunların çözümünde yetersiz kalabilir veya bir banka için alınacak özel bir kararın bankacılık sektörünü olumsuz etkileyebilmesi mümkündür. Fakat yasal düzenlemelerin sık sık yapılması değişkenlik ve belirsizlik yaratmaktadır. Yasal risklere karşı, mevzuatın sık ve çabuk değiştirilmesinin sebep olacağı zararlar, yeni mevzuat düzenlemeleri ile katlanılacak olan ek maliyetler, yürürlükteki mevzuatın kaldırılması sonucu ortaya çıkan sonuçların bankalar tarafından iyi tahlil edilmesi ve bunlara uygun uygulama kararlarının alınması gereklidir.

2.3.3.2. Politik Riskler

Politik risk, normal olarak kamunun bir ticari bankaya olan borcunu ödememesi olasılığı demektir. Politik risk, özel sektör bankacılığı işlemlerine politik müdahale riskidir.⁷⁷ Merkez Bankası, Hazine Müsteşarlığı ve Maliye Bakanlığını tarafından yürütülen para ve maliye politikasının değiştirilmesi ile bankaların faaliyetleri ve karlılıkları doğrudan etkilenmekte ve bankalar değişen politikaların sebep olduğu riskler ile karşı karşıya kalmaktadır.

Genel ekonomi politikaları sonucu ortaya çıkan politik riskin değerlendirilmesi ülkenin sahip olduğu sosyal ve politik faktörlerle ilişkilidir. Bir ülkenin yükümlülüklerini karşılamak konusunda gösterdiği kararlılık ve isteklilik ülkenin taşıdığı politik risk konusunda bir göstergedir. Ülkenin gösterdiği istekliliğin ve kararlılığın ölçülmesi konusundaki göstergeler şöyle sıralanabilir.⁷⁸

- İktidar partisi/partilerinin programı/programları ve iktidarda kalabilme süreleri,
- Politik sistemin karakteri,

⁷⁷ PARASIZ; 2000, a.g.e.s.186

⁷⁸ Şenol Babuşçu; "Bankacılıkta Risk Derecelendirilmesi ve Türk Bankacılık Sektörüne Uygulanması", Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1997, Ankara, s.40

- Siyasi parti ve çevreler açısından ülkenin içinde bulunduğu durum,
- Ülke halkının beklentilerinin gerçeklerle karşılaştırılması,
- Ülkeye etki edebilecek olan dış siyasi güçlerin varlığı,
- Ülkede uygulanan kanun ve düzenlerin uygulanabilirliği,
- Dini ve etnik grupların siyasetteki etkinlikleri,
- Ülkenin stratejik konumu ve önemi,
- Ülkenin uluslararası çevreler ile entegrasyonu,
- Ülke içi bürokrasinin kalitesi,
- Ülkenin komşularıyla ve diğer ülkelerle olan ticari ve politik ilişkileri

Bankaların çeşitli sebeplerden oluşabilecek olan politik riskten korunabilmesi ve zararlarını en aza indirebilmesi için, ülke içinde değişen makro ekonomik hedeflere ve göstergelere göre kısa vadeli politikalarını değiştirebilme yeteneğine sahip olması gereklidir. Bu da banka üst yönetiminin kalitesi ile doğrudan ilişkili bir durumdur. Yönetimin kalitesi, bankanın taşıyacağı politik riski azaltıcı bir unsurdur.

2.3.3.3. Ülke riski

Ülke riski, herhangi bir ülkenin çeşitli sebeplerden dolayı dış borçlarını ödeyememesi veya ödemek istememesi sonucunda meydana gelen ve diğer tüm dış borçlanma ve dış yatırımlarda karşılaşılan genel riskler dışında kalan bir risk olarak tanımlanmaktadır.⁷⁹

Ülke riskinin doğmasına yol açan olayları politik, ekonomik ve sosyal olaylar olmak üzere üç grupta analiz etmek mümkündür. Bu grupların içinde savaş, askeri ve sivil darbeler, ideolojik çatışmalar, politik kutuplaşmalar, dini gruplar arasındaki çatışmalar, ekonomik çıkar çatışmaları, iç savaşlar, gelir dağılımı dengesizliği, grevler, ekonomik küçülme, maliyetlerdeki hızlı artışlar, ihracatta azalma, hammadde ve enerji ithalinde hızlı artış gibi faktörleri saymak mümkündür.⁸⁰

⁷⁹ Fatoş Tuğay; "Ülke Riski", Bankacılar Dergisi:5, 1991, Temmuz, s.50

⁸⁰ AKSU; 1997, a.g.e.s.15

2.3.4. Diğer Riskler

2.3.4.1. Genel İşletme Riskleri

Genel işletme riskleri, bütün işletmelerde rastlanılan hırsızlık riski, dışarıdan banka bilgisayar sistemlerine girilerek bankanın zarara uğratılması, çalışanların yaptığı hilelerden kaynaklanan riskler, mevzuata bilerek veya bilmeyerek aykırı davranılmış olmasından kaynaklanan risklerdir. Bu risklerin bir kısmı suistimalden doğan risklerdir ve evrensel bir biçimde tekrar tekrar denenen risklerdir. Bu riskler bankanın bilançosuna direk yansıtılmaz. Riskin gerçek bir zarara dönüşmesi sonrasında gelir tablosunun olağanüstü gider ve zararlar kaleminde gösterilir.

2.3.4.2. Pazarlama Riskleri

Pazarlama riskleri, bankanın pazarladığı ürünlerin pazarın gereklerine uymaması, pazarı yeterince tanımama ve buna uygun olarak konumlanamama ve işletme giderlerinin olması gerekenlerden fazla olmasından kaynaklanan risklerdir. Bu riskler karlılığa yönelik riskler ile birlikte sınıflanır, sayısallaştırılır ve o kapsamda alınan önlemlerle yönetilirler. Bankanın karşı karşıya olduğu bir pazarlama riski de pazarlanabilme gücü riskidir.

Pazarlanabilme gücü riski, firma ve piyasa koşullarından kaynaklanmakta olan türev bir risk çeşidi olup, menkul kıymetin pazarlamasında kullanılan fiyat ve indirimleri veya satış komisyonlarının getiri üzerinde yaptığı etkiden kaynaklanan bir risktir. Menkul kıymetin nominal değeri ile satış fiyatı arasındaki fark bu riskin derecesini belirler.⁸¹

2.3.4.3. Hisse Senedi Fiyat Değişim Riski

Hisse senetleri fiyat değişim riski, şirkete ortaklık hakkı sağlayan veya karından pay alma hakkı tanıyan menkul kıymetlerin şirketin dağıttığı temettü veya benzeri gelirlerin azalması nedeniyle ya da genel ekonomik durumda meydana gelen olumsuz gelişmeler sonucu oluşan fiyat düşüşleri nedeniyle doğan zarar olasılığıdır. Hisse senetlerinin fiyatlarının düşmesine bağlı oluşan riskler piyasa riski (sistemik risk) ve

⁸¹ ÇITAK; 1999, a.g.e.s.24

özel risk (sistemik olmayan) olmak üzere iki alt grupta incelenebilir.

Hisse senetleri fiyat değişim riski ya bankanın hisse senetlerine yatırım yapmasından ya da özel veya kamu kesimi borçlanma araçlarına yatırım yapmasından kaynaklanabilir. Hisse senetlerinin fiyatları borsada dalgalanma gösterdiği için bankalar bu yatırımlarından zarar görebilirler. Bunun yanı sıra bu yatırımlarını nakde dönüştürme zorluğuyla karşılaşabilirler.⁸²

Hisse senetleri fiyat değişim riskini en aza indirmek için, hisse senedine yatırım yapacak olan bankanın yatırım yapacağı işletmelerin durumunu, sektörel analizini ve ekonomik konjonktürü dikkate alması zorunludur. Bu yöntem için gelişmiş ülkelerde uygulanan borsa endeks sözleşmesi ve taahhüt sözleşmesi gibi yöntemler mevcuttur fakat henüz bu yöntemler ülkemizde kullanılmamaktadır.

2.3.4.4. Karşı Taraf Riski

Karşı taraf riski, menkul kıymetin teslim alınmadan parasının ödenmiş olması ya da parası alınmadan menkul kıymetin teslim edilmiş olması gibi durumlarda, işlemlere taraf olan kişilerin yükümlülüklerini yerine getirmemesi neticesinde bankanın uğrayabileceği zarar olasılığıdır. Karşı taraf riskinde riskin kaynağı, menkul kıymet zilyet olanın durumunda meydana gelen olumsuz gelişmelerdir.

Bu risk için Avrupa Topluluğu yönergesinde öngörülen risk karşılığı, karşılığı alınmadan teslim edilen menkul kıymetin veya alınacak menkul kıymet için verilmiş avansın Pazar değerinin % 8'i kadardır.⁸³

2.3.4.5. Takas Ya Da Teslim riski

Takas ya da teslim riski, özellikle vadeli işlemlerde vadesi geldiği halde henüz karşı tarafın taahhütlerini yerine getirmemiş olması olasılığının sürmesi ve bu arada menkul kıymetin cari değerinin, anlaşılmalı olan takas fiyatının altına düşmüş olması ile birlikte bir zarar olmasıdır. Takas veya teslim riskinde para henüz batık durumda değildir, ancak gecikmeden dolayı taraflar ellerinde olması gereken aktifleri

⁸² KARACAN; 2000, a.g.e.s.29

⁸³ KAVAL; 2000, a.g.e.s.303

kullanamamakta ve bu arada fiyat düşmesi nedeniyle bir taraf zarar görmektedir.

Takas teslim riski, sermaye tabanı yükümlülüğü gerektiren bir risktir. Avrupa Topluluğu yönergesince bu zarar olasılığı için gereken sermaye tabanı yükümlüğünün hesaplanabilmesi için iki alternatif yöntem geliştirilmiştir.⁸⁴

2.3.4.6. Yoğunlaşma Riski

Yoğunlaşma riski, bankanın öz sermayesinin önemli bir kısmını aynı sermaye piyasası araçlarının ihraççısına veya bir kişi ya da bir kuruma bağlaması veya fonlamayı aynı kişi ya da kurumdan yapmış olmasından kaynaklanan risktir. Bu risk esasen 4389 nolu Bankalar Kanununda dikkate alınmaktadır. Basel komisyonu ve Avrupa Topluluğu öngörülleri birbirlerine paraleldir ve yoğunlaşma riskinin başladığı sınır veya eşik olarak öz sermayesinin (sermaye tabanı) %25'i kabul edilmektedir.⁸⁵

2.3.4.7. Baz Riski

Baz riski, özellikle vadeli işlem borsalarında alım satım konusu olan türev ürün sözleşmelerinde sözleşmeye esas malın spot piyasa fiyatı ile vadeli işlem fiyatı arasındaki farkın değişebilirliğinden kaynaklanan risklerdir.

⁸⁴ KAVAL; 2000, a.g.e.s.302

⁸⁵ KAVAL; 2000, a.g.e.s.305

3. BÖLÜM

KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ

3.1. KREDİ RİSKİ TANIMI VE ÖNEMİ

Risk; sözlükte kelime anlamı olarak zarar hasar, kayıp veya ihtimali olarak ifade edilirken değişik bilim dallarında farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Finansal açıdan risk ise, beklenen getirinin gerçekleşen getiriden sapma olasılığıdır.⁸⁶

Bankacılıkta risk; verilen bir kredinin veya girişilen bir taahhüdün tahsilinde ya da yerine getirilmesinde başarısızlık ihtimalidir.⁸⁷ Finansal riskler arasında en önemli olanı ve bankaların da yönetimine en çok dikkat ettiği risk kredi riskidir. Kredi riski, fon sağlayan ve fon kullananlar arasında şarta bağlı finansal işlemler veya sözleşmelerinin sonucunda ortaya çıkar.⁸⁸

Genel anlamda kredi riski; herhangi bir tarafın karşı tarafa olan yükümlülüğünü yerine getirmeme ihtimalinin oluşturduğu risk olarak ifade edilebilir.⁸⁹ Geri ödeme ihtimali yüksek görünen bir kredinin riski düşüktür.⁹⁰

Dar anlamda kredi riski; bankaların vermiş olduğu kredilerin geri ödenmemesi ya da kısmen geri ödenmemesi ve borca karşılık teminat olarak verilmiş olan kıymetlerin değer kaybederek ödenmeyen borcu karşılayamaması riskidir.⁹¹

⁸⁶ Ali Ceylan, Turhan Korkmaz;” Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi,” 2. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2004, s.424.

⁸⁷ Raif Parlakkaya;” Finansal Türev Ürünler ile Mali Risk Yönetimi ve Muhasebe Uygulamaları”, 2. Baskı, Nobel Yayinevi, İstanbul, Ankara, 2005, s.5.

⁸⁸ Edwart I. Altman., Paul Narayanan ve John B., Caoutte;” Managing Credit Risk The Next Great Financial Challenge John Willey Sons”, Inc 1998, s.3.

⁸⁹ G. Erçel; Konuşmalar 1999, Türk Bankacılık Sistemi, TCMB, Şubat, Ankara, s.91

⁹⁰ Cevat Sarıkamış; “Kredilerde Risk Analizi”, Yapı Kredi Bankası, Yayın no:2, 1. Basım, İstanbul, 1982, s.75

⁹¹ İlhan; 1980, a.g.e.s.100

Kredi vermek çoğu bankanın en temel faaliyetidir. Kredi işlemleri, bankaların ödünç alanların kredibilitesi konusunda doğru kararlar vermelerini gerektirir. Bu kararlar her zaman doğru olmayabilir ya da ödünç alanların kredibilitesi çeşitli faktörlere bağlı olarak zaman içerisinde azalabilir. Dolayısıyla, bankaların maruz kaldıkları en temel risk kredi riski, yani ödünç alan tarafın yapılan anlaşma gereklerine uymaması durumudur. Yalnızca kredi işlemlerinde değil diğer bilanço dışı işlemlerde de (garanti ve kabuller, menkul kıymet yatırımları vb.) bankalar bu tür risklere maruz kalabilirler. Önemli bankacılık problemleri, bankaların aktif kalemlerindeki zararları doğru tespit ederek yeterli karşılığı ayıramamaları ve faiz gelirlerindeki ertelemeyi zamanında hesaplarına geçirememelerinden kaynaklanmaktadır.

Kredi riski nakit akımlarında da sorunlara neden olabilmekte ve banka açısından belirsizliğe neden olabilmektedir. Kredi riski sorunlu kredilerin varlığı ile yakından ilişkilidir. Bu şekilde kısa vadeli alacaklar uzun vadeli hale dönüşebilmektedir. Nakit akımında beklenmeyen böyle bir gelişmenin, bankanın likiditesini de olumsuz yönde etkileyeceği açıktır. Sorunlu krediler bankanın itibarı ve imajı açısından da problem yaratmaktadır. Böyle bir durumun varlığı ise bankanın fon sağlama serbestisinde ve maliyetlerinde olumsuz bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.⁹²

Kredi riski hem ekonomik dalgalanmalardan hem de borçlu firmaların faaliyetlerinden etkilenmektedir. Kredi riski, ekonominin yükseliş dönemlerinde azalmakta, ekonomik daralma dönemlerinde ise, borç ana para ve faiz ödemelerinde zorluk yaşandığından, kredi riskinde de artış söz konusu olmaktadır.

Kredi riskindeki yoğunluk ayrıca bir sektöre, coğrafik bir bölgeye ya da aynı ekonomik faktörlerden kolayca etkilenebilecek diğer etmenlerle ilişkili kredilerin (finansal kaldıracın yüksek olduğu krediler) bulunmasına bağlı olarak da ortaya çıkabilir.

Kredibilitenin tarafsız olarak değerlendirilmeyeceği kaygısıyla banka sahiplerine ya da banka üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak kontrol yetkisi bulunan kişi ya da kuruluşlara verilen krediler dikkatli biçimde kontrol edilmediği takdirde önemli

⁹² Şenol Babuşçu; "Bankacılıkta Risk Derecelendirmesi", Sermaye Piyasası Kurulu Yayını, Ankara, 1994, s.73

problemlere yol açabilir.

Bankanın büyük hissedarları, yan kuruluşları, bağlı ortaklıkları, yönetim kurulu üyeleri ve üst düzey yöneticileri de bu kapsam içinde değerlendirilir. Ayrıca aynı aile ya da grup tarafından kontrol edilen şirketlere verilen krediler de bağlantılı krediler olarak kabul edilir. Bu ve benzer durumlarda banka ile ödünç alan arasındaki bağlantı kredi işleminde özel bir muameleyi gerektirebilir ve böylece kredi riskini artırabilir.

Bu bağlamda, kredi riskinin yönetiminin, üst yönetim tarafından, performans ölçümü, sermayenin birimler arasında kullanımı, fon yönetimi, provizyon ayırma ve kredi fiyatlandırması gibi konular çerçevesinde stratejik bir araç kullanılması gereği ortaya çıkar.

3.2. KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNİN AMACI

Kredi risk yönetiminde temel amaç, risk almamak değil ölçülebilen kredi riskleri almak şeklinde olmalıdır.⁹³ Yani uygun parametreler içinde bankanın maruz kalabileceği riskleri yöneterek, bankanın risk ayarlı getirisini maksimize etmektir.⁹⁴ İç kontrollerin oluşturulması, limitlerin ve maruz kalınacak kredi riskinin bir banka için makul olan seviyede tutulmasını sağlayacaktır. Böyle bir sistem banka yönetimine, oluşturulan kredi politikalarına uygun hareket edilip edilmediğini izleme imkanı sağlayacaktır.⁹⁵

Kredi riskinin yönetimi, kredinin tahsisinden başlayan ve kapatılmasına kadar geçen süreç içerisindeki tüm gelişmelerin doğru bir şekilde değerlendirilerek, gerekli tedbirlerin zamanında alınmasına yönelik işlemleri kapsamaktadır. Bankaların kredi birimlerinin, tahsis öncesindeki istihbarat işlemleri, kredi kullandırım kriterleri ve diğer idari prosedürlere ilişkin yazılı politikalar belirlemeleri ve bunları uygulamaları, ihtiyatlı bir kredi riski yönetiminin ön koşulunu oluşturmaktadır. Ancak kredi kullandırım kararlarının banka yönetiminden bağımsız olarak verilmesi ve öngörülen yasal sınırlamalara dikkat edilmesi gereği de gözden kaçırılmamalıdır. Kredi

⁹³ M.Cengiz Gögebek, Musa Arda, "Kredi Risk Yönetimi Açısından İçsel Derecelendirme Modeli", Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı:34, Ocak Şubat 2004, s.80

⁹⁴ Tuba Kale Korkmaz, "Bankalarda Kredi Riski Ölçümünde Alternatif Yöntemler", Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı 37, Temmuz-Ağustos 2004, s.54

⁹⁵ TBB, 1999, s.15

kullandırım kararları, yazılı sınırlamalar bulunmasa dahi, borç alan gerçek ve/veya tüzel kişi ya da kişilerle bağlantısı bulunan gruba ait riskler, büyük riskler ile bir sektöre, coğrafi bir bölgeye yoğunlaşıp yoğunlaşmadığı gibi hususlar dikkate alınarak verilmelidir.⁹⁶

Kredi kullandırımı uygun görülen gerçek ve/veya tüzel kişilerden yeterli teminatların alınmasına, açık ve net hükümler içeren borç sözleşmelerinin düzenlenmesine ve yasal yükümlülüklerinin yerine getirilmesine özen gösterilmelidir.

Kredi kullandırımından sonra da, borç alan kişi veya kurumların kendileri ve dolaylı kredi ilişkisi içinde buldukları kuruluşların finansal durumları, faaliyet gösterdikleri sektörün koşulları, alınan teminatların geçerliliği izlenmeye devam edilmeli ve elde edilecek verilerden banka üst yönetimleri süratle haberdar olunmalıdır. Bu amaçla, kredi risk izleme ya da takip birimleri oluşturulmalıdır. Ayrıca, yapılacak değerlendirmeler bankalar arasında paylaşılmalıdır.⁹⁷

Tüm dünyada, kredi risk yönetimine daha fazla önem verilmesi, daha önce faizin olmaması ya da daha düşük seviyede olması değil, 80'lerin sonlarında ve 90'ların başlarından itibaren borç ödememe oranındaki artıştan kaynaklanmaktadır.

Kredi riskine maruz kalınması, dünyada bankalara ait, en önemli problemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle bankalar, kredi riskinin tanınmasına, ölçülmesine, izlenmesine ve denetimine, yani kredi risk yönetimine büyük önem vermeye başlamışlardır.⁹⁸

Banka sisteminde risk dağılımına göre, kredi riski %72'lik oranla, piyasa riski (%13) ve operasyonel riske (%15) göre çok daha önemli bir yüzdeye sahiptir.⁹⁹ Bu bağlamda, kredi risk yönetimi, bir bankanın risk yönetiminin önemli bir parçasıdır ve uzun vadede banka başarısı için çok gereklidir. Bankanın karlılığına önemli etki yapar.

⁹⁶ İhsan Uğur Delikanlı, "Bankalarda Uluslar arası Standartlara Uygun Risk Yönetimi ve Kontrolü", İktisadi Araştırmalar Vakfı, Seminer, İstanbul, 2000, s.43

⁹⁷ Delikanlı; 2000, s.43

⁹⁸ TBB (Türkiye Bankalar Birliği), "Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin Temel İlkeler", İstanbul, 1999, s.1

⁹⁹ A. Yüzbaşıoğlu.; "Risk Yönetimi ve Bankaların Denetimi, Risk Yöneticileri Derneği, Finans Dünyası, Risk Yönetimi Konferansı, Ocak, 2003, İstanbul, s.19

Bankalar kredi risk yönetimiyle, kullandırdıkları kredilerden bekledikleri geri dönüşü en uygun koşullarda maksimize etmeyi amaçlarlar. Bu nedenle bankalar, kullandırdıkları her bir kredinin, risklerini dikkate alabilecekleri gibi, tüm kredi portföylerinin risklerini bir arada da izleyebilmektedirler. Ayrıca kredi risklerinin diğer risklerle ilişkisini de göz önünde bulundurmalarıdır.¹⁰⁰

Banka bir denge kurmak zorundadır; hem maksimum düzeyde kar edebilecek, hem portföyünü büyütecek hem de kredi riskini yönetebilecektir.

Kredi risk yönetiminin temel özelliklerini aşağıda belirtildiği gibi tanımlamak mümkündür:

- Kredi politikasının formüle edilerek kurumsallaştırılması,
- Kredi riski ile ilgili enformasyon sisteminin kurulması,
- Talimatların prosedürlere uygun verilmesi,
- Haberleşme ve iletişim ilişkilerinin düzenlenmesi,
- Kredi sürecinde çalışanların ve yöneticilerin yetiştirilmesi ve geliştirilmesine ilişkin önlemler alınması,
- Kredi kültürünün oluşturulması ve korunması,
- Kredi işlemindeki revizyon ve kontrol aktivitelerinin saptanması.

3.3. KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNİN KAPSAMI

Kredi riski, bankanın kredi alacaklarını zamanında ve tam olarak tahsil edememesidir. Buradaki risk, sadece anaparanın değil, faizin de zamanında ödenmemesi ihtimalidir. Ayrıca teminatların zararı karşılamaya yetmemesi ve müşterilerin kredi şartlarını yerine getirmemesi veya borçlu kurumun kredi derecesinde meydana gelebilecek ani düşüşler de kredi riskini arttırıcı etkilerdir.

Kredi kullanmak, risk almak demektir. Kullanılan kredinin geri dönmeme riski her zaman mevcuttur. Önemli olan dikkatli risk almak, riskin farkında olmak ve onu iyi yönetmektir.

¹⁰⁰ TBB, 1999, s.1

Bir kredi borçlusunu için aşağıdaki durumlardan biri veya birkaç tanesi gerçekleşmiş ise olumsuz sonuç doğduğu kabul edilir;¹⁰¹

- Borçlunun yükümlülüklerinin tamamını (anapara, faiz veya masraflar) yerine getiremeyeceği belirlendiğinde,
- Borçlu anapara, faiz veya masraflarını ödeyemediğinde veya yeniden yapılandırma, erteleme veya feragat talep ettiğinde,
- Borçlu herhangi bir kredi borcunu ödemeyi geciktirdiğinde,
- Borçlu iflas, konkordato, vb. taleplerde bulunduğu.

3.4. KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNİN TEMEL İLKELERİ

Her bankanın kredi sürecini yönetebilmesi, beklenen ve beklenmeyen zararları ölçebilmesi ve bunlardan korunabilmesi için öncelikle sağlam temellere dayanan, güçlü ve etkin bir kredi riski yönetimine ihtiyacı vardır. Dünyadaki en iyi uygulamalar çerçevesinde, kredi risk yönetimi süreçlerinde yer alması gereken temel ilkeler aşağıdaki gibidir.¹⁰²

- Kredi riskinin tespiti için uygun ortamın oluşturulması,
- Kredi sürecinin etkin biçimde yürütülmesi,
- Kredi risk ölçümü ve yönetimi,
- Kredi riskinin yeterli kontrolünün sağlanması.

3.4.1. Kredi Riskinin Tespiti İçin Uygun Ortamın Oluşturulması

3.4.1.1. Kredi Risk Stratejisinin Belirlenmesi

Bankanın kredi risk stratejisi ve önemli kredi risk politikalarının gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bankanın bu konudaki stratejisi; kredi riskine ilişkin müsamaha derecesini ve üstlendiği çeşitli kredi risklerine karşılık elde etmeyi beklediği getiriyi yansıtmalıdır. Bu nedenle, bankalar kredi risk stratejilerini geliştirmeli ya da kredi verme faaliyetlerine ilişkin amaçlarını ortaya koyan bir

¹⁰¹ Hüseyin Tatlıdil, Murat Özel;” Firma derecelendirme Çalışmaları Konusunda Çok Değişkenli İstatistiksel Analize Dayalı Karar Destek Sistemlerinin Kullanımı”, Bankacılar Dergisi, TBB, İstanbul, Sayı: 54, Eylül 2005, s.49

¹⁰² TBB, a.g.e.s.3

program hazırlayarak uygun politika ve prosedürleri benimsemelidirler.¹⁰³

Bankanın kredilendirme işlevini yerine getirirken; kredinin türü, verildiği sektör, coğrafi bölge, para cinsi, geri ödeme ve tahmini karlılık gibi konularda hedeflerini belirlemesi gerekmektedir. Banka ayrıca, kredi portföyünün yapısı, çeşitliliği, yoğunluğu ve hedef kitleleri ile ilgili stratejisini ortaya koymalıdır.

Kredi risk stratejisi; kredi niteliği, getirisi ve büyüklüğü gibi unsurlara göre belirlenmektedir. Buna bağlı olarak bankanın, faaliyetlerine yönelik kabul edilebilir bir risk/getiri oranı tespit etmesi gerekmektedir. Herhangi bir kredi risk stratejisi süreklilik arz etmektedir. Banka kredi risk politikasına uygun olarak kredilendirme faaliyetlerini yerine getirirken, iktisadi gelişmelerin kredi portföyünün niteliği ve kompozisyonu üzerindeki etkilerini dikkate almalıdır. Ayrıca, kredi risk stratejisi ve kredi politikası çerçevesinde, kredi verme kriterlerini düzenli olarak yenilemelidir.¹⁰⁴

3.4.1.2. Kredi Risk Stratejisine Uygun Politikaların Geliştirilmesi

Kredi risk stratejisinin uygulanmasına, yönelik politika ve prosedürler geliştirilmelidir.

Söz konusu politika ve prosedürlerde, bankanın portföyünde taşıdığı tüm faaliyetlerine ilişkin kredi risklerine yer verilmelidir. Bunun yanında, bankanın kredi verme faaliyetleri mevcut strateji ile uyumlu olmalı, yazılı prosedürler oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Kredi onay ve inceleme yetkileri ise, açık ve uygun biçimde dağıtılmalıdır. Ayrıca, bankanın kredi verme faaliyetleri düzenli ve bağımsız bir şekilde değerlendirilmelidir.¹⁰⁵

Kredi politikalarının, bankanın kredi verme faaliyetlerine ilişkin çerçeveyi oluşturması gerekmektedir. Kredi politikaları ile hedef pazarlar, portföy yapısı, fiyat ve fiyat dışı faktörler, kredi limitleri, onay yetkisi sahipleri, ara raporlamalar gibi konulara açıklık getirilmelidir. Söz konusu politikalar açıkça tanımlanmalı, bankacılık uygulamalarına, ilgili düzenleyici kurallara ve bankanın yapısına uyumlu olmalıdır.

¹⁰³ TBB, 1999, s.3

¹⁰⁴ TBB, 1999, s.5

¹⁰⁵ TBB, 1999, s.6

Bu politikaların; bankanın piyasadaki durumu, faaliyet alanı, personelinin yeteneği ve kullandığı teknoloji gibi çeşitli iç ve dış faktörler dikkate alınarak oluşturulması gerekmektedir. Bu politikalar bankanın;

- Güvenilir kredi verme standartlarını korumasını,
- Kredi riskini izlemesi ve kontrol etmesini,
- Yeni iş imkanlarını uygun olarak değerlendirmesini,
- Problemleri kredileri tanınmasını ve yönetmesini sağlamalıdır.¹⁰⁶

Kredi portföyünün oluşturulmasıyla ilgili politikalar da geliştirilmeli ve bu politikalar oluşturulurken, risk limitleri ve portföy kompozisyonu ile ilgili konular dikkate alınmalıdır. Ayrıca, oluşturulan politikalar değişimler çerçevesinde yeniden gözden geçirilmelidir.

Kredi risk stratejisi ve politikaları hakkında banka personelinin bilgilendirilmesi önemlidir. Çünkü tüm ilgili personele, söz konusu politika ve prosedürlere uygun davranma sorumluluğunun yüklenmesi gerekmektedir.¹⁰⁷

3.4.2. Kredi Sürecinin Etkin Biçimde Yürütülmesi

Bankaların kredilendirme faaliyetlerinin etkin bir biçimde yürütülebilmesi için, güvenilir ve açıkça tanımlanmış kredilendirme kriterlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca kredi limitlerinin oluşturulması ve kredi tahsisine ilişkin kuralların açıkça tanımlanması şarttır.

3.4.2.1. Kredi Verme Kriterleri

Bankalar güvenilir ve açıkça tanımlanmış kredi verme kriterlerini belirlemeli ve kredilendirme faaliyetlerini bu çerçevede yürütülmelidir. Bu kriterler, kredi talebinin uygunluğu, hangi miktar, koşul ve vadede, ne tür kredi kullanılacağı konularına açıklık getirilmelidir.

¹⁰⁶ TBB, 1999, s.6

¹⁰⁷ TBB, 1999, s.8

Bankalar, kredi talep eden firmanın gerçek risk profilini ayrıntılı biçimde ortaya koyacak ve kredi değerliliğinin ölçülmesine imkan verecek yeterli bilgiyi sağlamalıdır. Onaya sunulan kredilere ilişkin dokümanlarda en azından aşağıda yer alan hususlara yer verilmesi gerekmektedir ¹⁰⁸

- Geri ödeme gücünün tespiti için, mevcut durumunun ve geçmiş ödeme performansının geçmiş finansal eğilimler ve nakit akış projeksiyonlarına göre değerlendirilmesi,
- Çeşitli yöntemlere göre geri ödeme kapasitesinin analiz edilmesi,
- Kredi talep edenin borç yükümlülüğüne girebilmesi ile ilgili yasal durumunun değerlendirilmesi,
- Ticari krediler için, ticari işletmenin faaliyet gösterdiği sektörün durumu ve işletmenin sektördeki pozisyonu,
- Kredi için öngörülen vade ve koşulların, kredi talep edenin finansal durumunda gelecekte meydana gelebilecek olası gelişmelerin dikkate alınarak hazırlanması,
- Garanti ve teminatların uygunluk ve yeterliliğinin, değişik yöntemlerle değerlendirilmesi.

Kredilendirmeye ilişkin kriterler oluşturulduktan sonra, bankanın doğru ve uygun kredi kararları alabilmesi için edinilen bilgilerin yeterli olduğundan emin olunması gerekmektedir. Bu bilgilerden, bankanın dahili kredi derecelendirme sistemine göre yapılacak değerlendirmesi için veri olarak yararlanılacaktır. Bankalar krediyi kime kullanacaklarını bilmek durumundadır. Bu nedenle bir banka, yeni bir kredi ilişkisine girmeden önce krediyi alacak olanı tanımalı, piyasa itibarı ve kredibilitesi hakkında yeterli bilgiye ulaşmalıdır. Bu bilgileri elde edebilmek için; kredi kayıtlarına ulaşmak, referans almak, şirketin yönetiminden sorumlu yetkilileri tanımak, kişisel referanslar ve finansal kayıtları kontrol etmek vs. olarak sıralanabilir.¹⁰⁹

Bankalar, bağlantılı şirketleri bir grup altında toplamalı ve tek bir borçlu gibi

¹⁰⁸ TBB, 1999, s.9

¹⁰⁹ TBB, 1999, s.10

değerlendirmelidir. Bu nedenle, bağlantılı şirketlerin hesaplarına ilişkin risklerin bir araya getirilmesi gerekmektedir. Önemli risklere yol açabileceğinden, bağlantılı şirketlerin oluşturduğu grupların genel kredi limitlerinin belirlenmesine yönelik prosedürler geliştirilmelidir. Bağlantılı şirketlerin oluşturduğu gruplara karşı bankanın üstlenebileceği risk sınırlarını tespit ederken, sektör, coğrafik bölge ya da özel ürünler bazında da risk limitleri oluşturulmalıdır.¹¹⁰

Kredi limitleri, oluşturulurken kredi riskinden likidite durumunun ne derecede etkileneceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle; ekonomik konjonktürdeki değişimler, faiz oranları, likidite durumu ve diğer piyasa hareketleri dikkate alınmalıdır.

Bankaların kredilerle ilgili problemlerin kaynağını kredi portföyündeki yoğunlaşmalar oluşturmaktadır. Yoğunlaşma, önemli miktarda ve benzer özelliklere sahip kredilerin söz konusu olması durumunda ortaya çıkmaktadır. Bankanın portföyünde;

- Tek bir şirket,
- Bağlantılı şirketler grubu,
- Özel bir sanayi ya da sektör,
- Coğrafi bölge,
- Yabancı bir ülke ya da ekonomileri arasında sıkı ilişki bulunan bir grup yabancı ülkeye verilmiş büyük miktarda dolaylı ve doğrudan kredilerin olması durumunda yoğunlaşma ortaya çıkar.¹¹¹

3.4.2.2. Kredilerin Onaylanması ve Mevcut Kredilerin Arttırılmasına İlişkin İlkelerin Belirlenmesi:

Bankaların yeni kredilerin onaylanması ve mevcut kredilerin arttırılmasına ilişkin açıkça belirtilmiş kriterleri olmalıdır. Kredi onayları bankaların yazılı prosedürlerine uygun olarak ilgili yönetim birimince verilmelidir. Onay işlevinin uygunluğu, karar alan ve veri temin eden kişi ya da komiteyi belirten açık bir denetim dokümantasyonu

¹¹⁰ TBB, 1999, s.10

¹¹¹ TBB, 1999, s.11

olmalıdır.¹¹²

3.4.3. Kredi Riskinin Ölçümü ve Yönetimi

Bankalar, maruz kalabilecekleri kredi risklerini ölçebilmek için gerekli metodolojilere sahip olmalıdır. Kredi riskinin ölçümünde şu noktalara dikkat edilmelidir.¹¹³

- Kredinin yapısı ve özellikleri, kredi sözleşmesinin hükümleri ve finansal koşullar,
- Vade bitimine kadar risk profilinin yapısı,
- Garanti ve teminatlar,
- Dahili risk ratingleri ve riskin oluşması durumunda ratinglerdeki muhtemel değişim.

Bankalar taşıdıkları risklerin yapısına ve miktarına uygun ve güvenilir verilere dayanan ölçüm teknikleri kullanmalı ve düzenli olarak bunların geçerliliklerini incelemelidir.

Kredi riskinin ölçümü, yapılan kredi başvurusunun kabul veya ret edilmesinde kullanılabileceği gibi aynı zamanda kredi talep edene sunulacak kredi şartları konusunda da kullanılabilecektir. Ölçüm sonrasında elde edilen verilere göre riskli kabul edilen müşteri için ya da zaman dilimi için yüksek faiz ve ağır şartlar ile daha fazla teminat, tersi durumda da düşük faiz, ağır olmayan şartlar ve normal miktarda teminat talep edebilmektedir. Ayrıca ölçülen kredi riski ayrılacak karşılıklara esas teşkil edecektir.¹¹⁴

Kredi riski ölçüm yöntemleriyle iki tür kayıp ölçülmeye çalışılmaktadır. Bunlar beklenen kayıp ve beklenmeyen kayıp şeklinde adlandırılmaktadır. Kullandığımız ölçme yöntemi ve değerlendirmelerimize göre belli bir yüzdeyle ortaya çıkacağını

¹¹² TBB, 1999, s.11

¹¹³ TBB, 1999, s.13

¹¹⁴ Ferhat, Sayım; TBB, “Bankalarda Kredi Karşılıkları Sistemi ve Vergisel İncelemesi”, Yayın No:244, Şubat 2006, s.28

tahmin ettiğimiz kredi kayıplarını, beklenen kayıp olarak nitelendirmekteyiz.¹¹⁵

Beklenmeyen kayıplar ise kullanılan ölçme yöntemleriyle, ortaya çıkacağına dair yeterli yüzdeye ulaşamadığı için beklenen kayıp çerçevesinde nitelendirilemeyecek olan, ancak, beklenen kayıp ölçümünün standart sapması veya belirsizliğin meydana getirdiği öngörülemezlik şeklinde ortaya çıkabilecek riskleri ifade eden bir terim olarak kullanılmaktadır.¹¹⁶

Kredi riski birbirine bağlı ve birbirini etkileyen birkaç ölçüte göre ölçülebilir. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:¹¹⁷

1) Risk, sorunlu alacakların aktif içindeki payı ile ölçülebilir. Farklı bakış açısına göre 4 farklı oran elde edilebilir:

- Brüt¹¹⁸Sorunlu Alacaklar Tutarı / Toplam Aktif Tutarı
- Brüt Sorunlu Alacaklar Tutarı / Toplam Plase Edilebilir ve Faizle İlişkilendirilmiş Aktif Tutarı Oranı
- Net¹¹⁹ Sorunlu Alacaklar Tutarı / Toplam Aktif Tutarı Oranı
- Net Sorunlu Alacaklar Tutarı / Toplam Plase Edilebilir ve Faizle İlişkilendirilmiş Aktif Tutarı Oranı

Bu oranların dönemler itibariyle artıyor olması kredi riskinin arttığı anlamına gelmektedir.

Plase edilebilir aktifler; bankalar arası plasmanlar, menkul değerler portföyündeki faizli menkuller, bireysel, kurumsal, ticari plasmanlar ve yatırım bankalarındaki finansal kiralama alacaklarından oluşmaktadır. Başka bir ifade ile kasa / bankalar, sabit kıymetler, iştirakler, borçlu ve geçici hesaplar ve diğer aktifler dışında kalan aktif kalemler plase edilebilir aktiflerdir.

¹¹⁵ Sayım; 2006,a.g.e. s.28

¹¹⁶ Sayım; 2006,a.g.e. s.29

¹¹⁷ Hakan Şakar; “ Risk Yönetimi Açısından Bankalarda Aktif Pasif Yönetimi”, Bankacılık Eğitim Dizisi, No:5, Temmuz 2002, İstanbul, s.268

¹¹⁸ Karşılık ayrılmadan önceki

¹¹⁹ Karşılık ayrıldıktan sonraki

2) Risk, gelir tablosundaki karşılık giderinin gelir tablosu tutarları ile karşılaştırılması yoluyla ölçülebilir. Burada da farklı bakış açılarına göre farklı oranlar elde edilebilir:

- Dönemsel Karşılık Giderleri / Dönemsel Net Faiz Geliri Oranı
- Dönemsel Karşılık Giderleri / Dönemsel Vergi Öncesi Kar
- Dönemsel Karşılık Giderleri / Dönemsel Net Vergi Sonrası Kar
- Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Dönemsel Vergi Öncesi Kar
- Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Dönemsel Net Vergi Sonrası Kar

Bu oranların dönemlere göre artıyor olması kredi riskinin arttığı anlamına gelecektir. Bu noktada belirtmek gereken en önemli nokta, gelir tablosu rakamlarının dönemsel olması nedeniyle; analizlerde dönemler arası kaynaklara dikkat edilmesi gerektiridir.

Dönemsel karşılık giderleri, dönem içinde ayrılan karşılık giderleridir.

Dönemsel net faiz geliri, Brüt faiz gelirinden brüt faiz giderlerinin düşülmesi sonucu kalan rakamı ifade etmektedir.

Dönemsel vergi öncesi kar, tüm düzeltmelerden sonraki, vergi pozisyonlarından önceki kar tutarını ifade etmektedir.

Dönemsel net vergi sonrası kar, tüm düzeltmelerden ve vergi provizyonundan sonra kalan net karı ifade etmektedir.

Karşılıklar sonrası net faiz geliri, net faiz gelirinden karşılık giderlerinin düşülmesinden sonra kalan net tutarı ifade etmektedir.

3) Risk, müşteri değerlilik gruplarındaki tutarlarla ölçülebilir. Burada iki farklı ölçüte göre elde edilebilecek oran bulunmaktadır:

- Müşteri Değerlilik Gruplarındaki Risk Toplamı / Toplam Kredi Riski
- Grup İçi Sorunlu Alacak Tutarları / Toplam Grup Riski

Birinci oranın yaratacağı sonuçların değerlendirilebilmesi için bankanın risk anlayışının ve hangi gruptan ne kadar risk almayı planladığının biliniyor olması gerekmektedir. Sözelimi, riskin sadece % 10'unu C Grubu Risk Kategorisindeki müşterilerine ayırmayı uygun gören bir bankanın, bu gruptaki riski % 10'u aştığında genel kredi riskinin arttığını söylemek olasıdır. İkinci oranın dönemlere göre yükseliyor olmasının kredi riskinin arttığına ilişkin kararın oluşması için yeterli olduğu söylenebilir.

Müşteri değerlilik gruplarındaki risk toplamı, bir kredi değerlilik grubu (diyelim ki B kategorisindeki) müşterilerin risklerinin belli bir andaki risk toplamını açıklamaktadır.

Toplam grup riski ise, Belli bir risk grubu müşterilere ait sorunlu alacaklarının toplamının grubun risk toplamına oranını açıklamaktadır.

3.4.4. Kredi Riskinin Yeterli Kontrolünün Yapılması

Bankalar kredilerin izlenmesi için bağımsız ve sürekli faaliyet gösteren bir birim kurarak gelişmeleri gerekli yerlere rapor etmelidir.

Bankalar kredi risklerini kurum içi limitlere uygun seviyelerde tutulmasını sağlamalıdır. Limit sistemi banka yönetimine belli seviyeleri aşan krediler için erken uyarının yapılmasına olanak verir. Uygun limit sistemi, yönetim tarafından kredi risk kontrolünün ve risklerin ve avantajların müzakeresinin yapılmasına ve belirlenmiş kredi riski toleranslarını aşan risklerin izlenmesine olanak verir.¹²⁰

Kredi risk yönetiminin bankanın kredi politikalarına ve prosedürlerine uygun olarak sürdürüldüğünün, kredilendirmenin yönetim kurulunca belirlenen usul ve esaslar dahilinde yapıldığının ve kredilerin vade, miktar ve niteliklerinin üst düzey yönetime doğru olarak rapor edildiğinin belirlenmesine yönelik düzenli iç denetimler yapılmalıdır. Bankaların ayrıca, problemlı kredilerin yönetimine yönelik açıkça tanımlanmış politikaları olmalıdır. Bankaların problemlı kredilerin yönetimine ilişkin

¹²⁰ TBB, 1999, s.18

uyguladıkları yöntemler ve organizasyon yapıları farklılık gösterir.¹²¹

3.5. BASEL VE KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ

3.5.1. Basel Komitesi

Basel komitesi 1974 yılında, girdiği döviz krizi nedeniyle iflas eden Bankhaus Herstatt'ın çöküş nedenlerini incelemek, bu çöküşün ulusal ve uluslararası piyasalarda meydana getirebileceği olası etkileri araştırmak üzere Dünya Bankası tarafından G-10 (ABD, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Hollanda, Belçika, Kanada, İsveç) ülkelerinin (bu ülkelere ilave olarak Lüksemburg ve İsviçre de Komite'de temsil ediliyor) merkez bankaları guvernörleri ya da bankalarla ilgili gözetim işlevini yerine getiren kuruluşların temsilcilerinin katılımı ile oluşturulmuştur.¹²² 1975 yılında ilk toplantısını yapan komite, bu tarihten beri yılda 3-4 kez toplanmaktadır. Komite G-10 ülkelerinin merkez bankası guvernörlerine karşı sorumlu olup, önemli faaliyetlerinde bu guvernörlerin onayını sağlaması gerekmektedir. Halihazırda komitede bu ülkelerin merkez bankalarının ve bankacılıkta düzenleyici kurumlarının temsilcileri bulunmaktadır. Komitenin uluslar arası düzeyde bir denetim ya da kanun koyucu işlevi bulunmamakta olup, tavsiye niteliğinde, yol gösterici bir çerçeve oluşturmaktadır. Bu görüşleri ulusal düzenlemelere uyarlamak her ülkenin kendi düzenleyici kurumunun insiyatifine bırakılmıştır.

Basel Komitesi temel konu olarak bankalarda risk yönetimine odaklanmakta ve dolayısıyla da bankacılık sisteminde bilinçli bir risk yönetimi kültürü oluşturmaya çalışmaktadır. Risk yönetimi kültürü oluşuktan sonra bankacılık sistemi çok daha verimli hale gelecek, piyasanın korunması yolunda daha doğru bir yapıya bürünecek, niteliksel ya da sayısal herhangi bir sorun ortaya çıktığında, bu sorun risk yönetimi tarafından hızlı bir şekilde teşhis edilebilecektir.¹²³ Bu komitenin ilk olarak 1988'de hazırladığı Basel sermaye yeterliliği standardı yalnızca üye ülkelerde değil, çok daha geniş çapta uygulanır olmuştur.

¹²¹ TBB, 1999, s.19

¹²² Sayım; 2006, a.g.e,s.29

¹²³ Türkiye Bankalar Birliği, "Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri", Yayın No:228, Eylül 2004, s.52

Bankaların kredi risklerinin etkin yönetimi ve beklenmedik durum riski için ne kadar sermaye tutmaları gerektiğinin belirlenmesi, bankacılık sektörünün sağlamlığı ve istikrarı açısından büyük önem arz etmektedir. 1988 tarihli Basel Sermaye Uyumu bu amaca yönelik çalışmaların bir sonucu olarak gösterilmektedir. Bu düzenlemeler bir bankanın bilanço ve bilanço dışı işlemlerinden kaynaklanan kredi risklerinin belli bir oranında sermaye tutmasını amaçlamıştır.¹²⁴

3.5.2. Basel I

Basel Komitesinin ilk başarılarından birisi bankaların sermaye yeterliliklerinin uluslar arası alanda ilk kez bir standarda bağlanmasıdır. 1988 yılında Basel Komitesi tarafından yayınlanan “Basel-I Standartları” ile banka sermayelerinin, riskli aktiflere oranının yüzde 8’den az olamayacağını ifade eden sermaye yeterlilik rasyosu getirilmiştir. Yayınlanan rapor birçok ülke tarafından kısa sürede kabul görmüş ve kullanılmaya başlamıştır. Halihazırda, 100’den fazla ülke sermaye yeterliliği hesaplamalarında Basel I uzlaşısını esas almaktadır.

1980’li yıllarda en önemli bankacılık riski olarak görülen kredi riski Basel I standardının temelini oluşturmuştur. Ancak takip eden yıllarda finansal piyasalardaki faiz oranları ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar, çok sayıda Amerikan finansal kuruluşunun iflasını gündeme getirmiştir. Bu eksikliği gidermek üzere, 1996 yılından itibaren Amerika’da SYR’nin paydasına faiz oranı ve döviz kurlarına dayalı risklerin beraberce tanımlandığı piyasa riski için de gerekli sermaye miktarı ilave edilmeye başlanmıştır. Türkiye’de de yüksek döviz kurları ve faiz oranları dalgalanmalarına dayalı 2000 yılı krizi sonrası, BDDK bankacılık sermaye yeterliliği oranı hesaplanmasına piyasa riskinin de dahil edilmesini 2001 yılı sonundan itibaren zorunlu hale getirmiştir.¹²⁵

¹²⁴ Esin Okay; “Bankacılıkta Risk Yönetiminin Gelişimi ve Önemi”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi, s.126

¹²⁵ Suat Teker, K. Evren Bolgün, M.Barış Akçay;”Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması”, Elektronik sosyal Bilimler Dergisi, C,3, S, 12, 2005, s.45

Basel I başlangıçta uluslar arası aktif bankaların sermaye yeterliliğinin ölçülmesi için dizayn edilmekle birlikte kısa sürede uluslar arası bir standart haline dönüşmüştür. Buna rağmen Basel I'in bazı zayıf noktaları vardır. Bunlar:¹²⁶

- Sermaye tanımı, bankaların beklenen veya beklenmeyen zararlarını karşılama kapasitesini yeterince ifade etmez.
- Tanımlanan risk ölçütleri yeterli değil (bankacılık risklerini gerçekçi bir şekilde ölçmede yetersiz kalması)
- Varlıklar arasında hassas bir risk ayırımı yapmaz.
- Yalnız kredi riskine bakıyor, portföy riskini dikkate almıyor.
- Ülke içi bankalar arası farklılıkları dikkate almıyor.
- Pazar riski ölçülemiyor.
- Finansal piyasalardaki fiyat dalgalanmalarını yeterince dikkate almıyor.
- Bankaların portföy oluşturma davranışlarındaki farklılıkları gözetelememesi şeklinde sıralanabilir.

3.5.3. Basel II

Basel II, bankaların sermaye yeterliliklerinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine ilişkin olarak Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından yayımlanan ve yakın tarihte birçok ülkede tamamen yürürlüğe girmesi beklenen standartlar bütünüdür.¹²⁷

Basel komitesi, kredi risk hesaplamaları konusundaki eksiklikleri düzenleyecek ve operasyonel riski de kapsayacak 1988 tarihli düzenlemenin yerini almak için Haziran 1999 tarihinde yeni bir düzenleme taslağı hazırlamıştır. Risk duyarlılığı daha fazla olan yeni düzenlemeye ilgili taraflarca iki yüzün üzerinde görüş bildirilmiştir. Bu görüşler dikkate alınarak taslakta yapılan değişiklikler neticesinde Ocak 2001'de düzenlemeye ilişkin ikinci taslak, Nisan 2003'te üçüncü taslak çalışması

¹²⁶ Hasan Hamzo; "kredi Risk Yönetimi" , İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul 2007, s.19

¹²⁷ Fatih Temizel; "Basel II Perspektifinden Kredi Riski Ölçüm Yaklaşımlarının Kredi Fiyatlamasına Potansiyel Etkisi", İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt:20, Sayı:6, Mayıs- Ağustos 2007, s.47

yayımlanmıştır.¹²⁸ Bu taslaklar, gelen öneri ve eleştirilerin sonucunda en son şekli verilerek Basel II olarak bilinen “ uluslararası sermaye yeterliliği ölçümlerinin ve standartlarının uyumlaştırılması; gözden geçirilmiş çerçeve” isimli doküman Haziran 2004’te Basel komitesi tarafından yayımlanmıştır.

Basel II bankacılık dünyasında son dönemlerin en önemli gelişimi ve değişimi olacaktır. Basel II’nin yarattığı ortamda istenilen özellikler, ilk olarak kredi riskini üstlenmek, bu riski yönetmek ve nihayetinde bu riski fiyatlamaktır. Buna bağlı olarak piyasa riskinin ölçümünde spesifik riskle ilgili kısmı değiştirilmiş, operasyonel risk sermaye yeterliliği ölçümüne yeni bir unsur olarak dahil edilmiştir. Kısaca Basel II’nin getirdiği en önemli yeniliklerden birisi, bankalara uygulanacak tek tip sermaye yeterliliği ölçümünden vazgeçilmesidir.

Basel II’nin temel özellikleri aşağıdaki gibidir:

- Finansal sistemde güven ve sağlamlığı sağlamak,
- Rekabet eşitliğini artırmak,
- Riskin ele alımında daha kapsamlı ve risk odaklı yaklaşımları ortaya koymak,
- Bankaların maruz kaldıkları riskleri daha iyi ölçmek ve bunu en az sermaye düzeyi ile ilişkilendirmek,
- Ulusal ve Uluslararası denetim uygulamalarını güçlendirmek,
- Tüm önemli bankalara ulaşacak şekilde sistemi geliştirmektir.

Yeni Basel anlaşması, 1999 senesinde Basel tarafından kabul edilen üç temel prensip kuralını onaylamaktadır.

- Birinci prensip: Asgari Sermaye Yükümlülüğü

Kanuni sermaye riske maruz kalma ölçümleri ve bu risklerle ilgili olarak sermaye düzeyinin belirtilmesi kurallarını kapsamaktadır. En az bulundurulması

¹²⁸ TBB, ” Basel Komite Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi”, <http://www.tbb.org.tr/turkce/arastirmalar/Basel%20Komite%20Yeni%20Sermaye%20Yeterliliği%20>, Ekim 2002, (Erişim Tarihi 10.02.2008)

gereken sermaye yeterliliği, özellikle kredi risk, operasyonel risk ve piyasa riski için getirilen yeni kurallar. Bunlar:

- Kredi riski ölçümünde kalitatif ve kantitatif faktörler birlikte değerlendirilir.
- Standart metod kullanılması halinde dış derecelendirme kuruluşu, kalitatif faktör olarak kurumsal yönetimi analizine dahil eder.
- İçsel derecelendirme bazlı yaklaşımlarda ise banka kendi metodolojisinde bu tür kalitatif faktörleri değerlendirir.

- İkinci Prensip: Denetim Otoritesinin İncelenmesi

Denetimdeki amaç, bankaların doğru bir şekilde değerlendirilmiş risklerine karşılık tutmaları gereken sermayeyi belirleyecek birer içsel yöntemle sahip olduklarından emin olabilmektedir. Bankanın karşı karşıya olduğu riskleri, bu risklerin ölçüm tekniklerini iyi anlamalı ve bankanın risk felsefesini, risk tolerans düzeyini ve risk politikasını gözden geçirip onaylamalıdır.

- Üçüncü Prensip: Piyasa Disiplini

Piyasa disiplininin amacı, asgari sermaye yükümlülüğü ve denetim otoritesinin incelemesinden oluşan süreci tamamlamaktadır. Piyasa disiplini bankaların daha şeffaf bir yapı sergilemeleri ile sağlanacaktır. Piyasa katılımcılarının bankaların sermaye, maruz kalınan riskler, risk değerlendirme süreci ve sermaye yeterliliği pozisyonları bilgilerine sahip olmalarına olanak sağlayacak bir dizi kamuyu bilgilendirme yükümlülüğü ihdas ederek, piyasa disiplini teşvik etmeyi amaçlamıştır.¹²⁹ Bankanın açıklamalarında kullanılmak üzere sermaye yeterliliğinin hesaplanması ve risklerin değerlendirilmesi de dahil olmak üzere birkaç alanda gereken şartları ve önerileri yerine getirmeleri gerekecektir.

Basel komitesi uygulamada olan zorlukları, önerilen Basel II Anlaşması ile aşağıdaki gibi karşılaştırmaktadır:

¹²⁹Altıntaş, 2006, a.g.e. s.92

- Uygulamadaki Basel Anlaşması:¹³⁰

- Tek bir risk ölçüm yönetimine odaklanma,
- Her banka için aynı ölçütlerinin kullanılması.
- Geniş tabanlı uygulama imkanı.

- Önerilen Yeni Basel II Metni:¹³¹

- Bankaların kendi iç risk yönetimi metodlarından daha fazla yararlanma, üst denetim kontrolü ve piyasa disiplini.
- Değişik yaklaşımları uygulayabilme olanağı, daha iyi risk yönetimini özendirici sermaye teşvikleri.
- Riske daha duyarlı ölçüm metodları.

3.6. KREDİ RİSKİ ÖLÇÜMÜ

Kredi riskinin ölçülmesindeki amaç, kredilerin bir portföy yaklaşımı ile yönetilmesi, fiyatlanmasının riskleri içerecek şekilde yapılması ve beklenmedik zararlara karşı güvence sağlanmasıdır.

3.6.1. Dış Derecelendirme

Derecelendirme kavramı ilk olarak 19. yüzyılda ABD’de kullanılmaya başlanmıştır. 1983’te Avrupa, derecelendirme kavramıyla tanışmıştır. Ülkelerin ve kuruluşların ekonomik olarak incelenmesi, en doğru ve en hızlı şekilde kredi notlandırma şirketlerinin kapsamına alınan menkul kıymetleri şu şekilde sınıflandırmak mümkün olmaktadır.¹³²

- Uzun Vadeli Borçlar,
- Kamu Kağıtları,
- Oydan Yoksun Hisse Senetleri,
- Mevduat Sertifikası,
- Yatırım Fonu,
- Menkul Kıymet Yatırım Fonu,

¹³⁰ Kaan Aksel; “Yeni Basel Anlaşması-Basel II”, Active Dergisi, Sayı:24, Mart-Nisan 2002, s.23

¹³¹ Aksel, 2002, s.33

¹³² <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazcuma7.doc>. Erişim (05.03.2008)

- Sigorta Şirketlerinin Hasar Ödeme Kabiliyeti.

3.6.2. Derecelendirmenin Tanımı

Derecelendirme, borçlunun anapara ve faiz mükellefiyetini ödeme isteğini ve bunu zamanında ve tam olarak yerine getirip getirmediğini ölçen bir araçtır. Başka bir deyişle, bir ekonomik birimin kredi geçmişi ve kullandığı kredileri geri ödeme kapasitesinin belirlenmesi için yapılan ölçme işlemidir.¹³³

Derecelendirme, not verilerek değerin tespit edildiği çok sayıdaki değerlendirmeler sürecinin bir bütünü şeklinde de tanımlamak mümkündür.¹³⁴

Derecelendirme yatırımcının üstlendiği riski ortaya çıkaran bir değerlendirmedir. Derecelendirme işlemi genellikle ulusal ve uluslar arası bankaların gerek menkul kıymet ihracından gerekse diğer birtakım borçlanmalarından doğan yükümlülüklerini değerlendirmek amacıyla yapılır.

Bir başka deyişle derecelendirme ihracatçının borç ödeme gücünün, şirketin tahvile ilişkin yükümlülüklerini zamanında yerine getirme riski, tahvilin ihraç şartları ve şirketin mali yapısı, iflas veya finansal krize girmesi halinde tahvil sahibine sağlanan haklar gibi unsurlara dayalı olarak değerlendirilmesidir.

Kredi vermeyi kabul eden kuruluşlar, bu kredinin temin edilmesinden dolayı üstlenecekleri riskleri hesaplayabilmek için talepte bulunan ülke veya kuruluşun kredi değerliliklerini ölçmeye çalışırlar. Daha yüksek bir derece yükümlülüklerin zamanında ödeneceği konusundaki görüşleri güçlendirirken, daha düşük bir derecede ise daha büyük bir riski ifade etmesi açısından istenilmeyen bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

Risk dereceleri bir ülkenin veya kuruluşun ödeme gücünü ve Pazar payını kaybetme olasılığını yansıttığından derecelendirme firmaları derecelendirme işlemlerinde oldukça tutucu ve tarafsız davranmaktadırlar.¹³⁵

¹³³ <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazcuma7.doc>. Erişim (05.03.2008)

¹³⁴ Melek Acar Boyacıoğlu, "Bankalarda ve Türk Bankacılık Sektörü üzerine Amprik bir Çalışma", İktisadi Araştırma Vakfı, 2005/2, s.55

Basel II çerçevesinde rolü çok artan bağımsız kredi derecelendirme kuruluşlarının yerine getirmesi gereken asgari şartlar şöyle sıralanmıştır. Bu şartların temininden ulusal düzenleyici kuruluş sorumlu olacaktır:¹³⁶

- **Nesnellik:** Kredi derecelendirme metodolojisinin tutarlılığı sağlanmalıdır. Ayrıca kredi derecelendirme, borçlunun finans durumundaki değişiklikleri yansıtacak şekilde ve sürekli olarak gözden geçirilmelidir.
- **Bağımsızlık:** Kredi derecelendirme kuruluşu ekonomik ve siyasi olarak bağımsız olmalıdır,
- **Uluslar arası Erişim/Şeffaflık:** Değerlendirme yabancı veya yerli kurumlara açık ve kullanılan metodoloji de şeffaf olmalıdır. Ayrıca, derecelendirme kuruluşunun not vermede kullandığı genel metodoloji kamuya açıklanmalıdır.
- **Bilgilendirme:** Kuruluş hesaplama metodolojisini açıklamak durumundadır. Örneğin, temerrüt, hesaplama süresi, her bir kredi tanımının ne anlama geldiğini açıklamalıdır.
- **Kaynaklar:** Kuruluş yüksek kalitede kredi değerlendirmesi yapabilmek için gerekli kaynaklara sahip olmalıdır. Yüksek kalitede kredi derecelendirmesi yapabilmeleri için gerekli mali imkana, yeterli insan kaynağı ve alt yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Derecelendirme kuruluşunun değerlendirdiği şirketin yönetici ve operasyonel düzeydeki çalışanlarına ulaşım mümkün olmalıdır.
- **Güvenilirlik:** Basel Komitesi, yukarıda sayılan şartların aslında güvenilirliğe işaret ettiğini belirtmiştir. Bağımsız kurumların bu derecelendirme kuruluşunun hizmetine başvurması da güvenilirliğine işaret etmektedir. Bunların yanı sıra, gizli bilgilerin kötüye kullanımını önleyecek mekanizmaların olması da firmanın güvenilirliğini destekler. Basel Komitesi bu firmaların birden fazla ülkede faaliyet göstermesinin özellikle aranan bir şart olmadığını vurgulamıştır.

Devletler, banka veya firmalar hakkında, bir veya birden fazla dış

¹³⁵ Babuşçu, 1997, a.g.e. s.11

¹³⁶ Altıntaş, 2006, a.g.e. s.399

derecelendirme notu olması halinde Şu kurallar uygulanacaktır.¹³⁷

- Eğer, banka tarafından kabul görmüş sadece bir rating kuruluşu varsa, ilgili alacağının risk ağırlığının tespitinde bu not kullanılır.
- Eğer, banka tarafından seğilmiş iki rating kuruluşu varsa, ilgili alacağının risk tespitinde bu iki notundan yüksek olanı kullanılır.
- Eğer, banka tarafından seğilmiş üç veya daha fazla rating kuruluşu varsa, ilgili alacağının risk aralığının tespitinde bu notlardan en düşük olan iki tanesi tespit edilir ve bu iki nottan en yüksek olanı kullanılır.

3.6.3. Derecelendirmenin Amaçları

Derecelendirme, tüm Şirketleri analiz etmeye yardımcı olan bir işlemdir. Derecelendirme sonucu elde edilen yoęunlaŐtırılmıŐ bilgiler yatırımcıya aktarılmakta, günümüzde gittikçe yoęunlaŐan ve artan işler karşısında zaman kısıntısının önemi de göz önüne alındığında, değerlendirme ile ilgili bilgilere kısa sürede ulaŐmanın önemi ortaya çıkmaktadır.

Kredi derecelendirmenin önemli katkılarından birisi, dış piyasalardan yerel piyasaya yatırımcıların girmesinin sağlanmasıdır. Bu o piyasanın özelliğini belli bir not olarak göstermektedir. Borç veren kesim ya da yatırımcı kredi yerel piyasasındaki durumu kolaylıkla saptayabilir. Fakat diğer piyasaların durumu ancak “ kredi derecelendirme kuruluşları” aracılığı ile hızlı ve güvenilir bir Şekilde öğrenilebilmektedir.¹³⁸

Risk dereceleri bir ülkenin veya kuruluşun borç ödeme gücünü ve Pazar payını kaybetme olasılığını yansıtan derecelendirme firmaları, derecelendirme işlemlerinde oldukça tutucu ve tarafsız davranmaktadırlar.¹³⁹

Derecelendirmenin temel amacı, yatırımcı için söz konusu olan yatırım risklerinin karŐılaŐtırılmasını kolaylaŐtırmaktır.

¹³⁷ Turgay, Geçer, “Basel II ve Kredi Risk: Kaos İçindeki Düzen”, Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı: 38 , Eylül-Ekim 2004, s.83

¹³⁸ Alper Bakdur, Gül Yeter Duman;” Kredi Notu Uygulaması ve Bazı Ülkelerin Kredi Notu”, Dış Ekonomik İlişkileri Genel Müdürlüğü, Temmuz 1999, s.1

¹³⁹ Babuşçu, 1997, a.g.e. s.75

Yüksek bir derece yükümlülüklerin zamanında ödeneceği konusundaki görüşleri güçlendirirken, düşük bir derece daha büyük bir risk ifade etmesi açısından istenilmeyen bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

3.6.4. Derecelendirmenin Türleri

Son yıllarda finansal enstrümanlardaki dinamik gelişme, yeni derecelendirme türlerinin doğmasına neden olmuştur. Özellikle kurumsal yatırımcıların derecelendirmeye olan ihtiyaçlarının artması, bu gelişim trendini hazırlamıştır.¹⁴⁰

Derecelendirme türleri temelde iki farklı şekilde sınıflandırılabilir: birincisi ihracın, ikincisi de ihraççının, derecelendirilmesidir. İhracın ve ihraççının derecelendirilmesi açısından derecelendirme şirketlerinin üç farklı grupta değerlendirmek söz konusu olabilir: Birinci gruptaki derecelendirme şirketleri sadece ihraççının derecelendirmesini yapmaktadır. (İhraççının farklı ihraçlarını ayırt etmektedir). İkinci gruptaki derecelendirme şirketleri ise sadece belirli bir ihracı derecelendirmektedir. Üçüncü grup derecelendirme şirketleri her iki tipte de derecelendirme yapmaktadır.

3.6.5. Derecelendirme Şirketleri

Uluslar arası alanda çok sayıda derecelendirme kuruluşu olmasına karşın, genel kabul görmüş üç kuruluş; Standart& Poor's, Moody's ve Fitch öne çıkmaktadır. Basel II'de özellikle Standart& Poor's ve Moody's derecelendirme notlarını referans almaktadır.

3.6.5.1. Standart & Poor's

Dünyanın önde gelen derecelendirme firmalarından Standart & Poor's, derecelendirme işlemini, özel sektör ve belediye tahvil ihraçları ile ilgili olarak belirli yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmesinin yanı sıra ihraççının güvenilirliğinin değerlendirilmesi olarak da tanımlamaktadır. Getirilen tanımda kullanılan ihraççı kavramı aynı zamanda garanti veren, sigorta işlemini gerçekleştiren veya finansal

¹⁴⁰ Boyacıoğlu, 2005/2, a.g.e. s.75

kiralama işlemini yapan kurum ve kuruluşları da kapsamaktadır.

Standart & Poor's derecelendirme firmasının işlemleri, değişen seviyelerde olmakla birlikte aşağıdaki ölçüler dikkate alınarak yapılmaktadır.

- Borçlunun anapara ve faiz ödemelerini yükümlülüklerine bağlı kalarak zamanında yerine getirme arzu ve kapasitesi,
- Borcun şartları ve özellikleri,
- İflas, organizasyon veya kredi veren hakkında etkileyen iflas kanunu veya diğer kanunlar dikkate alındığında alacaklıya sağlanan haklar.

3.6.5.2. Moody's

Diğer bir önemli derecelendirme firması olan Moody's ise derecelendirmeyi menkul kıymet ihraç eden firmaların ihraç ettikleri menkul kıymetlerin itfa süresince anapara ve faiz ödemelerini zamanında yerine getirebilme kabiliyetleri hakkında varılan bir yargı olarak tanımlamaktadır. Derecelendirme aynı zamanda ihraç edilen menkul kıymetin ve menkul kıymeti ihraç eden kuruluşun belirli bir mantık çerçevesinde diğer firma ve kuruluşların risklerine göre sınıflandırılmasını da kapsamaktadır. Derecelendirme süreci içerisinde bünyelerinde risk analizinde uzman, mali analiz ve ekonomistleri çalıştıran bağımsız derecelendirme firmaları, şirketlerin ödünç aldıkları fonların, anapara ve faizinin vadesinde ödeme yeterliliğine ne ölçüde sahip olduklarını göstermek amacıyla, belirli kriterler aracılığıyla şirketlerin finansal tablolarını incelemekte ve bir sıralamaya tabi tutmaktadırlar. İşlem sonucunda elde tutulan veriler, anlaşılması kolay ve kısa bir takım sembollere dönüştürülmekte ve yatırımcıya o şirket hakkında daha doğru kararlar almasında imkan tanıyacak bir yorum sağlamaktadır.¹⁴¹

Kredi dereceleri bir dizi rakam veya alfabetik karakterle ifade edilebilir. (AAA-D, 1-10 gibi). Modellerde yer alan derecelerin sayısı bankanın portföyünün büyüklüğü ve karmaşıklığıyla doğru orantılıdır. Daha küçük ölçekli ve karmaşık olmayan kredi portföyelerine sahip bankalar daha az sayıda derece kullanırken, karmaşık kredi ürünleri sunan ve dağınık müşteri yapılarına sahip büyük bankalar

¹⁴¹ <http://moodys.com>; Erişim (13.03.2008)

daha fazla sayıda derece kullanmaktadırlar.

Rating firmaları verdikleri notlara (+) veya (-) işaretleriyle ya da 1, 2, 3 şeklinde sayılarla belirtirler. Pozitif işaretle en düşük sayı, ilgili kategorideki en iyi durumu yansıtır. Örneğin, Standart & Poor's için BBB ve daha üst dereceler ülkenin yatırım kategorisinde olduğunu ve BB+ve daha altındaki dereceler ise spekülative kategoriye sokulduğunu ifade etmektedir.

Kredi derecelendirme sistemleri, sadece kredi borçlularının riskliliği konusunda bankalara yol göstermekle kalmamakta; aynı zamanda beklenen ve beklenmeyen zararların hesaplanmasında tahmin edilen tahsil edilmeme olasılığının belirlenmesine de önemli katkıda bulunmaktadırlar.

3.7. KREDİ RİSKİ ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ

Basel II kriterleri çerçevesinde bankaların kredi risklerini ölçmede kullanmaları için iki temel yaklaşım önerilmiştir. Bu yöntemler kolay ve risk duyarlılığı az olandan, uygulaması zor fakat duyarlılığı yüksek olana doğrudur.¹⁴²

Bu yaklaşımlardan ilki, standart yaklaşım diğeri ise içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlardır. İçsel derecelendirme yaklaşımları da; Temel ve İleri içsel derecelendirme yaklaşımları olarak ikiye ayrılmaktadır.

3.7.1. Standart Yaklaşım

Standart yaklaşımın risk ağırlıklarının belirlenmesi "Rating (dış derecelendirme) kuruluşlarının değerlendirmelerine dayanmaktadır. Derecesi olmayan kredi müşterileri % 100 risk ağırlığına tabi tutulurken derecesi çok düşük olan müşterilerin kredileri %150 risk ağırlığına tabi tutulabilecektir.

Basel II, 1988 tarihi düzenlemedeki mevcut uygulama ile içerik olarak aynı kalmakla birlikte risk hassasiyeti yüksektir.¹⁴³ Basel uzlaşısında risk ağırlıkları beş kategoriye ayrılmıştır. %0, %10, %20, %50,%100. Bireysel risk ağırlıkları borçlunun

¹⁴² TBB, "Risk Yönetimi ve Basel II'nin Kobilere Etkileri", 2. Baskı, Yayın No: 238, İstanbul 2005, s.20

¹⁴³Sayım, 2006, a.g.e.s.32

dahil olduğu kategoriye (ülkeler, bankalar ya da kurumlar) dayanmakta iken, yeni düzenleme ile uluslar arası bir derecelendirme kuruluşunun kriterlerine göre belirlenecektir.¹⁴⁴

3.7.1.1. Varlıkların Sınıflandırılması

3.7.1.1.1. Devletlerden Alacaklar

Alım satım hesaplarında izlenenler dışında kalan ve hazine tarafından ihraç edilmiş borçlanmayı temsil eden tüm menkul kıymetlerin yanı sıra, hazineye veya hazine garantisi ile verilmiş bütün krediler bu kapsamdadır.

Hazine ve merkez bankalarına yapılacak plasmada risk ağırlıklarının belirlenmesinde, söz konusu ülkelerin dış derecelendirme kuruluşları veya ihracat kredi kuruluşlarınca verilen dereceleri esas alınacaktır.¹⁴⁵

3.7.1.1.2. Bankalardan Alacaklar

Bankalardan alacaklar için dört opsiyon öngörülmüştür. Denetim otoriteleri iki opsiyondan birisini tercih edip tüm bankalar için aynı rejim uygulamalıdır.

- **Birinci opsiyon:** Banka, kurulu bulunduğu ülkenin risk derecesinden bir düşük derecedeki risk ağırlığı olan ülke bankaları hariç, bankalara uygulanan risk ağırlığı yüzde 100'den daha fazla olmayacaktır şartı ileri sürülmüştür.

- **İkinci Opsiyon:** Bankaların kendi kredi derecelerine göre riskleri ağırlandırmaktadır. Opsiyonda, orijinal vadesi 3 ay ve daha kısa olan alacaklar, kısa vadeli olarak kabul edilip daha düşük ağırlıklarından yararlanabilecektir.

3.7.1.1.3. Hazine ve Merkez Bankasından Alacaklar

Basel II uzlaşısında yukarıdaki gruplandırma dışına bazı durumlarda çıkılabildiği öngörülmektedir. Bunlar içinde ülkemiz bankaları açısından en önem

¹⁴⁴ TBB, "Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi", Ekim 2002, s.4

¹⁴⁵ Volkan Evcil, "Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II) Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin Geçmişi Geleceği", <http://www.merakmerkezi.com/Basel/baselII.htm>, (Erişim Tarihi 10.01.2008)

taşıyan konu bankanın, kendi devletinden olan yerel para cinsi alacaklarına, ulusal denetim otoritesinin inisiyatifi doğrultusunda daha düşük bir risk ağırlığı uygulayabilecektir. Yabancı para cinsi alacaklarında yukarıdaki tablo esas alınacaktır.¹⁴⁶

3.7.2. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım

Basel Komitesi tarafından 1988 yılında yayımlanan ilk sermaye yeterliliği anlaşmasına göre, tüm bankalar taşıdıkları riskleri karşılamaya yetecek kadar sermaye bulundurmak zorundadır. Uluslar arası faaliyetlerde bulunan bankaların aldıkları risklerle orantılı sermaye tutmaları ve bunun bir standarda bağlanmasını amaçlayan bu anlaşma, birkaç yıl sonra derin eleştiriler almaya başlamıştır. İlk standardın sadece bankaların kredi riskini ölçmeye yönelik olması, bu ölçümü yaparken bankalar arası kalite farkı gözetmemesi ve sadece OECD üyesi olup olmamalarına göre risk sınıflarına ayırması en fazla eleştiri alan noktalardır. BIS son yıllarda sıkça yapılan bu eleştirileri dikkate alarak, bankaların taşıdıkları tüm riskleri daha kapsamlı olarak ölçecek ve karşılığında tutulması gerekli ekonomik sermaye miktarını belirleyecek yeni standartlar oluşturma çalışmalarını sürdürmektedir. Bu kapsamda öne sürülen kredi riski ölçüm yöntemlerinden birisi de bankaların kendi içsel derecelendirme sistemidir.¹⁴⁷

İçsel derecelendirme yöntemlerinin uygulama standartları BIS tarafından 2001 yılında “ The International Ratings Based Approach” adlı dökümanda yayınlanmıştır. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımın kullanımı, Basel Komitesi’nin geliştirdiği standartlara dayalı olarak gözetim otoritesine bağlı olacaktır. Bankanın her bir borçlu için yapacağı hesaplar, gelecekteki olası bir zarar tahmini cinsinden ifade edilecektir.

İçsel derecelendirme sisteminin amacı, eldeki geçmiş verilerden hareketle müşterilerin temerrüt olasılıklarının hesaplanması ve risklilik düzeyinin

¹⁴⁶ Babuşçu, a.g.e.s.267

¹⁴⁷ Suat Teker, Mustafa Turan, “Bankaların Kredi Riski Ölçümü İçin Önerilen İçsel Derecelendirme Sisteminin Türk Bankaları Tüketici Kredileri Portföyüne Uygulanması”, İstanbul Teknik Üniversitesi İşletme Fakültesi, İnceleme Araştırma, Ağustos2003, s.1

belirlenmesidir.¹⁴⁸

Etkin ve güvenilir bir içsel derecelendirme sisteminin tasarlanabilmesi için bankaların, geçmişte temerrüde düşen müşterilere ilişkin yeterli nitelik ve niceliklere sahip bir veri setine sahip olmaları gereklidir. Bu veri setinden hareketle oluşturulacak içsel derecelendirme modelinin doğru sonuçları üretilip üretilmediği test edildikten sonra banka içinde uygulamaya geçilir.

İçsel derecelendirme modellerinde, ticari krediler için modelin girdileri genellikle firmaların mali tabloları ve yönetim kalitesi gibi bilgilerdir. Kredi kartları ve bireysel krediler ise şahıslara kullandırıldığı için modellerin girdileri; yaş, eğitim ve benzeri bilgilerdir. Ticari krediler için oluşturulan modellerde, genellikle kredi tecrübesi bulunan banka uzmanlarının görüşleri dikkate alınır.¹⁴⁹

Risk seviyesi belirlenen müşterilerin iyi- kötü şeklindeki nominal bir ayrıma tabi tutulmasından ziyade ordinal bir skala üzerinde derecelendirilmeleri ve aynı derecede yer alan müşterilerin portföyler olarak ele alınması faydalıdır.

Basel komitesi, bankaların risk faktörlerini içsel olarak tayin ettikleri içsel derecelendirme yaklaşımının, Basel II'nin hedeflerini destekleyen iki ana amacı garanti altına aldığına inanmaktadır.¹⁵⁰

Birinci amaç: Ek risk hassasiyeti, içsel derecelendirme temelli sermaye yeterliliklerinin, bir bankanın portföyünde oluşan ekonomik zararlar ve risk faktörlerine karşı daha hassas olduğu yönündeki istatistiksel bulgularca desteklenmektedir.

İkinci amaç: Gelişme güdüsü, uygun yapılandırılmış bir içsel derecelendirme yaklaşımının bankalara içsel risk yönetimi uygulamalarını geliştirmek noktasında cesaretlendirici etkide bulunmasıdır.

¹⁴⁸ Nuri Burak Ünlü, "Bankacılıkta Modern Kredi Risk Yönetimi", http://www.ba.metu.edu.tr/~manclub/yayinlar/glokal/para_banka/parabanka.html (Erişim Tarihi 22.11.2007)

¹⁴⁹ Ünlü, http://www.ba.metu.edu.tr/~manclub/yayinlar/glokal/para_banka/parabanka.html (Erişim Tarihi 22.11.2007)

¹⁵⁰ Teker, Turan; 2003, a.g.e.s.81

Bankaların kendilerine özel bir içsel derecelendirme sistemi oluşturarak, içsel derecelendirme yaklaşımı çerçevesinin evrimsel yaklaşımına zaman içinde adapte olmalarını sağlamayı hedeflemektedir.

İçsel derecelendirme yaklaşımlarda denetim otoriteleri veya bankalar tarafından her bir varlık sınıfı itibariyle ayrı ayrı tahmin ya da hesaplanması gereken dört risk bileşen vardır. Bunlar:

- **Temerrüt Olasılığı:** Müşterilerin temerrüde düşmesi, yani kredilerini geri ödememe olasılığıdır. Temerrüt olasılığı tahminleri içsel derecelendirme sisteminde tanımlı her bir kredi rating notuna sahip kredi borçlularından bir yıllık sürede yüzde kaçının temerrüde düşeceğini gösteren tahminlerdir.
- **Temerrüt Halinde Zarar:** Kredi müşterisinin temerrüde düşmesi durumunda bankanın karşılaşılabilecek kayıp miktarının, toplam temerrüde düşme veya kısma oranıdır. Ya da borçlunun temerrüde düşmesi halinde, maruz kalınabilecek en yüksek zarar oranıdır.
- **Temerrüt Halinde Risk Tutarı:** Müşterinin temerrüt anındaki kredi bakiyesidir.
- **Efektif Vade:** Gerçek vade temelli değişken faktördür. Efektif vade, 1 yıldan kısa, 5 yıldan daha uzun olmamalıdır. Mesele temel içsel yaklaşımda kurumsal alacaklar için aktif vade 2,5 yıldır.

Kredinin tahsil edilmemesi sonucu ortaya çıkabilecek zararlar iki grupta incelenebilir. Bunlar:

Beklenen Zarar: Temerrüt halinde karşılaşılabilecek olan ortalama kredi kaybının elde bulunan kredi portföyünden doğacak bir yıllık ortalama zararı veya kaybı ifade etmektedir. Beklenen zarar aşağıdaki şekilde hesaplanır.¹⁵¹

$$BZ(\text{Beklenen Zarar}) = TO * THK * THRT$$

Beklenmeyen Zarar: Beklenen kaybın standart sapması ya da kredi zararlarının volatilitesini ifade etmektedir.

¹⁵¹ Michael K. Ong, "International Credit Risk Models", Risk Boks, 2000, s.99

Beklenen zarar ve beklenmeyen zararın bulunması ile birlikte, kredi riskine ilişkin ekonomik sermaye hesabını yapmak olanaklıdır. Kredi riski sermayesi, beklenmedik zararlardan korunmak için tutulmaktadır. Kredi riski sermayesinin hesaplanabilmesi için gerekli bir diğer faktör de sermaye çarpanıdır. Sermaye çarpanının değeri, bankanın sahip olması istenen kredi derecesine bağlı olarak belirlenmektedir.¹⁵²

$$ES(\text{Ekonomik Sermaye}) = BZ + BMZ$$

İçsel derecelendirme modelleri bankaların taşıdıkları portföylerin özelliklerine göre farklılık göstermektedir. İçsel Derecelendirme Modelleri'nin oluşturulmasında dikkate alınması gerekli hususlar: ¹⁵³

- Risk faktörleri ve bunların banka açısından taşıdıkları önem,
- Derecelendirme modellerinde niteliksel kriterlerin kullanımı,
- Riskin borçlu, garantör, teminat ve işlem bazında değerlendirilmesi,
- Kredi derecelerine ilişkin bilgilerin toplanması ve kullanımı,
- Risk derecesi bazında kredi zararının ölçülmesi,
- Risk derecelerinin tanımları,
- Kredi risk ölçümü için gerekli verilerin elde edilebilmesi olarak sıralanabilir.

Çoğu banka, derecelendirmesini borçlunun temerrüde düşme ihtimaline göre belirler.

3.7.2.1. Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım

Temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımında bankalar, portföylerinin kredi riski ölçümünde kullanmak üzere, borçlunun kredi değerliliğini belirleyecek kendi iç modellerini kullanabilir. Elbette iç modelin bazı standartlar çerçevesinde ve şeffaflık ilkesinde oluşturulmak zorunluluğu BIS tarafından ifade edilmektedir. IRB

¹⁵² Sertan Eratay, "Kredi Riski Tanımı, Ölçüm Yöntemleri ve Modelleri", Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı:31, 0Temmuz-Ağustos 2003, s.52

¹⁵³ Ayşe Epikman, "Kredi Riski Yönetimi ve İçsel Derecelendirme Modelleri", Deloitte&Touche Risk Yönetimi Haber Bülteni. Sayı:3, s.5

yaklaşımında banka, borçlunun kredi değerliliğini içsel yaklaşımlarla belirleyerek, gelecekteki temerrüt olasılığını (TO) hesaplar. Böylece banka temerrüt olasılığı değeri elde edecek, temerrüt halinde kayıp (THK) ve temerrüt halinde risk tutarı (THRT) gibi diğer parametreler ülkelerin düzenleyici otoritelerince belirlenecektir.¹⁵⁴

3.7.2.2. Gelişkin İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım

Gelişkin içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım, temel olarak içsel derecelendirme yaklaşımı ile aynı olmakta ve farklılık muhtemel kayıp oranı bulmak için tüm parametrelerin içsel modeller yardımıyla tahmin edilmesinden kaynaklanmaktadır. Böylece banka temerrüt olasılığı, temerrüt halinde kayıp, temerrüt halinde risk tutarı ve tüm diğer parametreler banka tarafından saptanır. Bu yaklaşımın zorluk derecesi en üst düzeyde olan kredi riski ölçüm yaklaşımıdır. Söz konusu yöntemin uygulanabilmesi için bankanın oldukça komplike bir kredi riski modeli geliştirmiş ve en üst düzeyde risk yöntemi anlayışını benimsemiş olması gerekmektedir.

Bankalar, gerek içsel derecelendirme yaklaşımları gerekse gelişkin içsel derecelendirme yaklaşımları ile taşıdıkları kredi riski karşılığında ayırmaları gereken sermaye tutarlarının taşıdıkları portföyün riskine göre hesaplayarak, standart yaklaşımına göre daha verimli bir sermaye kullanımını sağlamaktadır. İçsel derecelendirme yaklaşımları ile riskleri, portföylerindeki ürünlerin, müşterilerin özellikleri, aralarındaki korelasyonları ve çeşitliliklerini de hesaba katarak sayısallaştırmak mümkün olduğundan, etkili bir risk yönetiminin yanı sıra riske dayalı fiyatlama ve yönetim de yapabilmektedir. Elbette bu yaklaşımın getirdiği üstünlüklere karşın, bir iç modelin otoriteler tarafından sermaye hesaplamasında kullanılabilir olarak kabul edilebilmesi için, modele ilişkin bazı standartların yerine getirilmiş olması gerekmektedir.

Bu yaklaşımda bankalar varlıklarını çeşitli kategorilere ayırmak durumundadır.

¹⁵⁴ Korkmaz, a.g.e.s.64

Bunlar:¹⁵⁵

- **Kurumsal Pozisyon:** Şirketlere verilen kredileri kapsayan bu kalemden, KOBİ'ler hariç tutabilmektedir. Proje finansmanı, nesne (yatırım) finansmanı, emtia finansmanı, gelir getiren gayrimenkul finansmanı ve yüksek volatiliteli ticari gayrimenkul finansmanı gibi tanımlanan özel krediler bu başlık altında ele alınmaktadır.

- **Hükümet Pozisyonu:** Merkezi hükümetlerin yanı sıra, merkez bankaları ve bazı kamu kurumları, çok taraflı kalkınma bankaları, IMF, BIS, Avrupa Merkez Bankası ve Avrupa Topluluğu bu tanımda ele alınmaktadır.

- **Banka Pozisyonu:** Bankalarla beraber aracı kurumlar da aynı şekilde değerlendirilmektedir.

- **Perakende Pozisyonu:** Bu kaleme bireysel müşteriler, ipotekli konut finansman kredileri, bazı şartlar altında küçük işletmelere verilen krediler dahil edilmektedir. Bu kategoride ipotekli konut finansmanı, döner krediler ve diğerleri olmak üzere üç alt kol tanımlanmıştır.

- **Hisse Senedi Pozisyonu:** Bu tanıma standart çerçevesinde konsolidasyona tabi olması ya da sermayeden indirilmesi gerekmeyen doğrudan ya da dolaylı mülkiyet hakkı girmektedir.

Kredi risk yönetimi uygun parametreler ile ölçülen kredi risklerine dayanarak, maruz kalınabilecek geri ödeme riskini, riske göre ayarlanmış olan getiri düzeyi ile ilişkilendirerek karlılığı maksimize ederken, kaliteli bir kredi portföyü sağlamak stratejisine uygun olarak yapılandırılmalıdır.

3.8. KREDİ RİSKİ ÖLÇÜM MODELLERİ

Kredi riski ölçümü için kullanılan modeller temel olarak üç başlık altında toplanabilir: Niteliksel (qualitative) Modeller, Kredi Skorum (credit scoring) Modelleri ve Yeni Modeller.

¹⁵⁵ Sermaye Piyasasında Gündem, "Basel II Sermaye Yeterliliği", Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği, sayı:31, Mart 2005, s.16

3.8.1. Kredi Riski Ölçümünde Geleneksel Modeller

Aslında kredi riski ölçümünde geleneksel ve yeni yaklaşımlar arasına kesin bir çizgi çekmek oldukça zordur. Zira yeni modellerde, geleneksel modellerdeki fikirler geliştirilerek kullanılmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde, bankalar tarafından uzun zamandan beri kredi riskinin ölçülmesinde kullanılan ekspertiz modelleri ve kredi skorlama modelleri genel olarak incelenecektir.

3.8.1.1. Ekspertiz Modelleri

Geçmiş yıllarda kredi riskinin ölçümünde yoğun olarak kullanılan öznel modellere, "ekspertiz modelleri" adı verilmiştir. Bu modelde kredi kararını, direkt olarak şubede kredilerden sorumlu yetkili verir. İçsel olarak, bu kişinin kredi tahsisi konusundaki ekspertizi, öznel değerlendirmesi ve bazı temel faktörlere verdiği ağırlık, kredi kararının verilmesinde en önemli belirleyiciler olarak karşımıza çıkar. Aslında bir kredi eksperinin dikkate alabileceği faktörler sonsuz sayıda olabilir, ancak genel kabul görmüş ekspertiz sistemlerinden bir tanesi "Beş C" modelini kullanır. Bu modelde eksper beş ana faktörü analiz eder, bu faktörleri öznel bir biçimde ağırlıklandırır ve bir kredi kararına varır:¹⁵⁶

1.Karakter (Character): Firmanın reputasyonu hakkında bir göstergedir, alınan kredilerin geri ödeme isteği ve geri ödeme tarihçesini içerir. Özellikle, firmanın yaşının geri ödeme davranışı üzerinde olumlu etkisi olduğu ampirik olarak kanıtlanmıştır.

2.Sermaye (Capital): Öz sermaye tutarı ve öz sermayenin toplam borçlara oranıdır (kaldıraç oranı). Bu oranlar iflas olasılığının öncü göstergeleri olarak algılanır. Yüksek kaldıraç oranı, iflas olasılığının daha yüksek olduğunu gösterir.

3.Kapasite (Capacity): Geri ödeme yeteneği, firmanın kazancının değişkenliği ile yakından ilgilidir. Eğer kredinin geri ödemeleri sabit bir biçimde devam ediyor, ancak firmanın kazancı değişkenlik gösteriyor ise, firmanın borcunu ödemedede zorlanacağı durumlar olabilecektir.

¹⁵⁶Korkmaz, a.g.e.s.56

4.Teminat (Collateral): Temerrüde düşme durumunda banka, borçlu tarafından rehin edilen teminatı kullanma hakkına sahiptir. Teminat gösterilen kıymetin piyasa değeri yükseldikçe, kredinin tahsil edilmeme riski azalmış olur.

5.Ekonomik Koşullar (Cycle-Economic Conditions): Ekonomik koşulların durumu, kredi riskinin değerlendirilmesinde özellikle ekonomik dalgalanmalardan çok etkilenen endüstrilerde çok önemli olacaktır. Örneğin, dayanıklı mallar sektörü ekonomik koşullara tüketim malları sektörüne göre daha duyarlı olacaktır. Benzer şekilde, uluslar arası rekabet koşullarına duyarlı olan sektörlerdeki firmalar da ekonomik koşullara daha duyarlı olacaktır.

Literatürde bunlara ek olarak bir de 6. C yani;

- Kontrol de eklenmiştir. Bu da, dökümanlarının doğru düzenlenip düzenlenmediğinin araştırılmasını anlatır. Burada konu eksperler tarafından geri ödemede etkide bulunabilecek dış faktörlerin ne oranda titizce ve yerinde incelendiği olarak ortaya çıkar.¹⁵⁷

Bütün bu faktörlerin yanında bir kredi eksperleri kredi kararı verirken, faiz haddinin seviyesini de dikkate alacaktır. Ekonomik teoriden de bilindiği gibi, faiz oranları ve kredi karlılığı arasındaki ilişki doğrusal değildir. Yüksek faiz oranları, borçlunun gereğinden fazla risk almasına neden olacak ya da borç alan kişilerin genellikle riskli projelere yatırım yapma cesaretinde olan müşteriler olmasına neden olacaktır. Bu nedenle bankalar, faiz oranlarının yükseldiği durumlarda temerrüt riski arttığından, kredi arzını kısıcaklardır .

Günümüzde birçok banka ekspertiz modellerini halen kullanmakta olsa da bu sistemlerin iki önemli problemi vardır. Birincisi tutarlılık: Değişik tipteki kredi borçlularının önemli ortak özellikleri nedir? İkincisi öznellik: Seçilen faktörlere verilecek optimal ağırlıklar nelerdir? Günümüzde bu problemlerin aşılması doğrultusunda, bankalar tarafından daha nicel yöntemler kullanılmaktadır .

¹⁵⁷ Ali Sait Yüksel, Aslı Yüksel, Ülkü Yüksel; “ Banka Yönetimi El Kitabı”, Alfa Basım, İstanbul 2002, s.89

3.8.1.2. Kredi Skorlama Modelleri

Kredi skorlama modelleri, borçlunun gözlemlenebilen özellikleri hakkındaki veriyi ya temerrüt ihtimalini hesaplamak için ya da borçluları farklı temerrüt gruplarına ayırmak için kullanılır. Bu modeller sayesinde temerrüt riskinin açıklanmasında hangi faktörlerin etkili olduğu numerik olarak belirlenebileceği gibi, bu faktörlerin görece önemleri de değerlendirilebilir. Böylelikle hem fiyatlama teknikleri geliştirilmiş olacak hem de kötü kredi talepleri seçilip çıkartılabilecektir. Sonuç olarak da beklenen kredi kayıpları için ayrılması gereken karşılık miktarı daha iyi hesaplanabilecektir.

Kredi skorlama modellerini bu şekilde uygulayabilmek amacıyla yöneticiler, belli bir grup müşteri için amaçlanan ekonomik ve finansal risk ölçüsünü belirlemelidir. Bireysel krediler için kredi skorlama modellerinin ilgilendiği özellikler arasında, gelir seviyesi, sahip olunan varlıklar, yaş ve iş bulunabilir. Kurumsal kredilerde ise borç-öz sermaye oranı gibi finansal rasyolar önem kazanmaktadır. Kullanılacak data belirlendikten sonra, bir istatistiki teknik yardımı ile temerrüt olasılığı ölçülür ya da temerrüt riski grupları belirlenir. Kredi skorlama modelleri dört ana başlık altında incelenebilir: Lineer Olasılık Modeli, Logit Model, Probit Model ve Diskriminant Analizi Modeli.

3.8.1.3. Lineer Olasılık Modeli ve Logit Model

Lineer olasılık modeli, bir şirketin geçmiş senelerdeki finansal verilerini girdi olarak kullanarak, geçmişte verilen kredilerin geri ödenme durumları ile ilgili bir sonuca varır. Bu modelin basit bir biçimde uygulanması, şu şekilde özetlenebilir: Geçmişte verilen krediler iki gözlem grubuna ayrılır: Temerrüde düşenler ($Z_i=1$) ve geri dönen krediler ($Z_i=0$). Sonra, bu gözlemler lineer regresyon yardımı ile i . borçlu hakkında niceliksel bilgi içeren kaldıraç oranı, kar oranları gibi nedensel değişkenlerle (X_{ij}) ilişkilendirilir ve aşağıda formu verilen biçimde model tahmini yapılır.¹⁵⁸

$$Z_i = \sum B_j X_{ij} + \text{error}$$

¹⁵⁸ Korkmaz, 2004, a.g.e.s.3

Modelde, b_j j.değişkenin geçmiş geri ödeme alışkanlığının tahmin edilen önem derecesini göstermektedir.

Basit bir örnek vermek gerekirse, borçluların geri ödeme durumlarını etkileyen iki faktörün olduğunu varsayalım: Kaldıraç oranı, borç-öz sermaye oranı (D/E) ve satışların toplam varlıklara oranı (S/A) gibi. Geçmişteki temerrüt durumu dikkate alınarak, lineer olasılık modeli şu şekilde tahmin edilebilir:

$$Z_i = 0.5 \cdot (D/E)_i + 0.1 \cdot (S/A)_i$$

Kredi talep eden müşterinin finansal oranlarının $D/E=0.3$ ve $S/A=2.0$ şeklinde olduğu varsayılırsa, bu müşterinin beklenen temerrüt olasılığı (Z_i) aşağıda gösterildiği şekilde hesaplanır.

$$Z_i = 0.5 \cdot (0.3) + 0.1 \cdot (2.0) = 0.35 \text{ (bu müşteri \%35 olasılıkla temerrüde düşer.)}$$

Lineer olasılık modeli, borç alanla ilgili X_{ij} bilgisi elde edilebilir olduğu sürece çok büyük kolaylıkla uygulanabilecek bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak modelde (en büyük eksikliği) tahmin edilen temerrüde düşme oranı, her zaman 0 ile 1 arasında çıkmayabilir. Bu durumda daha gelişmiş bir model olan "Logit Model" kullanılır. Temel mantığı lineer olasılık modeli ile aynı olan logit modelde, gelişmiş istatistikî teknikler kullanılarak, tahmin edilen temerrüt olasılığının 0 ile 1 arasında olması sağlanır.¹⁵⁹

3.8.1.4. Lineer Diskriminant Modelleri

Altman, 1977 yılında yayınladığı makalesi ile büyük bir çoğunluk tarafından kullanılan ve ZETA Discriminant Modeli olarak bilinen diskriminant modelini geliştirmiştir. Lineer olasılık ve logit modelleri, bir kredinin verilmesi halinde beklenen temerrüt olasılığını verirken, diskriminant modelleri banka kredi müşterilerini gözlemlenen özelliklerine göre (X_j) yüksek ve düşük temerrüt riski sınıflarına ayırır.

¹⁵⁹ K.Evren Bolgün, M. Barış Akçay, "Risk Yönetimi", Birsen Yayınevi, İstanbul 2004 s.555

Örnek olarak Altman'a ait borsada işlem gören imalat sanayi şirketleri için yapılmış diskriminant analizi incelenebilir. Gösterge değişken niteliğindeki Z, temerrüt riski sınıflandırmasının temel ölçüsü olarak karşımıza çıkar. Bu değişken, kredi müşterisinin çeşitli finansal oranlarına (X_j) ve bu finansal oranların diskriminant analizi ile türetilmiş geçmişteki temerrüde düşme, düşmeme durumlarına etkilerine göre ağırlıklandırılmış önemine bağlıdır.

Altman'ın diskriminant fonksiyonunun formu şu şekilde ortaya çıkar:¹⁶⁰

$$Z=1.2*X_1+ 1.4*X_2+3.3*X_3+0.6*X_4+1.0* X_5$$

$$X_1= \text{Net Çalışma Sermayesi/Toplam Varlıklar}$$

$$X_2= \text{Dağıtılmamış Karlar/Toplam Varlıklar}$$

$$X_3= \text{Faiz ve Vergi Öncesi Kar/Toplam Varlıklar}$$

$$X_4= \text{Öz sermayenin Piyasa Değeri/Uzun Vadeli Borçlar Değerleri}$$

$$X_5= \text{Satışlar/Toplam Varlıklar}$$

Gösterge değişken Z'nin değeri yükseldikçe, kredi müşterisinin temerrüde düşme olasılığı düşmektedir. Yani, düşük ve negatif Z değerleri, kredi müşterisinin yüksek temerrüt riski sınıfına girdiğinin bir göstergesidir.

Bir örnek vermek gerekirse, kredi başvurusunda bulunan müşterinin finansal oranlarının aşağıdaki gibi olduğunu varsayalım;

$$X_1=0.2, X_2=0, X_3=-0.2, X_4=0.10, X_5=2.0$$

Finansal oranlardan X_2 sifıra eşit X_3 ise negatif bir sayıdır. Bu demek oluyor ki, firma bir önceki sene kar elde edememiştir. Ayrıca, $X_4 = 0.10$, firmanın kaldıraç oranının, yani borçluluk düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak X_1 ve X_5 , yani sırasıyla çalışma sermayesi ve satışların toplam varlıklara oranı, firmanın oldukça

¹⁶⁰Altıntaş; 2006,a.g.e.s.448

likit ve satış hacminin kayda değer olduğunu göstermektedir. Z değeri, borçlunun kredi riski hakkında genel bir gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü bu değer, beş değişik faktörü kredi müşterisinin temerrüde düşmesinin açıklanmasında, geçmişteki önemlerine göre birleştirip, ağırlıklandırır. Kredi müşterisi için,

$$Z = 1.2 * (0.2) + 1.4 * (0) + 3.3 * (0.2) + 0.6 * (0.10) + 1.0 * (2.0) Z = 0.24 + 0 - 0.06 + 2.0$$

$$Z = 1.64$$

Altman'ın kredi skorlama modeline göre, Z değeri 1.81'den daha düşük olan firmalar yüksek temerrüt riski bölgesinde bulunmaktadır. Sonuç olarak, banka bu müşteriye karlılığını yükseltene kadar kredi vermemelidir.

3.8.1.5. Kredi Skorlama Modellerinin Eksik Yanları

Uzun yıllardır yoğun olarak kullanılan kredi skorlama modelleri, kredi riskinin ölçümü ve gerekli sermayenin ayrılması konusunda bankalara rehberlik görevi yapmış olsa da bu modellerin eksik yanları da bulunmaktadır. Bu modellerin en önemli eksikliği, yalnızca borçlu davranışının uç noktaları ile ilgilenmeleridir; temerrüde düşme ya da düşmeme gibi. Gerçek hayatta ise temerrüde düşmenin birçok derecesi bulunmaktadır: Faiz ödemelerinin gecikmesinden, hem faiz ödemelerinin hem de anaparanın ödenmesinde temerrüde düşülmesi gibi. Bu durum, kredi borçluları arasında daha doğru ve ayar yapılmış bir sınıflandırma için, diskriminant analiz modelinde kredi borçluları arasında daha fazla sayıda sınıflandırma yapılmasını gerektirmektedir.

İkinci problem, diskriminant ya da herhangi bir kredi skorlama modelinde tahmin edilen ağırlıkların çok kısa dönemde sabit kalacağını, değişmeyeceğini varsaymanın, herhangi bir ekonomik gerekçesinin olmamasıdır. Aynı durum seçilen değişkenler (X_j) için de geçerlidir. Özellikle uygulanan modelde, kredi borçlusu ile ilgili yer almayan finansal oranlar, değişen reel ve finansal piyasa koşullarına göre, zaman içinde temerrüt riski olasılığının açıklanması ile artan bir biçimde ilgili olabilir. Dahası, diskriminant model, (X_j) değişkenlerinin birbirlerinden tamamen bağımsız

olduğu varsayımı üzerine kurulmuştur ki, bunun gerçek hayatta gerçekleşmesine imkan yoktur.

Üçüncü problem ise bu tür modellerin temerrüde düşme ya da düşmeme kararında önemli role sahip olabilecek ölçümü zor önemli faktörleri dikkate almaması ile ortaya çıkmaktadır. Mesela kredi borçlusunun banka ile yapmış olduğu daha önceki işlemlerinden dolayı oluşturduğu izlenim ve uzun zamana dayanan borçlu alacaklı ilişkisi, o borçluya ait önemli bir belirgin özellik olabilir, ancak bir şekilde modele yansıtılması söz konusu değildir. Aynı şekilde ekonominin içinde bulunduğu evre, yani makro ekonomik faktörler de bu modellerde genelde ihmal edilir. Bunlara ilaveten piyasalarda işlem gören, borçlu kuruma ait hisse senedi ya da tahvillerin fiyat gelişmeleri de bu modellerde çok ender olarak dikkate alınır.

Dördüncü problem ise bankaların temerrüt veri setleri ile ilgilidir. Bu kısıt, yeterli veri setlerin hazırlanması ile aşılabilecek bile olsa, mevcut durum geleneksel kredi skorlama modellerinin kurumsal krediler için kullanımını önünde engel olarak bulunmaktadır.

3.8.2. Yeni Modeller

Son yıllarda, kredi riskinin ölçümü ve yönetiminde köklü değişiklikler ortaya çıkmaktadır. Yeni kredi riski modelleri, finans teorisini ve daha kolay elde edilebilen finansal piyasa verisini kullanarak, borçlanma enstrümanlarına ait temerrüt olasılığı ile ilgili çıkarımlar yapmaktadır.¹⁶¹ Yeni modeller oldukça kompleks bir yapıya sahip olsa da cevaplamak istedikleri soru oldukça basittir: "Banka kredi portföyünün ne kadarı geri dönmeyecek kredilerden oluşmaktadır?" Bu sorunun cevabını bilen bankalar yeteri kadar sermaye ayıracaklarından, en kötü durum senaryosu ile karşı karşıya kalsalar bile, ödeme güçlüğü içerisine düşmeyeceklerdir.

¹⁶¹ Korkmaz, a.g.e.s. 56

3.8.2.1. Tarihsel Temerrüt Oranı Yaklaşımı

Bu modelde, kredi skorlama modellerine benzer bir şekilde geçmiş veri ile tahminde bulunmaktadır. Derecelendirme notlarına göre ayrılmış tahvillerin temerrüt oranları ve vadeye kalan süreleri dikkate alınarak model kurulmaktadır. Bankalar, benzer niteliklere sahip olan kredilerin tarihsel temerrüt oranını analiz edebilirler. Bu model, kredi riskini tanımlamaya, p_1 ve p_2 değerlerini hesaplayarak başlamaktadır. Burada p_1 örneğin B dereceli bir kredinin birinci yılın sonunda hala canlı olma ihtimalini göstermektedir; öyleyse $(1 - p_1)$ marjinal temerrüt oranını vermektedir. Diğer yandan p_2 ise birinci yılda temerrüt oluşmaması durumunda, ikinci yılın sonunda aynı kredinin hala canlı olma ihtimalini vermektedir; aynı şekilde $(1 - p_2)$ ikinci yılın marjinal temerrüt oranıdır. Bu şekilde her bir kredi notu derecesindeki kurumsal borçlu için, tarihsel temerrüt oranları yardımı ile marjinal temerrüt oranı (Marjinal Mortality Rate MMR) eğrisi çizilebilir. Mesela B dereceli bir kredinin;¹⁶²

$MMR_1 = \frac{\text{ihraçlarının 1. yılında olan B dereceli tahvillerin toplam temerrüde düşme tutarı}}{\text{ihraçlarının 1. yılında olan B dereceli tahvillerin toplam tutarı}}$

$MMR_2 = \frac{\text{ihraçlarının 2. yılında olan B dereceli tahvillerin toplam temerrüde düşme tutarı}}{\text{ihraçlarının 2. yılında olan B dereceli tahvillerin toplam tutarı}}$

Bu yaklaşımın kavramsal olarak ve uygulama açısından bazı problemleri vardır. Bu problemlerden en önemlisi, kredi skorlama modellerinde olduğu gibi, geçmiş verilere dayalı bir risk hesaplamasının söz konusu olmasıdır. Aynı zamanda tahmin edilen temerrüt oranları, bunların hangi dönemi dikkate alarak hesaplandıklarına çok duyarlı hale gelmektedir. Diğer yandan bu tahminler aynı zamanda belli bir risk grubunda yapılan yeni tahvil ihraçlarının sayısına da duyarlı hale gelmektedir.

¹⁶² Korkmaz, a.g.e.s.59

3.8.2.2. Sermayenin Risk Ayarlı Getirisi (RAROC)

Piyasa verisine dayalı kredi riskini ölçmek için kullanılan popüler modellerden bir tanesi de RAROC modelidir. RAROC (Sermayenin Risk Ayarlı Getirisi-Risk Adjusted Return on Capital) modeli ilk olarak Bankers Trust tarafından kullanılmıştır. Günümüzde de hem Amerika'da hem de Avrupa'da pek çok finansal kurum tarafından kendi bünyelerine adapte edilerek kullanılmaktadır.

RAROC modelinin arkasında yatan temel fikir, bankanın krediden beklenen varlık getirisini (net faiz+ücretler)/kredi tutarı) değerlendirmek yerine, beklenen faiz ve ücretlerin kredi riskine oranını dikkate alması gerektiğidir. Yani kredi gelirlerini tahsis edilen kredi tutarına bölmek yerine, varlık (kredi) riskini gösteren bir ölçme bölmenin daha doğru olacağı savunulmaktadır.

$RAROC = \text{Krediden elde edilen bir yıllık gelir} / \text{Kredi riski ya da risk sermayesi}$

Bir kredinin tahsisine onay, ancak ve ancak RAROC katsayısının benchmark sermaye maliyetine göre yeterince yüksek olduğu durumlarda verilmektedir. Diğer yandan, halen hayatta olan kredilerin RAROC katsayısının benchmark sermaye maliyetinin altına düştüğü durumlarda, bankanın bu kredinin koşullarında krediyi karlı hale getirecek şekilde bir ayarlama yapması gerekecektir.

RAROC hesaplanmasının zorluğu, kredi riskinin ölçülmesinde yatmaktadır. Diğer yandan, bir finansal varlığın ortalama süresi hesaplanabilmektedir. Bir varlığın (kredi) değerindeki değişim (AL / L), kredinin süresine ve faiz oranı şokunun büyüklüğüne ($AR / (1+R)$) bağlıdır:

$$AL = -DL * (AR / (1+R))$$

Aynı yaklaşım burada da uygulanabilir: Tek fark, faiz oranındaki şok yerine, kredi kalitesi (ya da kredi faizi risk primindeki) şokun dikkate alınacak olmasıdır.

$$AL = -DL * L * (AR / (1+R))$$

$AL = \text{Sermaye riski ya da kayıp miktarı,}$

$DL =$ Kredinin süresi,

$L =$ Risk miktarı ya da kredi büyüklüğü,

$AR/(1+R) =$ Kredi risk priminde beklenen maksimum değişim

Kredinin süresi ve miktarı kolayca hesaplanıp elde edilebilir, ancak bir sonraki yıl kredi risk priminde meydana gelecek maksimum değişimin tahminini yapmak daha zordur. Kredi riskleri ile ilgili kamuya açık bilgi olmadığından, risk primlerinin bulunması için şirket tahvillerinin işlem gördüğü tahvil piyasasını incelemek gerekecektir. İlk başta borçlu tarafın S&P kredi derecelendirme sınıflarından (AAA, AA, A vb...) hangi gruba girdiği belirlenir. Sonra o kredi derecelendirme sınıfında bulunan tüm tahvillerin bir önceki yıla göre gerçekleşen risk primi değişimleri incelenir. En kötü senaryo durumunun dikkate alınması için, risk primi en çok değişen tahvilin risk primi değişimi kullanılır.

3.8.2.3. Creditmetrics

CreditMetrics ilk defa 1997 yılında J.P. Morgan ve sponsorları tarafından, "riske maruz değer value at risk -VAR" çerçevesinde, krediler gibi alım-satıma konu olmayan varlıkların ya da şirket tahvillerinin risklerinin ölçülmesi için kullanılmak üzere geliştirilmiştir.¹⁶³ Credit Metrics'in cevaplamak istediği, "Eğer gelecek yıl kötü bir yıl olursa, kredilerimden ve/veya kredi portföyünden dolayı ne kadar kayıp ederim?" sorusudur.

Credit Metrics modelinin nasıl çalıştığını incelemeyen önce, riske maruz değer modellerinin temel yapısını basit bir örnek yardımıyla incelemek faydalı olacaktır.

Riske Maruz Değer: Riske maruz değer modeli, bir varlığın belli bir zaman dilimi için veri güven aralığı içerisinde maksimum değer kaybını ölçmek için kullanılır. Riske maruz değer kullanıldığı metodolojiyi tarif etmek için, alım-satımı yapılan bir menkul kıymeti, söz gelimi bir hisse senedini ele alalım. Hisse senedinin bugünkü piyasa değeri 80 USD ve tahmin edilen günlük standart sapması 10 USD

¹⁶³Korkmaz; 2004, a.g.e.s. 60

olsun. Hisse senedi günlük olarak alınıp satılabileceği için, bu kıymetin risk yönetimi ile ilgili sorulabilecek soru şu olabilir: "Eğer yarın kötü bir gün olursa, hisse senedinin riske maruz kaldığı değer ne olacaktır?" Varsayalım ki, risk yöneticisi ortalama olarak her 100 gün içinde kötü olacak bir günün riske maruz değeri ile ilgilenmektedir ve günlük hisse senedi değerleri ya da getirileri 80 USD etrafında normal dağılıma sahiptir. İstatistiksel olarak söylemek gerekirse, ertesi günün kötü bir gün olma olasılığı yüzde 1'dir. Normal dağılımın altındaki alan, bize olasılıklar hakkında bilgi verir. İstatistiksel olarak biliriz ki, gözlemlerin yüzde 68'i ortalama +1 ve -1 standart sapma kadar uzaklıkta, gözlemlerin yüzde 95'i +2 ve -2 standart sapma ve gözlemlerin yüzde 98'i +2,33 ve -2,33 standart sapma uzaklıktadır. Yani, hisse senedinin ertesi günkü değeri yüzde 1 ihtimalle $80 \text{ USD} + 2,33$ standart sapmaya yükselecek ya da $80 \text{ USD} - 2,33$ standart sapmaya düşecektir. Rakamsal olarak söylemek gerekirse, hisse senedinin fiyatı yüzde 1 ihtimalle $(80 \text{ USD} - 2,33 \cdot 10 \text{ USD})$ 56,7 USD ya da altına düşecektir, diğer bir deyişle, hisse senedi sahibi yüzde 99 ihtimalle $(80 - 56,7)$ 23,3 USD'den daha az kayba uğrayacaktır. Burada 23,3 USD hisse senedinin yüzde 99 güven aralığında riske maruz değeri olacaktır.

Bir menkul kıymetin riske maruz değerini hesaplayabilmek için, o kıymetin piyasa değerine (P) ve o piyasa değerinin standart sapmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Belli bir zaman aralığı ve veri güven aralığı (%99 gibi) için riske maruz değer direkt olarak hesaplanabilir.

Bu metodun alım-satımı yapılmayan kredilere uygulanması, bazı problemleri birlikte getirmektedir. Öncelikle kredinin cari değeri (P), direkt olarak gözlemlenebilir bir veri değildir. İkinci olarak P gözlemlenebilir olmadığından, standart sapmasını hesaplamak için herhangi bir zaman serisi yoktur. Diğer yandan, kredi değerlerinin olasılık dağılımının normal olduğunu varsaymak oldukça güçtür. Sonuç olarak krediler için P ve standart sapma hesaplanırsa bile, kredi getirisinin banka açısından asimetric olduğunu dikkate almak gerekecektir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, kredilerin alım-satımı yapılmadığından, ne kredinin P değerini ne de standart sapmasını tespit edebiliriz. Ancak mevcut olan veriler arasından, kredi borçlusunun kredi notu, 2. bu kredi derecelendirme notunun

bir sonraki yıl değişme olasılığı, 3. temerrüde düşen kredilerin geri ödenme oranları, 4. tahvil piyasalarındaki getiri oranları gibi göstergeler dikkate alınarak, hesaplamalar hipotetik olarak yapılarak, kredinin ve kredi portföyünün riske maruz değeri bulunabilir. Aşağıda basit bir örnekle bir kredinin riske maruz değeri hesaplanacaktır. Beş yıl vadeli sabit faizli 100 milyon USD değerindeki kredinin, yüzde 6 yıllık faiz ile BBB derecelendirme notlu bir kredi borçlusuna tahsis edildiğini varsayalım.

3.8.2.3.1. Kredi Derecelendirme Notunun Değişmesi

Yukarıda örnek olarak verilen BBB derecelendirmeli borçlunun bir sonraki yıl aynı derecelendirme düzeyinde kalma ihtimali, S&P, Moody's ve diğer tahvil analistlerinin geçmiş veri seti ile yaptıkları hesaplamalara göre, yüzde 86,93 olacaktır. Öte yandan, borçlunun derecelendirme notunun yükselme (AAA) ihtimali olduğu gibi, düşme (CCC hatta temerrüt-D) ihtimali de söz konusudur. Bir sonraki sene söz konusu borçlunun derecelendirme notu sekiz değişik hal alabilir. Bu değişimlerin tahmin edilen olasılıkları, Tablo I'de verilmiştir.

TABLO I: BBB Dereceli Kredi Borçlusunun Derecelendirme Notunun Bir Yıl İçerisinde Değişme Olasılıęı¹⁶⁴

Derecelendirme	Değişme Olasılığı
AAA	0,02
AA	0,33
A	5,95
BBB	86,93
BB	5,3
B	1,17
CCC	0,12
D-TEMERRUT	0,18

¹⁶⁴ Korkmaz; 2004, a.g.e.s.8

3.8.2.3.2. Kredinin Değerlendirilmesi

Derecelendirme notunun yükselmesi ya da düşmesi, krediden beklenen getiri ya da risk primini, dolayısı ile kredinin piyasa değerini etkileyecektir. Eğer bir kredinin derecelendirme notu düşer ise risk primi artacak, bunun sonucunda da banka açısından bu kredinin bugünkü değeri düşecektir. Derecelendirmenin yükselmesi durumunda ise tam tersi söz konusu olacaktır.

Birinci yılın sonunda 100 milyon USD, beş yıllık ve yüzde 6 sabit faizle tahsis edilmiş olan kredinin bugünkü değerini, aşağıda gösterildiği şekilde hesaplayabiliriz.

$$P = 6 + 6 / (1+r1+s1) + 6 / (1+r2+s2)^2 + 6 / (1+r3+s3)^3 + 6 / (1+r4+s4)^4$$

Burada Ri devlet tahvilinin bir yıl, iki yıl ve daha sonrası için taşıdığı risksiz oranı, Si belirli bir derecelendirme grubuna dahil kredinin bir yıl, iki yıl, üç yıl dört yıl için risk primlerini göstermektedir. Kredi borçlusunun kredi notunun gelecek yıl BBB'den A'ya yükseleceğini varsayabiliriz. Not yükselmesi sonrasında kredinin bugünkü değeri:

$$P=6+(6/1,0372)+(6/1,0432)^2+(6/1,0493)^3+(6/1,0532)^4 =108.66 \text{ milyon USD olacaktır.}$$

Birinci yılın sonunda, kredi notu BBB'den A'ya yükseltilecek kredi borçlusunun, 100 milyon USD defter değerli kredisinin değeri 108.66 milyon USD olacaktır. Bu değer, bankanın tahsil ettiği 6 milyon USD dahil olmak üzere, birinci yılın sonunda bu krediyi piyasada sattığında, teorik olarak elde edeceği piyasa değeridir. Tablo II'de kredi notunun değişmesi halinde gelecek yılki muhtemel piyasa değerleri verilmiştir. Kredi notunun değişmesine bağlı olarak, piyasa değeri maksimum 109.37 milyon USD ile minimum 51.13 milyon USD arasında değişecektir. Aslında burada minimum değer, borçlunun iflas etmesi durumunda kredinin tahsil edilebilecek tutarını göstermektedir.

Tablo II'den de görülebileceği gibi, BBB dereceli kredinin derece değişmesi sonucu ortaya çıkacak piyasa değerinin olasılık dağılımının simetrik olmadığını

(normal dağılım) söyleyebiliriz. Bu durumda Creditmetrics iki fark durumda Creditmetrics iki farklı riske maruz değer ölçüsü üretebilir:

1. Kredi değerinin normal dağıldığı varsayımı ile
2. Kredi değerinin gerçek dağılımı ile.

TABLO II: BBB Notlu Kredi İçin Riske Maruz Değer Hesaplanması¹⁶⁵

Derecelendirme	Değişme Olasılığı	Kredinin Yeni Değeri	Olasılıkla Ağırlıklandırılmış Değer	Kredi Değerinin Ortalamadan Farkı	Olasılıkla Ağırlıklandırılmış Farkın Karesi
AAA	0,02	109,37	0,02	2,28	0,0010
AA	0,33	109,19	0,36	2,10	0,0146
A	5,95	108,66	6,47	1,57	0,1471
BBB	86,93	107,55	93,49	0,46	0,1856
BB	5,3	102,02	5,41	-5,07	1,3612
B	1,17	98,1	1,15	-8,99	0,9452
CCC	0,12	83,64	0,10	-23,45	0,6598
D-Temerrüt	0,18	51,13	0,09	-55,96	5,6363
<p>Ortalama =107,09 Varyans = 8,9477 Standart Sapma = 2.99</p> <p>Normal Dağılım %5 VAR = 1.65 * 8 = 4.93 USD</p> <p>%1 VAR = 2.33 * 8 = 6.97 USD Varsayımı Gerçek Dağılım %5 VAR = Gerçek Dağılımın %95 = 107.09-102.02 = 5.07 USD</p> <p>%1 VAR = Gerçek Dağılımın %99 = 107.09 - 98.10 = 8.99 USD</p>					

¹⁶⁵ Korkmaz; a.g.e.s.8

3.8.2.3.3. Riske Maruz Değerin Hesaplanması

Kredi değerinin normal ve gerçek dağılımı için yüzde 5 ve yüzde 1 kötü durum senaryosuna göre yapılan riske maruz değer hesaplamaları Tablo II'den izlenebilir. Riske maruz değer hesaplanmasında ilk safha, kredinin birinci yılın sonunda alabileceği ortalama değerini bulmaktır. Tablo II'den de görülebileceği gibi, kredi değerlerinin ortalaması 107.09 milyon USD'ye eşittir. Ancak, banka kredinin değeri ile değil, bu değer değişkenliği ile yani olası kayıp ile ilgilenmektedir. "Bir sonraki yıl kötü bir yıl olursa, bankanın bu krediden kaybedebileceği miktar ne olur?" sorusunun cevabı aranmaktadır. Kötü yıl, istatistiksel olarak yirmi yılda bir gelecekse (%5 riske maruz değer) ve yüz yılda bir gelecekse (%1 riske maruz değer) şeklinde tanımlanır.

Kredi değerlerinin normal dağıldığını varsayarsak, kredi değerinin ortalaması, etrafındaki varyansı 8,9477 milyon USD ve standart sapması (volatilité) ise 2,99 milyon USD olacaktır. Bu durumda kredi değeri için yüzde 5'lik riske maruz değer $1,65 \times 2,99 = 4,93$ milyon USD ve yüzde 1'lik riske maruz değer $2,33 \times 2,99 = 6,97$ milyon USD olacaktır. Ancak bu şekilde yapılan tahmin ile (kredi değeri olasılık dağılımı normal olmadığından) riske maruz değer olması gerekenden daha düşük tahmin edilmektedir.

Aynı hesaplama gerçek olasılık dağılımı kullanılarak da yapılabilir. Tablo II'den görülebileceği gibi, kredi değerinin 102,02 milyon USD ve altına inme olasılığı yüzde 6.77'dir; bu oranın yaklaşık yüzde 5 riske maruz değer hesaplanmasında kullanılabileceğini söyleyebiliriz. Bu durumda riske maruz değer $107,09 - 102,02 = 5,07$ milyon USD olacaktır. Aynı şekilde kredi değerinin 98,1 milyon USD ve altına inme olasılığı yüzde 1.41'dir; bu oranın da yaklaşık olarak yüzde 1 riske maruz değer hesaplanmasında kullanılabileceğini söyleyebiliriz. Bu durumda ise riske maruz değer $107,09 - 98,10 = 8,99$ milyon USD olacaktır. Bu işlemi bir adım daha ileri götürecek olursak, riske maruz değerleri interpolere ederek, gerçek değerleri hesaplayabiliriz. Örneğin yüzde 1.47 98,10 ve yüzde 0,3 83,64 milyon USD eşit ise interpolasyon yaparak yüzde 1 riske maruz değer 92.29 milyon USD'ye eşit olacağını

söyleyebiliriz. Bu durumda riske maruz değer, $107,99-92,29=14,80$ milyon USD olacaktır.

3.8.2.3.4. Credit Risk Plus

Credit Risk Plus, Credit Su ise Finansal Hizmetler tarafından geliştirilmiş bir üründür. Riske maruz değer çerçevesi çizmek isteyen Creditmetrics'in aksine, Credit Risk Plus belli bir miktarın üzerindeki kayıpların karşılanması için bankanın sermaye gereğini hesaplamaya odaklanarak, krediden beklenen kaybı ve bu kayıpların olasılık dağılımını tahmin etmeye çalışır. Burada temel fikir aslında sigortacılık literatüründen gelmektedir, bir sigorta işleminin katlandığı riskin iki boyutu vardır: 1. Bir binada yangın çıkma olasılığı (sigortacılar bunu olayın "sıklığı frekans" olarak adlandırmakta), 2. Eğer yangın çıkarsa, binanın kaybedeceği değer (kaybın şiddeti-severity of loss). Aynı fikri krediler için uygulayacak olursak, bir kredi portföyünün uğrayabileceği kayıpların olasılık dağılımı, temerrüt olasılığı ve kaybın şiddetini birlikte göstermektedir.

Bir sonraki dönemde, bir kredinin temerrüde düşme olasılığını sabit kabul eden (kredi notunun tarihsel olarak değişme olasılığı) CreditMetrics'in aksine, Credit Risk Plus'in varsayımları: 1. Kredi portföyündeki tek bir kredinin temerrüde düşme olasılığı tesadüfidir, 2. İki ayrı kredinin temerrüde düşmeleri arasındaki korelasyon sıfırdır (tek tek kredilerin temerrüde düşme ihtimalleri birbirlerinden bağımsızdır) seklindedir. Tek bir kredinin temerrüde düşme olasılığının düşük ve bu olasılığın portföydeki diğer kredilerin temerrüde düşme olasılıklarından bağımsız olduğu durumlarda, temerrüt oranlarının olasılık dağılımı Poisson dağılıma benzeyecektir.

3.9. KREDİ RİSK MODELLERİNİN DOĞRULANMASI

Kredi riskinin yönetiminde, bir modelin benimsenip kullanılması bir banka için ne kadar büyük önem taşıyor ise, bu modelin sonuçlarının doğruluğunun test edilmesi ve doğrulanması da aynı derecede önem taşımaktadır. Kredi riski modellerinin doğrulanması çalışmalarına ilişkin bileşenleri dört farklı kategoride incelemek

mümkündür:¹⁶⁶

- Geriye Dönük Testler
- Stres Testleri
- Duyarlılık Analizi
- Yönetim Kontrolü ve Raporlaması

Kredi riski modellerinde kullanılan verilerin sınırlı olması, istatistiksel tahminlerin oluşturulmasındaki güçlükler, kredi riskinin ölçümüne ilişkin zaman aralıklarının uzunluğu gibi faktörler; modelin parametreleri oluşturulurken bir takım basitleştirici varsayımların ve yaklaşık verilerin kullanılmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Yapısal ve parametrik varsayımların kullanımı, bu tür varsayımlara olan duyarlılıkların dikkate alınması gerektiği gerçeğini de beraberinde getirmektedir.

3.9.1. Geriye Dönük Testler

Geriye dönük testlerin özünde, geçmişteki veriler temel alınarak beklenen ve beklenmeyen kayıpların tahmin edilmesi yer almaktadır. Kredi riskine ilişkin geriye dönük testler kullanıldığında; veriler bir kaç yıl geriye kadar giden uzun dönemleri kapsamaktadır; bu süre, piyasa riski için ise asgari 250 alım-satım günü olarak tespit edilmiştir. Bu alanda karşılaşılan başlıca sorun, beklenmeyen kayıpların tahmin edilebilmesidir. Yapılan analizlerde, gerçekleşen kredi zararları ile beklenen kredi kayıpların karşılaştırılması, beklenmeyen kayıpların doğru tahmin edilebilmesi için yeterli değil iken, bankanın ayıracağı ekonomik sermaye için ise, beklenmeyen kayıpların tespit edilmesi gerekmektedir.

3.9.2. Stres Testleri

Stres testi, portföye değişik fiyat değişim ve korelasyon senaryoları uygulanarak portföy değerindeki değişimlerin gözlenmesine dayanan bir tekniktir. Amaç, ekonomide ve piyasalarda ileride meydana gelebilecek olaylar ve sorunların bankanın kredi portföyü üzerindeki olumsuz etkilerini ve bankanın bu tür durumların üstesinden

¹⁶⁶ Deloitte& Touche, “Kredi Riski Modellerinin Doğrulanması”, Risk Yönetimi Haber Bülteni, Sayı:6, Kasım- Aralık 2001, s.3

gelebilmek potansiyelini öngörebilmektedir.

Stres testlerinde portföyün en zayıf noktası bulunarak bu noktanın ne kadar baskıya dayanabileceğini ve söz konusu baskı ve gerilimin gerçekleşmesi durumunda karşılaşılabilecek maksimum kaybın ne olabileceği hesaplanır.¹⁶⁷

Oluşturulan stres senaryoları ve bu senaryoların uygulanma sonuçlarına ilişkin rapor, gözetim otoritesine verilmelidir. Bu senaryolar, geçmişte meydana gelen önemli krizler esnasında risk faktörlerinin davranışlarının portföye uygulanması şeklinde olabileceği gibi portföye mahsus spesifik risklerin ortaya konmasına yönelik duyarlılık analizlerine de dayanabilir.¹⁶⁸

Stres teknikleri arasında senaryo analizi en çok kullanılan tekniktir. Senaryo analizi, risk faktörlerindeki ani hareketlerin banka portföyü üzerindeki etkisini ölçme amacını taşır.¹⁶⁹ Senaryo analizleri, olasılıkların oluşturulması ve değerlendirilmesinde fazlasıyla bireysel yeteneklere dayanmaktadır.

Stres testleri, daha çok piyasa riskine yönelik olmakla birlikte kredi riski ölçümünde de kullanılmaktadır.

3.9.3. Duyarlılık analizi

Duyarlılık analizi, kullanılan kredi riski modelinin parametre değerlerinde veya kullanılan önemli varsayımlarda ortaya çıkabilecek değişikliklere, modelin ne derece duyarlı olduğunun ölçülmesidir.

Ekonomik, finansal, yapısal değişkenlerin değişimine bağlı olarak duyarlılık analiz sonuçları da değişmektedir. Duyarlılık analizi uygulayan bankaların kullandıkları faktörler arasında, beklenen tahsil edilmeme sıklıkları ve dalgalanmaları, tahsil edilmeme durumundaki zararlar ve içsel derecelendirme kategorileri yer almaktadır.

¹⁶⁷ Aklin; 2001, a.g.e.s.132

¹⁶⁸ Mustafa Duman; "Bankacılık Sektöründe Finansal Riskin Ölçülmesi ve Gözetiminde Yeni Bir Yaklaşım", TBB Bankacılar Dergisi, Sayı: 32, 2000, s.26

¹⁶⁹ Babuşçu; a.g.e.s.148

3.9.4. Yönetim Kontrolü ve Raporlaması

Kredi riski modellerinin doğrulanmasında daha önce değindiğimiz teknik ve matematiksel analizler kadar, diğer unsurlar da önem taşımaktadır. Bu unsurların başında üst yönetimin ileri görüşlülüğü, kredi sorumlularının yetkinlikleri, kontrol ve kredi kültürüne ilişkin diğer hususları sayabiliriz. Modellerin bağımsız bir denetim ve kontrole tabi olduğu durumlara pek de sık rastlanmamaktadır. Modelin işleyişinin banka yönetimi ve bağımsız birimlerce kontrolü, ilgili raporların oluşturulması ve değerlendirilmesi bu noktada önem kazanmaktadır.

4. BÖLÜM

KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNE İLİŞKİN ÖRNEK BİR UYGULAMA: YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.

Çalışmanın bu bölümünde daha önce detaylı biçimde anlatılan kredi risk ölçüm tekniklerinden yola çıkılarak hazırlanan bir kredi risk ölçüm modelinin Yapı ve Kredi Bankası üstünde uygulaması yapılmıştır.

Bankaların kredi verirken çok dikkatli olmaları gerekmektedir. Bu nedenle bir kredi ilişkisine girmeden önce bir banka kredi talep eden müşteriyi tanımalı, bu müşterinin güvenilir bir itibarı ve kredibilitesi olduğundan emin olmalıdır. Özellikle, hileli olan ve yasal olmayan faaliyetlerle uğraşan kişilerle birlikte iş yapmaktan kaçınılmasına yönelik sıkı politikalar oluşturulmalıdır. Bunu yapmak için çeşitli yollar mevcuttur; kredi kayıtlarına ulaşmak, referans almak, şirketin yönetiminden sorumlu yetkilileri tanımak ve finansal kayıtları kontrol etmek v.b.

Bilgi ve iletişim teknolojisinde meydana gelen gelişmeler, küresel sermayenin bir ülkeden diğerine kolayca akmasını sağlamış ve bu da finansal kuruluşların risklerinin artmasına neden olmuştur. Basel II bankalarda etkin risk yönetimini ve piyasa disiplini geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini arttırmak ve bu sayede sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak ve finansal istikrara katkıda bulunmak için sunulmuş önemli bir düzenlemedir.

Basel II kriterleri olarak tanımlanan düzenlemeler ile bankaların kredi risklerini ölçmelerinde önemli değişiklikler olacaktır. Gelişmiş ülke bankaları açısından çok sorun yaratmayacak olan Basel II kriterleri, Türkiye gibi gelişmekte olan ülke banka ve şirketlerini etkileyecektir. Bu kriterlere göre, risk ölçümü ile kredilerde fiyatlama yapacak olan bankalar, artık 'hatır' için kredi verme olanağına sahip olmayacaklar, Türkiye'de temel olarak bankaların kredi verirken teminat olarak kabul ettiği çek - senet, ortak kefalet ve grup şirketi kefaleti teminat kabul edilmeyecek, bankalar da dışarıdan borçlanırken şu anda sıfır risk olarak değerlendirilen ülke reytingine göre

kredi alabileceklerdir. Bu durumda firmaların da reyting almaları zorunlu hale gelecek, bu da denetim şirketleri tarafından denetlenme zorunluluğu getirecektir.

Yapılan uygulamada kredi riskini hesaplamak için bankacılık rasyolarından yararlanılmıştır. 2002-2007 yılları arasındaki üçer aylık dönemler itibariyle elde edilen bilanço ve gelir tablolarından edinilen verilerle oranlar hesaplanmış ve Yapı ve Kredi Bankasının kredi risklerindeki değişiklikler gözlenmiştir.

4.1. KREDİ RİSKİ İNCELENEN BANKANIN TARİHÇESİ¹⁷⁰

1944 yılında Türkiye'nin ulusal çaptaki ilk özel bankası olarak kurulan Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., 2 Ekim 2006 tarihinde Koçbank A.Ş. ile yasal olarak birleşmesini tamamlamış ve birleşme ile ortaya çıkan yeni oluşumun Yapı Kredi ismiyle yola devam etmesine karar verilmiştir.

28 Eylül 2005 tarihinde Koçbank A.Ş. tarafından Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. hisselerinin %57,4'lük kısmının satın alınması ile başlayan birleşme süreci, her iki bankanın yakaladığı uyum doğrultusunda yürütülen projeler ve kapsamlı çalışmalarla bugünkü halini almıştır. Bu süreçte Koçbank A.Ş. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'de sahip olduğu hissedarlık oranını %57,4'ten %67,3 düzeyine çıkarmış ve 2 Ekim 2006 tarihinde Koçbank A.Ş.'nin Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'ne devri ile yasal birleşme süreci tamamlanmıştır.

Türk Bankacılık sektöründe Yapı ve Kredi Bankası A.Ş, ilkleriyle, müşterilere sunduğu yenilikleriyle ve sektörün çağdaş bir konuma ulaşmasını sağlayan öncülükleriyle çok önemli bir yer edinmiş, gerek sunduğu ürün ve hizmetlerle, gerekse kültürel ve sosyal alanlardaki girişimleriyle Türkiye ekonomisinin kalkınmasında büyük rol oynamıştır.

¹⁷⁰ http://www.yapikredi.com.tr/tr-TR/yapikredi_hakkinda/tarihce.aspx, (Erişim Tarihi: 10.01.2008)

4.2. YAPI ve KREDİ BANKASI A.Ş.KREDİ RİSK ANALİZİ

4.2.1. Riskin Sorunlu Alacakların Aktif İçindeki Payı ile Ölçülmesi

Tablo III: Brüt Sorunlu Alacak Tutarı / Toplam Aktif Tutarı

YILLAR	3 AYLIK DÖNEM	BRÜT SORUNLU ALACAK TUTARI (x)	TOPLAM AKTİF TUTARI (y)	x/y
2002	ARALIK	815.469	18.825.275	0,043317773578
2003	MART	809.921	19.299.469	0,041965973261
2003	HAZİRAN	766.631	18.660.499	0,041083092151
2003	EYLÜL	745.699	19.355.912	0,038525645291
2003	ARALIK	720.489	20.931.090	0,034421953181
2004	MART	730.634	21.552.218	0,033900640760
2004	HAZİRAN	663.933	23.177.709	0,028645324695
2004	EYLÜL	623.753	24.579.692	0,025376762247
2004	ARALIK	699.089	24.624.008	0,028390544707
2005	MART	797.356	24.746.083	0,032221503500
2005	HAZİRAN	872.351	24.798.545	0,035177507390
2005	EYLÜL	995.863	23.067.854	0,043171029260
2005	ARALIK	1.026.629	23.866.400	0,043015662186
2006	MART	1.052.759	23.412.729	0,044965240917
2006	HAZİRAN	1.067.692	27.792.160	0,038417021203
2006	EYLÜL	1.087.680	28.134.219	0,038660394305
2006	ARALIK	1.714.040	48.887.288	0,035061057181
2007	MART	1.782.570	46.744.080	0,038134668604
2007	HAZİRAN	1.782.570	47.803.448	0,037289569572
2007	EYLÜL	1.765.751	47.917.477	0,036849832473

Brüt sorunlu alacak tutarı bilançoda takipteki alacaklar olacak geçmektedir. Bu oran, toplam aktif tutarının içinde ne oranda sorunlu alacak olduğunu göstermektedir ve bu oranın artıyor olması kredi riskinin arttığı anlamına gelmektedir. 2002-2007 yılları üçer aylık dönemler itibariyle ele almış olduğumuz verilere göre elde ettiğimiz oranlara baktığımızda 2002 Aralık ayından 2004 eylül ayı verilerine kadar bir düşüş olduğu, bu dönemden itibaren 2006 Mart ayına kadar tekrar artışa geçtiği görülmektedir. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 2006 yılında Koç Bank A.Ş. ile birleşmesi ile birlikte aktif tutarındaki artış göze çarpmaktadır. Ancak bu artışla birlikte takipteki kredilerde de bir artış olmuştur. Tablo III'de de görüldüğü gibi kredi riskindeki değişim birleşmeyle birlikte oransal olarak çok fazla değişim göstermemiş ancak düşmeye devam etmiştir.

Tablo IV: Brüt Sorunlu Alacaklar / Toplam Plase Edilebilir ve Faizle İlişkilendirilmiş Aktif Tutarı

YILLAR	3 AYLIK DÖNEM	BRÜT SORUNLU ALACAK TUTARI (x)	PLASE EDİLEBİLİR VE FAİZLE İLİŞKİ AKTİF TUTARI (Y)	x/y
2002	ARALIK	815.469	8.652.505	0,094246579459
2003	MART	809.921	9.645.505	0,083968750211
2003	HAZİRAN	766.631	9.339.728	0,082082797272
2003	EYLÜL	745.699	9.949.171	0,074950867766
2003	ARALIK	720.489	11.261.646	0,063977237430
2004	MART	730.634	10.820.425	0,067523595423
2004	HAZİRAN	663.933	12.074.996	0,054984117593
2004	EYLÜL	623.753	12.596.406	0,049518330864
2004	ARALIK	699.089	12.388.313	0,056431331691
2005	MART	797.356	13.184.699	0,060475859176
2005	HAZİRAN	872.351	13.361.713	0,065287362481
2005	EYLÜL	995.863	14.287.034	0,069703970747
2005	ARALIK	1.026.629	16.669.067	0,061588869971
2006	MART	1.052.759	17.092.440	0,061592083986
2006	HAZİRAN	1.067.692	21.609.959	0,049407405169
2006	EYLÜL	1.087.680	21.290.456	0,051087679851
2006	ARALIK	1.714.040	38.540.279	0,044473990445
2007	MART	1.782.570	36.629.597	0,048664745069
2007	HAZİRAN	1.782.570	37.540.264	0,047484215881
2007	EYLÜL	1.765.751	37.631.444	0,046922222809

Plase edilebilir aktifler; bankalar arası plasmanlar, menkul değerler portföyündeki faizli menkuller, bireysel, kurumsal, ticari plasmanlar ve yatırım bankalarındaki finansal kiralama alacaklarından oluşmaktadır. Başka bir ifade ile kasa / bankalar, sabit kıymetler, iştirakler, borçlu ve geçici hesaplar ve diğer aktifler dışında kalan aktif kalemler plase edilebilir aktiflerdir. Bu oran toplam plase edilebilir aktiflerin içinde ne oranda sorunlu alacağın olduğunu göstermektedir ve bu oranın da dönemler itibariyle artıyor olması kredi riskinin arttığı anlamına gelmektedir. Tablo IV'e bakıldığında kredi riskinin en yüksek olduğu dönem 2002 Aralık dönemidir. Daha sonra azalmaya başlayan risk, 2004 Aralık ayında tekrar yükselmeye geçmiş ve Koç Bank A.Ş. ile birleşme dönemi olan 2006 senesinden sonra ise düşüşler gözlenmeye başlamıştır.

Tablo V: Net Sorunlu Alacaklar / Toplam Aktif Tutarı

YILLAR	3 AYLIK DÖNEM	BRÜT SORUNLU ALACAK TUTARI	ÖZEL KARŞILIKLAR	NET SORUNLU ALACAKLAR (x)	TOPLAM AKTİF TUTARI (y)	x/y
2002	ARALIK	815.469	565.278	250.191	18.825.275	0,013290164420
2003	MART	809.921	548.388	261.533	19.299.469	0,013551305479
2003	HAZİRAN	766.631	555.009	211.622	18.660.499	0,011340639926
2003	EYLÜL	745.699	532.709	212.990	19.355.912	0,011003873132
2003	ARALIK	720.489	534.988	185.501	20.931.090	0,008862462490
2004	MART	730.634	550.362	180.272	21.552.218	0,008364429127
2004	HAZİRAN	663.933	485.511	178.422	23.177.709	0,007697999833
2004	EYLÜL	623.753	496.934	126.819	24.579.692	0,005159503219
2004	ARALIK	699.089	521.371	177.718	24.624.008	0,007217265362
2005	MART	797.356	550.861	246.495	24.746.083	0,009960970389
2005	HAZİRAN	872.351	603.052	269.299	24.798.545	0,010859467763
2005	EYLÜL	995.863	797.297	198.566	23.067.854	0,008607909518
2005	ARALIK	1.026.629	826.425	200.204	23.866.400	0,008388529481
2006	MART	1.052.759	853.455	199.304	23.412.729	0,008512634302
2006	HAZİRAN	1.067.692	880.617	187.075	27.792.160	0,006731214846
2006	EYLÜL	1.087.680	886.151	201.529	28.134.219	0,007163127578
2006	ARALIK	1.714.040	1.402.017	312.023	48.887.288	0,006382497634
2007	MART	1.782.570	1.442.080	340.490	46.744.080	0,007284130953
2007	HAZİRAN	1.782.570	1.390.541	392.029	47.803.448	0,008200851955
2007	EYLÜL	1.765.751	1.454.023	311.728	47.917.477	0,006505517809

Net sorunlu alacak tutarı, brüt sorunlu alacak tutarından karşılıkların çıkarılması sonucu elde edilmektedir. Bu oran aktif tutarının içinde ne oranda net sorunlu alacağın olduğunu göstermektedir ve bu oranın artıyor olması kredi riskinin artıyor olması anlamına gelmektedir. Tablodan elde etmiş olduğumuz oranlara bakıldığında, kredi riskinin 2004 Eylül ayına kadar bir azalış olduğu, daha sonraki aylarda tekrar artmaya başladığı görülmektedir. Ufak tefek dalgalanmaların dışında tutulduğunda 2005 Haziran ayından itibaren azalmaların başladığı görülmektedir.

Tablo VI: Net Sorunlu alacaklar / Toplam Plase Edilebilir ve Faizle İlişkilendirilmiş Aktif tutarı

YILLAR	3 AYLIK DÖNEM	BRÜT SORUNLU ALACAK TUTARI	ÖZEL KARŞILIKLAR	NET SORUNLU ALACAKLAR (x)	PLASE EDİLEBİLİR VE FAİZLE İLİŞKİ AKTİF TUTARI (Y)	x/y
2002	ARALIK	815.469	565.278	250.191	8.652.505	0,028915441251
2003	MART	809.921	548.388	261.533	9.645.505	0,027114495301
2003	HAZİRAN	766.631	555.009	211.622	9.339.728	0,022658261568
2003	EYLÜL	745.699	532.709	212.990	9.949.171	0,021407813777
2003	ARALIK	720.489	534.988	185.501	11.261.646	0,016471926040
2004	MART	730.634	550.362	180.272	10.820.425	0,016660343748
2004	HAZİRAN	663.933	485.511	178.422	12.074.996	0,014776153963
2004	EYLÜL	623.753	496.934	126.819	12.596.406	0,010067871741
2004	ARALIK	699.089	521.371	177.718	12.388.313	0,014345617519
2005	MART	797.356	550.861	246.495	13.184.699	0,018695534877
2005	HAZİRAN	872.351	603.052	269.299	13.361.713	0,020154526594
2005	EYLÜL	995.863	797.297	198.566	14.287.034	0,013898336072
2005	ARALIK	1.026.629	826.425	200.204	16.669.067	0,012010510246
2006	MART	1.052.759	853.455	199.304	17.092.440	0,011660359785
2006	HAZİRAN	1.067.692	880.617	187.075	21.609.959	0,008656888243
2006	EYLÜL	1.087.680	886.151	201.529	21.290.456	0,009465696742
2006	ARALIK	1.714.040	1.402.017	312.023	38.540.279	0,008096023384
2007	MART	1.782.570	1.442.080	340.490	36.629.597	0,009295488564
2007	HAZİRAN	1.782.570	1.390.541	392.029	37.540.264	0,010442894062
2007	EYLÜL	1.765.751	1.454.023	311.728	37.631.444	0,008283710824

Bu oran, plase edilebilir aktif tutarın içinde ne oranda net sorunlu alacakların olduğunu göstermektedir. Net sorunlu alacaklar, daha önce de bahsettiğimiz gibi, brüt sorunlu alacaklardan karşılıkların çıkarılması sonucu elde edilmektedir. Bu oranın artıyor olması yine kredi riskinin arttığını göstermektedir. Tabloyu incelediğimizde, oranda 2004 Eylül ayına kadar bir azalma olduğu, bu tarihten itibaren tekrar artışa geçtiği ve de 2005 Haziran ayından itibaren ufak tefek dalgalanmaların dışında genel olarak bir azalmanın olduğu gözlenmektedir.

4.2.2. Riskin Gelir Tablosundaki Karşılık giderlerinin Gelir Tablosu Tutarları ile Karşılaştırılması Yoluyla Ölçülmesi

Tablo VII: Dönemsel Karşılık giderleri / Dönemsel Net Faiz Geliri

YILLAR	3 AYLIK DÖNEM	KARŞILIK GİDERİ (X)	NET FAİZ GELİRİ (y)	x/y
2002	ARALIK	499.464	777.764	0,642179375749
2003	MART	46.339	-59.590	-0,777630474912
2003	HAZİRAN	83.777	-157.912	-0,530529662090
2003	EYLÜL	80.938	-159.952	-0,506014304291
2003	ARALIK	83.777	-74.944	-1,117861336465
2004	MART	35.017	208.350	0,168068154548
2004	HAZİRAN	70.176	266.016	0,263803680982
2004	EYLÜL	157.293	471.997	0,333249999470
2004	ARALIK	481.052	738.915	0,651024813409
2005	MART	86.820	280.584	0,309426054230
2005	HAZİRAN	358.381	572.111	0,626418649528
2005	EYLÜL	1.219.211	827.380	1,473580458798
2005	ARALIK	1.579.606	1.064.154	1,484377261186
2006	MART	111.403	257.105	0,433297679936
2006	HAZİRAN	207.829	620.256	0,335069713151
2006	EYLÜL	246.422	952.433	0,258728960462
2006	ARALIK	339.965	1.759.297	0,193239117670
2007	MART	84.293	463.839	0,181729005107
2007	HAZİRAN	122.120	949.289	0,128643648036
2007	EYLÜL	186.053	1.450.918	0,128231230159

Karşılık giderleri hesabı gelir tablosundaki kredi ve diğer alacaklar karşılığı hesabını ifade etmektedir. İhtiyatlılık kavramı gereğince şüpheli hale gelen alacaklar için karşılık ayrılması gerekmektedir. Bu oran, net faiz gelirlerinin içinde ne oranda karşılık giderinin olduğunu göstermektedir ve bu oranın artması yine kredi riskinin arttığını, azalması da kredi riskinin azaldığını göstermektedir. Tabloya baktığımızda, ilk aylarda bir azalma olmuş ancak daha sonra artışa geçmiş ve 2005 Aralık ayına kadar süren artış sonrasında 2006 Haziran ayından itibaren tekrar düşüş başlamıştır.

Tablo VIII: Dönemsel Karşılık Giderleri / Dönemsel Vergi Öncesi Kar

YILLAR	3 AYLIK DÖNEM	KARŞILIK GİDERİ (X)	VERGİ ÖNCESİ KAR (y)	x/y
2002	ARALIK	499.464	891.542	0,560224868823
2003	MART	46.339	39.209	1,181846004744
2003	HAZİRAN	83.777	32.731	2,559561272188
2003	EYLÜL	80.938	67.005	1,207939705992
2003	ARALIK	83.777	184.674	0,453648050077
2004	MART	35.017	142.553	0,245641971758
2004	HAZİRAN	70.176	48.936	1,434036292300
2004	EYLÜL	157.293	123.112	1,277641497173
2004	ARALIK	481.052	-16.038	-29,994513031550
2005	MART	86.820	104.263	0,832701917267
2005	HAZİRAN	358.381	106.739	3,357545039770
2005	EYLÜL	1.219.211	-2.594.543	-0,469913584011
2005	ARALIK	1.579.606	-3.167.701	-0,498660069243
2006	MART	111.403	101.574	1,096766889165
2006	HAZİRAN	207.829	148.884	1,395912253835
2006	EYLÜL	246.422	309.157	0,797077213196
2006	ARALIK	339.965	709.502	0,479160030557
2007	MART	84.293	229.061	0,367993678540
2007	HAZİRAN	122.120	492.517	0,247950832154
2007	EYLÜL	186.053	768.056	0,242238847167

Vergi öncesi kar, dönem net karı ile vergi ve diğer yasal yükümlülükleri karşılıklarının toplamından oluşmaktadır. Aynı zamanda dönem karı olarak da bilinmektedir. Bu oran, vergi öncesi karın içinde ne oranda kredi ve alacak karşılığının olduğunu göstermektedir ve bu oranın artması kredi riskinin arttığını, azalması ise kredi riskinin azaldığını göstermektedir. Tabloyu incelediğimizde, 2003 Haziran ayına kadar bir artış olduğunu, daha sonra düşüşe geçip 2004 Aralık ayına kadar azalmaya başladığını ve ufak tefek iniş çıkışların sonunda 2006 yılından itibaren düşmeye başladığı gözlenmektedir.

Tablo IX: Dönemsel karşılık Giderleri / Dönemsel Net Vergi Sonrası Kar

YILLAR	3 AYLIK DÖNEM	KARŞILIK GİDERİ (X)	NET VERGİ SONRASI KAR (y)	x/y
2002	ARALIK	499.464	1.101.454	0,453458791743
2003	MART	46.339	32.062	1,445293493856
2003	HAZİRAN	83.777	32.731	2,559561272188
2003	EYLÜL	80.938	67.005	1,207939705992
2003	ARALIK	83.777	184.674	0,453648050077
2004	MART	35.017	34.089	1,027222857813
2004	HAZİRAN	70.176	34.089	2,058611282232
2004	EYLÜL	157.293	8.532	18,435654008439
2004	ARALIK	481.052	-58.871	-8,171289769156
2005	MART	86.820	-123.756	-0,701541743431
2005	HAZİRAN	358.381	-123.756	-2,895867675103
2005	EYLÜL	1.219.211	-2.501.116	-0,487466794823
2005	ARALIK	1.579.606	-2.996.274	-0,527190103442
2006	MART	111.403	55.762	1,997830063484
2006	HAZİRAN	207.829	-33.528	-6,198669768552
2006	EYLÜL	246.422	77.252	3,189846217574
2006	ARALIK	339.965	512.239	0,663684334852
2007	MART	84.293	187.762	0,448935354332
2007	HAZİRAN	122.120	400.535	0,304892206674
2007	EYLÜL	186.053	632.110	0,294336428786

Net vergi sonrası kar, dönem sonunda işletmeye ait olan vergi ve yasal yükümlülüklerden sonraki kar veya zararı göstermektedir. Aynı zamanda dönem net karı veya zararı olarak da bilinmektedir. Bu oran, dönüm net karının / zararının içinde ne oranda karşılık giderinin olduğunu göstermektedir ve bu oranın artması kredi riskinin arttığını, azalması ise kredi riskinin azaldığını göstermektedir. Tabloyu incelersek, kredi riskinin en yüksek 2004 Eylül ayında olduğunu görebiliriz. 2002 Aralık ayından 2006 Eylül ayına kadar iniş çıkışlar gösteren oran, bu tarihten itibaren azalmaya başlamıştır.

Tablo X: Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Dönemsel Vergi Öncesi Kar

YILLAR	3 AYLIK DÖNEM	NET FAİZ GELİRİ	KARŞILIK GİDERİ	KARŞILIK SONRASI NET FAİZ GELİRİ (X)	VERGİ ÖNCESİ KAR (y)	x/y
2002	ARALIK	777.764	499.464	278.300	891.542	0,312155792997
2003	MART	-59.590	46.339	-105.929	39.209	-2,701650131347
2003	HAZİRAN	-157.912	83.777	-241.689	32.731	-7,384100699643
2003	EYLÜL	-159.952	80.938	-240.890	67.005	-3,595104842922
2003	ARALIK	-74.944	83.777	-158.721	184.674	-0,859465869586
2004	MART	208.350	35.017	173.333	142.553	1,215919693026
2004	HAZİRAN	266.016	70.176	195.840	48.936	4,001961745954
2004	EYLÜL	471.997	157.293	314.704	123.112	2,556241471181
2004	ARALIK	738.915	481.052	257.863	-16.038	-16,078251652326
2005	MART	280.584	86.820	193.764	104.263	1,858415737126
2005	HAZİRAN	572.111	358.381	213.730	106.739	2,002360899015
2005	EYLÜL	827.380	1.219.211	-391.831	-2.594.543	0,151021201036
2005	ARALIK	1.064.154	1.579.606	-515.452	-3.167.701	0,162721165918
2006	MART	257.105	111.403	145.702	101.574	1,434441884734
2006	HAZİRAN	620.256	207.829	412.427	148.884	2,770123048817
2006	EYLÜL	952.433	246.422	706.011	309.157	2,283664933998
2006	ARALIK	1.759.297	339.965	1.419.332	709.502	2,000462296089
2007	MART	463.839	84.293	379.546	229.061	1,656964738650
2007	HAZİRAN	949.289	122.120	827.169	492.517	1,679472992810
2007	EYLÜL	1.450.918	186.053	1.264.865	768.056	1,646839553366

Karşılık sonrası net faiz geliri, net faiz gelirinden karşılık giderlerinin düşülmesinden sonra kalan net tutarı ifade etmektedir. Bu oran vergi öncesi karın içinde ne oranda karşılık sonrası net faiz gelirin olduğunu göstermektedir ve bu oranın artması kredi riskinin arttığını, azalması ise kredi riskinin azaldığını ifade etmektedir. Tabloyu incelediğimizde, oranın en düşük 2004 Aralık ayında olduğu görülmektedir. Bu da kredi riskinin en düşük olduğu dönemi ifade etmektedir. 2006 Haziran ayına kadar olan üçer aylık dönemlerde inişli çıkışlı dalgalanmalar devam etmiş, bu tarihten sonraki dönemlerde ise yine düşmeye başlamıştır.

Tablo XI: Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Dönemsel Net Vergi Sonrası Kar

YILLAR	3 AYLIK DÖNEM	NET FAİZ GELİRİ	KARŞILIK GİDERİ	KARŞILIK SONRASI NET FAİZ GELİRİ (X)	NET VERGİ SONRASI KAR (y)	x/y
2002	ARALIK	777.764	499.464	278.300	1.101.454	0,252666021459
2003	MART	-59.590	46.339	-105.929	32.062	-3,303879982534
2003	HAZİRAN	-157.912	83.777	-241.689	32.731	-7,384100699643
2003	EYLÜL	-159.952	80.938	-240.890	67.005	-3,595104842922
2003	ARALIK	-74.944	83.777	-158.721	184.674	-0,859465869586
2004	MART	208.350	35.017	173.333	34.089	5,084719410954
2004	HAZİRAN	266.016	70.176	195.840	34.089	5,744961717856
2004	EYLÜL	471.997	157.293	314.704	8.532	36,885138302860
2004	ARALIK	738.915	481.052	257.863	-58.871	-4,380136230062
2005	MART	280.584	86.820	193.764	-123.756	-1,565693784544
2005	HAZİRAN	572.111	358.381	213.730	-123.756	-1,727027376450
2005	EYLÜL	827.380	1.219.211	-391.831	-2.501.116	0,156662465875
2005	ARALIK	1.064.154	1.579.606	-515.452	-2.996.274	0,172030995830
2006	MART	257.105	111.403	145.702	55.762	2,612926365625
2006	HAZİRAN	620.256	207.829	412.427	-33.528	-12,300972321642
2006	EYLÜL	952.433	246.422	706.011	77.252	9,139064360793
2006	ARALIK	1.759.297	339.965	1.419.332	512.239	2,770839393330
2007	MART	463.839	84.293	379.546	187.762	2,021420734760
2007	HAZİRAN	949.289	122.120	827.169	400.535	2,065160348035
2007	EYLÜL	1.450.918	186.053	1.264.865	632.110	2,001020392020

Bu oran, net vergi sonrası karın içinde ne oranda karşılık sonrası net faiz gelirinin olduğunu ifade etmektedir. Bu oranın artıyor olması kredi riskinin arttığını, azalıyor olması ise kredi riskinin azaldığını ifade etmektedir. Tabloyu incelediğimizde, oranın en yüksek 2004 Eylül ayında olduğu görülmektedir. Bu da kredi riskinin en yüksek bu dönemde olduğunu ifade etmektedir. 2006 Eylül ayına kadar inişli çıkışlı dalgalanmalarla devam eden oran bu tarihten itibaren tekrar düşme eğilimine başlamıştır.

5. SONUÇ

Günümüzde iktisadi ve ticari faaliyetlerin hızla artması ve çeşitlenmesi sonucunda işletmeler daha fazla fona ihtiyaç duymaktadırlar. Finansal sektörde, aracılık sürecinde en önemli rolü üstlenen bankalar çeşitli yollardan topladıkları fonları fon talep edenlere kredi şeklinde vermek suretiyle işletmelerin kuruluşuna, faaliyetlerini sürdürmelerine ve gelişmelerine imkan sağlamaktadır. Bankacılık sisteminin işleyişi gereği, geniş ölçüde risk almayı gerektirmektedir. Sistemin güvenli işleyişi açısından düzenleme ve denetleme otoriteleri bu riskleri bilmeli ve yeterli risk ölçme yönetme tekniklerini ortaya koymalıdır.

Bankacılık sisteminin zayıf oluşu, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde ekonomik yapının istikrarına karşı önemli bir tehdit unsurudur. Sistemin güçlendirilmesi amacıyla ulusal kuruluşlar ve Basel Bankacılık Gözetim Komitesi, Uluslar arası Düzenleme Bankası, Uluslar arası Para Fonu, Dünya Bankası gibi uluslar arası kuruluşlar standart belirlemeye ve bu standartların benimsenmesi ve uygulanmasına yönelik çalışmalarına devam etmektedir.

Ülkelerin finans piyasalarında farklı dönemlerde yaşanan bankacılık krizlerinin temelinde, piyasalarda meydana gelecek dalgalanmalara karşı yeterince hazırlıklı olunmaması olmaktadır. Globalleşen dünyada, bir ülkenin kırılgan bir bankacılık sistemine sahip olması, sadece o ülkenin değil, diğer ülkelerde de istikrarsızlığa yol açmaktadır. Farklı nedenlerle ortaya çıkan ve tekrar eden krizler sonucu, 1980'li yıllarda gelişmiş ülkeler bankacılık sistemlerinin finansal derinliğini sağlamaya ve korumaya yönelik standartlar oluşturulması yönünde ortak çalışmalara başlamışlardır. Bankacılık sektöründe karşılaşılan finansal risklerin yol açtığı sorunların artması nedeniyle Basel Bankacılık Denetim Komitesi oluşturulmuş ve Basel I Uzlaşısı kapsamında alınan kararlar ile bütün bankaların içinde risk yönetimi bölümlerinin ve risk yönetimi sistemlerinin oluşturulması yönünde tavsiye kararları alınmıştır. Basel I' e göre tüm bankalar maruz kaldıkları riskleri karşılamaya yetecek kadar karşılık ayırmak zorundadır. Basel I' de önemli olan; bir bankanın sermaye yeterliliği aktiflerinin %8 oranında olması ve kredi riskine karşı önlem almasıdır. Ancak bu

uzlaşısı, kullanılan risk ölçütünün yeterli olmadığı yönünde yoğun eleştirilere hedef olmuş ve 2004 yılında Basel komitesi tarafından Basel II sermaye yeterliliği düzenlemesi yayınlanmıştır.

Basel II Uzlaşısı'nda riskler konusunda daha kapsamlı bir yaklaşım esas alınmış, finansal sistemin güvenliğinin ve sağlamlığının arttırılmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilmiştir. Basel II'de sermaye yeterlilik oranı hesaplanırken kredi ve piyasa riskine ek olarak operasyonel risk de eklenmiş, ayrıca kredi risk hesaplanmasında değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin yanında sermaye yeterliliğinin denetimi ve piyasa disiplini de eklenmiştir. Basel II'de temel amaç; bankacılık sisteminin etkin olarak işleyişini, gözetlenmesini, denetlenmesini ve bankalar arası rekabet ortamı sağlayarak daha düşük maliyetle sermayeye ulaşmaktır.

Günümüzde finansal kuruluşların stratejik planlarında risk yönetimi çok öncelikli bir yer almaktadır. Özellikle bankalar, kuvvetli ve etkin risk yönetimi sayesinde bir yandan piyasaların yaşadığı olağanüstü durumlarda bankanın karşı karşıya kalabileceği kayıpları azaltırken diğer yandan da riske göre düzenlenmiş getiri analizleri ve daha karlı ürünler ile büyüyerek hissedarlarına değer katarlar. Kuvvetli ve etkin risk yönetimine sahip bankalar üstlendikleri kredi, piyasa ve işlemsel riskleri her yönü ile detaylı olarak incelerler, olası krizlerde kayıplarını daha önceden ölçerler, bu kayıpları en aza indirgeyecek önlemleri alır, aldıkları riske karşın elde edecekleri kazanca değip değmeyeceğini önceden belirlerler.

Bankacılığın en önemli risklerinden biri olan kredi riski, bankanın kredi alacaklarını zamanında ve tam olarak tahsil edememesidir. Buradaki risk, sadece anaparanın değil, faizin de zamanında ödenmemesi ihtimalidir. Ayrıca teminatların zararı karşılamaya yetmemesi ve müşterilerin kredi şartlarını yerine getirmemesi veya borçlu kurumun kredi derecesinde meydana gelebilecek ani düşüşler de kredi riskini arttırıcı etkilerdir. Önemli olan iyi bir kredi risk yönetiminin kurulması gerektiğidir. Kredi risk yönetimi, kredinin tahsisinden başlayan ve kapatılmasına kadar geçen süreç içerisindeki tüm gelişmelerin doğru bir şekilde değerlendirilerek, gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik işlemleri kapsamaktadır.

Kredi risklerini ölçmeye yönelik çok çeşitli modeller mevcuttur. Bu çalışmada

Yapı ve Kredi Bankasındaki kredi riski değişimlerini ölçmek amacıyla bankacılık rasyolarından yararlanılmıştır. 2002 Aralık ayından başlamak kaydıyla 2007 Eylül ayna kadar üçer aylık dönemler itibariyle elde edilen veriler doğrultusunda tablolar oluşturulmuştur. Yapılan incelemeler doğrultusunda Yapı ve Kredi Bankası'nda 2002 yılından 2006 yılına kadar inişli çıkışlı dalgalanmalar devam etmiştir. Ancak her oranda da görülmektedir ki Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin Koçbank A.Ş. ile birleştiği yıl olan 2006'dan itibaren kredi risk oranlarında düşme başlamıştır.

Birleşmeden sonra Yapı ve Kredi Bankasındaki risk yönetimi ve iç kontrol mekanizmasının işleyişi şu şekildedir;

2006'da kurumsal uyum çerçevesinde Yapı Kredi'nin ve Koç Grubu'nun risk alma yaklaşımını yansıtan ve gerek risk yönetimi gerekse krediler yönetimi alanındaki tüm uygulamaların tabi olduğu standartları, sınırlamaları ve ortak ilkeleri içeren “Kredi Politikaları Yönetmeliği” güncellenerek, Yönetim Kurulu'nun onayından sonra yürürlüğe girmiştir. Uygulanmakta olan kredi politikaları, etkin risk yönetimini destekler ve yasal uygulamalarla uyum gösterir niteliktedir.

2007' de Kredi Risk Yönetimi, Banka'nın krediler alanında izlenecek olan temel politikalarını taşıyan risk maliyetinin portföyler bazında hesaplanması ve olası temerrüt miktarını en aşağı seviyede tutulmasına odaklanmak şeklinde belirlemiştir. Bu alanda izlenecek temel stratejiler;

- Kurum genelinde ortak bir risk yönetim anlayışını sağlamlaştırmak üzere Kredi Politikaları Yönetmeliği'nin ilgili tüm birimlerde etkin şekilde uygulanması,
- Sektör bazında aşırı yoğunlaşmadan kaçınılması ve portföyün daha etkin şekilde çeşitlendirilmesidir.

6. KAYNAKÇA

A. DERGİ

Sermaye Piyasasında Gündem, (2005), “*Basel II Sermaye Yeterliliği*”, Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları birliği, sayı:31, Mart

TBB, (1992), Bankalar Kanunu (Kanun No: 4389), Madde 2

TBB, (1999), “*Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin Temel İlkeler*”, İstanbul

TBB, (2002)“ *Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi*”, Ekim

TBB, (2004), *Bankaların Risk Yönetimi Çalışmaları Hakkında Değerlendirme*, Risk Yönetim Sistemleri ve Uygulama Esasları Çalışma Grubu, Nisan

TBB, (2004), *Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri*, Yayın No:228, Eylül

TBB, (2005), *Risk Yönetimi ve Basel II'nin Kobilere Etkiler*”, 2. Baskı, Yayın No: 238, İstanbul

B. MAKALE

Aksel, Kaan; (2002), *Yeni Basel Anlaşması-Basel II*, Active Dergisi, Sayı:24, Mart-Nisan

Aras, Engin; (1999), *Bankalarda Risk Yoğunlaşması ve Dolaylı Krediler*, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, No:9, Ekim-Kasım

Aydın, M. Erol; (1993), *Aktif-Pasif Yönetiminde Likidite ve Faiz Oranı Riski*, Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi

Babuşçu, Şenol; (1994), *Bankacılıkta Risk Derecelendirmesi*, Sermaye Piyasası Kurulu Yayını, Ankara

Bakdur, Alper, Duman, Gül Yeter; (1999), *Kredi Notu Uygulaması ve Bazı Ülkelerin Kredi Notu*, Dış Ekonomik İlişkileri Genel Müdürlüğü, Temmuz

Boyacıoğlu, Melek Acar; (2005/2), *Bankalarda ve Türk Bankacılık Sektörü üzerine Amprik bir Çalışma*, İktisadi Araştırma Vakfı

Çakır, Niyazi; (1991), *Türkiye’de ve Uluslar arası Bankacılık Alanında Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin Mukayeseli Değerlendirilmesi*, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Dergisi, Nisan

Çelebican, Gürkan; (1992), *Kredi Kurumlarında Borç Ödeme Gücü Oranı*, Bankacılar Dergisi, Sayı:7

Çelik, Faik; (2001), *Türk Bankacılığında Risk Yönetimi Yönetmeliği ve Piyasa Riski Ölçüm Metodları*”, İktisat Dergisi, Eylül

Çıtak, Serdar; (1999), *Geleneksel Risk Yönetiminden Programlanmış Menkul Kıymet İşlemleri*, Dünya Yayıncılık, Ekonomi Dizisi:7, İstanbul

Deloitte& Touche, (2001), *Kredi Riski Modellerinin Doğrulanması*, Risk Yönetimi Haber Bülteni, Sayı:6, Kasım- Aralık

Duman, Mustafa; (2000), *Bankacılık Sektöründe Finansal Riskin Ölçülmesi ve Gözetiminde Yeni Bir Yaklaşım*, TBB Bankacılar Dergisi, Sayı: 32

Durer, Salih; (1988), *Türkiye’de Ticaret Bankalarının Sermaye Yapı ve Yeterliliği*, Yapı Kredi Bankası A.Ş. İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü, Bankacılık Araştırmalar Dizisi No:8, 1. Baskı, İstanbul

Eken, H. Mehmet; (1992), *Bankalarda Aktif-Pasif Yönetimi*, Bankacılar, Sayı:7, İstanbul

Epikman, Ayşe; *Kredi Riski Yönetimi ve İçsel Derecelendirme Modeller*”, Deloitte&Touche Risk Yönetimi Haber Bülteni. Sayı:3

Eratay, Sertan; (2003), *Kredi Riski Tanımı, Ölçüm Yöntemleri ve Modeller*”, Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı:31, 0Temmuz-Ağustos

Ercan, Hakan; (2002), *Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimine İlişkin Metodlar ve Bir Uygulama Örneği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Erçel, G; (1999), Konuşmalar, Türk Bankacılık Sistemi, TCMB, Şubat, Ankara

Erkan, Mehmet; (1990), *Enflasyonist Ortamda İşletmelerin Ticari Kredi Yönetimi*, Anadolu Üniversitesi Yayını; No: 380, Afyon İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını; No:7, Eskişehir

Evcil, Volkan; *Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II) Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin Geçmişi Geleceği*,
<http://www.merakmerkezi.com/Basel/baselIII.htm>

Eyüpgiller, Servet; (1999), *Bankacılar için Banka İşletmeciliği Bilgisi*, Bankacılar Serisi No:18, Ankara

Gardener, Edward; *Capital Adequacy After 1992: The Banking challenge*, Institute Of European Finance University College Of North Wales Research papers in Banking And Finance, RP 92/ 11

Geçer, Turgay; (2004), *Basel II ve Kredi Risk: Kaos İçindeki Düzen*, Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı: 38, Eylül-Ekim

Gögebakan, M. Cengiz, Arda, Musa; (2004), *Kredi Risk Yönetimi Açısından İçsel Derecelendirme Modeli*, Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı:34, Ocak Şubat

Hamza, Hasan; (2007), *Kredi Risk Yönetimi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul

Kandıralı, Meltem; (1988), *Bankacılıkta Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri*, Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayını, Yayın No:9, Ankara

Kazımcı, Kaya ve Başıgil, Begüm; (2000), *Denetim+ Danışmanlık= İş Denetimi*, Active Bankacılık ve Finans Makaleleri V

Kılıncı, Gonca; (1996), *Planlama, Uygulama, Kontrol, Aktif-Pasif Yönetimi*, Bankacılar Dergisi, TBB Yayınları

Kırdaloğlu, Selda ve Saklar, Figen; (1993), *90'ların Çağdaş Finans Teknikleri*, Bankacılar Dergisi

Korkmaz, Tuba Kale; (2004), *Bankalarda Kredi Riski Ölçümünde Alternatif Yöntemler*, Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı 37, Temmuz-Ağustos

Köylüoğlu, Hasan Uğur; (2001), *Risk Yönetimi! Zaman Geçirmeden Neden? Nasıl?*, Active Bankacılık Finans Dergisi, Sayı:17

Mandacı, P.E.; *Türk Bankacılık Sektörünün Taşıdığı Riskler ve Finansal Riski Aşmada Kullanılan Risk Ölçüm Teknikleri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı

Meek, P.; (1982), *US Monetary Policy And Financial Markets*”, Federal Reserve Bank of New York

Meriç, İlhan; (1980), *Türk Ticaret Banka İşletmelerinde İşletme Riski ve Ekonomik Karlılık*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi İ.İ.B.F.Yayını, Yayın No:36, Ankara

Okay, Esin; *Bankacılıkta Risk Yönetiminin Gelişimi ve Önemi*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi

Sarıkamış, Cevat; (1982), *Kredilerde Risk Analizi*, Yapı Kredi Bankası, Yayın no:2, 1. Basım, İstanbul,

Sayım, Ferhat; TBB, (2006), *Bankalarda Kredi Karşılıkları Sistemi ve Vergisel İncelemesi*”, Yayın No:244, Şubat

Seval, Belkıs; (1990), *Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi*, Muhasebe Enstitüsü Yayınları, İstanbul

Sungur, Turgut; 1999), **Bankacılar için Banka Tekniği İşlemleri**, Bankacılar Serisi, No:23, 4. Basım, Ankara

Hakan Şakar; (2002), **Risk Yönetimi Açısından Bankalarda Aktif Pasif Yönetim**”, Bankacılık Eğitim Dizisi, No:5, Temmuz, İstanbul

Tatlıldil, Hüseyin, Özel, Murat; (2005), **Firma derecelendirme Çalışmaları Konusunda Çok Değişkenli İstatistiksel Analize Dayalı Karar Destek Sistemlerinin Kullanımı**, Bankacılar Dergisi, TBB, İstanbul, Sayı: 54, Eylül

Teker, Suat, Turan, Mustafa; (2003), **Bankaların Kredi Riski Ölçümü İçin Önerilen İçsel Derecelendirme Sisteminin Türk Bankaları Tüketici Kredileri Portföyüne Uygulanması**, İstanbul Teknik Üniversitesi İşletme Fakültesi, İnceleme Araştırma, Ağustos

Teker, Suat, Bolgün, K. Evren, Akçay; M. Barış; (2005), **Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması**, Elektronik sosyal Bilimler Dergisi, C,3, S, 12,

Temizel, Fatih; (2007), **Basel II Perspektifinden Kredi Riski Ölçüm Yaklaşımlarının Kredi Fiyatlamasına Potansiyel Etkisi**”, İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt:20, Sayı:6, Mayıs- Ağustos

Tevfik, Arman ve Tevfik, Gürman; **Bankalarda Finansal Yönetime Giriş**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Yayın No:203, İstanbul

Tevfik, Arman ve Tevfik, Gürman; (1997), **Bankalarda Finansal Yönetime Giriş**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Yayın No:203, İstanbul

Tuğay, Fatoş; (1991), **Ülke Riski**, Bankacılar Dergisi:5, Temmuz

Yıldırım, Oğuz; **Türk Bankacılık Sektörünün Temel Sorunları ve Sektörde Yaşanan Mali Riskler**, Anadolu Üniversitesi

Zarakolu, Avni; (1999), *Bankacılar için Para ve Kredi Bilgisi*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No:354, Bankacılar Serisi No; 5, 11.Baskı, Ankara

C. KİTAP

Akgüç, Öztin; (1989), *Finansal Yönetim*, Muhasebe Enstitüsü Yayını, Yayın No:56, 5.Basım, Avcıol Matbaası, İstanbul

Akgüç, Öztin; (1991), *Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi*, Avcıol Basım, 5. Baskı, İstanbul

Aklin, Emre, Tuğrul Savaş, Vedat Akman; (2001), *Bankalarda Risk Yönetimine Giriş*, İstanbul

Alparslan, Derya; (2003), *İşletme Finansmanı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Yüksek Meslek Okulu İşletme II, Mayıs

Altıntaş, M.Ayhan; (2006), *Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği*, Turhan Kitabevi

Altman, Edward I., Narayanan, Paul ve Caoutte, John B.; (1998), *Managing Credit Risk The Next Great Financial Challenge John Willey Sons, Inc*

Anabritannica; Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt:13

Berk, Niyazi; (2001), *Bankacılıkta; Pazara Yönelik Kredi Yönetimi*, 3. Basım, Beta Yayın Dağıtım, İstanbul

Bolgün, K. Evren, Akçay, M. Barış; (2004), *Risk Yönetimi*, Birsen Yayınevi, İstanbul

Ceylan, Ali, Korkmaz, Turhan; (2004), *Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi*, 2. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa

Çolak, Ömer Faruk; *Finansal Piyasalar ve Para Politikası*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

Irwin, Richard D; (1965), *Credit Management Handbook; National Association of credit Management*, Second Edition

Karacan, Ali; (2000), *Bankacılık ve Kriz*, Creative Yayıncılık, İstanbul

Kaval, Hasan; (2000), *Bankalarda Risk Yönetimi*, Yaklaşım Yayınları, Ankara

Ong, Michael K.; (2000), *International Credit Risk Models*, Risk Boks,

Öcal, Tezer ve Çolak, Ö.Faruk; (1999), *Finansal Sistem ve Bankalar*” Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

Parasız, İlker; (2000), *Modern Bankacılık Teori ve Uygulama*, Kuşak Ofset, Haziran

Parlakkaya, Raif; (2005), *Finansal Türev Ürünler ile Mali Risk Yönetimi ve Muhasebe Uygulamaları*, 2. Baskı, Nobel Yayınevi, İstanbul, Ankara

Şakar, Hakan; (2000), *Genel Bankacılık Bilgileri*”, Strata Yayıncılık, Yayın No:4, İstanbul

Yüksel, Ali Sait, Yüksel, Aslı, Yüksel, Ülkü; (2002), *Banka Yönetimi El Kitabı*, Alfa Basım, İstanbul

D. TEZLER

Aksu, Yalçın; (1997), *Bankalarda Hazine Yönetimi ve Uygulama Sorunları*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul

Akyüz, Meltem; (1996), *Mali Başarısızlık Riskinin Genel Olarak Değerlendirilmesi ve Türk Mevduat Bankaları Üzerine Bir Deneme*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Adana

Aras, Güler; (1996), *Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi*, Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara

Atan, Murat; (2002), *Risk Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama*, Gazi Üniversitesi Doktora Tezi, Ankara

Babuşçu, Şenol; (1997), *Bankacılıkta Risk Derecelendirilmesi ve Türk Bankacılık Sektörüne Uygulanması*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

Doğanay, Murat; (2003), *Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Kısa, Türkay; (1997), *Bankaların Mali Başarısızlığını Tahmine Yönelik Çok Boyutlu Model*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara

Temel, Halime; (2006), *Basel II Kriterlerine Göre Ticari Bankalarda Kredi Risk Yönetim*”, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

E. SEMİNER

Delikanlı, İhsan Uğur; (2000), *Bankalarda Uluslar arası Standartlara Uygun Risk Yönetimi ve Kontrolü*”, İktisadi Araştırmalar Vakfı, Seminer, İstanbul

Dinçer, Yeşim; (2001), *Kredilendirme Teknikleri/ KrediRisk Yönetimi*, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Semineri, İstanbul, 4-6 Nisan

Yüzbaşıoğlu, A.; (2003), *Risk Yönetimi ve Bankaların Denetimi*, Risk Yöneticileri Derneği, Finans Dünyası, Risk Yönetimi Konferansı, Ocak, İstanbul

F. İNTERNET ADRESLERİ

Ünlü, Nuri Burak, *Bankacılıkta Modern Kredi Risk Yönetim*”,
http://www.ba.metu.edu.tr/~manclub/yayinlar/glokal/para_banka/parabanka.html

<http://www.tbb.org.tr/turkce/arastirmalar/Basel%20Komite%20Yeni%20Serma ve%20Yeterliliği%20>

<http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazcuma7.doc>

<http://www.bddk.org.tr>

<http://www.imkb.gov.tr/>

<http://www.moody.com>

<http://www.tbb.org.tr/>

<http://www.yapikredi.com.tr/tr-TR/MainPage.aspx>

Ek-1. BİLANÇOLAR**Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.**

BİLANÇO (Bin YTL)	Cari Dönem		
		31.12.2002	
AKTİF KALEMLER			
	TP	YP	Toplam
NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	69.629	339.117	408.746
Kasa	69.574	-	69.574
Efektif Deposu	-	94.643	94.643
T.C. Merkez Bankası	55	244.474	244.529
ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER (Net)	1.405.299	1.528.215	2.933.514
Devlet Borçlanma Senetleri	1.254.810	1.330.007	2.584.817
Devlet Tahvili	820.054	1.330.007	2.150.061
Hazine Bonosu	434.756	-	434.756
Diğer	-	-	-
Hisse Senetleri	128.999	-	128.999
Diğer Menkul Değerler	21.490	198.208	219.698
BANKALAR VE DİĞER MALİ KURULUŞLAR	83.487	494.867	578.354
Bankalar	83.487	494.867	578.354
Yurtiçi Bankalar	11.313	131.255	142.568
Yurtdışı Bankalar	72.174	363.612	435.786
Diğer Mali Kuruluşlar	-	-	-
PARA PİYASALARI	285.000	-	285.000
Bankalar arası Para Piyasasından Alacaklar	285.000	-	285.000
İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	-	-	-
Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	-	-	-
SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER (Net)	144.560	497.603	642.163
Hisse Senetleri	144.560	70.186	214.746
Diğer Menkul Değerler	-	427.417	427.417
KREDİLER	2.243.950	4.842.215	7.086.165
Kısa Vadeli	1.959.697	780.533	2.740.230
Orta ve Uzun Vadeli	253.455	3.842.289	4.095.744
Takipteki Krediler	596.076	219.393	815.469
Özel Karşılıklar (-)	(565.278)	-	(565.278)
FAKTORİNG ALACAKLARI	-	-	-
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MENKUL DEĞERLER (Net)	421.019	218.158	639.177
Devlet Borçlanma Senetleri	421.019	145.125	566.144
Devlet Tahvili	421.019	-	421.019
Hazine Bonosu	-	145.125	145.125
Diğer	-	-	-
Diğer Menkul Değerler	-	73.033	73.033
İŞTİRAKLER (Net)	554.587	32.804	587.391
Mali İştirakler	495	32.804	33.299
Mali Olmayan İştirakler	554.092	-	554.092
BAĞLI ORTAKLIKLAR (Net)	304.237	177.493	481.730
Mali Ortaklıklar	244.494	177.493	421.987
Mali Olmayan Ortaklıklar	59.743	-	59.743

DİĞER YATIRIMLAR (Net)	439.530	-	439.530
FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI (Net)	-	-	-
Finansal Kiralama Alacakları	-	-	-
Kazanılmamış Gelirler (-)	-	-	-
ZORUNLU KARŞILIKLAR	259.480	674.816	934.296
MUHTELİF ALACAKLAR	26.310	1.650	27.960
FAİZ VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI	1.060.572	118.327	1.178.899
Kredilerin	732.653	25.745	758.398
Menkul Değerlerin	296.585	81.114	377.699
Diğer	31.334	11.468	42.802
MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)	2.274.377	-	2.274.377
Defter Değeri	3.898.210	-	3.898.210
Birikmiş Amortismanlar (-)	(1.623.833)	-	(1.623.833)
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)	39.482	-	39.482
Şerefiye	-	-	-
Diğer	109.583	-	109.583
Birikmiş Amortismanlar (-)	(70.101)	-	(70.101)
DİĞER AKTİFLER	281.208	7.283	288.491
AKTİF TOPLAMI	9.892.727	8.932.548	18.825.275

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

BİLANÇO	AKTİF KALEMLER	Cari Dönem	
Bin YTL		31.12.2003	
AKTİF KALEMLER	TP	YP	Toplam
I. NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	83.366	177.607	260.973
1.1 Kasa	83.307	-	83.307
1.2 Efektif Deposu	-	116.584	116.584
1.3 T.C. Merkez Bankası	59	61.023	61.082
II. ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER (Net)	1.541.101	948.585	2.489.686
2.1 Devlet Borçlanma Senetleri	1.371.781	844.539	2.216.320
2.1.1 Devlet Tahvili	1.229.571	844.539	2.074.110
2.1.2 Hazine Bonosu	142.210	-	142.210
2.1.3 Diğer	-	-	-
2.2 Hisse Senetleri	156.955	-	156.955
2.3 Diğer Menkul Değerler	12.365	104.046	116.411
III. BANKALAR VE DİĞER MALİ KURULUŞLAR	23.075	494.709	517.784
3.1 Bankalar	23.075	494.709	517.784
3.1.1 Yurtiçi Bankalar	1.030	117.316	118.346
3.1.2 Yurtdışı Bankalar	22.045	377.393	399.438
3.2 Diğer Mali Kuruluşlar	-	-	-
IV. PARA PİYASALARI	37.000	41.376	78.376
4.1 Bankalar arası Para Piyasasından Alacaklar	37.000	-	37.000
4.2 İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	-	-	-
4.3 Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	-	41.376	41.376
V. SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER (Net)	1.130.212	810.057	1.940.269
5.1 Hisse Senetleri	254.848	72.845	327.693
5.2 Diğer Menkul Değerler	875.364	737.212	1.612.576
VI. KREDİLER	3.498.625	4.492.036	7.990.661
6.1 Kısa Vadeli	2.869.615	888.668	3.758.283
6.2 Orta ve Uzun Vadeli	482.527	3.564.350	4.046.877
6.3 Takipteki Krediler	603.513	116.976	720.489
6.4 Özel Karşılıklar (-)	(457.030)	(77.958)	(534.988)
VII. FAKTÖRİNG ALACAKLARI	-	-	-
VIII. VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MENKUL DEĞERLER (Net)	457.957	168.213	626.170
8.1 Devlet Borçlanma Senetleri	457.957	124.848	582.805
8.1.1 Devlet Tahvili	351.457	124.848	476.305
8.1.2 Hazine Bonosu	106.500	-	106.500
8.1.3 Diğer	-	-	-
8.2 Diğer Menkul Değerler	-	43.365	43.365
IX. İŞTİRAKLER (Net)	764.104	31.740	795.844
9.1 Mali İştirakler	715	31.740	32.455
9.2 Mali Olmayan İştirakler	763.389	-	763.389
X. BAĞLI ORTAKLIKLAR (Net)	378.808	193.207	572.015
10.1 Mali Ortaklıklar	300.112	193.207	493.319
10.2 Mali Olmayan Ortaklıklar	78.696	-	78.696
XI. DİĞER YATIRIMLAR (Net)	454.783	-	454.783
XII. FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI (Net)	-	-	-
12.1 Finansal Kiralama Alacakları	-	-	-

12.2 Kazanılmamış Gelirler (-)	-	-	-
XIII. ZORUNLU KARŞILIKLAR	194.711	755.248	949.959
XIV. MUHTELİF ALACAKLAR	47.511	1.011	48.522
XV. FAİZ VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI	1.077.328	292.162	1.369.490
15.1 Kredilerin	713.928	166.642	880.570
15.2 Menkul Değerlerin	333.029	121.561	454.590
15.3 Diğer	30.371	3.959	34.330
XVI. MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)	2.416.904	-	2.416.904
16.1 Defter Değeri	4.378.786	-	4.378.786
16.2 Birikmiş Amortismanlar (-)	(1.961.882)	-	(1.961.882)
XVII. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)	94.078	-	94.078
17.1 Şerefiye	46.711	-	46.711
17.2 Diğer	143.639	-	143.639
17.3 Birikmiş Amortismanlar (-)	(96.272)	-	(96.272)
XVIII. DİĞER AKTİFLER	301.501	24.075	325.576
AKTİF TOPLAMI	12.501.064	8.430.026	20.931.090

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

BİLANÇO (Bin YTL)	Aktif Kalemler			Mart 2004			Mart 2003		
	TL	YP	Toplam	TL	YP	Toplam	TL	YP	Toplam
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	68.227	269.885	338.112	56.540	385.487	442.027			
Kasa	67.997	0	67.997	56.479	0	56.479			
Efektif Deposu	0	62.813	62.813	0	127.179	127.179			
T.C. Merkez Bankası	230	207.072	207.302	61	258.308	258.369			
Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler (Net)	2.134.509	937.231	3.071.740	1.037.540	1.370.454	2.407.994			
Devlet Borçlanma Senetleri	1.940.568	846.596	2.787.164	941.347	1.279.438	2.220.785			
Devlet Tahvili	1.842.400	846.596	2.688.996	828.309	1.277.659	2.105.968			
Hazine Bonosu	98.168	0	98.168	113.038	0	113.038			
Diğer	0	0	0	0	1.779	1.779			
Hisse Senetleri	171.458	0	171.458	88.888	0	88.888			
Diğer Menkul Değerler	22.483	90.635	113.118	7.305	91.016	98.321			
Bankalar ve Diğer Mali Kuruluşlar	49.308	215.843	265.151	91.516	214.434	305.950			
Bankalar	49.308	215.843	265.151	91.516	214.434	305.950			
Yurtiçi Bankalar	36.021	51.417	87.438	11.314	11.956	23.270			
Yurtdışı Bankalar	13.287	164.426	177.713	80.202	202.478	282.680			
Diğer Mali Kuruluşlar	0	0	0	0	0	0			
Para Piyasaları	0	16.827	16.827	500.000	17.932	517.932			
Bankalar arası Para Piyasasından Alacaklar	0	0	0	500.000	0	500.000			
İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	0	0	0	0	0	0			
Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	0	16.827	16.827	0	17.932	17.932			
Satılmaya Hazır Menkul Değerler (Net)	1.368.509	957.071	2.325.580	332.170	514.558	846.728			
Hisse Senetleri	423.952	67.222	491.174	144.855	77.395	222.250			
Diğer Menkul Değerler	944.557	889.849	1.834.406	187.315	437.163	624.478			
Krediler	3.774.701	4.474.674	8.249.375	2.309.449	5.220.937	7.530.386			
Kısa Vadeli	2.977.216	862.457	3.839.673	1.954.198	794.947	2.749.145			
Orta ve Uzun Vadeli	648.426	3.581.004	4.229.430	293.483	4.226.225	4.519.708			
Takipteki Krediler	625.992	104.642	730.634	610.156	199.765	809.921			
Özel Karşılıklar (-)	476.933	73.429	550.362	548.388	0	548.388			
Factoring Alacakları	0	0	0	0	0	0			
Vadeye Kadar Elde Tutulacak MD (Net)	70.166	158.477	228.643	502.800	247.659	750.459			
Devlet Borçlanma Senetleri	70.166	117.469	187.635	502.800	154.522	657.322			
Devlet Tahvili	70.166	117.469	187.635	502.800	154.522	657.322			
Hazine Bonosu	0	0	0	0	0	0			
Diğer	0	0	0	0	0	0			
Diğer Menkul Değerler	0	41.008	41.008	0	93.137	93.137			
İştirakler (Net)	1.004.485	29.135	1.033.620	468.827	35.695	504.522			
Mali İştirakler	761	29.135	29.896	556	35.695	36.251			
Mali Olmayan İştirakler	1.003.724	0	1.003.724	468.271	0	468.271			
Bağlı Ortaklıklar (Net)	399.646	179.041	578.687	284.805	194.516	479.321			
Mali Ortaklıklar	316.202	179.041	495.243	217.680	194.516	412.196			
Mali Olmayan Ortaklıklar	83.444	0	83.444	67.125	0	67.125			
Diğer Yatırımlar (Net)	484.344	0	484.344	448.017	0	448.017			
Finansal Kiralama Alacakları (Net)	0	0	0	0	0	0			
Finansal Kiralama Alacakları	0	0	0	0	0	0			

Kazanılmamış Gelirler (-)	0	0	0	0	0	0
Zorunlu Karşılıklar	381.856	548.982	930.838	274.454	654.026	928.480
Muhtelif Alacaklar	44.477	1.095	45.572	36.108	14.056	50.164
Faiz ve Gelir Tahakkuk ve Reeskontları	950.561	186.813	1.137.374	998.963	150.310	1.149.273
Kredilerin	709.786	57.753	767.539	742.741	74.764	817.505
Menkul Değerlerin	214.398	125.468	339.866	173.731	62.546	236.277
Diğer	26.377	3.592	29.969	82.491	13.000	95.491
Maddi Duran Varlıklar (Net)	2.503.896	0	2.503.896	2.539.994	0	2.539.994
Defter Değeri	4.627.405	0	4.627.405	4.403.809	0	4.403.809
Birikmiş Amortismanlar (-)	2.123.509	0	2.123.509	1.863.815	0	1.863.815
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	96.864	0	96.864	89.724	0	89.724
Şerefiye	49.746	0	49.746	46.015	0	46.015
Diğer	156.151	0	156.151	126.123	0	126.123
Birikmiş Amortismanlar (-)	109.033	0	109.033	82.414	0	82.414
Diğer Aktifler	231.161	14.434	245.595	299.916	8.582	308.498
Toplam Aktifler	13.562.710	7.989.508	21.552.218	10.270.823	9.028.646	19.299.469

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

BİLANÇO AKTİF KALEMLER						
(Bin YTL)						
	Haziran 2004			Haziran 2003		
	TL	YP	Toplam	TL	YP	Toplam
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	71.705	283.864	355.569	66.926	90.276	157.202
Kasa	71.641	0	71.641	66.857	0	66.857
Efektif Deposu	0	82.994	82.994	0	89.957	89.957
T.C. Merkez Bankası	64	200.870	200.934	69	319	388
Diğer	0	0	0	0	0	0
Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler (Net)	2.512.194	1.071.516	3.583.710	1.202.869	993.347	2.196.216
Devlet Borçlanma Senetleri	2.319.678	971.944	3.291.622	1.087.542	890.140	1.977.682
Devlet Tahvili	2.269.124	971.944	3.241.068	799.639	890.140	1.689.779
Hazine Bonosu	50.554	0	50.554	287.903	0	287.903
Diğer Kamu Borçlanma Senetleri	0	0	0	0	0	0
Hisse Senetleri	171.140	0	171.140	107.849	0	107.849
Diğer Menkul Değerler	21.376	99.572	120.948	7.478	103.207	110.685
Bankalar ve Diğer Mali Kuruluşlar	8.266	119.931	128.197	102.182	351.770	453.952
Bankalar	8.266	119.931	128.197	102.182	351.770	453.952
Yurtiçi Bankalar	5.446	53	5.499	3.010	103.597	106.607
Yurtdışı Bankalar	2.820	119.878	122.698	99.172	248.173	347.345
Yurtdışı Merkez ve Şubeler	0	0	0	0	0	0
Diğer Mali Kuruluşlar	0	0	0	0	0	0
Para Piyasaları	0	17.290	17.290	110.000	0	110.000
Bankalar arası Para Piyasasından Alacaklar	0	0	0	110.000	0	110.000
İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	0	0	0	0	0	0
Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	0	17.290	17.290	0	0	0
Satılmaya Hazır Menkul Değerler (Net)	1.179.245	1.037.054	2.216.299	529.651	781.564	1.311.215
Hisse Senetleri	455.523	74.446	529.969	220.707	67.926	288.633
Diğer Menkul Değerler	723.722	962.608	1.686.330	308.944	713.638	1.022.582
Krediler	4.437.971	5.230.107	9.668.078	2.664.060	4.497.484	7.161.544
Kısa Vadeli	3.364.219	955.951	4.320.170	2.295.541	774.211	3.069.752
Orta ve Uzun Vadeli	943.520	4.225.966	5.169.486	307.454	3.572.716	3.880.170
Takipteki Krediler	569.439	94.494	663.933	551.703	214.928	766.631
Özel Karşılıklar (-)	439.207	46.304	485.511	490.638	64.371	555.009
Factoring Alacakları	0	0	0	0	0	0
Vadeye Kadar Elde Tutulacak MD (Net)	0	173.329	173.329	557.364	199.605	756.969
Devlet Borçlanma Senetleri	0	127.767	127.767	557.364	127.290	684.654
Devlet Tahvili	0	127.767	127.767	281.291	127.290	408.581
Hazine Bonosu	0	0	0	276.073	0	276.073
Diğer Kamu Borçlanma Senetleri	0	0	0	0	0	0
Diğer Menkul Değerler	0	45.562	45.562	0	72.315	72.315
İştirakler (Net)	948.564	32.898	981.462	519.909	29.641	549.550
Mali İştirakler	773	32.898	33.671	699	29.641	30.340
Mali Olmayan İştirakler	947.791	0	947.791	519.210	0	519.210

Bağlı Ortaklıklar (Net)	404.944	198.395	603.339	309.260	168.533	477.793
Mali Ortaklıklar	319.098	198.395	517.493	239.883	168.533	408.416
Mali Olmayan Ortaklıklar	85.846	0	85.846	69.377	0	69.377
Diğer Yatırımlar (Net)	491.620	0	491.620	444.731	0	444.731
Finansal Kiralama Alacakları (Net)	0	0	0	0	0	0
Finansal Kiralama Alacakları	0	0	0	0	0	0
Kazanılmamış Gelirler (-)	0	0	0	0	0	0
Zorunlu Karşılıklar	355.282	585.374	940.656	182.234	802.620	984.854
Muhtelif Alacaklar	52.558	70.406	122.964	39.584	3.890	43.474
Faiz ve Gelir Tahakkuk ve Reeskontları	845.732	183.779	1.029.511	903.334	177.603	1.080.937
Kredilerin	693.258	100.120	793.378	712.501	96.178	808.679
Menkul Değerlerin	74.042	59.326	133.368	112.099	56.723	168.822
Diğer	78.432	24.333	102.765	78.734	24.702	103.436
Maddi Duran Varlıklar (Net)	2.487.455	0	2.487.455	2.490.846	0	2.490.846
Defter Değeri	4.674.588	0	4.674.588	4.378.791	0	4.378.791
Birikmiş Amortismanlar (-)	2.187.133	0	2.187.133	1.887.945	0	1.887.945
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	94.986	0	94.986	87.593	0	87.593
Şerefiye	50.493	0	50.493	45.679	0	45.679
Diğer	161.836	0	161.836	129.753	0	129.753
Birikmiş Amortismanlar (-)	117.343	0	117.343	87.839	0	87.839
Diğer Aktifler	279.165	4.079	283.244	332.308	21.315	353.623
Toplam Aktifler	14.169.687	9.008.022	23.177.709	10.542.851	8.117.648	18.660.499

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Aktifler (Bin YTL)	Eylül 2004			Eylül 2003		
	TL	YP	Toplam	TL	YP	Toplam
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	75.300	294.617	369.917	64.037	99.167	163.204
Kasa	74.898	0	74.898	63.985	0	63.985
Efektif Deposu	0	62.910	62.910	0	98.872	98.872
T.C. Merkez Bankası	147	221.813	221.960	52	295	347
Diğer	255	9.894	10.149	0	0	0
Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler (Net)	2.292.992	1.068.295	3.361.287	1.105.937	974.157	2.080.094
Devlet Borçlanma Senetleri	2.067.412	968.018	3.035.430	961.579	879.632	1.841.211
Devlet Tahvili	1.848.158	968.018	2.816.176	816.945	879.632	1.696.577
Hazine Bonosu	219.254	0	219.254	144.634	0	144.634
Diğer Kamu Borçlanma Senetleri	0	0	0	0	0	0
Hisse Senetleri	211.920	0	211.920	138.872	0	138.872
Diğer Menkul Değerler	13.660	100.277	113.937	5.486	94.525	100.011
Bankalar ve Diğer Mali Kuruluşlar	9.187	940.715	949.902	51.223	278.160	329.383
Bankalar	9.187	940.715	949.902	51.223	278.160	329.383
Yurtiçi Bankalar	7.873	49.739	57.612	2.011	109.269	111.280
Yurtdışı Bankalar	1.314	890.976	892.290	49.212	168.891	218.103
Yurtdışı Merkez ve Şubeler	0	0	0	0	0	0
Diğer Mali Kuruluşlar	0	0	0	0	0	0
Para Piyasaları	0	0	0	469.000	0	469.000
Bankalar arası Para Piyasasından Alacaklar	0	0	0	469.000	0	469.000
İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	0	0	0	0	0	0
Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0	0
Satılmaya Hazır Menkul Değerler (Net)	1.633.893	1.026.014	2.659.907	796.045	698.969	1.495.014
Hisse Senetleri	487.082	76.206	563.288	219.280	65.054	284.334
Diğer Menkul Değerler	1.146.811	949.808	2.096.619	576.765	633.915	1.210.680
Krediler	4.546.148	5.214.809	9.760.957	3.043.379	4.299.873	7.343.252
Kısa Vadeli	3.489.490	944.514	4.434.004	2.539.330	788.819	3.328.149
Orta ve Uzun Vadeli	943.880	4.256.254	5.200.134	344.969	3.457.144	3.802.113
Takipteki Krediler	580.740	43.013	623.753	602.513	143.186	745.699
Özel Karşılıklar (-)	467.962	28.972	496.934	443.433	89.276	532.709
Factoring Alacakları	0	0	0	0	0	0
Vadeye Kadar Elde Tutulacak MD (Net)	0	175.542	175.542	457.957	183.948	641.905
Devlet Borçlanma Senetleri	0	130.117	130.117	457.957	122.133	580.090
Devlet Tahvili	0	130.117	130.117	351.457	122.133	473.590
Hazine Bonosu	0	0	0	106.500	0	106.500
Diğer Kamu Borçlanma Senetleri	0	0	0	0	0	0
Diğer Menkul Değerler	0	45.425	45.425	0	61.815	61.815
İştirakler (Net)	1.089.057	33.136	1.122.193	548.706	29.074	577.780
Mali İştirakler	781	33.136	33.917	695	29.074	29.769
Mali Olmayan İştirakler	1.088.276	0	1.088.276	548.011	0	548.011
Bağlı Ortaklıklar (Net)	455.547	202.627	658.174	331.980	175.333	507.313
Mali Ortaklıklar	368.792	202.627	571.419	263.033	175.333	438.366

Mali Olmayan Ortaklıklar	86.755	0	86.755	68.947	0	68.947
Diğer Yatırımlar (Net)	497.078	0	497.078	441.863	0	441.863
Finansal Kiralama Alacakları (Net)	0	0	0	0	0	0
Finansal Kiralama Alacakları	0	0	0	0	0	0
Kazanılmamış Gelirler (-)	0	0	0	0	0	0
Zorunlu Karşılıklar	356.425	649.539	1.005.964	363.075	824.225	1.187.300
Muhtelif Alacaklar	52.134	19.353	71.487	31.939	580	32.519
Faiz ve Gelir Tahakkuk ve Reeskontları	916.601	273.385	1.189.986	965.802	241.631	1.207.433
Kredilerin	695.945	151.919	847.864	712.362	133.758	846.120
Menkul Değerlerin	191.882	117.377	309.259	199.036	91.050	290.086
Diğer	28.774	4.089	32.863	54.404	16.823	71.227
Maddi Duran Varlıklar (Net)	2.478.092	0	2.478.092	2.419.056	0	2.419.056
Defter Değeri	4.715.991	0	4.715.991	4.333.749	0	4.333.749
Birikmiş Amortismanlar (-)	2.237.899	0	2.237.899	1.914.693	0	1.914.693
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	97.572	0	97.572	87.438	0	87.438
Şerefiye	51.055	0	51.055	45.384	0	45.384
Diğer	172.059	0	172.059	134.315	0	134.315
Birikmiş Amortismanlar (-)	125.542	0	125.542	92.261	0	92.261
Diğer Aktifler	175.107	6.527	181.634	352.128	21.230	373.358
Toplam Aktifler	14.675.133	9.904.559	24.579.692	11.529.565	7.826.347	19.355.912

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

(Bin YTL)	Cari Dönem			Önceki Dönem		
BİLANÇO	31.12.2005			31.12.2004		
AKTİF KALEMLER	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
I. NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	161.562	319.638	481.200	96.424	305.673	402.097
1.1 Kasa	160.606	-	160.606	95.497	-	95.497
1.2 Efektif Deposu	-	76.365	76.365	-	69.899	69.899
1.3 T.C. Merkez Bankası	107	224.628	224.735	550	227.941	228.491
1.4 Diğer	849	18.645	19.494	377	7.833	8.210
II. ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER (Net)	358.234	733.191	1.091.425	2.198.650	1.159.676	3.358.326
2.1 Devlet Borçlanma Senetleri	286.748	733.191	1.019.939	2.011.804	1.032.842	3.044.646
2.1.1 Devlet Tahvili	244.300	733.191	977.491	1.772.677	1.032.842	2.805.519
2.1.2 Hazine Bonosu	42.448	-	42.448	239.127	-	239.127
2.1.3. Diğer Kamu Borçlanma Senetleri	-	-	-	-	-	-
2.2 Hisse Senetleri	37.858	-	37.858	182.634	-	182.634
2.3 Diğer Menkul Değerler	33.628	-	33.628	4.212	126.834	131.046
III. BANKALAR VE DİĞER MALİ KURULUŞLAR	6.632	1.821.673	1.828.305	3.103	653.664	656.767
3.1 Bankalar	6.632	1.821.673	1.828.305	3.103	653.664	656.767
3.1.1 Yurtiçi Bankalar	5.096	55.685	60.781	3.068	-	3.068
3.1.2 Yurtdışı Bankalar	1.536	1.765.988	1.767.524	35	653.664	653.699
3.1.3. Yurtdışı Merkez ve Şubeler	-	-	-	-	-	-
3.2 Diğer Mali Kuruluşlar	-	-	-	-	-	-
IV. PARA PİYASALARI	640.000	-	640.000	-	-	-
4.1 Bankalar arası Para Piyasasından Alacaklar	640.000	-	640.000	-	-	-
4.2 İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	-	-	-	-	-	-
4.3 Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	-	-	-	-	-	-
V. SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER (Net)	377.784	260.251	638.035	1.355.405	817.354	2.172.759
5.1 Hisse Senetleri	324.139	67.028	391.167	527.095	77.128	604.223
5.2 Diğer Menkul Değerler	53.645	193.223	246.868	828.310	740.226	1.568.536
VI. KREDİLER	7.535.338	3.770.933	11.306.271	5.338.009	4.717.966	10.055.975
6.1 Kısa Vadeli	5.454.433	831.235	6.285.668	4.252.554	742.421	4.994.975
6.2 Orta ve Uzun Vadeli	1.899.319	2.918.080	4.817.399	949.132	3.934.150	4.883.282
6.3 Takipteki Krediler	884.326	142.303	1.026.629	623.822	75.267	699.089
6.4 Özel Karşılıklar (-)	(702.740)	(120.685)	(823.425)	(487.499)	(33.872)	(521.371)
VII. FAKTORİNG ALACAKLARI	-	-	-	-	-	-
VIII. VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MD (Net)	2.047.228	2.037.533	4.084.761	-	159.579	159.579
8.1 Devlet Borçlanma Senetleri	2.047.228	2.037.533	4.084.761	-	117.442	117.442
8.1.1 Devlet Tahvili	1.882.340	2.037.533	3.919.873	-	117.442	117.442
8.1.2 Hazine Bonosu	164.888	-	164.888	-	-	-
8.1.3. Diğer Kamu Borçlanma Senetleri	-	-	-	-	-	-
8.2 Diğer Menkul Değerler	-	-	-	-	42.137	42.137
IX. İŞTİRAKLER (Net)	14.276	36.352	50.628	1.424.852	33.791	1.458.643

9.1 Mali İştirakler	1.996	36.352	38.348	813	33.791	34.604
9.2 Mali Olmayan İştirakler	12.280	-	12.280	1.424.039	-	1.424.039
X. BAĞLI ORTAKLIKLAR (Net)	453.782	203.826	657.608	455.416	201.742	657.158
10.1 Mali Ortaklıklar	402.610	203.826	606.436	362.048	201.742	563.790
10.2 Mali Olmayan Ortaklıklar	51.172	-	51.172	93.368	-	93.368
XI. DİĞER YATIRIMLAR (Net)	-	-	-	517.543	-	517.543
XII. FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI (Net)	-	-	-	-	-	-
12.1 Finansal Kiralama Alacakları	-	-	-	-	-	-
12.2 Kazanılmamış Gelirler (-)	-	-	-	-	-	-
XIII. ZORUNLU KARŞILIKLAR	264.050	599.061	863.111	487.768	633.395	1.121.163
XIV. MUHTELİF ALACAKLAR	48.685	30.995	79.680	53.683	34.324	88.007
XV. FAİZ VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI	180.641	129.048	309.689	922.698	308.561	1.231.259
15.1 Kredilerin	64.354	50.227	114.581	690.526	170.726	861.252
15.2 Menkul Değerlerin	84.501	75.560	160.061	203.587	134.235	337.822
15.3 Diğer	31.786	3.261	35.047	28.585	3.600	32.185
XVI. MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)	1.328.277	17	1.328.294	2.401.729	-	2.401.729
16.1 Defter Değeri	3.266.953	26	3.266.979	4.587.164	-	4.587.164
16.2 Birikmiş Amortismanlar (-)	(1.938.676)	(9)	(1.938.685)	(2.185.435)	-	(2.185.435)
XVII. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)	27.171	-	27.171	99.488	-	99.488
17.1 Şerefiye	30.122	-	30.122	53.156	-	53.156
17.2 Diğer	53.530	-	53.530	82.432	-	82.432
17.3 Birikmiş Amortismanlar (-)	(56.481)	-	(56.481)	(36.100)	-	(36.100)
XVIII. ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ	368.287	-	368.287	202.356	-	202.356
XIX. DİĞER AKTİFLER	109.292	2.643	111.935	39.049	2.110	41.159
AKTİF TOPLAMI	13.921.239	9.945.161	23.866.400	15.596.173	9.027.835	24.624.008

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

BİLANÇO AKTİF KALEMLER (Bin YTL)	Mart 2006			Mart 2005		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	137.719	295.583	433.302	88.372	212.032	300.404
Kasa	136.713	0	136.713	88.144	0	88.144
Efektif Deposu	0	53.325	53.325	0	53.209	53.209
T.C. Merkez Bankası	124	238.044	238.168	52	152.504	152.556
Diğer	882	4.214	5.096	176	6.319	6.495
Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler (Net)	161.821	371.391	533.212	1.929.203	1.276.817	3.206.020
Devlet Borçlanma Senetleri	150.839	371.391	522.230	1.719.896	1.151.417	2.871.313
Devlet Tahvili	110.736	371.391	482.127	1.471.118	1.151.417	2.622.535
Hazine Bonosu	40.103	0	40.103	248.778	0	248.778
Diğer Kamu Borçlanma Senetleri	0	0	0	0	0	0
Hisse Senetleri	0	0	0	179.828	0	179.828
Diğer Menkul Değerler	10.982	0	10.982	29.479	125.400	154.879
Bankalar ve Diğer Mali Kuruluşlar	3.446	1.111.521	1.114.967	8.340	427.430	435.770
Bankalar	3.446	1.111.521	1.114.967	8.340	427.430	435.770
Yurtiçi Bankalar	361	147.142	147.503	3.061	0	3.061
Yurtdışı Bankalar	3.085	964.327	967.412	5.279	427.430	432.709
Yurtdışı Merkez ve Şubeler	0	52	52	0	0	0
Diğer Mali Kuruluşlar	0	0	0	0	0	0
Para Piyasaları	0	0	0	0	0	0
Bankalar arası Para Piyasasından Alacaklar	0	0	0	0	0	0
İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	0	0	0	0	0	0
Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0	0
Satılmaya Hazır Menkul Değerler (Net)	276.676	151.851	428.527	1.819.693	837.058	2.656.751
Hisse Senetleri	211.317	2	211.319	619.023	73.580	692.603
Diğer Menkul Değerler	65.359	151.849	217.208	1.200.670	763.478	1.964.148
Krediler	8.114.537	3.844.027	11.958.564	5.617.050	4.747.966	10.365.016
Kısa Vadeli	5.781.232	972.944	6.754.176	4.443.235	556.796	5.000.031
Orta ve Uzun Vadeli	2.144.988	2.860.096	5.005.084	991.102	4.127.388	5.118.490
Takipteki Krediler	967.492	85.267	1.052.759	694.665	102.691	797.356
Özel Karşılıklar (-)	779.175	74.280	853.455	511.952	38.909	550.861
Factoring Alacakları Vadeye Kadar Elde Tutulacak MD (Net)	0	0	0	0	0	0
Devlet Borçlanma Senetleri	2.553.966	2.151.383	4.705.349	0	120.719	120.719
Devlet Tahvili	2.389.078	2.151.383	4.540.461	0	120.719	120.719
Hazine Bonosu	164.888	0	164.888	0	0	0
Diğer Kamu Borçlanma Senetleri	0	0	0	0	0	0
Diğer Menkul Değerler	0	0	0	0	42.213	42.213
İştirakler (Net)	13.452	35.908	49.360	1.443.236	32.838	1.476.074
Mali İştirakler	1.172	35.908	37.080	814	32.838	33.652
Mali Olmayan İştirakler	12.280	0	12.280	1.442.422	0	1.442.422
Bağlı Ortaklıklar (Net)	434.883	201.930	636.813	480.012	197.678	677.690

Mali Ortaklıklar	383.711	201.930	585.641	386.644	197.678	584.322
Mali Olmayan Ortaklıklar	51.172	0	51.172	93.368	0	93.368
Diğer Yatırımlar (Net)	0	0	0	517.543	0	517.543
Finansal Kiralama Alacakları (Net)	0	0	0	0	0	0
Finansal Kiralama Alacakları	0	0	0	0	0	0
Kazanılmamış Gelirler (-)	0	0	0	0	0	0
Zorunlu Karşılıklar	726.743	634.721	1.361.464	350.691	677.015	1.027.706
Muhtelif Alacaklar	45.258	25.602	70.860	48.274	22.305	70.579
Faiz ve Gelir Tahakkuk ve Reeskontları	216.536	106.336	322.872	979.754	193.449	1.173.203
Kredilerin	64.739	30.558	95.297	688.398	82.645	771.043
Menkul Değerlerin	97.710	63.884	161.594	266.777	107.460	374.237
Diğer	54.087	11.894	65.981	24.579	3.344	27.923
Maddi Duran Varlıklar (Net)	1.311.651	16	1.311.667	2.374.607	0	2.374.607
Defter Değeri	3.295.134	25	3.295.159	4.589.909	0	4.589.909
Birikmiş Amortismanlar (-)	1.983.483	9	1.983.492	2.215.302	0	2.215.302
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	24.512	0	24.512	75.271	0	75.271
Şerefiye	30.122	0	30.122	53.157	0	53.157
Diğer	52.011	0	52.011	61.332	0	61.332
Birikmiş Amortismanlar (-)	57.621	0	57.621	39.218	0	39.218
Ertelenmiş Vergi Aktifi	353.692	0	353.692	0	0	0
Diğer Aktifler	106.598	970	107.568	224.363	2.154	226.517
Toplam Aktifler	14.481.490	8.931.239	23.412.729	15.956.409	8.789.674	24.746.083

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

BİLANÇO AKTİF KALEMLER (Bin YTL)	Haziran 2006			Haziran 2005		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	157.757	334.819	492.576	94.275	282.229	376.504
Kasa	156.228	0	156.228	93.538	0	93.538
Efektif Deposu	0	67.986	67.986	0	62.404	62.404
T.C. Merkez Bankası	92	256.263	256.355	153	214.386	214.539
Diğer	1.437	10.570	12.007	584	5.439	6.023
Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler (Net)	31.827	376.698	408.525	1.858.864	1.220.026	3.078.890
Devlet Borçlanma Senetleri	24.118	375.609	399.727	1.668.065	1.136.989	2.805.054
Devlet Tahvili	23.362	375.609	398.971	1.323.347	1.136.989	2.460.336
Hazine Bonosu	756	0	756	344.718	0	344.718
Diğer Kamu Borçlanma Senetleri	0	0	0	0	0	0
Hisse Senetleri	0	0	0	176.856	0	176.856
Diğer Menkul Değerler	7.709	1.089	8.798	13.943	83.037	96.980
Bankalar ve Diğer Mali Kuruluşlar	3.989	1.012.284	1.016.273	65.417	621.670	687.087
Bankalar	3.989	1.012.284	1.016.273	65.417	621.670	687.087
Yurtiçi Bankalar	3.079	62.512	65.591	65.052	0	65.052
Yurtdışı Bankalar	907	949.156	950.063	365	621.670	622.035
Yurtdışı Merkez ve Şubeler	3	616	619	0	0	0
Diğer Mali Kuruluşlar	0	0	0	0	0	0
Para Piyasaları	30.000	0	30.000	0	0	0
Bankalar arası Para Piyasasından Alacaklar	30.000	0	30.000	0	0	0
İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	0	0	0	0	0	0
Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0	0
Satılmaya Hazır Menkul Değerler (Net)	261.655	159.191	420.846	1.659.971	749.041	2.409.012
Hisse Senetleri	252.148	3	252.151	530.337	65.081	595.418
Diğer Menkul Değerler	9.507	159.188	168.695	1.129.634	683.960	1.813.594
Krediler	9.569.702	5.013.592	14.583.294	6.115.460	4.679.285	10.794.745
Kısa Vadeli	6.527.772	1.504.728	8.032.500	4.673.224	582.175	5.255.399
Orta ve Uzun Vadeli	2.854.855	3.508.864	6.363.719	1.243.326	4.026.721	5.270.047
Takipteki Krediler	1.067.692	0	1.067.692	739.867	132.484	872.351
Özel Karşılıklar (-)	880.617	0	880.617	540.957	62.095	603.052
Factoring Alacakları Vadeye Kadar Elde Tutulacak MD (Net)	0	0	0	0	0	0
Devlet Borçlanma Senetleri	3.205.335	3.370.484	6.575.819	0	115.957	115.957
Devlet Tahvili	3.040.446	3.370.484	6.410.930	0	115.957	115.957
Hazine Bonosu	164.889	0	164.889	0	0	0
Diğer Kamu Borçlanma Senetleri	0	0	0	0	0	0
Diğer Menkul Değerler	0	0	0	0	41.999	41.999
İştirakler (Net)	13.186	46.317	59.503	1.301.499	29.851	1.331.350
Mali İştirakler	1.317	46.317	47.634	813	29.851	30.664
Mali Olmayan İştirakler	11.869	0	11.869	1.300.686	0	1.300.686

Bağlı Ortaklıklar (Net)	440.896	239.359	680.255	440.562	182.188	622.750
Mali Ortaklıklar	395.344	239.359	634.703	386.011	182.188	568.199
Mali Olmayan Ortaklıklar	45.552	0	45.552	54.551	0	54.551
Diğer Yatırımlar (Net)	0	0	0	517.543	0	517.543
Finansal Kiralama Alacakları (Net)	0	0	0	0	0	0
Finansal Kiralama Alacakları	0	0	0	0	0	0
Kazanılmamış Gelirler (-)	0	0	0	0	0	0
Zorunlu Karşılıklar	600.982	683.205	1.284.187	366.055	571.437	937.492
Muhtelif Alacaklar	57.810	110.390	168.200	59.241	26.427	85.668
Faiz ve Gelir Tahakkuk ve Reeskontları	292.200	136.242	428.442	1.025.652	238.660	1.264.312
Kredilerin	78.423	66.847	145.270	685.740	121.216	806.956
Menkul Değerlerin	184.859	63.339	248.198	302.760	111.856	414.616
Diğer	28.918	6.056	34.974	37.152	5.588	42.740
Maddi Duran Varlıklar (Net)	1.280.886	19	1.280.905	2.164.507	0	2.164.507
Defter Değeri	3.288.238	30	3.288.268	3.952.378	0	3.952.378
Birikmiş Amortismanlar (-)	2.007.352	11	2.007.363	1.787.871	0	1.787.871
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	22.176	0	22.176	69.490	0	69.490
Şerefiye	30.122	0	30.122	53.156	0	53.156
Diğer	50.313	0	50.313	59.585	0	59.585
Birikmiş Amortismanlar (-)	58.259	0	58.259	43.251	0	43.251
Ertelenmiş Vergi Aktifi	206.524	0	206.524	245.396	0	245.396
Diğer Aktifler	131.938	2.700	134.638	53.298	2.545	55.843
Toplam Aktifler	16.306.863	11.485.300	27.792.163	16.037.230	8.761.315	24.798.545

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

BİLANÇO AKTİF KALEMLER (Bin YTL)	Eylül 2006			Eylül 2005		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	146.874	353.058	499.932	127.371	287.036	414.407
Kasa	143.866	0	143.866	126.643	0	126.643
Efektif Deposu	0	57.452	57.452	0	62.591	62.591
T.C. Merkez Bankası	58	281.907	281.965	61	223.036	223.097
Diğer	2.950	13.699	16.649	667	1.409	2.076
Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler (Net)	35.527	261.004	296.531	1.503.885	845.945	2.349.830
Devlet Borçlanma Senetleri	14.350	259.993	274.343	1.453.827	845.945	2.299.772
Devlet Tahvili	12.862	259.993	272.855	1.134.362	845.945	1.980.307
Hazine Bonosu	1.488	0	1.488	319.465	0	319.465
Diğer Kamu Borçlanma Senetleri	0	0	0	0	0	0
Hisse Senetleri	0	0	0	46.487	0	46.487
Diğer Menkul Değerler	21.177	1.011	22.188	3.571	0	3.571
Bankalar ve Diğer Mali Kuruluşlar	6.193	1.598.313	1.604.506	8.063	1.654.476	1.662.539
Bankalar	6.193	1.598.313	1.604.506	8.063	1.654.476	1.662.539
Yurtiçi Bankalar	6.193	0	6.193	3.052	0	3.052
Yurtdışı Bankalar	0	1.597.739	1.597.739	5.011	1.654.476	1.659.487
Yurtdışı Merkez ve Şubeler	0	574	574	0	0	0
Diğer Mali Kuruluşlar	0	0	0	0	0	0
Para Piyasaları	0	0	0	0	0	0
Bankalar arası Para Piyasasından Alacaklar	0	0	0	0	0	0
İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	0	0	0	0	0	0
Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0	0
Satılmaya Hazır Menkul Değerler (Net)	71.082	125.304	196.386	2.335.231	428.707	2.763.938
Hisse Senetleri	16.907	10.096	27.003	1.959.961	68.235	2.028.196
Diğer Menkul Değerler	54.175	115.208	169.383	375.270	360.472	735.742
Krediler	10.238.106	4.212.558	14.450.664	6.592.116	3.338.775	9.930.891
Kısa Vadeli	6.975.551	1.053.630	8.029.181	4.913.207	666.271	5.579.478
Orta ve Uzun Vadeli	3.061.026	3.158.928	6.219.954	1.504.393	2.648.454	4.152.847
Takipteki Krediler	1.087.680	0	1.087.680	847.138	148.725	995.863
Özel Karşılıklar (-)	886.151	0	886.151	672.622	124.675	797.297
Faktoring Alacakları Vadeye Kadar Elde Tutulacak MD (Net)	0	0	0	0	0	0
Devlet Borçlanma Senetleri	3.209.042	3.434.364	6.643.406	740.381	851.824	1.592.205
Devlet Tahvili	3.044.154	3.434.364	6.478.518	740.381	851.824	1.592.205
Hazine Bonosu	164.888	0	164.888	0	0	0
Diğer Kamu Borçlanma Senetleri	0	0	0	0	0	0
Diğer Menkul Değerler	0	0	0	0	0	0
İştirakler (Net)	6.014	44.985	50.999	13.094	29.560	42.654
Mali İştirakler	1.543	44.985	46.528	814	29.560	30.374
Mali Olmayan İştirakler	4.471	0	4.471	12.280	0	12.280
Bağlı Ortaklıklar (Net)			679.457	644.615	182.117	826.732

Mali Ortaklıklar	415.601	218.678	634.279	593.443	182.117	775.560
Mali Olmayan Ortaklıklar	45.178	0	45.178	51.172	0	51.172
Diğer Yatırımlar (Net)	0	0	0	0	0	0
Finansal Kiralama Alacakları (Net)	0	0	0	0	0	0
Finansal Kiralama Alacakları	0	0	0	0	0	0
Kazanılmamış Gelirler (-)	0	0	0	0	0	0
Zorunlu Karşılıklar	739.015	751.582	1.490.597	398.691	594.686	993.377
Muhtelif Alacaklar	50.433	56.210	106.643	52.076	27.069	79.145
Faiz ve Gelir Tahakkuk ve Reeskontları	350.307	168.404	518.711	486.591	161.841	648.432
Kredilerin	85.759	87.122	172.881	212.403	23.920	236.323
Menkul Değerlerin	229.594	71.986	301.580	250.883	133.832	384.715
Diğer	34.954	9.296	44.250	23.305	4.089	27.394
Maddi Duran Varlıklar (Net)	1.258.774	19	1.258.793	1.343.545	22	1.343.567
Defter Değeri	3.265.319	29	3.265.348	3.281.638	34	3.281.672
Birikmiş Amortismanlar (-)	2.006.545	10	2.006.555	1.938.093	12	1.938.105
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	22.531	0	22.531	30.624	0	30.624
Şerefiye	0	0	0	30.122	0	30.122
Diğer	52.185	0	52.185	59.776	0	59.776
Birikmiş Amortismanlar (-)	29.654	0	29.654	59.274	0	59.274
Ertelenmiş Vergi Aktifi	175.534	0	175.534	288.280	0	288.280
Diğer Aktifler	137.547	1.982	139.529	99.664	1.569	101.233
Toplam Aktifler	16.907.758	11.226.461	28.134.219	14.664.227	8.403.627	23.067.854

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

BİLANÇO AKTİF KALEMLER (Bin YTL)	Mart 2007			Arahk 2006		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	1.637.144	2.027.441	3.664.585	1.857.176	2.223.509	4.080.685
Gerçeğe Uygun D. Farkı K/Z Yan.FV (Net)	56.348	299.736	356.084	85.613	347.828	433.441
Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	6.941	295.089	302.030	13.513	342.773	356.286
Devlet Borçlanma Senetleri	6.941	295.089	302.030	13.513	342.773	356.286
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değ.	0	0	0	0	0	0
Diğer Menkul Değerler	0	0	0	0	0	0
Gerçeğe Uyg.D.Farkı K/Z Yansı.O.Sm.FV	0	0	0	0	0	0
Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0	0	0	0
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değ.	0	0	0	0	0	0
Diğer Menkul Değerler	0	0	0	0	0	0
Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	49.407	4.647	54.054	72.100	5.055	77.155
Bankalar ve Diğer Mali Kuruluşlar	73.744	2.221.501	2.295.245	7.397	1.955.988	1.963.385
Para Piyasalarından Alacaklar	0	0	0	0	0	0
Bankalar arası Para Piyasasından Alacaklar	0	0	0	0	0	0
İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	0	0	0	0	0	0
Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0	0
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)	298.076	44.190	342.266	78.803	77.431	156.234
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değ.	1.814	16.240	18.054	1.814	15.206	17.020
Devlet Borçlanma Senetleri	255.565	27.390	282.955	31.457	17.258	48.715
Diğer Menkul Değerler	40.697	560	41.257	45.532	44.967	90.499
Krediler	15.050.005	7.281.266	22.331.271	15.348.542	7.155.604	22.504.146
Krediler	14.709.515	7.281.266	21.990.781	15.036.519	7.155.604	22.192.123
Takipteki Krediler	1.782.570	0	1.782.570	1.714.040	0	1.714.040
Özel Karşılıklar (-)	1.442.080	0	1.442.080	1.402.017	0	1.402.017
Faktoring Alacakları	0	0	0	0	0	0
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırım.(Net)	6.737.083	7.218.977	13.956.060	6.416.628	9.463.271	15.879.899
Devlet Borçlanma Senetleri	6.737.083	7.218.977	13.956.060	6.416.628	9.463.271	15.879.899
Diğer Menkul Değerler	0	0	0	0	0	0
İştirakler (Net)	3.528	31.645	35.173	4.470	32.076	36.546
Özkaynak Yönt. Göre Kons. Edilenler	0	0	0	0	0	0
Konsolide Edilmeyenler	3.528	31.645	35.173	4.470	32.076	36.546
Mali İştirakler	3.528	31.645	35.173	4.470	32.076	36.546
Mali Olmayan İştirakler	0	0	0	0	0	0
Bağlı Ortaklıklar (Net)	494.578	186.211	680.789	532.345	187.981	720.326
Mali Ortaklıklar	452.853	162.178	615.031	451.910	163.481	615.391
Mali Olmayan Ortaklıklar	41.725	24.033	65.758	80.435	24.500	104.935
Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar	0	0	0	0	0	0
Özkaynak Yönt. Göre Kons. Edilenler	0	0	0	0	0	0
Konsolide Edilmeyenler	0	0	0	0	0	0
Mali Ortaklıklar	0	0	0	0	0	0
Mali Olmayan Ortaklıklar	0	0	0	0	0	0
Kiralama İşlemlerinden Alacakları (Net)	0	0	0	0	0	0
Finansal Kiralama Alacakları	0	0	0	0	0	0

Faaliyet Kiralaması Alacakları	0	0	0	0	0	0
Diğer	0	0	0	0	0	0
Kazanılmamış Gelirler (-)	0	0	0	0	0	0
Riskten Korunma Amaçlı Türev FV	262	449	711	0	0	0
Gerçeğe Uygun Değer Risk. Korun. Amaç.	262	449	711	0	0	0
Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0	0	0	0
Yurtdışındaki Net Yat. Risk. Korun. Amaç.	0	0	0	0	0	0
Maddi Duran Varlıklar (Net)	1.150.788	0	1.150.788	1.159.432	0	1.159.432
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	1.149.024	0	1.149.024	1.152.548	0	1.152.548
Şerefiye	979.493	0	979.493	979.493	0	979.493
Diğer	169.531	0	169.531	173.055	0	173.055
Vergi Varlığı	193.843	0	193.843	275.664	0	275.664
Cari Vergi Varlığı	37.489	0	37.489	118.070	0	118.070
Ertelenmiş Vergi Varlığı	156.354	0	156.354	157.594	0	157.594
Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar	171.477	0	171.477	180.447	0	180.447
Diğer Aktifler	200.712	216.052	416.764	170.969	173.566	344.535
Toplam Aktifler	27.216.612	19.527.468	46.744.080	27.270.034	21.617.254	48.887.288

Finansal Kiralama Alacakları	0	0	0	0	0	0
Faaliyet Kiralaması Alacakları	0	0	0	0	0	0
Diğer	0	0	0	0	0	0
Kazanılmamış Gelirler (-)	0	0	0	0	0	0
Riskten Korunma Amaçlı Türev FV	467	480	947	0	0	0
Gerçeğe Uygun Değer Risk. Korun. Amaç.	467	480	947	0	0	0
Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0	0	0	0
Yurtdışındaki Net Yat. Risk. Korun. Amaç.	0	0	0	0	0	0
Maddi Duran Varlıklar (Net)	1.132.697	0	1.132.697	1.159.432	0	1.159.432
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	1.143.522	0	1.143.522	1.152.548	0	1.152.548
Şerefiye	979.493	0	979.493	979.493	0	979.493
Diğer	164.029	0	164.029	173.055	0	173.055
Vergi Varlığı	240.867	0	240.867	275.664	0	275.664
Cari Vergi Varlığı	39.742	0	39.742	118.070	0	118.070
Ertelenmiş Vergi Varlığı	201.125	0	201.125	157.594	0	157.594
Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar	164.017	0	164.017	180.447	0	180.447
Diğer Aktifler	246.153	243.970	490.123	170.969	173.566	344.535
Toplam Aktifler	28.519.024	19.284.424	47.803.448	27.270.034	21.617.254	48.887.288

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

BİLANÇO AKTİF KALEMLER (Bin YTL)	Eylül 2007			Aralık 2006		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	1.836.122	1.846.085	3.682.207	1.857.176	2.223.509	4.080.685
Gerçeğe Uygun D. Farkı K/Z Yan.FV (Net)	92.320	184.367	276.687	85.613	347.828	433.441
Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	55.921	174.110	230.031	13.513	342.773	356.286
Devlet Borçlanma Senetleri	55.921	174.110	230.031	13.513	342.773	356.286
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değ.	0	0	0	0	0	0
Diğer Menkul Değerler	0	0	0	0	0	0
Gerçeğe Uyg.D.Farkı K/Z Yanı.O.Sın.FV	0	0	0	0	0	0
Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0	0	0	0
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değ.	0	0	0	0	0	0
Diğer Menkul Değerler	0	0	0	0	0	0
Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	36.399	10.257	46.656	72.100	5.055	77.155
Bankalar ve Diğer Mali Kuruluşlar	38.795	1.905.771	1.944.566	7.397	1.955.988	1.963.385
Para Piyasalarından Alacaklar	303.770	0	303.770	0	0	0
Bankalar arası Para Piyasasından Alacaklar	0	0	0	0	0	0
İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	0	0	0	0	0	0
Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	303.770	0	303.770	0	0	0
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)	193.626	47.197	240.823	78.803	77.431	156.234
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değ.	2.035	19.257	21.292	1.814	15.206	17.020
Devlet Borçlanma Senetleri	148.550	17.312	165.862	31.457	17.258	48.715
Diğer Menkul Değerler	43.041	10.628	53.669	45.532	44.967	90.499
Krediler	17.800.348	7.403.715	25.204.063	15.348.542	7.155.604	22.504.146
Krediler	17.488.720	7.403.715	24.892.435	15.036.519	7.155.604	22.192.123
Takipteki Krediler	1.765.751	0	1.765.751	1.714.040	0	1.714.040
Özel Karşılıklar (-)	1.454.123	0	1.454.123	1.402.017	0	1.402.017
Factoring Alacakları	0	0	0	0	0	0
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırım.(Net)	6.035.714	6.150.844	12.186.558	6.416.628	9.463.271	15.879.899
Devlet Borçlanma Senetleri	6.035.714	6.150.844	12.186.558	6.416.628	9.463.271	15.879.899
Diğer Menkul Değerler	0	0	0	0	0	0
İştirakler (Net)	2.658	43.404	46.062	4.470	32.076	36.546
Özkaynak Yönt. Göre Kons. Edilenler	0	0	0	0	0	0
Konsolide Edilmeyenler	2.658	43.404	46.062	4.470	32.076	36.546
Mali İştirakler	2.658	43.404	46.062	4.470	32.076	36.546
Mali Olmayan İştirakler	0	0	0	0	0	0
Bağlı Ortaklıklar (Net)	510.801	259.900	770.701	532.345	187.981	720.326
Mali Ortaklıklar	479.838	235.400	715.238	451.910	163.481	615.391
Mali Olmayan Ortaklıklar	30.963	24.500	55.463	80.435	24.500	104.935
Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar	0	0	0	0	0	0
Özkaynak Yönt. Göre Kons. Edilenler	0	0	0	0	0	0
Konsolide Edilmeyenler	0	0	0	0	0	0
Mali Ortaklıklar	0	0	0	0	0	0
Mali Olmayan Ortaklıklar	0	0	0	0	0	0
Kiralama İşlemlerinden Alacakları (Net)	0	0	0	0	0	0
Finansal Kiralama Alacakları	0	0	0	0	0	0

Faaliyet Kiralaması Alacakları	0	0	0	0	0	0
Diğer	0	0	0	0	0	0
Kazanılmamış Gelirler (-)	0	0	0	0	0	0
Riskten Korunma Amaçlı Türev FV	676	658	1.334	0	0	0
Gerçeğe Uygun Değer Risk. Korun. Amaç.	676	658	1.334	0	0	0
Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0	0	0	0
Yurtdışındaki Net Yat. Risk. Korun. Amaç.	0	0	0	0	0	0
Maddi Duran Varlıklar (Net)	1.079.847	0	1.079.847	1.159.432	0	1.159.432
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	1.138.767	0	1.138.767	1.152.548	0	1.152.548
Şerefiye	979.493	0	979.493	979.493	0	979.493
Diğer	159.274	0	159.274	173.055	0	173.055
Vergi Varlığı	364.447	0	364.447	275.664	0	275.664
Cari Vergi Varlığı	134.931	0	134.931	118.070	0	118.070
Ertelenmiş Vergi Varlığı	229.516	0	229.516	157.594	0	157.594
Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar	119.646	0	119.646	180.447	0	180.447
Diğer Aktifler	277.174	280.825	557.999	170.969	173.566	344.535
Toplam Aktifler	29.794.711	18.122.766	47.917.477	27.270.034	21.617.254	48.887.288

Ek-2. GELİR TABLOLARI**Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.****Gelir ve Gider Kalemleri**
(Bin YTL)

	Mart 2003	Mart 2002
Faiz Gelirleri	622.582	722.899
Kredilerden Alınan Faizler	370.461	389.569
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	19.611	13.812
Bankalardan Alınan Faizler	11.861	25.057
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	3.365	116.701
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	217.217	177.656
Diğer Faiz Gelirleri	67	104
Faiz Giderleri	682.172	661.033
Mevduata Verilen Faizler	517.224	549.760
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	132.985	57.542
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	31.855	53.528
Çıkarılan Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	0	0
Diğer Faiz Giderleri	108	203
Net Faiz Geliri	-59.590	61.866
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	104.584	97.015
Alınan Ücret ve Komisyonlar	146.315	142.582
Verilen Ücret ve Komisyonlar	41.731	45.567
Temettü Gelirleri	8.517	11.008
Net Ticari Kar / Zarar	-8.688	80.237
Sermaye Piyasası İşlemleri Kâr/Zararı (Net)	59.128	-16.093
Kambiyo Kâr/Zararı (Net)	-67.816	96.330
Yatırım Amaçlı Menkul Değerlerden Kar / Zarar	0	0
Diğer Faaliyet Gelirleri	59.464	46.180
Faaliyet Gelirleri Toplamı	104.287	296.306
Kredi ve Diğer Alacaklar Karşılığı (-)	46.339	210.045
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	198.573	233.643
Faaliyet Karı	-140.625	-147.382
Bağlı Ortaklık ve İştiraklerden Kar/Zarar	41.656	50.746
Net Parasal Pozisyon Kar/Zararı	138.178	150.670
Vergi Öncesi Kar/Zarar	39.209	54.034
Vergi Karşılığı (-)	7.147	-38.846
Vergi Sonrası Olağan Faaliyet Kar/Zararı	32.062	92.880
Vergi Sonrası Olağanüstü Kar/Zarar	0	0
Net Dönem Kar / Zararı	32.062	92.880

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Gelir ve Gider Kalemleri

(Bin YTL)

	Eylül 2003	Aralık 2002
Faiz Gelirleri	1.796.421	3.251.878
Kredilerden Alınan Faizler	1.080.827	2.017.472
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	59.456	59.374
Bankalardan Alınan Faizler	31.090	112.547
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	8.699	115.888
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	616.121	946.246
Diğer Faiz Gelirleri	228	351
Faiz Giderleri	1.956.373	2.474.114
Mevduata Verilen Faizler	1.527.536	1.950.591
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	358.890	380.510
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	69.691	142.359
Çıkarılan Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	0	0
Diğer Faiz Giderleri	256	654
Net Faiz Geliri	-159.952	777.764
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	293.252	384.456
Alınan Ücret ve Komisyonlar	437.929	552.751
Verilen Ücret ve Komisyonlar	144.677	168.295
Temettü Gelirleri	8.720	9.770
Net Ticari Kar / Zarar	346.042	35.749
Sermaye Piyasası İşlemleri Kâr/Zararı (Net)	296.446	185.879
Kambiyo Kâr/Zararı (Net)	49.596	-150.130
Yatırım Amaçlı Menkul Değerlerden Kar / Zarar	0	0
Diğer Faaliyet Gelirleri	143.250	924.715
Faaliyet Gelirleri Toplamı	631.312	2.132.454
Kredi ve Diğer Alacaklar Karşılığı (-)	80.938	499.464
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	650.843	941.952
Faaliyet Karı	-100.469	691.038
Bağlı Ortaklık ve İştiraklerden Kar/Zarar	40.875	46.875
Net Parasal Pozisyon Kar/Zararı	126.599	153.629
Vergi Öncesi Kar/Zarar	67.005	891.542
Vergi Karşılığı (-)	0	-209.912
Vergi Sonrası Olağan Faaliyet Kar/Zararı	67.005	1.101.454
Vergi Sonrası Olağanüstü Kar/Zarar	0	0
Net Dönem Kar / Zararı	67.005	1.101.454

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Gelir ve Gider Kalemleri

(Bin YTL)

	Haziran 2004	Haziran 2003
Faiz Gelirleri	1.279.046	1.176.866
Kredilerden Alınan Faizler	829.791	701.552
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	30.616	39.027
Bankalardan Alınan Faizler	5.460	22.796
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	825	6.009
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	412.145	407.332
Diğer Faiz Gelirleri	209	150
Faiz Giderleri	1.013.030	1.334.778
Mevduata Verilen Faizler	704.815	1.041.394
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	260.503	241.510
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	47.139	51.693
İhraç Edi. Menk.Kıym. Verilen Faizler	0	0
Diğer Faiz Giderleri	573	181
Net Faiz Geliri	266.016	-157.912
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	219.469	205.351
Alınan Ücret ve Komisyonlar	307.188	294.299
Verilen Ücret ve Komisyonlar	87.719	88.948
Temettü Gelirleri	34.522	8.746
Net Ticari Kar / Zarar	-4.460	170.645
Sermaye Piyasası İşlemleri Kâr/Zararı (Net)	-1.342	144.753
Kambiyo Kâr/Zararı (Net)	-3.118	25.892
Diğer Faaliyet Gelirleri	25.868	124.490
Faaliyet Gelirleri Toplamı	541.415	351.320
Kredi ve Diğer Alacaklar Karşılığı (-)	70.176	83.777
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	517.588	413.408
Faaliyet Karı	-46.349	-145.865
Bağlı Ortaklık ve İştiraklerden Kar/Zarar	27.086	42.160
Net Parasal Pozisyon Kar/Zararı	68.199	136.436
Vergi Öncesi Kar/Zarar	48.936	32.731
Vergi Karşılığı (-)	14.847	0
Vergi Sonrası Olağan Faaliyet Kar/Zararı	34.089	32.731
Vergi Sonrası Olağanüstü Kar/Zarar	0	0
Net Dönem Kar / Zararı	34.089	32.731

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

	Cari Dönem	Önceki Dönem
GELİR VE GİDER KALEMLERİ (Bin YTL)	31.12.2004	31.12.2003
I. FAİZ GELİRLERİ	2.873.266	2.832.710
1.1 Kredilerden Alınan Faizler	1.810.511	1.729.852
1.1.1 TP Kredilerden Alınan Faizler	1.496.538	1.376.339
1.1.1.1 Kısa Vadeli Kredilerden	1.269.659	1.249.100
1.1.1.2 Orta ve Uzun Vadeli Kredilerden	226.879	127.239
1.1.2 YP Kredilerden Alınan Faizler	271.465	291.858
1.1.2.1 Kısa Vadeli Kredilerden	53.003	66.162
1.1.2.2 Orta ve Uzun Vadeli Kredilerden	218.462	225.696
1.1.3 Takipteki Alacaklardan Alınan Faizler	42.508	61.655
1.1.4 Kaynak Kullanım Destekleme Fonundan Alınan Primler	-	-
1.2 Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	64.001	91.140
1.3 Bankalardan Alınan Faizler	12.558	38.834
1.3.1 T.C. Merkez Bankası'ndan	1.559	5.081
1.3.2 Yurtiçi Bankalardan	1.554	6.826
1.3.3 Yurtdışı Bankalardan	9.445	26.927
1.4 Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	1.149	2.262
1.5 Menkul Değerlerden Alınan Faizler	984.662	970.260
1.5.1 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerlerden	740.207	532.938
1.5.2 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	180.611	56.189
1.5.3 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerden	63.844	381.133
1.6 Diğer Faiz Gelirleri	385	362
II. FAİZ GİDERLERİ	(2.134.351)	(2.907.654)
2.1 Mevduata Verilen Faizler	(1.516.364)	(2.285.616)
2.1.1 Bankalar arası Mevduatına	(30.708)	(15.493)
2.1.2 Tasarruf Mevduatına	(761.366)	(1.210.917)
2.1.3 Resmi Kuruluşlar Mevduatına	(4.602)	(17.714)
2.1.4 Ticari Kuruluşlar Mevduatına	(190.433)	(237.840)
2.1.5 Diğer Kuruluşlar Mevduatına	(299.988)	(544.509)
2.1.6 Döviz Tevdiat Hesaplarına	(229.267)	(259.143)
2.1.7 Kıymetli Maden Depo Hesaplarına	-	-
2.2 Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	(524.854)	(512.033)
2.3 Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	(91.840)	(109.445)
2.3.1 T.C. Merkez Bankası'na	-	-
2.3.2 Yurtiçi Bankalara	(20.453)	(27.460)
2.3.3 Yurtdışı Bankalara	(70.910)	(81.985)
2.3.4.Yurtdışı Merkez ve Şubeler	(477)	-
2.3.5 Diğer Kuruluşlara	-	-
2.4 Çıkarılan Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	-	-
2.5 Diğer Faiz Giderleri	(1.293)	(560)
III. NET FAİZ GELİRİ (I - II)	738.915	(74.944)
IV. NET ÜCRET VE KOMİSYON GELİRLERİ	478.657	486.486
4.1 Alınan Ücret ve Komisyonlar	670.529	706.581
4.1.1 Nakdi Kredilerden	78.771	77.525
4.1.2 Gayri Nakdi Kredilerden	91.736	95.369
4.1.3 Diğer	500.022	533.687
4.2 Verilen Ücret ve Komisyonlar	(191.872)	(220.095)

4.2.1 Nakdi Kredilere Verilen	(199)	-
4.2.2 Gayri Nakdi Kredilere Verilen	(134)	(216)
4.2.3 Diğer	(191.539)	(219.879)
V. TEMETTÜ GELİRLERİ	8.851	10.879
5.1 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerlerden	977	10.836
5.2 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	7.874	43
VI. NET TİCARİ KÂR / ZARAR	131.373	543.311
6.1 Sermaye Piyasası İşlemleri Kâr/Zararı (Net)	80.540	511.268
6.1.1.Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı	180.330	621.366
6.1.1.1.Türev Finansal Araçlardan Kârlar	44.713	17.032
6.1.1.2.Diğer	135.617	604.334
6.1.2.Sermaye Piyasası İşlemleri Zararı (-)	(99.790)	(110.098)
6.1.2.1.Türev Finansal Araçlardan Zararlar	(54.706)	(18.886)
6.1.2.2.Diğer	(45.084)	(91.212)
6.2 Kambiyo İşlemleri Kâr/Zararı (Net)	50.833	32.043
6.2.1.Kambiyo Kârı	318.391	398.547
6.2.2.Kambiyo Zararı (-)	(267.558)	(366.504)
VII. DİĞER FAALİYET GELİRLERİ	63.487	192.926
VIII. FAALİYET GELİRLERİ TOPLAMI (III+IV+V+VI+VII)	1.421.283	1.158.658
IX. KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI (-)	(485.052)	(130.937)
X. DİĞER FAALİYET GİDERLERİ (-)	(1.088.687)	(1.097.810)
XI. FAALİYET KÂRI (VIII-IX-X)	(152.456)	(70.089)
XII. BAĞLI ORTAKLIKLAR VE İŞTİRAKLERDEN KÂR/(ZARAR)	24.607	57.346
XIII. NET PARASAL POZİSYON KÂRI / (ZARARI)	111.811	197.417
XIV. VERGİ ÖNCESİ KÂR (XI+XII+XIII)	(16.038)	184.674
XV. VERGİ KARŞILIĞI	(42.833)	-
XVI. VERGİ SONRASI OLAĞAN FAALİYET KÂR/ZARARI (XIV-XV)	(58.871)	184.674
XVII. VERGİ SONRASI OLAĞANÜSTÜ KÂR/(ZARAR)	-	-
17.1 Vergi Öncesi Olağanüstü Kâr/Zarar	-	-
17.1.1 Olağanüstü Gelirler	-	-
17.1.2 Olağanüstü Giderler (-)	-	-
17.2 Olağanüstü Kâra İlişkin Vergi Karşılığı	-	-
XVIII. NET DÖNEM KÂR ve ZARARI	(58.871)	184.674
Hisse Başına Kâr/Zarar (Tam Rakam)	(78)	245

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.
Gelir ve Gider Kalemleri
(Bin YTL)

	Mart 2005	Mart 2004
Faiz Gelirleri	713.850	723.423
Kredilerden Alınan Faizler	474.592	392.894
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	14.869	16.014
Bankalardan Alınan Faizler	3.914	2.972
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	49	329
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	220.139	311.126
Diğer Faiz Gelirleri	287	88
Faiz Giderleri	433.266	515.073
Mevduata Verilen Faizler	328.003	364.069
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	93.422	126.341
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	11.545	24.390
İhraç Edi. Menk.Kıym. Verilen Faizler	0	273
Diğer Faiz Giderleri	296	0
Net Faiz Geliri	280.584	208.350
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	117.208	103.663
Alınan Ücret ve Komisyonlar	162.921	146.952
Verilen Ücret ve Komisyonlar	45.713	43.289
Temettü Gelirleri	0	464
Net Ticari Kar / Zarar	11.268	49.956
Sermaye Piyasası İşlemleri Kâr/Zararı (Net)	7.117	6.705
Kambiyo Kâr/Zararı (Net)	4.151	43.251
Diğer Faaliyet Gelirleri	49.533	18.379
Faaliyet Gelirleri Toplamı	458.593	380.812
Kredi ve Diğer Alacaklar Karşılığı (-)	86.820	35.017
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	268.084	260.284
Faaliyet Karı	103.689	85.511
Bağlı Ortaklık ve İştiraklerden Kar/Zarar	574	759
Net Parasal Pozisyon Kar/Zararı	0	56.283
Vergi Öncesi Kar/Zarar	104.263	142.553
Vergi Karşılığı (-)	24.619	55.000
Vergi Sonrası Olağan Faaliyet Kar/Zararı	79.644	87.553
Vergi Sonrası Olağanüstü Kar/Zarar	1	0
Net Dönem Kar / Zararı	79.645	87.553

Vergi Öncesi Kar/Zarar	-106.739	48.936
Vergi Karşılığı (-)	-17.017	-14.847
Vergi Sonrası Olağan Faaliyet Kar/Zararı	-123.756	34.089
Vergi Sonrası Olağanüstü Kar/Zarar	0	0
Net Dönem Kar / Zararı	-123.756	34.089

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Gelir ve Gider Kalemleri

(Bin YTL)

	Eylül 2005	Eylül 2004
Faiz Gelirleri	2.113.617	2.031.748
Kredilerden Alınan Faizler	1.441.240	1.296.890
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	44.394	46.819
Bankalardan Alınan Faizler	11.538	9.148
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	112	955
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	596.512	677.643
Diğer Faiz Gelirleri	19.821	293
Faiz Giderleri	1.286.237	1.559.751
Mevduata Verilen Faizler	1.002.347	1.100.703
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	244.020	388.938
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	38.719	69.181
İhraç Edi. Menk.Kıym. Verilen Faizler	0	0
Diğer Faiz Giderleri	1.151	929
Net Faiz Geliri	827.380	471.997
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	366.243	339.528
Alınan Ücret ve Komisyonlar	522.071	477.835
Verilen Ücret ve Komisyonlar	155.828	138.307
Temettü Gelirleri	16.735	8.499
Net Ticari Kar / Zarar	42.961	94.128
Sermaye Piyasası İşlemleri Kâr/Zararı (Net)	-2.716	95.393
Kambiyo Kâr/Zararı (Net)	45.677	-1.265
Diğer Faaliyet Gelirleri	159.537	46.432
Faaliyet Gelirleri Toplamı	1.412.856	960.584
Kredi ve Diğer Alacaklar Karşılığı (-)	1.219.211	157.293
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	2.790.351	783.461
Faaliyet Karı	-2.596.706	19.830
Bağlı Ortaklık ve İştiraklerden Kar/Zarar	2.163	27.381
Net Parasal Pozisyon Kar/Zararı	0	75.901
Vergi Öncesi Kar/Zarar	-2.594.543	123.112
Vergi Karşılığı (-)	93.426	-114.580
Vergi Sonrası Olağan Faaliyet Kar/Zararı	-2.501.117	8.532
Vergi Sonrası Olağanüstü Kar/Zarar	1	0
Net Dönem Kar / Zararı	-2.501.116	8.532

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

	Cari Dönem	Önceki Dönem
	(01.01- 31.12.2005)	(01.01- 31.12.2004)
GELİR VE GİDER KALEMLERİ (Bin YTL)		
I. FAİZ GELİRLERİ	2.782.012	2.873.266
1.1 Kredilerden Alınan Faizler	1.926.466	1.810.511
1.1.1 TP Kredilerden Alınan Faizler	1.631.118	1.496.538
1.1.1.1 Kısa Vadeli Kredilerden	1.374.213	1.269.659
1.1.1.2 Orta ve Uzun Vadeli Kredilerden	256.905	226.879
1.1.2 YP Kredilerden Alınan Faizler	249.418	271.465
1.1.2.1 Kısa Vadeli Kredilerden	38.009	53.003
1.1.2.2 Orta ve Uzun Vadeli Kredilerden	211.409	218.462
1.1.3 Takipteki Alacaklardan Alınan Faizler	45.930	42.508
1.1.4 Kaynak Kullanım Destekleme Fonundan Alınan Primler	-	-
1.2 Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	60.677	64.001
1.3 Bankalardan Alınan Faizler	22.174	12.558
1.3.1 T.C. Merkez Bankası'ndan	2.198	1.559
1.3.2 Yurtiçi Bankalardan	2.540	1.554
1.3.3 Yurtdışı Bankalardan	17.436	9.445
1.4 Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	4.077	1.149
1.5 Menkul Değerlerden Alınan Faizler	747.938	984.662
1.5.1 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerlerden	453.580	740.207
1.5.2 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	169.783	180.611
1.5.3 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerden	124.575	63.844
1.6 Diğer Faiz Gelirleri	20.680	385
II. FAİZ GİDERLERİ	(1.717.858)	(2.134.351)
2.1 Mevduata Verilen Faizler	(1.382.190)	(1.516.364)
2.1.1 Bankalar Mevduatına	(50.345)	(30.708)
2.1.2 Tasarruf Mevduatına	(667.989)	(761.366)
2.1.3 Resmi Kuruluşlar Mevduatına	(3.287)	(4.602)
2.1.4 Ticari Kuruluşlar Mevduatına	(159.520)	(190.433)
2.1.5 Diğer Kuruluşlar Mevduatına	(291.536)	(299.988)
2.1.6 Döviz Tevdiat Hesaplarına	(209.513)	(229.267)
2.1.7 Kıymetli Maden Depo Hesaplarına	-	-
2.2 Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	(282.570)	(524.854)
2.3 Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	(51.506)	(91.840)
2.3.1 T.C. Merkez Bankası'na	-	-
2.3.2 Yurtiçi Bankalara	(19.529)	(20.453)
2.3.3 Yurtdışı Bankalara	(31.552)	(70.910)
2.3.4 Yurtdışı Merkez ve Şubeler	(399)	(477)
2.3.5 Diğer Kuruluşlara	(26)	-
2.4 Çıkarılan Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	-	-
2.5 Diğer Faiz Giderleri	(1.592)	(1.293)
III. NET FAİZ GELİRİ (I - II)	1.064.154	738.915
IV. NET ÜCRET VE KOMİSYON GELİRLERİ	506.871	478.657
4.1 Alınan Ücret ve Komisyonlar	710.816	670.529
4.1.1 Nakdi Kredilerden	87.551	78.771
4.1.2 Gayri Nakdi Kredilerden	85.107	91.736
4.1.3 Diğer	538.158	500.022
4.2 Verilen Ücret ve Komisyonlar	(203.945)	(191.872)

4.2.1 Nakdi Kredilere Verilen	(105)	(199)
4.2.2 Gayri Nakdi Kredilere Verilen	(95)	(134)
4.2.3 Diğer	(203.745)	(191.539)
V. TEMETTÜ GELİRLERİ	16.730	8.851
5.1 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerlerden	2.435	977
5.2 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	14.295	7.874
VI. NET TİCARİ KÂR / ZARAR	71.490	131.373
6.1 Sermaye Piyasası İşlemleri Kâr/Zararı (Net)	6.939	80.540
6.1.1.Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı	277.116	180.330
6.1.1.1.Türev Finansal Araçlardan Kârlar	223.994	44.713
6.1.1.2.Diğer Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı	53.122	135.617
6.1.2.Sermaye Piyasası İşlemleri Zararı (-)	(270.177)	(99.790)
6.1.2.1.Türev Finansal Araçlardan Zararlar	(258.538)	(54.706)
6.1.2.2.Diğer Sermaye Piyasası İşlemleri Zararı	(11.639)	(45.084)
6.2 Kambiyo İşlemleri Kâr/Zararı (Net)	64.551	50.833
6.2.1.Kambiyo Kârı	322.893	318.391
6.2.2.Kambiyo Zararı (-)	(258.342)	(267.558)
VII. DİĞER FAALİYET GELİRLERİ	184.575	63.487
VIII. FAALİYET GELİRLERİ TOPLAMI (III+IV+V+VI+VII)	1.843.820	1.421.283
IX. KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI (-)	(1.579.606)	(332.398)
X. DİĞER FAALİYET GİDERLERİ (-)	(3.434.083)	(1.241.341)
XI. FAALİYET KÂRI (VIII-IX-X)	(3.169.869)	(152.456)
XII. BAĞLI ORTAKLIKLAR VE İŞTİRAKLERDEN KÂR / ZARAR	2.168	24.607
XIII. NET PARASAL POZİSYON KÂRI / ZARARI	-	111.811
XIV. VERGİ ÖNCESİ KÂR (XI+XII+XIII)	(3.167.701)	(16.038)
XV. VERGİ KARŞILIĞI	171.426	(42.833)
15.1 Cari Vergi Karşılığı	-	-
15.2 Ertelenmiş Vergi Karşılığı	171.426	(42.833)
XVI. VERGİ SONRASI OLAĞAN FAALİYET KÂR/ZARARI (XIV-XV)	(2.996.275)	(58.871)
XVII. VERGİ SONRASI OLAĞANÜSTÜ KÂR / ZARAR	1	-
17.1 Vergi Öncesi Olağanüstü Net Kâr/Zarar	1	-
17.1.1 Olağanüstü Gelirler	5	-
17.1.2 Olağanüstü Giderler (-)	(4)	-
17.2 Olağanüstü Kâra İlişkin Vergi Karşılığı	-	-
XVIII. NET DÖNEM KÂR ve ZARARI (XVI+XVII)	(2.996.274)	(58.871)
Hisse Başına Kâr/Zarar (YTL olarak)	(0,003983)	(0,000078)

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Gelir ve Gider Kalemleri

(Bin YTL)

	Mart 2006	Mart 2005
Faiz Gelirleri	653.290	713.850
Kredilerden Alınan Faizler	502.918	474.592
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	18.468	14.869
Bankalardan Alınan Faizler	11.384	3.914
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	2.496	49
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	117.898	220.139
Diğer Faiz Gelirleri	126	287
Faiz Giderleri	396.185	433.266
Mevduata Verilen Faizler	360.500	328.003
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	11.495	93.422
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	23.734	11.545
İhraç Edi. Menk.Kıym. Verilen Faizler	0	0
Diğer Faiz Giderleri	456	296
Net Faiz Geliri	257.105	280.584
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	145.965	117.208
Alınan Ücret ve Komisyonlar	191.115	162.921
Verilen Ücret ve Komisyonlar	45.150	45.713
Temettü Gelirleri	603	0
Net Ticari Kar / Zarar	42.645	11.268
Sermaye Piyasası İşlemleri Kâr/Zararı (Net)	18.961	7.117
Kambiyo Kâr/Zararı (Net)	23.684	4.151
Diğer Faaliyet Gelirleri	59.170	49.533
Faaliyet Gelirleri Toplamı	505.488	458.593
Kredi ve Diğer Alacaklar Karşılığı (-)	111.403	86.820
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	328.920	268.084
Faaliyet Karı	65.165	103.689
Bağlı Ortaklık ve İştiraklerden Kar/Zarar	36.409	574
Net Parasal Pozisyon Kar/Zararı	0	0
Vergi Öncesi Kar/Zarar	101.574	104.263
Vergi Karşılığı (-)	-45.812	-24.619
Vergi Sonrası Olağan Faaliyet Kar/Zararı	55.762	79.644
Vergi Sonrası Olağanüstü Kar/Zarar	0	1
Net Dönem Kar / Zararı	55.762	79.645

Yapı ve Kredi Bankası

Gelir ve Gider Kalemleri

(Bin YTL)

	Haziran 2006	Haziran 2005
Faiz Gelirleri	1.464.143	1.431.957
Kredilerden Alınan Faizler	1.097.091	958.597
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	38.330	29.256
Bankalardan Alınan Faizler	18.639	7.369
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	2.830	90
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	300.324	423.044
Diğer Faiz Gelirleri	6.929	13.601
Faiz Giderleri	843.887	859.846
Mevduata Verilen Faizler	731.820	667.077
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	39.596	169.587
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	71.554	22.447
İhraç Edi. Menk.Kıym. Verilen Faizler	0	0
Diğer Faiz Giderleri	917	735
Net Faiz Geliri	620.256	572.111
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	303.732	246.925
Alınan Ücret ve Komisyonlar	402.686	341.922
Verilen Ücret ve Komisyonlar	98.954	94.997
Temettü Gelirleri	603	16.735
Net Ticari Kar / Zarar	13.986	38.947
Sermaye Piyasası İşlemleri Kâr/Zararı (Net)	57.726	-13.872
Kambiyo Kâr/Zararı (Net)	-43.740	52.819
Diğer Faaliyet Gelirleri	95.284	63.386
Faaliyet Gelirleri Toplamı	1.033.861	938.104
Kredi ve Diğer Alacaklar Karşılığı (-)	207.829	358.381
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	721.612	688.624
Faaliyet Karı	104.420	-108.901
Bağlı Ortaklık ve İştiraklerden Kar/Zarar	36.464	2.162
Net Parasal Pozisyon Kar/Zararı	0	0
Vergi Öncesi Kar/Zarar	140.884	-106.739
Vergi Karşılığı (-)	-174.412	-17.017
Vergi Sonrası Olağan Faaliyet Kar/Zararı	-33.528	-123.756
Vergi Sonrası Olağanüstü Kar/Zarar	0	0
Net Dönem Kar / Zararı	-33.528	-123.756

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Gelir ve Gider Kalemleri

(Bin YTL)

	Eylül 2006	Eylül 2005
Faiz Gelirleri	2.371.332	2.113.617
Kredilerden Alınan Faizler	1.764.277	1.441.240
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	64.862	44.394
Bankalardan Alınan Faizler	36.287	11.538
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	3.270	112
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	494.368	596.512
Diğer Faiz Gelirleri	8.268	19.821
Faiz Giderleri	1.418.899	1.286.237
Mevduata Verilen Faizler	1.200.469	1.002.347
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	114.377	244.020
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	102.707	38.719
İhraç Edi. Menk.Kıym. Verilen Faizler	0	0
Diğer Faiz Giderleri	1.346	1.151
Net Faiz Geliri	952.433	827.380
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	477.307	366.243
Alınan Ücret ve Komisyonlar	633.623	522.071
Verilen Ücret ve Komisyonlar	156.316	155.828
Temettü Gelirleri	2.264	16.735
Net Ticari Kar / Zarar	34.386	42.961
Sermaye Piyasası İşlemleri Kâr/Zararı (Net)	50.834	-2.716
Kambiyo Kâr/Zararı (Net)	-16.448	45.677
Diğer Faaliyet Gelirleri	124.642	159.537
Faaliyet Gelirleri Toplamı	1.591.032	1.412.856
Kredi ve Diğer Alacaklar Karşılığı (-)	246.422	1.219.211
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	1.076.002	2.790.351
Faaliyet Karı	268.608	-2.596.706
Bağlı Ortaklık ve İştiraklerden Kar/Zarar	40.549	2.163
Net Parasal Pozisyon Kar/Zararı	0	0
Vergi Öncesi Kar/Zarar	309.157	-2.594.543
Vergi Karşılığı (-)	-221.389	93.426
Vergi Sonrası Olağan Faaliyet Kar/Zararı	87.768	-2.501.117
Vergi Sonrası Olağanüstü Kar/Zarar	-10.516	1
Net Dönem Kar / Zararı	77.252	-2.501.116

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Gelir ve Gider Kalemleri

(Bin YTL)

	Mart 2007	Aralık 2006
Faiz Gelirleri	1.438.955	4.985.648
Kredilerden Alınan Faizler	910.858	3.421.406
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	44.809	145.627
Bankalardan Alınan Faizler	25.118	90.320
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	168	18.131
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	418.003	1.295.244
Diğer Faiz Gelirleri	39.999	14.920
Faiz Giderleri	975.116	3.226.351
Mevduata Verilen Faizler	780.933	2.698.187
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	90.835	279.013
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	99.195	235.644
İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	0	0
Diğer Faiz Giderleri	4.153	13.507
Net Faiz Geliri	463.839	1.759.297
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	211.288	851.816
Alınan Ücret ve Komisyonlar	270.933	1.107.336
Verilen Ücret ve Komisyonlar	59.645	255.520
Temettü Gelirleri	22.045	41.758
Ticari Kar/Zarar (Net)	30.120	50.029
Sermaye Piyasası İşlemleri Kâr/Zararı	15.928	257.675
Kambiyo İşlemleri Kâr/Zararı	14.192	-207.646
Diğer Faaliyet Gelirleri	59.069	344.644
Faaliyet Gelirleri Toplamı	786.361	3.047.544
Kredi ve Diğer Alacaklar Değer Düşüş Karşılığı (-)	84.293	339.965
Kredi ve Diğer Alacaklara İlişkin Özel Karşılıklar (bilgi için)*	35.253	214.260
Genel Karşılık Giderleri (bilgi için)*	6.099	118.500
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	473.007	1.998.077
Personel Giderleri (bilgi için)*	184.395	636.866
Net Faaliyet Karı/Zararı	229.061	709.502
Birleşme İşlemi Sonra. Gelir Ola. Kaydedilen Fazlalık Tutarı	0	0
Özkaynak Yöntemi Uygulanan Ortaklıklardan Kar/Zarar	0	0
Net Parasal Pozisyon Kar/Zararı	0	0
Vergi Öncesi Kar/Zarar	229.061	709.502
Vergi Karşılığı (-)	-41.299	-197.263
Vergi Sonrası Faaliyet Kar/Zararı	187.762	512.239
Net Dönem Karı / Zararı	187.762	512.239

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Gelir ve Gider Kalemleri

(Bin YTL)

	Haziran 2007	Aralık 2006
Faiz Gelirleri	2.907.972	4.985.648
Kredilerden Alınan Faizler	1.891.189	3.421.406
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	90.733	145.627
Bankalardan Alınan Faizler	46.089	90.320
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	394	18.131
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	838.747	1.295.244
Diğer Faiz Gelirleri	40.820	14.920
Faiz Giderleri	1.958.683	3.226.351
Mevduata Verilen Faizler	1.599.058	2.698.187
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	186.687	279.013
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	167.726	235.644
İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	0	0
Diğer Faiz Giderleri	5.212	13.507
Net Faiz Geliri	949.289	1.759.297
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	450.406	851.816
Alınan Ücret ve Komisyonlar	575.119	1.107.336
Verilen Ücret ve Komisyonlar	124.713	255.520
Temettü Gelirleri	38.595	41.758
Ticari Kar/Zarar (Net)	55.793	50.029
Sermaye Piyasası İşlemleri Kâr/Zararı	-29.286	257.675
Kambiyo İşlemleri Kâr/Zararı	85.079	-207.646
Diğer Faaliyet Gelirleri	207.007	344.644
Faaliyet Gelirleri Toplamı	1.701.090	3.047.544
Kredi ve Diğer Alacaklar Değer Düşüş Karşılığı (-)	122.120	339.965
Kredi ve Diğer Alacaklara İlişkin Özel Karşılıklar (bilgi için)*	64.312	214.260
Genel Karşılık Giderleri (bilgi için)*	9.073	118.500
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	1.086.457	1.998.077
Personel Giderleri (bilgi için)*	381.039	636.866
Net Faaliyet Karı/Zararı	492.513	709.502
Birleşme İşlemi Sonra. Gelir Ola. Kaydedilen Fazlalık Tutarı	0	0
Özkaynak Yöntemi Uygulanan Ortaklıklardan Kar/Zarar	0	0
Net Parasal Pozisyon Kar/Zararı	0	0
Vergi Öncesi Kar/Zarar	492.513	709.502
Vergi Karşılığı (-)	-91.978	-197.263
Vergi Sonrası Faaliyet Kar/Zararı	400.535	512.239
Net Dönem Karı / Zararı	400.535	512.239

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Gelir ve Gider Kalemleri

(Bin YTL)

	Eylül 2007	Aralık 2006
Faiz Gelirleri	4.408.846	4.985.648
Kredilerden Alınan Faizler	2.903.994	3.421.406
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	141.526	145.627
Bankalardan Alınan Faizler	67.309	90.320
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	6.296	18.131
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	1.248.901	1.295.244
Diğer Faiz Gelirleri	40.820	14.920
Faiz Giderleri	2.957.928	3.226.351
Mevduata Verilen Faizler	2.470.001	2.698.187
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	283.592	279.013
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	198.633	235.644
İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	0	0
Diğer Faiz Giderleri	5.702	13.507
Net Faiz Geliri	1.450.918	1.759.297
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	725.592	851.816
Alınan Ücret ve Komisyonlar	918.626	1.107.336
Verilen Ücret ve Komisyonlar	193.034	255.520
Temettü Gelirleri	38.617	41.758
Ticari Kar/Zarar (Net)	74.322	50.029
Sermaye Piyasası İşlemleri Kâr/Zararı	-63.466	257.675
Kambiyo İşlemleri Kâr/Zararı	137.788	-207.646
Diğer Faaliyet Gelirleri	401.803	344.644
Faaliyet Gelirleri Toplamı	2.691.252	3.047.544
Kredi ve Diğer Alacaklar Değer Düşüş Karşılığı (-)	186.053	339.965
Kredi ve Diğer Alacaklara İlişkin Özel Karşılıklar (bilgi için)*	118.462	214.260
Genel Karşılık Giderleri (bilgi için)*	10.740	118.500
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	1.737.143	1.998.077
Personel Giderleri (bilgi için)*	573.975	636.866
Net Faaliyet Karı/Zararı	768.056	709.502
Birleşme İşlemi Sonra. Gelir Ola. Kaydedilen Fazlalık Tutarı	0	0
Özkaynak Yöntemi Uygulanan Ortaklıklardan Kar/Zarar	0	0
Net Parasal Pozisyon Kar/Zararı	0	0
Vergi Öncesi Kar/Zarar	768.056	709.502
Vergi Karşılığı (-)	-135.946	-197.263
Vergi Sonrası Faaliyet Kar/Zararı	632.110	512.239
Net Dönem Karı / Zararı	632.110	512.239